

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Gerda Iserhorst

Jeg hader støvletramp

En ung pige's dagbog
1940-45

FORENINGEN
DANMARKS FOLKEMINDER

GERDA BEKKER ISERHORST

Jeg hader støvletramp

En ung piges dagbog 1940-45

Foreningen Danmarks Folkeminder
1996

JEG HADER STØVLETRAMP

En ung piges dagbog 1940-45

© 1996 by Gerda Bekker Iserhorst

Omslag: Gunner Breiding

Redigeret for Foreningen Danmarks Folkeminder af

George Nellemann

Trykt i Gullanders Bogtrykkeri a-s, Skjern

1. oplag 500 eksemplarer, 1996

ISBN 87-89759-24-9

Udgivet med støtte fra Velux Fonden af 1981

Indhold

Indledning.....	7
Gerda Bekkers dagbog:	
Marts 1940 – 31. december 1940.....	9
Nytårsdag 1941 – 15. november 1941	35
19. januar 1942 – 31. december 1942	50
2. januar 1943 – nytårsaften 1943	78
6. januar 1944 – 24. december 1944	117
1. januar 1945 – 5. maj 1945	162

Indledning

Erindringsbøger fra besættelsestiden, 1940-1945, er der ingen mangel på i den danske litteratur. De fylder godt på hylderne, og er stort set alle sammen skrevet af folk, som erindrer deres deltagelse i et eller andet, som har været med i »noget« – eller har levet tæt på begivenhederne.

Når Foreningen Danmarks Folkeminder har besluttet at udgive Gerda Bekkers dagbog (det hed hun da hun skrev den), er det netop fordi der *ikke* er tale om senere nedskrevne erindringer, men samtidige notater fra en, der *ikke* var med i »noget«, men også fordi de er velskrevne.

Dagbogen giver et billede af tiden, som den har vist sig for størstedelen af den danske befolkning – de mange, som var tilskuere og ikke aktører – med det forbehold at det er livet for en familie i en forstad til København og de daglige ture til hovedstaden, der beskrives.

Optegnelserne begynder i marts 1940, da Gerda Bekker bliver konfirmeret, afslutter sin skolegang og som 14-årig bliver sendt ud i arbejdslivet, i første omgang på et gartneri, og derefter, det meste af besættelsestiden, på en kondensatorfabrik på Frederiksberg, hvor hendes far er værkfører. Skildringerne fra arbejdspladserne giver et godt billede af, hvordan den unge pige lærer de voksne kollegers liv og forhold at kende – og hvordan hun, som så mange andre, oplever besættelsen og modstandskampen »på anden hånd«: en kollegas mand må gå under jorden; en venindes bror, som er politimand, bliver sendt i koncentrationslejr; hun kender én, hvis onkel er kommunist og aktiv – men også én, hvis broder faldt ved Østfronten.

Det, som kommer nærmest på familien, er jødernes skæbne. Allerede tidligt i dagbogen nævnes en jødisk familie på vejen, som ikke kan få forbindelse med sine slægtninge i Tyskland, og som frygter det værste. I oktober 1943 får familien problemet helt ind på livet, da en moster, som er gift med en dansk jøde, må flygte med ham til Sverige – efter at de havde måttet afhænde de fleste af deres ejendele for en slik.

For familien i Islev var krigen bl.a. mørklægning og ophold i kælderen under luftalarm og almindelig utryghed ved at færdes ude om aftenen. Utrygheden er noget gennemgående i dagbogen. Utrygheden ved de fremmede soldater, men også utrygheden ved at arbejde sammen med kolleger, som var tyskvenlige. Sådanne var der både i gartneriet og på fabrikken, personer man skulle omgås varsomt. De blev dog færre mod krigens slutning. Beskrivelse af et par unge piger, der kom sammen med tyske soldater og levede livet – gan-

ske upolitisk – er der også. Udtrykket »Feltmadras«, som Gerda Bekker dog tager afstand fra, dukker også op om en formodet stikker på en nabovej.

Men livet leves, somme tider som om der ikke var krig og besættelse, til andre tider mærket af mangel på det ene og det andet og af, at luftalarmerne afbryder eller generer f.eks. danseskolen og biografterne. Gerda Bekkers egen udvikling fra skolepige til voksen afspejler sig naturligvis også i dagbogen. Hun får sig en kæreste (som aldrig nævnes ved navn, men den opmærksomme læser kan nok gætte, at han hedder Iserhorst), og mens hun selv går til maskinskrivning for at skaffe sig en vej ud af fabriksarbejdet, går kæresten meget til gymnastik – en sportsudøvelse, som viser sig at være træning i en militær ventegruppe. Og ind imellem alle de private optegnelser sniger der sig et billede af det daglige liv i Danmark, som er et godt supplement til det billede, mange har af besættelsestiden, byggede på forholdene den sidste vinter og foråret 1945.

Man fik faktisk risengrød og flæskesteg julen 1943, og marcipangris som mandelgave. At risene var lidt overgemte kunne ikke smages. Og heller ikke 1944 var der nød: »Julestemning, lys, gaver og dejlig mad« hedder det. Og samtidig med, at man hører om, at alt brændbart samles til sparekomfuret, kan Gerda Bekker fra vinteren 1944 fortælle, at hun på vej hjem fra danseskolen har været i dampbad i Frederiksberg Svømmehal og har spist pølser ved en pølsevogn. På sin 19-års fødselsdag giver hun i marts 1945 lagkage til sine kolleger – i et arbejdslokale, hvor der kun var 6 grader varmt.

For dem, som husker tiden, er der meget at genkende, også tidens bøger og film, og for andre er der her et godt og velskrevet supplement til den øvrige besættelsestidslitteratur – skrevet af en ung pige, som tænkte over tingene.

Foreningen Danmarks Folkeminder

Marts 1940

Jeg vil begynde min nye dagbog, eller rettere sagt, mit nye stilehefte med at gøre rede for mine tanker og følelser i forbindelse med min forestående konfirmation, og den sørgelige slutning på syv års vidunderlig skolegang.

Tunge sortgrå skyer hang ned fra forårshimlen i dag, da jeg for sidste gang, var på vej til skole. En underlig kriblen, en sær fornemmelse bredte sig i min krop. For ikke alene var skoleåret forbi. Skoletiden var desværre også slut. Jeg sidder ganske alene i stuen og prøver at beskrive følelsen. Men den er ubeskrivelig. Lærere, kammerater alt, hvad jeg igennem syv år havde været nært knyttet til og følt rart, forlod jeg for stedse ved afskeden i dag. Jeg kunne have tudbrølet. Men da jeg er fyldt fjorten, er jeg for stor til tuder.

Det føles underligt. Sådan fra dag til dag hverken at have lektier eller andre forpligtelser foreløbig. Jo, forresten. Jeg skal hjælpe mor med at passe mine små søstre på fem, tre og et halvt år. Og så skal jeg gå i byen og købe ind, inden jeg begynder at arbejde hos gartneren.

Undskyld kære stileheftebetroer, at jeg overbenytter dig. Måske kommer til at fylde dig med alskens vrøvl. Men i dag føler jeg mig virkelig tom indvendig.

Voksen, sagde mor i morges, at jeg bliver på søndag. Men hvordan fra dag til dag, blive voksen, bare fordi jeg bliver konfirmeret.

Hvad indebærer det i grunden at blive voksen? Jeg tænkte lidt over det, da jeg morgenfrisk bevægede mig afsted på mine 'lange tynde ben,' som mor altid siger.

Jo, naturligvis, at jeg skal forlade skolen, der for mig har været et trygt og dejligt sted at færdes. Et sted, som altid har fyldt mit indre med glæde. Det har været en ubeskrivelig verden. Fuld af gode kammerater, flinke lærere og lærerinder.

At blive voksen betyder forresten også, at jeg om kort tid skal begynde at arbejde på et gartneri. Det huer mig ikke. Jeg føler det, som om jeg bevæger mig rundt i en gold ørken, når jeg går rundt og arbejder i de store roe og kålmarker. Jeg har prøvet det mange gange før. Dog kun efter skoletid eller i ferier.

Kære tålmodige betroer. Nu ikke mere brok. I dag vil jeg forsøge at lukke de grumme tanker om gartneriet ude. Gemme dem dybt under glædesmasken, der stjerneagtigt stråler og funkler, når jeg tænker på mig selv, som konfirmandinde.

Jeg kan dårligt beherske min forventning til festen, der feberagtig – jubler rundt i min ranglede krop. Den gør mig trods vemodigheden også tindrende lykkelig.

Tøjet, som mor og jeg har været oppe at købe på Damhustorvet, er det fineste, jeg nogen sinde har ejet. Det hænger på klædeskabsdøren. Parat til at krybe i.

»Så elegante sko har jeg aldrig selv ejet,« betroede mor ekspeditricen, da jeg prøvede de hvide skindsko med høje hæle. Hun pointerede også, at de nok blev besværlige at bevæge sig rundt i.

Da jeg i morges kom til åen, der løber tværs under vejen til skolen standsede jeg et øjeblik. Stillede min rumpedasker på jorden og kravlede op på stakittet, for at se ned i vandet. Det var så klart, at jeg tydeligt kunne se alt, hvad der lå på bunden. Ofte har jeg på vej hjem fra skole, sjasket rundt i åen. Gennem utætte gummistøvler mærket vandets kølighed. Vel vidende om, at jeg fik drivvåde strømper og ballade, hvis mor opdagede det. Men fristelsen var for stor. Jeg måtte derned.

Ind imellem har jeg også blot stået helt apatisk og smidt småkviste eller papirstumper derned. Fulgt dets rolige sejlen afsted med strømmen, ind under broen og fanget det ovre på den modsatte side. Jeg har også tit siddet på kanten og stirret ned i det forunderlige, klare vand. Iagttaget de tusindvis af småsten, der i alskens størrelser, faconer og nuancer, lå på bunden.

Undskyld de vemodige tanker. De gror uafbrudt frem i mit sind, fordi jeg aldrig mere skal i skole. Aldrig mere skal sjaske rundt i åen eller være bange for de hvæsende gæs, der ofte har truet min skolevej. Men, sådan er vilkårene, når man er den ældste af seks. Ydermere en pige. Jeg vil forsøge at krænge skuffelsens kåbe af mig. Forsøge at være glad over det skudsmål jeg fik med på vejen, da vi inden skoleårets slutning skulle skrive en stil, der skulle handle om vores fremtid. Min klasselærer roste min stil. Sagde, at det var en hel roman. At jeg måtte kunne sælge den til et eller andet blad. Men han sagde ikke, hvilket blad jeg kunne indlevere den til, eller hvordan jeg skulle bære mig ad. Stod blot med den mangesidede stil og sagde. Du ender nok som skribent. Skørt, ikke?

Trods ros sidder jeg alligevel tilbage med en sær tom fornemmelse i mit arme hoved og filosoferer over voksenlivet, som inden længe for mit vedkommende bliver en realitet, og jeg forsøger at mobilisere alle mine psykiske ressourcer, for at kunne blive de bjerge af negative tanker, der ustandseligt dukker frem, kvit. Med min gode vilje, skal de ikke få lov til at kvæle forventningen og glæden til morgendagen.

»Drengene skal først og fremmest have en uddannelse,« sagde far, den dag overlæreren kom hjem, for at diskutere mulighederne for min videre skolegang.

»Piger har ikke samme behov. De gifter sig alligevel.« Overlæreren forsøgte at forklare far, at jeg havde gode evner, og at det var synd. Men heller ikke dette ændrede fars holdning.

»Hun er jo et godt begavet barn,« vedblev han i sit stædige forsøg på at få sin vilje trumfet igennem. Men far var og blev ubøjelig.

»Pengene er små og økonomien stram,« vedblev han, mens han roligt strøg en hånd igennem håret.

»Det er en bekosteligt affære at sende et barn ind til byen hver dag. Så læse! Nej, det ønske ser jeg mig ikke i stand til at opfylde.«

Hvor højtideligt, kære far.

Alt imens de diskuterede, stod mor og jeg bag den mørkeblå portiere og forsøgte at lytte.

»Hør efter hvad de siger,« sagde mor, der havde mad over. Hun var lige så nysgerrig som jeg selv. Dog fik jeg ikke fat i det hele. Mit inderligste håb var, at far måske ville falde for overlærerens gode intentioner. Men det ønske kunne jeg have sparet mig. Ikke en tomme gav han sig.

Heldigvis koster min skrivelyst ikke en øre. For dels benytter jeg gamle uudskrevne stilehæfter og dels lommebøger, som jeg hvert år får af én af mine tanter. Så skrive kan ingen nægte mig.

Jeg vil i dag også fortælle dig, at min bedste veninde skal begynde på præliminærkursus. Hun sagde overmåde selvbevidst, at hun var lykkelig over at være færdig med underskolen.

»Pralhals,« hånede Freddy, der i hele skoletiden nærmest har simuleret dovendyr.

»Det er jo ingen sag at spille overlegen, når man hører til de heldige,« vedblev han. Jeg må indrømme, at misundelsen også i et kort sekund flåede hul i min fornuft.

»Fars løn er ikke fyrstelig, selvom han er værkfører,« trøstede mor, da jeg beklagede mig over, at jeg ikke fik lov til at læse videre.

»Vi har mange munde, der hver dag skal mættes,« undskyldte hun også, og så var den sag uddebatteret. Jeg surmulede lidt, selvom jeg forstod hende.

Jeg må vist se realiteterne i øjnene. At læse bliver ikke mig forundt. Inderst inde ville jeg ønske, at jeg var en dreng, for når det gælder uddannelse har drenge større chancer. De har også større frihed. Siden den dag en børneløkker havde fat i nogle piger oppe på volden, er min færden blevet iagttaget med større opmærksomhed, og det er ikke videre spændende, selvom jeg, da mor forklarede det, godt kunne indse mine forældres frygt. Jeg må ikke færdes alene ude efter mørkets frembrud, så far har fulgt mig, når jeg enten skulle til aftenprøve i skolekoret, til step eller klaverundervisning.

Drengene talte mest om krig og ulykker, da vi stod i skolegården og skulle tage afsked. Det er det værste jeg ved. Jeg har det på samme måde med uvenskab. Jeg er villig til bide meget i mig, for at undgå vrøvl og spektakler. Et svaghedstegn, kalder min veninde det overlegent. Jeg tilstår promte. Hun kalder mig også sart og sårbar, hvis jeg betror hende noget, som jeg er ked af. Derfor er du min kære dagbog ti gange bedre.

»Sæt jer,« kommanderede overlæreren smilende og gik hen imod katederet, da han kom ind i klasseværelset, for at sige farvel. Med hænderne dybt begravet i bukselommerne, stillede han sig midt i klasseværelset. Akkurat, som han hundredvis af gange forud havde gjort. I nogle minutter stod han blot tavs, skuende ud over klassen. Jeg iagttog ham nøje. I dag stangede han ikke tænder. Pillede sig heller ikke i ørerne med sin neglerenser, som han altid trak frem, når han skulle høre os i lektier.

I hele min skoletid har jeg altid siddet på forreste bord. Så hans mange og mærkværdige vaner er mig ret bekendte. Selv tøjet husker jeg til mindste detalje. Så langt jeg kan erindre tilbage, har han haft det samme gråstribede jakkesæt og blåstribede skjorter med hvide udskiftelige flipper på. Intet under, at han i dag på grund af det nye mørkeblå jakkesæt, og den kridhvide skjorte, næsten forekom fremmed.

»For at få en god læreplads, skal man helst have fanden til oldemor,« sagde Freddy indigneret. »Og det har jeg uheldigvis ikke.«

Selvom Freddy altid er blevet betragtet som klassens udskud og mindst begavede elev, har han altid haft svar på rede hånd.

»Min far siger, at man kan få alt, bare man har forbindelser,« fortsatte han. Ydermere uden at blive spurgt. Jeg troede, at overlæreren ville blive vred og vise det stenagtige ansigtsudtryk, han tit havde sendt Freddy. Men det blev han besynderligt nok ikke. Muligvis var han ligeglad, fordi det var sidste skoledag.

»Din far er slet ikke så dum,« erkendte overlæreren efter et øjeblik med et let skjult smil og gned sig på hagen. Han skuede i et par tavse minutter ud over klassen. Så udbød han:

»Og så er der jer kloge hoveder, der skal læse videre. Jer vil jeg naturligvis ønske al mulig held og lykke. I skal nok blive til noget. Ingen tvivl om det.«

Jeg tvang misundelsens klump tilbage i halsen. Følte det nærmest nedværdigende ikke at høre med til den gruppe, som han åbenbart betragtede som de eneste, der duede.

»Jeg håber, at I til enhver tid vil opføre jer ordentligt og vise skolens mål, hvor end I havner på jeres vej ud i livet,« kom det med stor højtidelighed.

»Lad lydighed og flid være jeres tro følgesvende. Det betaler sig,« sluttede han – stadig med et påklistet smil. Hvis mor havde set ham, havde hun sagt,

at han var så fedtet, at hvis man klaskede ham op ad en væg, ville han blive hængende. Det sagde hun altid, hvis nogen forsøgte at indsmigre sig.

»Sikke en gang ævl,« grinede Thorkild højt i samme øjeblik overlæreren havde forladt klasseværelset. Ingen reagerede. Alle havde travlt med at komme hjem.

Småsnakkende, og som om vi var ude af stand til at løsrive os fra skolen, stod vi i et hjørne af skolegården. Jeg dog med en sort samvittighed, fordi jeg skulle hjem og hjælpe mor med at passe de små. Drengene fra klassen fortsatte deres diskussion om krigen. Vi piger talte mest om konfirmationen. Og naturligvis tøjet. Kirsten spurgte, hvordan jeg kom i kirke.

»I bil,« svarede jeg stolt, og min glæde fik det grådisede vejr til at lysne. For mig, som for de fleste andre, er det en luksus at køre i bil.

Hele vejen hjem fra skolen følte jeg mig let som et blad, der svæver bort med vinden. Og jeg glædede mig til at vise mor årets håndarbejder og tegninger, som jeg fik udleveret, inden jeg gik hjem.

Jeg skød genvej. Skrædede over den lerbrune pløjemark, selvom jeg udmærket vidste, at al færdsel der var strengt forbudt. På grund af den megen sne, der for nylig faldt, og som i de seneste dage efter omslaget i vejret, var marken et total ælte. Med dårlig samvittighed observerede jeg, den lerede jordmasse klæbe sig til mine nyvaskede gummistøvler. Flere gange var jeg ved at hænge fast i mudderet, der nærmest sugede mig til sig.

Jeg har siddet og skrevet løs i flere timer og har næsten fået skrivekrampe. Derfor vil jeg slutte min hverdagsagtige beretning, som i dag blev særlig omfangsrig og give min lillesøster den flaske som mor stillede og bad mig varme, inden hun tog til byen, for at købe det sidste ind til festen.

31. marts 1940

Der er vist andre end mig, der i dag har været verdens lykkeligste pige, og selvom gæsterne lige er taget afsted, og mor og far går og rydder op, vil jeg trods træthed alligevel fortælle om den allerdejlige dag i mit fjortenårige liv. Ikke den ringeste lyd, ikke den ringeste form for livstegn var der i huset, da jeg tidligt i morges vågnede. Kun tung vejrtrækning og let snorken, forplantede sig fra fars, mors og mine søskendes senge, op til den øverste køje, hvor jeg utålmodigt lå og ventede på, at dagen skulle tage sin begyndelse.

Min broder, der lå i midterkøjen, sov også tungt. Så selvom jeg forsøgte at hviske hans navn, reagerede han ikke. Vendte sig blot om på den anden side og sov videre. Jeg sov ikke ret meget i nat. Dels af spænding og dels fordi jeg ikke turde lægge mit hoved for hårdt på puden, så mit nykrøllede hår med slangekrøllerne skulle blive ødelagt.

»Du ligner Shirley Temple,« sagde min broder, da jeg kom fra frisøren.

I går aftes, inden vi gik i seng, protesterede far igen over at skulle i kirke.

»Jeg gør det ikke. Jeg holder ikke den lange ensformige prædiken ud. At sidde i en kirke i flere timer virker dræbende.«

Lige meget, hvor meget mor tryglede, holdt han stædigt på sit, så det blev min morbror og tante, der tog med i stedet for.

»Jeg kan hente flæskestegen fra bageren, mens I er i kirke, tilbød far villigt, inden vi kørte.«

I går eftermiddag, da jeg var hos bageren for at bestille stegning, var der allerede indleveret mange stege. Jeg kunne se dem stå på rad og række ude i bageriet.

»Husk en kande til skyen,« sagde bageren, mens han skrev vores navn på en seddel, som blev lagt ved stegen.

Tænderne næsten klappede i munden på mig, så koldt var der i kirken. Den var af en eller anden grund ikke opvarmet, og min tynde hvide taftkjole med korte ærmer, var der bestemt ingen varme i.

Far fik ret med hensyn til gudstjenestens længde. Ind imellem præstens prædiken og salmesangen tog jeg mig i, at sidde og tænkte på, hvordan festen ville forløbe. Hvilke gaver jeg eventuelt ville få. Og om mormor ville blive rask nok til at komme med. Det er mit højeste ønske. Hun er det sødeste og mest forstående menneske, jeg kender. Det bedste jeg har.

Inderst inde var jeg fløv over min uopmærksomhed i kirken. Over at ignorere præstens arbejde. For det var jo faktisk det, jeg gjorde. At han aldrig ville få noget at vide, trøstede mig dog.

Langt værre følte jeg det, den dag drengene kastede papirkugler efter ham og flere gange ramte ham i hovedet. Det skete i præstegården under konfirmandforberedelsen, og jeg havde virkelig ondt af ham. Selvom han tog det roligt, sås det på hans øjne, at han blev bedrøvet.

»Hvis ikke I opfører jer ordentligt,« udbød han sørgmodigt. »Så ved jeg ikke om, jeg har styrke til at konfirmere jer.« Styrke, tænkte jeg. Jeg har aldrig før tænkt over, at der skulle styrke til at konfirmere nogen. Men det skal der åbenbart.

Endelig var prædiken færdig, og jeg trak vejret lettet, da præsten efter at have lukket bibelen, langsomt bevægede sig ned fra prædikestolen. Nu skulle vi synge, og det kunne jeg bedre lide. Både melodier og tekster følte jeg smukke. Og da orglet brusede, istemte alle i kirken på samme gang:

»Lad denne dag, o Gud, vor Gud for os velsignet være
lad os at elske på dit bud og troens frugter bære.«

Mor sagde, at man tydeligt kunne høre, at jeg var vant til at synge i kor, og jeg følte mig som en frit svævende fugl. Lykkelig og glad over mors ros.

Drengene blev først konfirmeret, og da det var overstået gik de på række ned igennem kirken, for at indtage deres pladser. Så rejste vi piger os. Afven-

tende stod vi ved vores stole, som var stillet op i forlængelse af kirkebænke-
ne, for at give plads til de mange familiemedlemmer.

»Først når drengene har sat sig, bevæger I jer på række op mod alteret,«
havde præsten forklaret i sidste forberedelsestime.

Idet præsten lagde sin hånd på mit hoved, mærkede jeg, at hans hånd skæl-
vede. Jeg fik næsten ondt af ham. Syntes, at han med ét virkede så gammel og
træt, da hans alvorlige øjne i et kort sekund strejfede mine.

Mens vi stod uden for kirken og ventede på lillebilen, Bella 606 ønskede vi
hinanden tillykke og udvekslede telegrammer. Bilerne kørte nemlig i pendul-
fart med de forskellige konfirmander og deres familier. Chaufføren, en venlig
gråsprængt herre, sagde tillykke, idet han åbnede døren for mig. Han sagde
også, at jeg var så fin, at han dårligt kunne kende mig.

Eftermiddagen sneglede sig afsted. Det eneste jeg i dag fik lov til, var at lægge
servietter og passe mine små søskende. Jeg læste H.C. Andersens eventyr.
Men ikke længe ad gangen. Spændingen gjorde mig ukoncentreret.

Endelig ... gæster og middag.

Da forretten var spist og tallerkenerne samlet sammen, holdt en gammel
onkel tale. I den ellers så livlige stue blev der omgående tavshed. Efter talen
delte han en sang ud, hvori han roste mig, så jeg blev helt fløv.

Jeg blev i sangen omtalt som 'lille' og inderst inde nød jeg at blive kaldt
sådan. Der lå på en eller anden måde noget trygt og rart i ikke kun at skulle
være den store. Den, der altid skulle være klogere. Og fornuftigere. Jeg kun-
ne ligefrem mærke børnene gløde over den megen ros.

Menuen, som mor serverede, bestod af krustader med skinke, grønrærter og
gulerødder, samt flæsketeg og rødkål. Desserten var citronfromage. Spæn-
dingen hæmmede min appetit. I forvejen er den sjældent stor. Kun desserten
spiste jeg uden besvær.

Efter desserten, blev der ryddet af bordet. Far og en onkel løftede det ind til
væggen, og så blev grammofonen sat i gang. Et par stykker gav sig straks til
at danse.

Mor, mine mostre og en tante tog sig af den store opvask og lavede kaffe.
Det tog tid, fordi alt vand hos os skal varmes på et primusapparat. Takket være
et ekstra apparat, som mor havde lånt af vores genbo, gik det i dag dog hur-
tigere end normalt.

»Vi må have et gruppebillede,« sagde far, da vi havde drukket kaffe. Far
elsker at fotografere.

»I dagens anledning må I portrætteres,« vedblev han opstemt, mens han
kommanderede rundt med gæsterne for at få alle med på billedet. Han hente-
de køkkenbænken og sagde, at jeg skulle sætte mig i midten. Inden han satte
fotografiapparatet på stativet placerede han hele familien uden om mig.

I aften hypnotiserede han ikke, som han ellers så ofte gjorde, når der var gæster. Men tænk dig, han bød mig op til dans. Jeg var stolt, for far dansede ellers sjældent. Og så med mig. En glæde vanskelig at skildre fik det til at juble i mit indre. Jeg har gemt glæden dybt i mit hjerte, for lettere at kunne overvinde de lange og trælsomme dage, som jeg i den nærmeste fremtid skal tilbringe på gartneriet.

Ti kroner om ugen, har gartneren garanteret mig. Og jeg har forlængst sat mig for, at min første ugeløn skal bruges til en ny kasserolle til mor.

Jeg fortæller dig lige om mine gaver.

Et Dagmarkors i sølv fik jeg af mormor, som heldigvis blev rask nok til at komme med. Jeg tog det på med det samme. Så fik jeg tre sæt charmeuse undertøj. Det ene sæt fra Henriqius og Løvengren. Et eftertragtet og fint mærke. Lysegrønt var det og med de smukkeste blonder. Det er så fint, at jeg dårligt nænner at tage det ud af æsken, hvor det ligger, sirligt indpakket i gen-nemsigtigt silkepapir.

Natten til 1. april 1940

Efter at huset hele aftenen har sydet af glade menneskestemmer, musik, sang og latter, er her pludselig en gravkammeragtige stilhed. Jeg sidder overvågen i stuen og skriver. Jublende lykkelig. En lykke, umulig at beskrive, men vid-underlig at eje.

I det svage lys, kan jeg se andendagskjolen og den grønternede frakke, der hænger på klædeskabsdøren. Jeg har også fået en lille mørkegrøn hat. Kjolen er nærmest turkisfarvet med en stor hvid krave.

Hvis jeg hjælper mor med at rydde resten op i morgen tidlig, har hun lovet at tage med til byen og besøge mormor. Så kan hun se, hvor fin jeg er.

Nu venter jeg kun utålmodigt på, at dagen med dens forskellige lyde skal vågne. Mor og far gik i seng for lidt siden.

»Har du ikke snart fået dit skrivebehov dækket,« drillede far, da jeg sagde, at jeg lige skulle skrive færdig. Mit ønske er, at jeg kunne gøre dagen om. Endnu engang opleve denne sødmefyldte og eventyragtige dag.

Voksen, sagde alle i taler, at jeg var blevet, men jeg kan ikke mærke noget til voksendommen. Kun, at jeg i morgen skal have hat, sko med høje hæle og voksentøj på. Nu vil jeg slutte min beretning med at fortælle dig, at mit sind stadig danser af lykke.

1. april 1940

Klokken er syv, og jeg sidder op i sengen, for at berette videre om min lykkesdag. Belysningen er dunkel. Blyantstiften slidt flad. Mor og far er begyndt at røre på sig.

Omridset af de store birke, der står ude ved havelågen, tegner svage silhuetter i morgendisken. Jeg tænker på de mange gange, jeg i bladenes blide bevægelser har fantaseret mig bort til fjernere egne, hvis jeg var ked af noget. Viklet mig ind i deres skønhed, og i drømme fløjet viden om.

I det meste af min barndom har jeg haft et eller andet mystisk forhold til disse ranke og smukke birke. Har på en måde følt, at de stod vagt om mit sårbare sind. Jeg slutter her med at fortælle, at jeg er 'VERDENS LYKKELIGSTE PIGE.'

3. april 1940

Har været på skolen og afleveret bøger. Vemodigt. Syv dejlige år er helt forbi. Igen fik vi mange kloge ord med på vejen. Drengene snakkede mest om krigen og om den mørkelægningsprøve, der skal være. Jeg forstår dem ikke, når de finder krig spændende. Jeg trives bedre med pigesnak.

7. april 1940

Dagene hos gartneren bevæger sig på larvefødder. Den ene dag ligner til forveksling den anden. Lige lange. Lige kedelige. Jeg går hjemmefra klokken seks om morgenen og på grund af travlhed i gartneriet er jeg sjældent hjemme før seks om aftenen. Far mener, at det er grov udnyttelse af børn og unge. Mor synes også, at det er for meget. Hun savner min hjælp til de små.

9. april 1940

Mørkelægningen er blevet alvor. Da vi i morgens blev vækket af mange flyveres larm hen over huset, blev jeg skræmt fra vid og sans. Far skyndte sig ud i haven for at se, hvad der gik for sig. Han kaldte på mor og mig. Det var et uhyggeligt syn, der mødte os. Store mørkgrønne maskiner fløj så lavt hen over vores hus, at vi kunne se, at der var malet hagekors på dem alle.

Da jeg senere på dagen fik sandheden om besættelsen at vide, blev jeg ulykkelig. Ikke fordi jeg kunne mærke forskel, men fordi jeg hørte, at der rundt omkring i landet er sket en masse uhyggeligt.

»Flere har mistet livet,« sagde far til aften. Det har rokket lidt ved min godtroenhed over for mennesker.

Jeg glemte, at fortælle, at far og mor har haft travlt med at hænge sorte papirgardiner for vinduerne.

10. april 1940

Jeg er urolig, over alt det, der er sket i Danmark. Fra dag til dag er vi blevet et besat land. Far fortalte, at det vrimlede med tyskere i byen og at radiohuset var besat. Han havde været til møde med chefen og bagefter på restaurant at spise fint. Jeg er ængstelig. Men selvom tyskerne har overskredet den danske

grænse og med magt trængt ind i vores land, vil jeg alligevel forsøge at lukke dem ude af mine tanker.

Jeg hjalp mor med opvasken, inden jeg gik ned til en pige, som jeg kender, og som bor for enden af vejen. Hendes mor sidder i rullestol, så pigen har det strengt. Hun kommer aldrig ud at lege. De havde lige spist, så jeg hjalp også hende med opvasken.

De har kun et meget lille hus med små bitte stuer, så det er vanskeligt at komme rundt med rullestolen. Hendes mor kan overhovedet ikke gå, så hun er svær at få i seng.

Mor siger, at hun mindst må veje to hundrede pund.

11. april 1940

Også til aften kom krigen på tale, da vi var til altergang i Rødovre kirke. Nogle af drengene påstod, at vi ikke kom til at mærke noget til krigen. At besætterne blot ville skåne os for overgreb fra anden side. Jeg håber, at det passer.

Det var i grunden en mærkelig følelse, at spise Jesu legeme og drikke hans blod. Selvom det er symbolsk, som mor sagde, synes jeg, at det lyder dramatisk.

En hygge aften havde vi trods alt, vi præstekammerater, der med ét var blevet voksne. I det mindste at se på. Flere af drengene havde rigtige voksenhætte på og lignede små mænd. Det virkede næsten komisk. Vi lignede alle børn, der spillede voksne.

Hjemturen foregik i Iversens blå bus, der uheldigvis lige var kørt, da vi blev lukket ud af kirken. Vi stod en time og frøs og snakkede om besættelsen. Drengene overgik som sædvanligt hinanden i klogskab, når de snakkede krig og våben. Inden vi skiltes, blev vi enige om at mødes på danseskolen til efteråret.

Far var vred og skældte ud, da jeg kom hjem. Da jeg fortalte, at vi havde ventet en time på bussen, var det, som om han ikke troede mig. Jeg skriver lidt i lysskæret fra stuen, selvom far gav mig besked på at skynde mig i seng. Når jeg om lidt lægger mit hoved på puden, vil jeg tvinge mig til at tænke på præstens beroligende ord. Han sagde, at gud passede på os alle. Skånedes os for alt ondt. Jeg vil forsøge ikke være nervøs for krigen.

13. april 1940

Du var syg, du store stærke hest, der i går pløjede marken henne på hjørnet. Jeg så det på din svedige krop. Men pløje skulle du. Himlen var blå, og jeg lagde mærke til dine langsomme bevægelser. Du smagte pisker mange gange, fordi bonden havde travlt. Dine trætte vemodige øjne fulgte mig i nattens drømme og gjorde mig ked af det. På min vej til gartneren i morges, så jeg dig

ligge død i grøften. Tænkte – underligt nok – at nu havde du fået fred for livets uendelige pinsler. Du oplevede kun fire dage af Danmarks besættelse.

24. april 1940

Gartnerarbejdet huer mig ikke, men gartneren og hans kone er søde mennesker. Jeg får the og et stykke honningmad hver eftermiddag, hvis jeg har været flittig i drivhuset.

Hvis min barnelærdom er rigtig, forstår jeg ikke, hvorfor vorherre skaber svage sjæle, der senere kan blive til onde mennesker. Jeg forstår heller ikke, at han accepterer krig og ødelæggelse. Jeg er begyndt at tvivle på min barnetro.

29. april 1940

Far mener, at det er en fordel at bo i Islev, når der er krig. Vi behøver ikke tage det så tungt, hvis der er en lille revne i mørklægningsgardinerne. Skulle der komme en smule lys ud, er der alligevel ingen, der kan se det, for de mange store træer, vi er omgivet af. Mor mener noget andet. Hun vil gerne bo et sted med mere moderne bekvemmeligheder. Alt det vand, der skal bruges må vi hente ved vandposten, der står helt ude ved havelågen. Her er heller ikke rart at være om vinteren, når det er koldt. Vores W C er et lille 'hus' bygget inde i garagen. Ved siden af hønsehuset.

1. maj 1940

For mig går dagene på gartneriet næsten ud i et. Ensformige og triste er de også. Til aften har jeg gjort rent på dueslaget for far. Han blev glad og gav mig halvtreds øre.

Far er stolt af sine brevduer. Han kører ofte afsted med dem om søndagen. De bliver lukket ind i en kasse med en masse små lufthuller. Så bliver de bundet fast på bagsædet af motorcyklen. Og selvom de bliver kørt til et eller andet sted langt væk, er de ofte hjemme før far. Men de benytter jo også fugleflugtslinien, som han siger.

2. maj 1940

Freddy er også begyndt på gartneriet og han er til tider ikke til at holde ud at høre på. Han mener, at Hitler er den helt rigtige mand for tyskerne, og at jøderne selv er ude om at blive forfulgt. Han mener også, at jøderne har de bedste stillinger og tjener de fleste penge. Gad vide hvor han har disse underlige meninger fra. Jeg kender flere jøder, og de er bestemt ikke, som han karakteriserer dem. Tværtimod. De er flinke, arbejdsomme og sparsomme.

»Her hjemme ville vi få det godt, hvis bare vi ville slippe den negative hold-

ning overfor herrefolket,« blev han selvsikkert ved. Man kan tydeligt høre, at hans storebroder er nazist og smitter ham med sine underlige meninger. Jeg nægter at tro på den slags.

Mor mener, at jeg er utålmodig, når jeg beklager mig over mit arbejde. Hun forstår ikke mit problem. Hun har aldrig arbejdet på gartneri og været våd og kold og snavset. Hun har kun været kassererske i Illum.

5. maj 1940

Mor havde ryddet op og smidt mine gamle skolebøger ud. Det blev jeg ked af. Heldigvis havde hun gemt min karakterbog, som jeg måske skal bruge, når jeg skal søge noget rigtigt arbejde. Mor sagde, at jeg ikke kunne gemme alt. Vi mangler plads. Jeg måtte give hende ret. Jeg er slem til at gemme alt, hvad der blot er en smule minde ved. Gamle stilehefter, dagbøger og gode breve har jeg svært ved at kassere. » Du bliver gammel jomfru » sagde mor også.

8. maj 1940

Selvom Freddy til morgen mødte op med et kæmpe blåt øje, som hans far havde givet ham, spillede han igen klog og vigtede sig med en masse usandheder. Han roste Hitler. Påstod, at vi fik det meget bedre med nazismen. Det skulle han ikke have sagt, for den nye dreng, der lige er begyndt på gartneriet, fór omgående på ham. Da gartneren opdagede, at de sloges i stedet for at bestille noget, skældte han ud og sendte Freddy og drengen hjem. Da Mogens spurgte, om han skulle hjem og have flere tæv, grinede han bare og sagde: Tæv bliver en vanesag.

Ellers har dagen som sædvanlig været lang og kedelig. Hvad nytter det at være gået ud af skolen med gode karakterer, når man bare skal gå og rode i jorden.

Maj 1940

Jeg er begyndt at bøje tyske verber, når jeg om morgenen kører den lange kedelige vej til gartneriet. Synger ikke mere højt siden forleden morgen, hvor en stemme pludselig råbte: Tak for sangen.

Jeg mærkede rødmen brede sig fra top til tå.

Maj 1940

Majsolens lys får støvpartikler til at hvirvle lystigt rundt i stuen. Jeg sidder og betragter den livlige støvdans og undrer mig over det, som så meget andet. Jeg kan ikke se to ens partikler.

Alle er lige så forskellige som mennesker. Selv om alle mennesker har to øjne en næse og en mund, er der jo også utrolig mange variationer i deres udseende. På grund af min lange alenedag i roemarken og min nu alene hjem-

me aften, har jeg ikke lyst til at nedfælde flere dumme tanker, så jeg vil lægge blyanten og gå en tur ud i haven.

18. maj 1940

Far har lært vores nye papegøje at tale. Det irriterer mor. Hun bryder sig ikke om den. Siger, at den sviner. Men far er kisteglad. Vi har haft besøg af min moster og onkel. Mor havde ingen brød til kaffen, så hun bagte pandekager. Vi sad i haven.

Far og onkel spillede kroket. Jeg hørte, at de talte om, hvor modbydeligt tyskerne behandler jøderne. Min onkel er jøde og nervøs over tyskernes tilstedeværelse i landet, kunne jeg forstå.

Jeg lagde de små i seng og læste historier. Det var mørkt, inden vores gæster tog hjem.

19. maj 1940

Jeg har lyttet til noget uhyggeligt, der har gjort mig utryg. Har stiftet bekendtskab med lidt af alvoren i voksne kvinders liv, da mor havde besøg af vores genbo, som køber madvarer i kødbyen til os. Jeg hørte hende fortælle mor, hvordan hun kunne undgå at få flere børn. De stod i døråbningen, og jeg kunne tydeligt høre det ind i det lille værelse, hvor jeg sad og gav min lillesøster mad.

Hun sagde, at hvis mor ikke ville have flere børn, skulle hun bare købe et kateter, som man bruger til mænd, og stikke en strikkepind derind. Jeg ved ikke, hvordan mor skulle gøre, men alligevel blev jeg bange.

Jeg hørte mor fortælle, at hun også havde prøvet forskellige ting. Men altid forgæves. Hun sagde, at hun én gang havde spist svesker, som hun havde fyldt med brun sæbe.

»Det eneste jeg fik ud af det var en skummende fornemmelse i munden hele aftenen,« lo mor.

Vores genbo, sagde at hendes metode virkede hver gang.

Jeg gemmer dette ark, som jeg har revet ud af mit gamle stilehefte. For hvis mor finder ud af, at jeg har lyttet til deres voksensnak, bliver hun bare sur.

4. juni 1940

Svigt er vist mildt sagt, når jeg ser, hvor lidt jeg i de sidste måneder har betroet dig. Undskyld. Dagene hos gartneren er lange.

Jeg er træt og har ofte ondt i ryggen, når jeg kommer hjem. Derfor min skriveforsømmelse.

I ly af juninatten blinkende stjernehær vil jeg højt og helligt love, at det ikke sker igen. Selvom ... gyldne løfter er vist tit svære at overholde. Jeg må nok hellere skrive håbe. Et mere rigtigt ord for den slags løfter, der bliver givet i

en sen stund, hvor jeg sidder og venter far og mor hjem, så jeg kan slippe barnepigetøjlerne.

6. juni 1940

Jeg skrålede løs, da jeg gik mutters alene i roemarken og lugede. Ikke et levende menneske var der at tale med. Trist. Enormt mange, lange og kedelig rækker skulle renses, så sangen hjalp mig med at få tiden til at gå.

Hvorfor laver man ikke rækkerne på den anden led, så ville de ikke føles så lange, at komme igennem.

Et gode. Gartneren roste den flid, jeg havde udvist.

Da jeg kom hjem var stemningen ikke den bedste. Mor og far var helt tydeligt uvenner. I hvert fald havde de iført sig nogle grimme alvorsmasker, som ikke føltes specielt behagelige. Jeg glæder mig til deres 'forsoningsfest.'

8. juni 1940

I øjeblikket dufter hele stuen af rent tøj. Mor har vasket hele dagen, og jeg har hjulpet hende med at lægge tøj sammen. Nu står hun og stryger. Jeg har lovet at gå til rullekonen i morgen. Hun bor på Islevhusvej. Næsten tyve minutters gang her fra.

9. juni 1940

Jeg har ordnet rosenbedet foran huset. Det bed, der mange gange har været min redning om sommeren, når vinduet stod åbent, og jeg ikke kunne spise op. Muligvis har vores hund fået lidt ekstra føde, for det er aldrig blevet opdaget. Der bliver talt meget om krig og okkupation, når mor og far har gæster.

15. juni 1940

Dagbogsbetroelserne er blevet lidt spredt fægteri. Men i dag må jeg betro dig noget vigtigt. Jeg er blevet rigtigt voksen. Det sagde mor i hvert fald. Jeg havde forfærdeligt ondt i maven og blev forskrækket, da jeg opdagede blod i mine underbukser. Jeg anede ikke, hvordan jeg skulle få det sagt, så jeg bad mor om et par rene, og lagde de snavsede på gulvet, så hun ikke kunne undgå at se dem. Da hun opdagede det, gav hun mig nogle klude, som jeg kunne bruge.

»Hvis ikke der er nok, kan du bare bede om flere,« sagde hun.

Da jeg til aften besøgte Birthe, som mor helst ikke vil have, at jeg kommer sammen med, fortalte hun, at hun havde haft sit skidt i over to år. Det var derfor, hun så tit var fritaget for gymnastik.

»Kære Vorherre. Fri mig for de skrækelige mavesmerter. Jeg kan næsten ikke holde dem ud.«

16. juni 1940

Far gav is til aften, men jeg kunne næsten ikke spise den, så ondt gjorde det i maven. Et par ord, inden jeg går i seng. Jeg savner mormor.

27. juni 1940

Sammen med min veninde har jeg været på en ualmindelig lang tur, for at finde et nyt arbejde. Gartneren er for tiden uendelig sur og skælder og smælder dagen lang. Må ikke sidde på hug, når vi plukker jordbær. Skal stå med et ben på hver side af rækken.

Når jeg ofte arbejder over til klokken både otte og ni om aftenen, fordi han skal have så mange bær som muligt med på torvet morgenen efter, får jeg tit ondt i ryggen.

Jeg vil betro dig, at gartneren nægter os også at gå på wc. Han siger, det tager for lang tid og at vi bare kan tisse i grøften. Jeg holder mig. Skal ikke nyde noget. Drengene lægger sig på lur og griner af os. Heldigvis er der nogle af de voksne damer, der er begyndt på gartneriet i jordbærsæsonen, fordi deres mænd er arbejdsløse eller drikker pengene op, der siger noget til drengene.

30. juni 1940

Gartneren tilbyder os tiloversblevne jordbær til næsten ingen penge og mor bliver glad, når jeg køber nogle. I dag blev det en hel kasse.

2. juli 1940

Var ude at cykle og kom forbi Tjørnegården, hvor rygterne går på at ét af gårdmandens mange børn, engang er blevet bidt ihjel af rotter. Jeg gyser, når jeg tænker på det. At de har mange rotter på gården har længe været samtaleemne hos både børn og voksne.

Men, som mor siger. Når mennesker er fattige og holder sig for sig selv, opstår der let sladder.

3. juli 1940

Jeg lyttede til mors og fars private snak, og det gjorde mig nervøs. På fabrikken er far kommet i forbindelse med en tysk ingeniør. En meget flink mand hørte jeg far sige. Han betroede mor, at han ville forsøge at hjælpe den desperate tysker til Sverige, og at han måtte skaffe ham noget tøj.

»Det betyder også, at jeg må skaffe mig af med hans skydevåben og uniform,« fortsatte han. Mor lød skeptisk. Syntes bestemt ikke, at far burde involvere sig i noget så risikabelt. Men far svarede bare, at hun ikke skulle overdimensionere sin frygt, for selvfølgelig var han yderst forsigtig.

6. juli 1940

Da mor fortalte, at far var taget til badminton lige fra arbejdet, troede jeg straks, at det havde noget at gøre med tyskeren og blev urolig. Da han senere kom hjem med sin badmintonkuffert, blev jeg glad, trods deres højlydte diskussion om hjemkomsttidspunktet. Jeg vil helst stikke fingrene dybt ind i ørerne, for at undgå at lytte til dem.

25. juli 1940

De voksne på gartneriet har klaget over uorden i regnskabet. Der var for få penge i lønningsposerne, og det fik dem til at brokke sig. Jeg fik heller ikke de overarbejdspenge, som jeg havde krav på, men skulle ikke have sagt noget, for han blev total hysterisk og spurgte om vi troede, at han snød. Jeg er træt af gartneriet.

Mor siger, at jeg må være glad, for i det hele taget at have et arbejde.

Jeg glæder mig til at besøge mormor. Hun forstår altid mine tanker og længsler.

27. juli 1940

I dag har jeg været ude på en hel lille rejse. Vores marketender havde spurgt mor, om jeg måtte køre ud på Artellerivej med en pakke, og det var en sporvognstur på et par timer. Jeg fik besked på at aflevere pakken i vagtstuen. At det var hos tyske soldater, havde jeg bestemt ikke regnet med. Angsten hober sig altid op i mit indre, når jeg hører deres voldsomme sprog i radioen, og jeg drog et lettelsens suk, da jeg atter stod på bagperronen af linie fem for at køre hjem. Selvom jeg forsøger at bagatellisere min uro, er jeg stadig rystet. Mor blev også virkelig vred over, at hun kunne finde på at sende en fjorten års pige ind til tyske soldater. Hun sagde, at jeg endelig ikke skulle fortælle far noget.

Jeg passer mine små søskende. Lytter utålmodigt efter fars mortorcykel, der skal bringe dem hjem og er ikke mange sure sild værd, fordi det lyner og tordner, så haven næsten uafbrudt er oplyst som om dagen.

Juli 1940

At der har været luftangreb i Aalborg, og at det mislykkedes har Freddy udbredt vidt og bredt. Han pralede med, at tyske jagere havde skudt mange engelske flyvere ned. Forsøgte igen, at overbevise os om at tyskerne ville vinde krigen.

Kun den nærmest orangerøde aftenhimmel kan forandre mit nervøse sindelag og få det til at slå glædeskolbøtter. For en stund glemme nazister og krig.

Juli 1940

Den mest spændende dag, jeg længe har oplevet. Var til optagelsesprøve til

Politikens børneteater. Mor havde set annoncen i avisen, og da hun ved, at jeg er glad for at danse og steppe, sendte hun mig derind. Min stemme dirrede, da jeg skulle synge. Og da de bad mig om at danse rystede benene under mig. Lykkeligvis blev jeg dog antaget.

Jeg glæder mig til at få en masse nye kammerater. Ønsk det for mig kære dagbog.

27. juli 1940

Vi har haft besøg af en bekymret jødefamilie, der bor et par haver længere henne ad vejen, og som mor og far kommer en del sammen med. I aften lo de ikke ligefrem. Talte næsten uafbrudt om den utålelige situation, deres familie i Tyskland oplevede og var bange for at tilstandene skulle smitte af på jøder her i landet. Far beroligede dem. Sagde, at de ikke behøvede at tage det så tungt. Mente, at tyskerne inden længe atter ville være ude af landet. Det gjorde mig lidt tryggere.

Vi gik med ud i haven for at tage afsked. Da de var gået hørte vi noget pusle i rosenbedet. Det var et pindsvin. Vi gav det mælk på en underkop.

31. juli 1940

Mor har holdt femogtredive års fødselsdag, og jeg gav hende en karklud, en thesi, en grydeske og en lille kasserolle. Huset summede af højtsnakkende stemmer, da min lille kusine og jeg besluttede os til at gå en tur. Første stop blev volden, hvor vi trådte på forbudt område, og så to små drenge fiske hundestejler.

Derfra gik vi hen til min skolekammerat, hvis far er skrædder og sidder på bordet og syr. Ingen hjemme. Vi gik lidt rundt i deres have, som udelukkende består af en stor græsplæne og blomster. Hos os har vi også urtehave og frugttræer. Jeg har lovet far at efterårsgrave. Sidste år fandt jeg en mønt i jorden, der stammer fra Christian den fjerdes tid. Far lagde den i sin pung. Han siger, at han ikke siden har manglet penge. Nu vil jeg gå til ro og lukke mine trætte øjne.

25. august 1940

Det er snart længe siden, jeg har haft lyst til at skrive. Men du min kære dagbog skal være mit værn mod alt det onde, der sker i verden. Mor siger, at jeg ikke skal tænke så meget, når jeg fortæller, at jeg er bange for krigen. Men når jeg hører Hitler i radioen bliver jeg virkelig bange. Han begynder så stille og roligt, men i løbet af kort tid lyder han både hidsig og ond.

Far siger, at han gejler mange mennesker op, men han mener også, at der er nogle, der bestemt ikke bryder sig om hans taktik.

Jeg finder det utænkeligt at vores konge ville starte en krig. Han og dronning Alexandrine ser så milde og rare ud.

Ældre mennesker er som regel altid flinke. Derimod skal der ikke meget til før yngre mennesker bliver sure eller gale i hovedet.

27. august 1940

En vidunderlig oplevelse. Jeg har været til generalprøve på børneteateret, hvor jeg blandt andet skal spille med i 'Den lille Idas blomster' Et af H. C. Andersens eventyr. Vi skal spille det hver søndag eftermiddag.

28. aug. 1940

Mor har en tysk kusine, der bor ved Damhussøen, og som jeg besøger, hver gang jeg er ude på Rødovrevej for at betale sygekasse. Hun er meget sød, men taler på en voldsom måde. Dog ikke så hidsigt som Hitler. Hun har fortalt, at det ikke er rart at være tysker i Danmark efter 9. april. Én af deres naboer havde for nylig, råbt tyskersvin efter hende.

Mor har fortalt, at hun er påpasselig med penge, og for at spare går uden bukser hele sommeren. Mor synes, at det er et mærkeligt sted at spare. Far derimod kan godt forstå det. Han mener, at det er fordi de har haft utrolig ringe kår i Tyskland efter første verdenskrig.

Hun er gift med en dansker, men er bange for at nogle af hendes tyske nevøer, der måske er soldater her, skal komme og besøge hende.

»Det ville være en katastrofe,« havde hun betroet far og mor, og sagt ...

30. aug. 1940

Vi har fået rotter i hønsehuset, men far fandt på råd. På sin motorcykels udstødning, satte han en slange, som han lagde ned i rottehullet. Han ville gasse dem ud, for så at skyde dem. Men det hele mislykkedes. Da rotten kom op, blev han så befippet, at han slog efter den med geværkolben. Han ramte dog ikke, så rotten pilede afsted med retning mod marken.

4. sept. 1940

Har langt om længe været oppe hos overlæreren, for at hente den anbefaling, han havde lovet mig.

En udmærket elev, der i hele sin skoletid har opført sig eksemplarisk, havde han blandt andet skrevet. Da hun tilmed i hele sin skoletid har været en flitig og lydige pige, kan jeg med glæde give hende min og skolens bedste anbefaling.

7. sept. 1940

Vi har fået mus, så mor har sat en fælde op i køkkenet. Selvom jeg ikke kan

lide at høre, når musene gnaver om aftenen, når jeg er kommet i seng, kunne jeg alligevel ikke lide at se på den lille mus, der til morgen lå i fælden.

Jeg har foræret mor en gasbageform, så nu kan hun bage sandkager, selvom det er besværligt. Vi har kun to primusapparater, hvor al vores mad bliver lavet på.

26. sept. 1940

En dag rig på oplevelser. Tidligt i morges tog jeg sporvognen fra Husum endestation ind til Ryesgade. Allerede fra morgenstunden var der et leben, et mylder af mennesker, som jeg aldrig før har oplevet. Det var kong Christian d. tiendes fødselsdag, og han skulle sammen med dronningen køre igennem Ryesgade. Den tættest befolkede gade i København.

Efter først at have stået på gaden og ventet meget længe fik jeg fra mormors vindue i Søpassagen et kort glimt af de kongelige.

Både kongen og dronningen vinkede og smilede, og de fik masser af blomster smidt op til sig. Længe før de viste sig, kunne man høre, at de var på vej, fordi folk råbte og skreg hurra. Det virkede voldsomt, men også dejligt. Alle vinduer i gaden stod vidt åbne, og der stod utrolig mange i hvert vindue. Folk skubbede og masede for at kunne se.

Da jeg bagefter skulle i byen for mormor, lå der blomster over alt på gaden. Da jeg kom hjem og fortalte mor det, sagde hun, at blomsterhandlere måtte have tjent en formue i dag.

Sept. 1940

Den store mark står fuld af stubbe fra det nyhøstede korn. I eftermiddag sad jeg på grøftekanten og nød vandets klukken, når det hvirvlede afsted på sin lystige vej. Så vidunderligt stille, der kan være på en søndag, til trods for at landet er besat.

På grund af et forfærdeligt tordenvejr, der lå lige over os, og hvor himmel og jord stod i ét, har vi alle været oppe i nat. Far og mor drak tordenkaffe, som de kaldte det.

Okt. 1940

Efterårsstormene er begyndt. Løvet på træerne er stærkt i gang med gulningsprocessen, og de lange hyggelige vinteraftener lader vist ikke vente længe på sig. Det mener far. Jeg er begyndt min klaverundervisning. Far har lavet alle tiders ur. Det er en simpel urskive, hvori han har boret små huller for hvert kvarter. I de små huller kan man stikke en lille spids tingest ind på det tidspunkt, man vil tænde eller slukke for radioen.

Om vinteren tegner og maler han. Bruger dog også megen tid på skaktureringer og badmintonkampe. Han er et unikum, siger vores venner. Kan alt.

I det mindste alt, hvad der interesserer ham. Han vinder mængder af præmier i skakturneringer.

En trist dag i gartneriet. Selv i drivhuset lå en sæk fuld af efterårets kølighed.

Nov. 1940

I et bedrøveligt efterårsvejr med regn, rusk og drivvåde træer og buske, sidder mor, mine søskende og jeg indendørs og har det rart.

Jeg har hugget brænde for mor. Og der var meget. Jeg fandt nemlig nogle gode træstykker på vejen, som jeg tog med hjem. Alt hvad vi ser af den slags bliver samlet op og bragt hjem. Det sparer penge, for brændsel er dyrt, og jeg kan ikke lide at fryse.

Min broder og jeg henter affaldsbrænde i Husum tømmerhandel, men der er langt at gå, og man er nødt til at trække cyklen hjem med sækken. En halv times alenegang er trist.

De tre små er lige blevet lagt i seng, og jeg har læst for dem. Far er taget til badminton. Mor er ved at hække nye gardiner til hele huset i tyndt naturfarvet sejl garn. Det vil live lidt op på mørkelægningsgardinerne, mener hun.

Min lillebror leger, min anden broder læser, og jeg skriver som sædvanligt i min kære dagbog. For lidt siden spurgte mor, hvad jeg havde så travlt med at skrive. Jeg undlod at svare.

»Du må være født med en blyant i hånden,« siger hun tit og ler.

Om lidt skal vi have kaffe med kager. Jeg har selv været hos bageren og hente dem. Vi hygger os på en anden måde med mor, når far ikke er hjemme. Vi får også lov til at være længere oppe og høre radio.

Okt. 1940

Mor siger, at den lille prinsesse Margrethe er et særligt lyspunkt i vores besatte land, når jeg samler på billeder af hende og den øvrige kongefamilie. Min veninde er heldig. Hun har mødt kronprinsesse Ingrid med barnevogn på Langelinie.

Træt og måske lidt fornærmet, fordi jeg ikke måtte gå med min veninde ud på vejen og snakke med nogle piger og drenge fra omegnen, fordi det var halvmørkt, vil jeg snart gå i seng og læse min nye biblioteksbog. Men inden, vil jeg betro dig, at jeg har mistet lidt af mig selv i savnet af min skole.

15. nov. 1940

Regntunge dråber på ruden får min længsel efter ømhed og forståelse til at vokse. De sorte rullegardiner gør heller ikke dysterheden mindre. Tværtimod. Jeg føler mig til tider som et træ i skoven. Ensom og forladt i en grusom verden. Godt, at jeg har mine tre små søstre. De giver mig lidt af den kærlighed, jeg higer efter.

I dag, da mormor var på besøg, sagde mor, at jeg var et kærlighedshungrende 'barn.'

»Er det så mærkeligt?« svarede mormor. »Som den ældste af seks, og som den der altid skal være den store, trænger hun måske netop til omsorg.« Søde mormor.

17. nov. 1940

Efter et besøg hos min moster i Vanløse, blev jeg skældt ud. Mor sagde, at det var unødvendigt at blive så længe. Jeg forsvarede mig med, at hun var syg, og at jeg derfor gik i byen og handlede for hende.

Far kom også for sent, og det gjorde ikke det hele bedre. Der var længe en nærmest begravelsesagtig stemning i stuen. Dog tøede mor lidt efter lidt op, da far efter at have spist aftensmad tog sin banjo ned fra væggen og satte sig til at spille. Jacob, vores grønne papegøje, sad oven på sit bur og vuggede i takt til musikken. Det så grinagtigt ud og jog sindene ud ad mørket.

17. nov. 1940

Det er søndag aften, og jeg er godt og vel hjemme efter en begivenhedsrig dag på børneteateret, hvor vi oplevede optøjer ved 'Den lille hornblæser.' Rygterne nåede mig, mens jeg sad og ventede på at skulle ind at danse i »Den lille Idas blomster.« Et stykke bygget over H.C. Andersens eventyr. Der blev nærmest tumult i det store omklædningsrum, da vi fik det at vide.

Især drengene var nysgerrige, for at komme ned og se, hvad der var galt. Et par stykker stak også af, men blev skældt ud af 'tante Anna' lederen af børneteateret, da de kom op.

»I må lære at beherske jeres nysgerrighed,« rasede hun.

Forståeligt. Hun har jo ansvaret for os, så længe vi er der.

Da jeg tog hjem, var der stadig et menneskemylder på gaden. Sporvognsstandsning var der også. Der stod en masse mennesker og ventede på linie fem, som var over en halv time forsinket.

Selvom jeg har været hjemme i adskillige timer, og selvom mor har fyret godt i kakkelovnen, har jeg stadig ikke fået varmen.

Jeg vil betro dig min kære ven, at jeg er den lykkeligste pige, i de timer jeg opholder mig på teateret. Det er en verden fuld af fantasi og søde drømme. Inden forestillingen begynder, er det sjovt at stå bag det store tæppe og gennem små huller iagttage alle de voksne og børn, der forventningsfulde sidder nede i salen. De slikker, snakker og render forvirret rundt mellem stolerækkerne.

18. nov. 1940

Efter en lys og drømmeagtig dag, er det kedeligt at møde på gartneriet. Men

jeg er nødt til at møde op, for at kunne betale mor de kostpenge, der er en aftale.

En af drengene fortalte, at det var nazisterne, der havde været på spil ved den lille hornblæser. Hans storebror havde været med. Men han var blevet bange og var taget hjem, da hundredvis af mennesker stimlede sammen. Far siger, at man skal holde sig langt væk fra sammenstimlen. Især, hvis det har noget med tyskerne at gøre. Jeg føler tit, at tyskerne ødelægger min tilværelse. Tør ikke fortælle nogen, at jeg inderst inde er en bangebuks.

22. nov. 1940

Så længe jeg kan huske tilbage har vi altid haft et fuglebur i enten hus eller have. Vi har også kalkun, høns og duer. Selv en ged havde vi et år. Far kørte en søndag morgen ud for at købe en slåmaskine, men kom hjem en ged. Stemningen var trykket. Dog var vi børn glade.

Papegøjen var til aften skyld i at mor og far blev sure på hinanden. Mor syntes at foderet var for dyrt. Inden far i aften tog til badminton, kørte han mig til stepundervisning i Vanløse på Rosa Hansens danseinstitut.

1. dec. 1940

Igen har min broder haft ondt i sine ører. Noget evigt tilbagevendende. Mor sprøjtede dem. Han græd. Jeg har aldrig haft ørepine. Til gengæld har jeg adskillige gange haft tandpine. Mor har pudset vinduer, gjort julerent og julepyntet. Der hænger hjerter og kræmmerhuse, som vi selv har lavet, rundt omkring i stuen. De skal senere bruges til at pynte juletræet med.

Til aften da far havde spist og var taget til skak, blev de små badet i den store zinkbalje, og de pjaskede, så mor måtte vaske gulvet efter dem. Min skrift er ikke så pæn. Mine fingre er endnu stive af kulde fra hjemturen. Mor kunne ikke få min mindste søster til at sove, så mor bad mig lægge mig hos hende.

»Du kan stå op igen, når hun er faldet i søvn,« sagde hun.

5. dec. 1940

Jeg fik min løn i dag og på hjemvejen købte jeg et par strømper til mor. Hun blev utrolig glad og sagde, at det var rart at have voksen datter. Voksen, tænkte jeg. Men rart var det at føle, at mor blev glad.

Dec. 1940

Freddy er stadig fantastisk til at udsprede rygter og hæve nazisterne til skyerne. I dag sagde han, at det var godt at strejker var forbudt i landet. At det var et klogt forbud, for ellers ville pøbelen, som han udtrykte det, bare strejke mod nazismen. Han er verdens største vigtigper og bruger uafbrudt sin storebrors tanker og meninger til at hovere over os andre.

Er en kedelig fyr. Altid snavset. Også når han møder op om morgenen. Han truer os med, at der kommer en dag, hvor vi ikke skal føle os for sikre med den indstilling, vi har. Hans lader sig ikke true. Han spyttede efter ham og så kom de op at slås.

Da gartneren så det, råbte han højt og sagde, at de var nogle satans knægte og truede med, at hvis ikke de omgående holdt op, kunne de gå og blive væk. Det gjorde dem flove og fik dem til at stoppe.

Dec. 1940

Det tyder på, at det er en spændende bog, jeg har lånt af en pige på børneteateret. Den handler om piger på kostskole. Jeg fortæller dig noget meget hemmeligt. »I am love. It is a boy on the teather. He is very nice. But I have not speeks with him.« Det er en underlig fornemmelse. Jeg tror, at jeg kunne gå til verdens ende ved hans side.

Ydermere uden at sige et ord.

12. dec. 1940

Glæde i huset. Vi har alle fået nye sko. Far havde, som han plejer op til jul, besøgt vores onkels skotøjsfabrik.

Jeg har haft mine stående ved siden af sengen i den fine æsker. Mor har lovet at købe mere glanspapir i morgen, så vi kan lave mere julestads.

Min veninde og hendes forældre går altid i kirke juleaften. Det gør vi ikke. Dels er der alt for langt til Rødovre kirke, hvor vi hører til og dels passer »Iversens blå bussers« ikke altid med kirketiden. Man skal vente alt for længe for at komme hjem.

Mor havde som sædvanligt en masse stoppe og lappetøj, så jeg har hjulpet hende hele aftenen. Dog gjorde kakkellovnsvarmen og stuens ro mig på et tidspunkt døsig. Der var så stille, at jeg næsten kunne høre stoppenålens lyd igennem strømpeulden.

15. dec. 1940

Fars og mors bekendte har været på besøg. At de er jøder har jeg aldrig før skænket en tanke.

Jeg blev sendt tidligt i seng. Uretfærdigt, syntes jeg. Er voksne på besøg er jeg barn, men er det noget for børn, er jeg for stor.

Hos gartneren bliver vi fjortenårige stadig betragtet som børn. For tiden har gartneren humør, som en hidsig hankat. Eller et rasende uvejr. Med sin ophidsede stemme koster han os rundt, som om vi blot var ustyrlige hunde, mener Freddy. Nogle gange har jeg mest lyst til at svare med en bjæffelyd, lige som Freddy gør. Tør dog ikke. Savner beklageligvis det mod der kræves for

at være fræk. Men da vi er sammen i drivhuset det meste af dagen er hans surhed besværlig.

Min broder og jeg kan godt være sure på hinanden og skændes, men det betyder ikke så meget. Vi bliver hurtigt gode venner igen. Gartneren derimod kan gå i flere dage med vrissende tænder i sit sammenkrumpe ansigt.

Inden jeg slutter mit daglige referat, vil jeg fortælle dig noget sørgeligt, som jeg i aften har lyttet mig til. Fars og mors bekendte, der iøvrigt bor ved siden af vores nabo fortalte, at deres familie i Tyskland bliver utrolig dårligt behandlet.

De har en lille skræderforretning, og deres ruder er flere gange om natten blevet knust. Der bliver også råbt jødesvin efter dem, så snart de går uden for døren. Derfor holder de sig så vidt muligt inde til efter mørkets frembrud.

Jeg hørte dem også sige, at de var bange for, at der kunne være sket dem noget. De havde ikke fået ét eneste brev siden den niende april.

Far beroligede dem. Sagde også, at det nok ikke blev så slemt i Danmark. Ilde berørt lå jeg længe, og så ud i den halvmørke nat. Sendte mine inderste tanker højt til vejrs og bad Vorherre om at lade Hitler behandle alle mennesker godt. Jeg bliver knust af ondskab.

Dec. 1940

En herlig søndag, hvor jeg har haft min søskende med på volden at kælke. Vi var dog ikke på de højeste bakker. Det er jeg for bange til. Dog morede vi os. Alle børn råbte og skreg og var glade. På hjemvejen var vi på gården, at hente mælk med hjem. I stedet for at stå i køen ned til mælkekælderen, gik vi over i hestestalden, hvor vi spiste noget af det knækrød, der var tiltænkt dyrene. Det smagte os godt. På gården har de mange dyr. Både heste, grise og køer. Da der for nogle år siden var brand omkom mange grise, som de ikke nåede at få ud.

Mørket faldt tidligt på og vi skyndte os hjem. Min lillebror græd. Han havde tabt sin ene vante og frøs, og vi kunne ikke finde den i mørket. Mor sagde, at jeg burde skamme mig. At jeg var for stor til at rende rundt og lege og pjanke. Jeg blev ked af det. Det følte, som at få hul igennem maven, selvom jeg forsøgte at negligere det.

De voksne er til tider mærkelige. Da jeg klokken seks i morges var hos bageren efter gammelt brød og næsten fik tasken fuld, var mor ellers så glad for mig. Fortalte, at jeg havde sparet hende for flere dages brødpenge.

Lillejuleaften 1940

Mit højeste juleønske er, at besættelse snart hører op. At vi kan tænke og tale frit, som far siger, at man bestemt ikke kan for tiden. Jeg har passet mine små søskende. Mor og far har været på familiebesøg i København. På et tidspunkt

var kakkelovnen ved at gå ud, men min broder reddede den ved i nogen tid at lukke midterlugen helt op. Vi blev glade, da vi atter kunne se gløder.

Inden de tog afsted forbød far os at kigge i dækketøjsskabet, fordi der lå gaver. Det skulle han aldrig have nævnt, for det gjorde os bare ekstra nysgerrige. Fristelsen blev for stor, og det fik konsekvenser. Da de kom hjem blev min broder, og jeg vækket og kaldt ind i stuen. Vi fik en alvorlig overhaling. Værst gik det ud over mig. Far sagde, at det var mine fingeraftryk, der sad på glasruden i skabet og skammede mig ud.

25. dec. 1940

Vi har i år fejret juleaften hos en gammel onkel og tante på Frederiksberg. Inden vi tog hjemmefra pyntede vi dog juletræet, som jeg havde købt hos grønthandleren på Islevhusvej. Far, min broder og jeg hængte kræmmerhuse, marcipan og chokoladefigurer på alle grene. Det skulle vi aldrig have gjort. For da vi kom hjem havde vores hund plyndret træet og spist alle godterne. Den havde også ødelagt mors og fars dyner, så der lå fjer over alt. Mor skændte på hunden, men far sagde, at hun skulle tage det roligt. Han mente, at den havde kedet sig.

»Den har jo aldrig i sine ti hundear været efterladt alene,« undskyldte han den også.

Jeg fik gode gaver. Et par strømper, tre lommestørklæder og noget fornemt brevpapir. Man skulle næsten tro, nogen kendte mine skrivetilbøjeligheder, som mor kalder det. En ny dagbog eller nærmere lommebog lå også under træet, og det var næsten det allerbedste. Den er mørkeblå og skal indeholde alle mine inderste tanker i året der venter. Især dem jeg ikke kan dele med andre. Dem, der måske er lidt for tåbelige, og som andre ville grine af.

Ind imellem føler jeg mig som en fandens mælkebøtte. Uønsket og Uelsket. Andre dage kan jeg også føle mig som en strålende sol, der yndefuldt strejfer rundt på himmelloftet og både ind og udvendig er fuld af varme. Jeg vil først tage bogen i brug den første januar. Hvis jeg kan vente så længe.

Jeg tror, at jeg fortrinsvis vil benytte den til at skrive digte om alt det smukkeste, der findes i verden. Men det skulle helst være med usynligt blæk, hvis dette fandtes, så ingen kunne more sig over mine tossede ideer.

Det var så koldt, da vi tog hjem, at vores ånde lignede små tåger, når vi talte. Vi måtte også vente utrolig længe på sporvognen.

I dag første juledag har vi glemt alt om et skrækkelige syn, der sent i går aftes mødte os. Alt er forløbet stille og roligt.

At jeg har fået skrevet tre breve skyldes mor. Hun siger, at man får bulne fingre, hvis man laver håndarbejde på en juledag.

»Gammel overtro,« lo far og sendte hende nogle af de rare smileøjne, han også kan have.

I går aftes legede vi desværre ikke så længe omkring træet, fordi min onkel sagde, at man ikke skulle forhale gavespændingen for de små. Men om lidt skal vi danse om vores eget træ. Vi har været ovre at invitere genboens fire børn, og venter dem hvert øjeblik. Ellers er det sjældent, vi har kammerater inde. Mor siger, at vi er rigeligt til at fornøje os selv.

Dagen går mod hæld og roen har sænket sig i vore stuer. Genboens børn er igen gået over til sig selv. Far var med til at lege 'Tampen brænder,' men så blev det også svært. Han finder altid de utroligste gemmesteder.

31. dec. 1940

Inden far til morgen kørte, tog han om mor og sagde, husk nu at jeg helst vil have klipfisk og sennepssauce til middag. En ret jeg ikke kan fordrage. Vi har hele aftenen haft det meget hyggeligt. Vi har hørt radio og fået chokolade og snakket

Da vi klokken halv et gik i seng, kunne jeg ikke undgå at høre at mor og far talte fortroligt om den tyske ingeniør, som far havde lovet at hjælpe til Sverige. Han betroede mor, at manden på mirakuløs måde var kommet over sundet. Meningen var dog ikke, at han skulle blive der. Hans hensigt var at forsøge at komme videre til Amerika.

Jeg hørte også far sige, at hans gevær, uniform og andre ejendele var smidt i Utterslev mose. Jeg åndede lettet op. Bogholderen på fabrikken havde hjulpet far. De havde gjort det en mørk aften for ikke så længe siden.

1941

Nytårsdag 1941

Jeg vil forsøge at skrive så pænt som muligt i dig, min kære nye og total tomme dagbog og håbe, at siderne i de fleste tilfælde bliver fyldt med rare og glædelige oplevelser.

Nytårsfyrværkeriet, som jeg hader, er heldigvis overstået for denne gang, og forhåbentlig tager vi hul på et nyt og godt år, som far sagde til mor. Mine brødre har været ude for at finde uafbrændt krudt. Mor og jeg har broderet. Far har læst og spillet skak med sig selv. Han skal være med i en turnering, hvor han skal spille mod otte mand.

13. jan. 1941

Da jeg til morgen spurgte mor om den tyske ingeniør, sagde hun, at jeg skulle bruge min korte ungdomstid til andet end at filosofere over andre mennesker og krig. Jeg må da også blankt erkende, at det ville være bedre. Men jeg er et mærkelig sammensat pigebarn siger mormor, og det passer jo nok.

Dog kan jeg ikke selv gøre for det. Det er nok en blanding af sårbarhed og nervøsitet over det uhyggelige, der sker rundt omkring i landet, der giver mig denne form for urolighed.

På gartneriet bliver jeg også alt for godt underrettet. Freddy ved så meget. Hans nazistbroder informerer ham godt, og hans viderebringen af rygter og groteskheder gør mig tit bange.

Han siger, at Hitler er i sin fulde ret til at indtage andre lande, fordi tyskerne bor dobbelt så tæt som andre folkeslag i forhold til landets størrelse.

Når mor siger, at jeg tager alt for mange bekymringer på mine skuldre og bruger alt for meget af min tid på sorger og bekymringer, passer det ikke helt.

Jeg har nemlig forsøgt at lave et regnestykke. Døgnet har fireogtyve timer, og når jeg tænker mig om, kan mine bekymrede tanker højst udfylde et par timer. Nogle gange meget mindre.

Hvis jeg var Vorherre ville jeg nu alligevel tænke mig om. Jeg ville sørge godt for alle mennesker. Sørge for, at de havde land nok, så de ikke var nødt til at bekrige hinanden. For mor siger, at den almindelige tysker er fattig. At man ikke får meget for pengene der nede. Det har hendes tyske kusine fortalt.

15. jan. 1941

Vejret er tungt. Store fede istapper hænger med fra tagskægget og kuldegys farer uafbrudt igennem min krop. Min hals smerter, og jeg kan ikke synke.

Har de seneste dage frosset utroligt på vej til og fra gartneriet. Selv på mine vanter har der været istapper, når jeg kørte, fordi jeg måtte ånde i hænderne, for at få en smule varme.

Mor har også ligget syg, så mine dage har været travle. Jeg har lavet mad og vasket tøj. Især bleer til min lillesøster. Når jeg hængte tøjet op hang mine fingre fast i tørresnoren, som består af galvaniserede tråde. Og det samme skete, når jeg tog tøjet ned.

Jan. 1941

Jeg har været ude at skrabe sne. Hele havegangen og en sti over til garagen, hvor vi også har W.C. Udenfor på vejen nåede jeg også at gøre snerent. Far blev så glad, at han gav mig en femogtyveøre.

20. jan. 1941

Sorg og glæde går ofte hånd i hånd siger mor. Det fandt jeg ud af i dag, da jeg skulle have været på danseskolen, men måtte blive hjemme, fordi far og mor var inviteret ud. Skuffelsen var også stor, da mormor havde meldt sin ankomst, men blev syg.

21. jan. 1941

I anledning af bedstes fødselsdag havde mor været på kirkegården. Hun havde kørt i spurvogn med nogle højtråbende unge tyske soldater.

»De gav mig myrekryb,« udtalte hun.

Tænk, at man kan få det sådan over for unge mennesker, blot fordi de har en grøn uniform på og støjer lidt.

»Man burde i grunden i grunden skamme sig,« blev hun ved.

Jeg har det på samme måde. Er utryg, når jeg møder de fremmede. Har aldrig før følt denne form for beklethed overfor mennesker.

3. februar 1941

Her er ganske stille i huset. Kun fra kakkellovnen høres af og til knitren, som om noget springer derinde. Jeg har lagt de små i seng. Fortalt eventyr om feer og trolde, som jeg selv har digtet.

Nu gælder det dagbogen. Jeg funderer over mit voksenliv, som jeg ikke forstår. Forstår heller ikke, at nogle lande kan trænge ind og besætte og bestemme over andre. Mor siger at det ikke nytter at gå for højt op i den slags ting. Det bliver man bare skør af. Hun siger også, at jeg skal nyde min ungdom. Men hvordan nyde den, når jeg skal tilbringe så meget af min tid med noget arbejde, jeg hader som pesten?

3. marts 1941

Kære dagbog. At jeg ofte svigter ses tydeligt. Du har masser af tomme hvide ubenyttede sider, til trods for at vi er flere dage inde i marts måned. I aften er mor og far taget på familiebesøg, så min broder og jeg passer de små. Han laver lektier, derfor vil jeg tage mig sammen og skrive noget ned. Men hvad? Jo, jeg kan fortælle, at mormor siger, at jeg skal have lov til at være barn og sorgløs, så længe som muligt. Men hvordan? Om fire dage fylder jeg femten. Glæder mig naturligvis. Alene af den grund, at jeg så kan begynde at arbejde hos far, der er værkfører på en elektronikfabrik. Det er da bedre, end gartneriet, håber jeg.

20. marts 1941

Så har jeg endelig fået indendørsarbejde. Men sikke en omvæltning. Den store lykke er det ikke blevet, for jeg sidder i de mest utænkelige dunste af terpentint og tjære og har hovedpine, hver eneste dag, jeg går hjem.

»Nu må du ikke være et utaknemmeligt skarn,« sagde mor, da jeg klagede. Men det er umenneskelige forhold, at arbejde under, selvom mor mener, at det i det mindste er godt, at jeg har noget at bestille. Min eneste trøst er, at jeg forhåbentlig ikke skal være der så længe. Stakkels far. Han slipper ikke så nemt. Han skal jo endnu i mange år tjene penge til en stor familie, som han siger.

Min chance for at slippe er betydelig større. Især hvis jeg er flittig. I håb om at få arbejde på et kontor har jeg netop meldt mig til stenografi og maskinskrivning i Mikkeltbryggersgade midt i København, og jeg er på grund af arbejdet hos far klar over, at jeg må gøre noget ganske alvorligt ved det.

Jeg har altid holdt meget af det boglige. Det eneste, der aldrig har fænget mig er historie. Det forekom mig uinteressant, at høre om forgangne tiders krige og ondskab.

31. marts 1941

At det allerede er et år siden jeg trådte ind i de voksnes rækker, som der blev sagt, er uforståeligt. Fri mig for at være voksen på de betingelser og i en ond-sindet verden. Jeg lukker helst øjne og ører. Et tegn på svaghed. Måske fejhed. Egentlig er det jo det samme, hvad man end kalder det. Jeg har aldrig været ynder af uvenskab. Tier hellere end at blive konfronteret med ubehageligheder. Endnu et svaghedstegn, som min veninde siger, der ejer det mod og den selvbevidsthed, jeg savner. Selvom jeg må erkende, at voksne mennesker ikke altid kan smile og være glade, de har jo ustandseligt problemer. Min broders og mine uenheder er beskedne. De drejer sig udelukkende om, hvem der skal gå i byen, eller hvem der skal passe de små. Især er det slemt, når vi skal til Rødovre, for at betale sygekasse. Vejen er lang, så det tager et helt par timer.

2. april 1941

Lyspunkter i mine ellers lange og triste hverdage er danseskolen og børneteateret. De ting er med til at holde modet oppe. Der er altid lys og glæde og ingen ubehagelige dunste, som nærved kvæler én.

Jeg kan betro dig, at ham jeg danser med for tiden er noget af det rareste, trods han er lidt tung i gumpen.

Far har lige antaget en ny pige. Hun er også kun femten år, men heldig. Hun går kun i byen, rydder op og fejer. Hun starter om morgenen med at gå rundt og spørge, hvad de forskellige damer skal have købt ind. Hun køber både slik, aviser, wienerbrød sodavand, hygiejnebind og vat.

Mælk, kommer mælkemanden med. Nogle damer har aldrig madpakker med. Kun én af dem køber aldrig noget. Hendes man er blevet arbejdsløs. Hun siger, at han går på gaden og sælger 'Livets kamp,' for at de kan få mad på bordet.

»Ellers dør vi simpelthen af sult«, siger hun og trækker på skulderen.

Jeg har jeg ikke råd til at købe så meget. Jeg tjener ganske vist femten kroner om ugen. Men når jeg har betalt de ti kroner for værelset, som jeg deler med min yngste søster samt kostpenge, tre kroner i fagforening og min mælkereregning, er der ikke mange ører tilbage. Derfor tager jeg tit overarbejde.

Klokken er ni og mine tæer føles som is. Jeg vil sige godnat kære ven og gå i seng med en krydsord.

3. april 1941

Et mærkværdigt besøg i København i dag, har præget mit sind. Jeg blev inviteret af én af damerne ude hos far. Hun boede med sin far i to små bitte værelser og et urgammelt køkken, der var koldt, beskidt og fugtigt. Det hele virkede ret forstemmende.

Gamle slidte og plettede møbler. Midt på gulvet stod et spisebord med fire stole.

Bordet flød med alverdens ting. Tændstikæsker, gamle aviser og ugeblade, stoppegarn i en lille sort flettet kurv, sikkerhedsnåle, samt noget brugt plaster. Mens hun var ude at lave kaffe betragtede jeg alt roderiet, og jeg var glad for at jeg ikke levede i den svinesti, som mor ville have sagt. Jeg talte toogtyve forskellige sager i roderiet.

Hendes far sad for bordenden, og tog fodbad, og jeg vidste dårligt, hvor jeg turde vende blikket, i de to timer jeg var der.

Han mælede ikke et ord. Kun stirrede han af og til nysgerrigt på mig. Det var en lettelse, da hun efter en evig tid endelig kom ind med kaffen.

Frk. Hansen, som hun hedder, er nu altid ren og pæn i tøjet. Det var ikke just, hvad man kunne sige om hendes far. Han sad i lange bukser og en gråbeskidt undertrøje med lange ærmer. På et tidspunkt gav han sig til at klippe

negle, og de sprang rundt omkring og gav mig kvalme. Det var ikke med særlig velbehag, at jeg drak kaffen og spiste det wienerbrød, hun havde købt. Jeg har aldrig før følt mig så ilde berørt.

Efter kaffen trak hun et gammelt album frem, for at vise mig nogle billeder af sin mor, der havde været død i over tyve år. Der var en mærkelig knugende stemning i stuen. Faderen sad uafbrudt og iagttog os, mens han stoppede sin pibe og gav sig til at bakke på den. Jeg kom til at se på hans negle, der var sorte, som natten. De mørkebrune tætte gardiner gjorde nu heller ikke det hele mindre dystert. Mor ville have kaldt det et gravkammer.

Selvom det var egoistisk, lovede jeg mig selv, at jeg aldrig mere ville tage imod en invitation.

Jeg jublede næsten, da jeg gik igennem de små gader fra Asylgade. Og da jeg stod af sporvognen ved Husum endestation trak jeg vejret en ekstra gang. Sugede den kølige, friske forårsluft ned i mine femten år gamle lunger og tænkte, hvor er jeg glad for, at det ikke er mig, der bor så uhyggeligt.

Alt herhjemme har efter dette føltos rosenrødt. Det er næsten som at bo på et slot med park omkring.

5. april 1941

At købe saks var dyrere end jeg havde ventet. Men da fabrikken forlanger, at man selv medbringer saks, når man skal vikle, var det nødvendigt. 'Vikledame' min ny titel. Det lyder forfærdeligt gammelt. Men det er også kun damer på mindst femogtrediv, der sidder og vikler. Jeg har lånt pengene af far og skal betale dem tilbage, så hurtigt jeg kan. Jeg havde ellers sat mig for at købe et par varme vanter. Jeg fryser om fingrene, når jeg klokken seks om morgenen cykler helt ind til Frederiksberg. Far og jeg følges ofte ad og kan gøre det på fyrre minutter.

8. april 1941

Jeg har vist ikke fortalt dig, at min nye saks klipper som en drøm. Nu må jeg blot passe godt på den. Flere af damerne har fået stjålet deres Solingen sakse. Tyven må være at finde blandt de ansatte, siger far. Det må være én der sælger dem videre.

Ellers går livet sin skæve gang, som mor altid siger. Og det skal nok passe. Der er desværre ikke tegn i hverken sol eller måne på at besættelsesmagten slipper deres greb i vores gamle Danmark. Og det kan godt gøre mig lidt trist.

14. april 1941

Jeg er nærmest chokeret. Kan ikke tro at det er sandt. Den dame, jeg for nylig besøgte, og som sidder ved en viklemaskine ved siden af mig, sagde i dag, at hun ville betro mig noget, hvis jeg ville love, at det forblev en hemmelighed

mellem os. Hun fortalte, at hendes mærkværdige far ofte udnytter hende, når de ligger i sengen. Hvad han udnytter hende med, fortalte hun ikke noget om. Kun, at hun var bange, når han begyndte at kæle med hende. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle svare. Tænkte blot at det må være mærkeligt at dele seng med sin far, når man er så gammel.

Jeg er ør i hovedet. Kan ikke få det ud af mine tanker. Hun er sød, selvom hun er halvgammel. Jeg tror mindst, at hun femogtredive. Hun fortalte, at hun vasker hans tøj, stryger, stopper og laver mad. Hun går aldrig nogen steder, fordi han så beklager sig. Hun sagde, at hun ikke turde andet end at lystre ham, ellers blev han voldelig. Han så ellers helt skikkelig ud, da jeg besøgte dem.

Alle synes, at hun er mærkelig og kalder hende 'den jomfrunalske.' Men hvem ville ikke blive mærkelig med sådan en underlig far. Ud over krig er der åbenbart mere grimt til, end jeg havde anet.

17. april 1941

Aprilkøligheden bredte sig i min krop, da jeg til morgen kørte på arbejde, og jeg trådte ekstra hårdt i pedalerne for at få turen hurtigt overstået.

Vi har haft gæster. Min broder fyldte fjorten år, så nu er der atter et år i mellem os. Mor havde selv været i byen og købe ind. »Du kan tro, jeg savnede din hjælp,« sagde hun, da jeg kom hjem.

Jeg må tilstå, at jeg ville dø af skræk, hvis der faldt bomber ned her i omegnen. Jeg må også tilstå, at det løber mig koldt nedad ryggen, når jeg hører Hitler tale i radioen. Han begynder i et ganske normalt stemmeleje. Men i løbet af få øjeblikke lyder han både hidsig og højtråbende.

En af mændene på fabrikken siges at være nazist, derfor passer alle på, hvad de taler om, når han er i nærheden. Om han reelt er nazist eller om det bare er sladder, kan jeg naturligvis ikke vide. Dog taler han meget om, hvor fantastisk Hitler styrer sit folk. Han siger også, at danskerne er blødsødne og altid har været det. Jeg mindes Freddy og vil betro dig, at hidsige mennesker ikke lige er mit nummer.

28. april 1941

Far kom hjem med en hel kasse sæbe, som en mand havde tilbudt ham for billige penge. Manden havde fortalt, at sæbe inden længe blev en mangelvare, så far havde taget imod tilbuddet.

3. maj 1941

At far har dyretække, er der ingen tvivl om. Men da vores papegøje i dag bed sig fast i næsen på en af hans skakvenner måtte han alligevel have sine motorhandsker på, for at få fat i den. Han slog på buret og skammede den ud, da han havde sat den tilbage.

Fars ven blev naturligvis forskrækket over den flænge han fik i næsen. Han sagde: »Det bliver meget værre, når jeg kommer på arbejdet i morgen.«

Han er morsom. Laver altid sjov med os børn. Far siger, at det er svært at koncentrere sig og spille med omtanke, når han sidder og pjatter med os.

Mor siger tit, at far har sine egne meninger. Så svarer han:

»Jeg kan da heller ikke så godt bære rundt på andres, vel?«

4. maj 1941

Udenfor synger fuglene om morgenen. Foråret er kommet. En forunderlig mild og rig årstid, som jeg holder meget af. Egentlig lever jeg ikke, når jeg arbejder på fabrikken. Tværtimod. Jeg føler mig forjaget. Éthundredetyve små blokke skal jeg vikle i timen, for at følge med de voksne damer, og det er svært. For ikke at sige umuligt. De to små søvlameller, der skal ligge inden i bliver ofte i farten lagt skævt. Gad vide om de kommer til at fungere, som det er meningen?

11. maj 1941

Jeg glæder mig over sommerens komme. Så behøver jeg i det mindste ikke stå i kø efter de spåner, som mor fyrer med. Og dog. Den mærkværdige ovn, som far har lavet, og som er beregnet til at lave mad på, skal jo også fodres. Ikke just med spåner. Men savsmuld. Og det skal hentes samme sted. Så jeg glædede mig vist for tidligt.

Det er iøvrigt et mystisk monstros, den ovn far har lavet. Den har form som et kakkelovnsrør. Man presser savsmuldet op ad siderne og tænder ild til det. Det er bedre end en hokasse siger han. Mor synes, at det er en langsommelig måde at skulle lave mad på.

15. maj 1941

Far har fanget en allike. Den kunne ikke flyve. Derfor satte han den i et bur. I begyndelsen hakkede den efter os, når vi kom for nær buret. Det varer nok ikke længe, før den begynder at snakke. Far er i fuld gang med at lære den det.

16. maj 1941

Jeg får gåsehud, når Hitler taler. Og det får mig til at føle smerte, når tusindvis af mennesker tiljubler ham. Jeg synes, at han må være afskyelig, når han ikke kan tåle mennesker, der ser anderledes ud. Han chokerer mig simpelthen med sit jødehad. Der må være et sygt sted i hans sind.

Undskyld at jeg får disse sære tanker, men det kommer nok af at jeg er alene med de små. Min broder er ovre hos en kammerat.

18. maj 1941

Efter en vidunderlig mild dag er det her til aften køligt. Haven er et farveorgie. Massevis af skønne grønne nuancer klæder den.

Efter min mening er maj måned, den smukkeste på året, og jeg nyder morgenerne, når far og jeg cykler sammen på arbejdet.

Vi får snakket så godt. I morges betroede han mig, at han for tiden føler sig, som en hest spændt for ploven, på grund af for mange problemer og for meget ulønnet overarbejde. Far får nemlig ikke overarbejdspenge, som vi andre gør, og chefen kræver meget af ham.

Arbejdet jeg har er noget af det mest triste, man kan sætte et menneske til. Nu er jeg femten år og to måneder og i de voksnes øjne er jeg, når det passer ind i deres kram, stadig et barn.

Når de fortæller historier eller taler om deres mænd eller kærester, hvisker de, når jeg er i nærheden. Alt er så hemmelighedsfuldt.

Her fra, hvor jeg sidder og skriver, kan jeg se de to store birketræer, ude ved havelågen. Da jeg var mindre lå jeg ofte uden at kunne falde i søvn og iagttag dem. Og hvis det var måneskin, følte jeg det, som om bladene med deres dansen for vinden vinkede 'GODNAT. SOV GODT.' De var som en slags værn mod alt ondt. En slags formildere i mit sind.

22. maj 1941

Efter nogle pinefulde dage ligger jeg nu her på Gentofte Amtssygehus. Blev for otte dage siden indlagt og punkteret på det ene øre. Hver gang, der er stuegang spørger lægen »Nå, hvordan går det så med den lille i dag« og sender mig sit varmeste smil.

Tænk at blive kaldt 'den lille.' Det prøver jeg ellers kun, når min mormor mostre eller onkler er på besøg.

25. maj 1941

Jeg glæder mig til at komme hjem. Tjener jo ingen penge, når jeg ligger her. Mor har været her næsten hver dag, selvom der er langt fra Islev til Gentofte. Hun skal både med sporvogn og trolleybus og venter længe på begge.

I dag blev min søster også indlagt. Efter en cirkustur, hvor hun havde froset, har hun fået lungebetændelse. Jeg ligger og ønsker, at jeg vidste, hvor hun lå, for så ville jeg snige mig derop og berolige hende. Hun græd nemlig meget, da mor gik her ned.

23. maj 1941

Vi ligger i rene hvide skjorter og venter på stuegang. Plejemor har lige smilende gået rundt og rettet på lagner og flyttet rundt på blomster, så de stod

pænt. Komisk, sagde den flinke dame, jeg ligger ved siden af, og som er gift med en politibetjent.

Jeg er spændt på i morgen. Overlægen lovede, at hvis feberen stadig forblev normal, måtte jeg komme hjem en af de nærmeste dage. Nej, hvor jeg glæder mig.

26. maj 1941

Luften føltes næsten som kærtegn, så mild og blød var den, når den kredsede om mine kinder, mens mor og jeg stod på vejen og ventede på bussen. Det var som om, den bød mig velkommen ud i vorherres fri natur. Tænk at man kan nyde frisk luft på den måde.

Skønt lidt mat i knæene, glædes jeg ved igen at være udenfor hospitalets mure.

Da vi kom hjem stod der en dejlig buket, som mor havde plukket i haven. 'Velkommen hjem' havde hun skrevet på en seddel. Jeg blev jublende glad.

28. maj 1941

Vi har haft rykind. Først kom én ingeniør, for at bede far om at lave et udkast til de nye formeringsmaskiner. Igen noget der skulle tages patent på. De snakkede og gennemgik papirer i flere timer og nåede lige akkurat at blive færdige til vores gæster dukkede op.

Der blev snakket meget og humøret var tungt, fordi vores gæster gennem nogle bekendte havde hørt, at deres familie i Tyskland er forsvundet. Selvom jeg var blevet gennet tidligt i seng, for at komme til kræfter, kunne jeg ikke undgå at høre deres bekymring. Så længe jeg lå vågen, hørte jeg kun snak om Hitler og jødehad. Jeg forstod godt deres bekymringer. Jeg fik iøvrigt en pose fyldte bolcher af dem, fordi jeg havde været indlagt.

3. juni 1941

Er forlængst begyndt på arbejde. Slider for tiden med at rense blokke, og da direktricen sidder tæt op ad mig, er jeg nødt til at mase på hele dagen. Alt mit tøj lugter af bakkelit, tjære og terpentin, så jeg må skifte fra yderst til inderst, hver aften jeg kommer hjem.

Tænker ofte på, hvor godt jeg havde det i skolen og længes tilbage.

Juli 1941

Vejret har været upåklageligt, men alligevel lå der skygger over mit sind. Jeg skal holde ferie i næste uge, men får ingen feriepenge, da jeg ikke har arbejdet der så længe.

Hos gartneren var der ikke noget der hed feriepenge, så nu er jeg altså nødt til at arbejde hos en gartner i ferien for at tjene til mine udgifter.

Juli 1941

Når jeg sender et blik mod himlen og forsøger at få øje på den gud, vi lærte om i skolen, fristes jeg til at tro, at det hele er opspind. En god historie. Selvom jeg holdt meget af religionstimerne, hvor jeg lærte, at gud er god, tror jeg efterhånden ikke det kan passe.

Hvorfor lader han mennesker lide?

Hvorfor accepterer han, at der bliver smidt bomber ned over ganske uskyldige mennesker, eller at de mishandler og skyder ganske uskyldige mænd.

Jeg tror efterhånden mere på, at en eller anden god eventyrdigter har digtet bibelshistorien. Der har måske ydermere været flere om at forfatte alle de underlige lignelser, som bibelen er fyldt med. En god fantasi har de i det mindste været udstyret med, hvis det er tilfældet.

Jeg er fortvivlet over, ikke at kunne tro på det, jeg har lært. Jeg er uheldigvis blevet en værre mistroisk sjæl, fordi min forstand siger mig, at fandtes der en rigtig gud, ville han da helt naturligt standse al den ondskab, der findes i verden.

Min venindes farbror, der boede i Sønderjylland, blev dræbt den niende april 1940, så hendes tro på gud er med samme skepsis. Jeg kan levende sætte mig ind, hvor forfærdeligt det må være, for hans kone og to små børn.

Juli 1941

Mor sagde, at der havde været tredive graders varme i skyggen foran huset. Utroligt. Så kan jeg bedre forstå, at vi alle på fabrikken døjede med varmen. I aften er det også så varmt, at far sagde:

»Man burde kunne sove i den fri natur.«

Aug. 1941

I sommerferiehumør. Jeg har fået feriearbejde hos vores farvehandler på Islev-brovej. Manden var kommet på hospitalet. Der var mange ting, jeg skulle lære priser på. Alt, hvad der lå i skuffer, var der priser på. Hun skrev en lang liste med blandt andet priser på spader, river og skuffejern. Jeg har kun solgt terpentin, petroleum og sprit, så det har ikke været nogen stor indtjening, jeg har præsteret.

Er netop vendt hjem fra min alene tænketur og vil slutte dagens beretning.

Aug. 1941

En regnvejrsgod kommer mig sjældent på tværs. Jeg elsker indendørs hygge. Man får altid præsteret så meget nyttigt på sådanne dage.

I aften har min veninde og jeg cyklet en alenlang tur. Hendes mor og far har et bageri, så det er sjældent hun får lov. De slider i det fra morgen til aften, så hun må hjælpe til med hus og madlavning.

Da jeg kom tilbage, var far endnu ikke kommet fra skak. Når jeg tænker nærmere over det, har mænd det bedre en kvinder. Hvis jeg engang skal giftes, skal det ikke være med en mand, der har tusinde interesser. Jeg vil heller ikke have seks børn. Det er alt for hårdt for en mor.

I to timer har mor og jeg siddet i vinduet og snakket og ventet på far. I morgen lørdag skal han på fototur. Det varer hele dagen. Men så hygger vi os med mor.

Aug. 1941

Hovedet smerter. Nok fordi indelukkeheden og varmen har været ondartet på fabrikken. Det er som om de forskellige dampe og lugte forværres, når det er sommervarmt.

Jeg vil lægge mig lidt for at svale af og bygge luftkasteller. Det er nemt og gratis, siger mor.

Jeg har fantaseret om at bygge en hel ny verden, men blev afbrudt af en lille trold, der kom ind og sagde, fortæl mig en historie.

Jeg vendte hurtigt tilbage fra mit drømmeland og blev nærværende. Tog hende op til mig og bevægede mig atter ind i fantasiens og eventyrets land. Det blev en lang fortællestund, for hun var ikke fornøjet med én fortælling. Pludselig blev hun tung i mine arme. Hun var faldet i søvn.

1. sept. 1941

Kære fortrolige og trofaste ven. I dag vil jeg berette om en stor oplevelse. Jeg har sammen med hundredvis af mennesker været til alsang, og det føltes vidunderligt, at få lov til at synge for fuld hals.

Sorgen, over at være underlagt hr. Hitlers meninger og ideer, fylder ellers godt op i mit hjerte. Men oplevelsen i dag syntes at tvinge det sørgmodige langt væk.

Jeg havde to veninder med, og vi blev alle tre enige om, at dagen havde været betydningsfuld. Det føltes som om vi kæmpede med ord. Højtideligt, ikke? Men det var det sandelig også.

Sept. 1941

Midt i dansetimen hylede sirenen. Alt blev kaos. Alle ville hjem. Især dem, der boede i nærheden.

Hjemme igen sidder jeg fuldkommen tom indeni. Det føles, som om nogen stjæler min ungdom, frarøver mig de ungdomsår, der efter mors mening skulle være de bedste år i ens liv. I øjeblikket ser jeg verden fra en helt ny og kedelig synsvinkel, og jeg og gyser. Undrer mig også lidt over min evindelige, negative tankevirkning og tyskernervøsitet.

Sept. 1941

Jeg stod og iagttog mor, da hun gjorde en rødspætte i stand, og tænkte, aldrig skal nogen få mig til at skære i noget levende.

»Den mærker ikke noget,« sagde hun, men hvem har fortalt os mennesker at dyr ikke lider. Jeg tror, det er for at trøste sig selv, de siger sådan.

I aften vil jeg begynde på den sang, som jeg har lovet at digte til et svendegilde. Melodien har jeg endnu ikke bestemt mig til, men hvis jeg slutter her kan det være, at det vil lykkes.

Sept. 1941

Undskyld, at jeg så sjældent skriver dato. Jeg orker ikke altid spørge mor, og jeg går ikke til daglig og tænker på datoer.

Du får ikke mere. Jeg er dødtræt.

Sept. 1941

Min forestillingsverden omkring voksne menneskers sunde fornuft krakelerer desværre mere og mere, jo ældre jeg bliver, og det er trist. Det er godt, at du ikke kan sladre kære dagbog.

Skal jeg være ærlig, og det siger mor jo, at man skal, så bryder jeg mig altså ikke om at arbejde hos far. Det er hverken far eller damerne, jeg har noget imod. Kun arbejdet. Det er kedeligt og skal gå hurtigt. Og det lugter ækelt. Tjære og bensindampe er hverdagskost.

Far sagde til morgen, at det er fornuftigt, at jeg har så mange interesser. Jeg går til step, akrobatik, ballet og dans.

Klaverundervisning får jeg også. Jeg bruger alt mit overskud til undervisning.

Far interesserer sig for hypnose og læser mange bøger om emnet. Han interesserer sig også for stjernehimlen og studerer den nøje med en stor kikkert, han selv har bygget.

Han har også et morsomt kort med stjernehimlen, hvor man kan se, hvordan stjernerne står i forhold til hinanden. Han har forklaret mig, hvor langt stjernerne er fra jorden. Jeg fatter det ikke. Bliver forhåbentlig klogere.

Jeg tror, at det er en besættelse at skulle skrive alt ned i en dagbog. Jeg har allerede fyldt flere gamle stilehefter og lommebøger med mine tåbeligheder og dumme tanker.

Okt. 1941

Da jeg i buldrende mørke og som en besat, på løbeben bevægede mig hjem fra danseskolen, morede jeg mig faktisk, trods uhyggen indvendig. Tænkte, månen blæser på besættelsesmagten. Respekterer ikke mørkelægningstvangen. Risikerer jo heller intet derved.

Jeg var angst og bange, men vidste i grunden ikke, hvad den kedelige følelse udsprang af. Jeg mødte ikke en levende sjæl.

Måske sad endnu en rest uro tilbage i mit sind fra forleden aften, hvor en ung mand trådte frem fra sit skjul bag det efterårslukkede iskagehus og forsøgte at kysse mig. Jeg blev chokeret og gav mig til at skribe højt, og da der i det samme kom et ældre ægtepar gående på den anden side af vejen, tog han benene på nakken og satte afsted på sin cykel.

Aldrig før er jeg kommet så hurtigt op til danseskolen, hvor jeg endnu rystende beklagede min nød. Resultatet blev, at jeg senere på aftenen blev fulgt til havelågen af min danselærer.

Okt. 1941

Hidsige skyer drev i hastigt tempo hen over himlen, der har åbnet sine sluser. Der er revner i mit sind. Indrømmet, jeg er en værre kujon. Trods mine femten år er jeg stadig mørke og krigsræd, selv om jeg med magt forsøger at bekæmpe det. Tvinge mig selv til at tænke på noget andet. Tilsyneladende ikke er der ikke nogle af mine kammerater, der lider af samme sygdom. Dog ... de har det måske blot som jeg. Skjuler det måske, for ikke at blive til grin.

Jeg er dybt uvidende om nazisme. Men igennem de samtaler far har med nogle venner, der er jøder, forstår jeg, at det er et skræmmende parti med indbygget ondskab.

Jeg tror sengen længes efter mit trætte krop. Jeg kan næsten høre den kalde. Derfor godnat kære fortrolige og tak fordi jeg måtte fylde dig med alt mit vrøvl.

Okt. 1941

En både kold og bidende vind, modtog mig til morgen, da jeg cyklede afsted på min trofaste 'ged' som min veninde har døbt min nye cykel, hvor bagskærmen halvt op er malet hvid.

I nat har jeg, som mange andre nætter, igen drømt om mit hæslige arbejde. Jeg strider mig ofte gennem natten med akkordjageriet, så jeg om morgenen vågner og er så træt, at jeg dårligt orker at tage på arbejde. Jeg mener, at det skulle forbydes piger på min alder at arbejde på den måde. Bare jeg skal på toilettet et par minutter, er jeg så langt bagud, at jeg dårligt kan nå at indhente det forsømte. Det går jo også ud over de andres løn, fordi vi arbejder på samlebånd. De voksne vil helst tjene så meget som muligt, så de skynder altid på mig.

Jeg er blevet et kældermenneske. Ser kun dagen lys fra vinduer oppe under loftet.

Mit inderste ønske er, at det var mig, der sad på kontoret. For det første ven-

der kontoret mod syd, og for det andet ligger det på første sal. På kontoret har de også bedre forhold at spise under. Vi sidder bare, på vores plads og indtager vores medbragte i snavs og ubehagelige lugte. Hver gang vejret tillader det, går de fleste af os også op i gården med vores taburetter. Dog er det er for koldt nu.

Okt. 1941

I dag blev tyskerne diskuteret og bølgerne gik virkelig højt. Far kom ind fra sit kontor, der nærmest er et glasbur og ligger mit i det store lokale med henblik på at kunne holde øje med alle damerne. Jeg synes, at han må føle sig overbegloet, men han siger, at det ikke generer ham. Han bad damerne tie stille, og så blev de fornærmede. Selvom jeg også forstår dem, bryder jeg mig ikke om, at de taler nedsættende om far. Jeg forstår nemlig også hans dilemma. Han skal jo stå til ansvar over for chefen, og chefen er krævende.

Nå, jeg kom bort fra diskussionen. Den tyskvenlige dame, som far kalder en værre jammermaskine, kom på alle måder i modvind. For alle var mere eller mindre imod hende, og det huede hende ikke. Kridhvid i ansigtet af arrigskab, råbte hun op om, at danskere ikke ville deres eget bedste.

»Hvad har Hitler med min bedste at gøre,« var der én, der grinede højt, og så gik det rigtigt galt.

Endnu mere opkogt, truede hun os alle med, at vi nok skulle få kærligheden at føle.

»Jeg har tyske venner, så jeg tror I skal passe gevældigt på,« truede hun, mens hun igen og igen påstod, at Hitler havde gjort meget godt for sit folk.

At starte en krig finder jeg bestemt ikke godt. Tværtimod. Jeg hader magtmennesker som Hitler.

Det var samme dame, som de sagde snyltede på os andre, fordi hun ikke vilde melde sig i fagforening.

27. okt 1941

Min veninde er begyndt i en kaffeforretning, men tjener ikke så meget som jeg. Hendes mor inviterede mig på pandekager i aften. De har flere gæs end man normalt har. Men alle skal alligevel slagtes til mortensaften, siger hun. Det er et værre blodbad, når hendes far går i gang med at hugge hovedet af alle sine dyr.

I den retning er jeg også en kryster. Tåler ikke at se dyr blive slagter. Når mor før i tiden slagtede høns, holdt jeg dem i benene, mens hun huggede hovedet af. Jeg lukkede altid øjnene.

7. nov. 1941

Chefen havde fortalt far, at nogen havde forsøgt at afspore et tog med ammu-

inition mellem Espergærde og Snekkersten, hvor han bor. Han havde også bedt far om at deltage i et samariterkursus.

»Tilstandene kan jo forværres,« havde han sagt.

13. nov. 1941

Far fortalte mor, at tyskerne har planer om at anlægge en autostrada, som ser ud til at skal gå igennem vores baghave.

»Det er meningen, at den skal gå ned igennem hele Sjælland, så de hurtigere kan komme nord på,« sagde han. Mor syntes, at det lød absurd. Jeg fryser og har ikke lyst at skrive mere.

15. nov. 1941

Jeg har fået ny taske eller rettere sagt købt. Brun med fire rum. Indtil nu har jeg brugt min gamle rumpedasker, men den var blevet slidt og grim af at hæn-ge på cyklen i al slags vejr.

Har til aften skrevet i min venindes poesibog og tegnet nogle blomster. Jeg har desværre aldrig ejet sådan en bog. Men her vil jeg nedfælde de vers, jeg digtede til hende.

Det hvisker i træernes toppe
det pusler i skovens bund
Hvem mon sidder der oppe
i denne aftenstund.
De piper og fløjter og synger
mens trætoppene sagte gynger.

En unge sidder i reden
og er glad og veltilfreds
en kat lister rundt forneden
og er rigtigt i sit es.
Den venter og venter dernede
på at fuglen skal falde ud af sin rede.

1942

19. jan. 1942

Undskyld, kære dagbog, at jeg så længe har svigtet. Jeg har ikke haft råd til at købe dig før nu.

Der blev rykket om på maskinerne på fabrikken. Fars skrivebord fik også ny plads. Tæt op ad direkticens.

Far blev kaldt på arbejde i nat, og han brød just ikke ud i latter over at skulle ud af fjerene, da der blev ringet. Én af maskinerne var gået i stå. Meget diplomatisk, sagde han til mor:

»Med den stilling jeg har, er det desværre nødvendigt.«

Det er en mærkelig proces, der foregår i det lokale, hvor de kemiske bade står, og hvor de blokke, jeg er med til at vikle skal færdiggøres.

Jeg fylder snart seksten, og den besættelse, som far mente ville være hurtigt overstået er stadig en realitet. Tyskerne ser ikke ud til at ville forlade landet lige med det samme. Far siger, at Danmark er et alt for godt spisekammer.

21. jan. 1942

Købte fødselsdagsgave til min lillebror på hjemvejen. En dregebog og et par vanter. Det var koldt, men friskt vejr, så jeg havde de dejligste æblerøde kinder, sagde mor, da jeg trådte ind ad døren.

I morgen har jeg lovet min anden broder en biografbillet. Vi skal se »Tykke Thor« men først skal jeg til step.

Februar 1942

I skolen forstod jeg ikke, hvorfor vi altid skulle lære om gamle konger og krige. Jeg kunne bedre have tænkt mig, at høre lidt om helt almindelige menneskers liv og færden. Kongerækken havde jeg heldigvis ingen besvær med at få banket ind i hovedet. Jeg har altid haft let ved at lære udenad. Men interessen for kongers bedrifter betog mig ikke særligt.

I dag har stormen raset. Himlen været i oprør. Og så var jeg ydermere på cykel. En isnende vind mødte mig, idet jeg til morgen trådte ud ad døren. Jeg kom for sent op. Måtte derfor nødvendigvis stampe afsted på min 'ged' i den værste kulde. Men da min pengepung i disse dage er støvsuget, passede det mig, trods kulden udmærket.

»Hvad der er sparet er tjent,« sagde mor, da jeg klagede min nød.

Februar 1942

Modløsheden i mig vokser, når jeg dag efter dag hører om alle de elendigheder, der foregår i verden omkring mig. Skælvende tanker om måske at blive bombemål presser sig op til overfladen hver eneste gang sirenerne uhyggelige toner skærer sig gennem nattetilheden. Selvom jeg er blevet ældre, har jeg endnu ikke vænnet mig til den groteske lyd, der hver gang gør mig enorm bange.

Mens jeg ligger og venter på afblæsningen, forsøger jeg at forestille mig, hvor forfærdeligt det må være at opholde sig i en kælder og høre bomberne regne ned omkring én. Jeg spekulerer på om de, der oplever et sådant uhyggedrama, mon nogensinde bliver glade mennesker igen. Selv om jeg forsøger, er det umuligt at sætte mig ind i situationen. Umuligt at sanse, hvordan det må føles at have ganske små børn med i et sådant helvede. Jeg bliver ligefrem utrolig taknemmelig over min egen tilværelse.

Jeg spørger tit mig selv, hvad der får tusindvis af mennesker til at juble over hr. Hitler. Og hvorfor andre tusindvis af uskyldige mennesker skal bukke under for en sindforvirret mands grusomheder. Jeg tvivler efterhånden på min barnelærdom. For hvis der er en gud til, hvorfor lader han så alt dette onde ske?

15. februar 1942

Dagens travlhed er overstået. Først på fabrikken fra kvarter i seks til klokken tre, så til spilleundervisning, og derfra videre til danseskolen, hvor jeg har tilbragt aftenen.

Lønnen i dag var fin. Femogtredive kroner var der i posen, som bogholderen gik rundt med, og det skyldtes naturligvis alt det overarbejde, vi på holdet havde haft.

Der har været alarmtilstand, derefter luftalarm og så igen alarmtilstand. Alle disse alarmer har en uhyggelig indvirken på mit sind, vil jeg betro dig, kære dagbog. Og det selvom jeg heldigvis ikke personligt har været udsat for noget uhyggeligt.

17. februar 1942

Mor og jeg har været fars fotomodeller i aften. Han skulle bruge nogle portrætter til den fotokonkurrence, som han skal deltage i inden længe, så vi måtte stå for skud. Han tog mindst tyve forskellige billede, så mon ikke der skulle være ét, han kan bruge. Far har flere gange før vundet denne konkurrence. Den ene gang med et bruntonet skovparti.

Februar 1942

Efter at have skrevet indbydelserne til min søsters fødselsdag er jeg på vej i

seng. Hun fylder snart otte år og glædede sig til at aflevere indbydelserne til sine små klassekammerater. Hun var iøvrigt ved at blive et 'skudbarn' har mor fortalt.

Februar 1942

Det føles utroligt, at jeg kan blive ved med at stoppe strømper. Jeg synes aldrig, at jeg bestiller andet. Stopning på stopning pryder både hæle og tæer. Selv strømpernes undersåle er så overstoppe, at de af og til er ubehagelige og knudrede, at træde på. Men det er jo ikke værre for mig end for andre. Vi må jo alle sammen spare.

28. februar 1942

Tillykke lillesøster. Jeg håber, at du må få en god dag. Mit tøj, som jeg skal have på i morgen tidlig ligger parat på lænestolen. Lige til at krybe i, når jeg i morgen tidlig skal ud af fjerene. Skistøvlerne er blankpudsede. De trængte helt ærligt også til en omgang sværte.

Jeg må vedstå, at jeg har svært ved at komme op om morgenen. Men jeg er til gengæld lige så vanskelig at drive i seng om aftenen.

Marts 1942

Det er tirsdag og selvom hverken jeg eller mine forældre ryger, har jeg stået i kø efter en ti styk pakke cigaretter, som jeg vil glæde min danselærerinde med. Det var koldt. Vinden gik durk igennem marv og ben, som mor altid siger, når hun fryser. Jeg løb sammen med en anden pige fra fabrikken, derhen i frokostpausen.

Jeg hørte godt, at nogen i køen diskuterede min alder, og jeg kunne være forsvundet ned i et musehul af skam.

Tyve minutter gik der, inden vi kom så langt i køen, at vi blev lukket ind i forretningen, hvor der var lunt og godt. Da ekspedienten spurgte, hvad mærke det skulle være, bad jeg blot, om det samme, som den herre, der stod foran mig. 'Blå Morton.'

Min danselærerinde er nemlig lige glad. Bare hun får noget at ryge på.

Jeg har hul i mine skistøvler og glæder mig til at få råd til at få dem repareret. Måtte til aften som sædvanligt ånde på ruden for at kunne se ud. Den er konstant dækket af et tykt lag isblomster.

Marts 1942

Jeg er ærgerlig og har ikke noget synderligt godt at skrive om. Min bedste veninde har, da hun besøgte mig til aften, stjålet mine nye hvide sportsstrømper. Da far hørte det blev han vred og kørte omgående ud til Islev og hentede dem. For at glemme den kedelige episode vil jeg tilskrive dig et digt.

Vinden synger i trætoppe
alt ånder ro og fred
her er meget smukt heroppe,
hvor jeg sidder og kigger ned.

Blæsten svøber sin hånd så blid,
om min kind, der er ung og hvid,
den fornemmer nok, hvor ensom jeg er
og forsøger derfor at være mig nær.

Den leger med mig en lille stund
forsøger at kysse min ensomme mund
give mig varme i sind som i krop
men lige med ét så holder den op.

Alt bliver nu så uendeligt tyst
til leg har blæsten ej mere lyst.
Solen går ned, blæsten tager bort
og inden længe er her fuldkommen sort.

Marts 1942

Efter en travl dag med jag fra morgenstunden, er jeg godt og vel hjemme. Jeg har spist, hjulpet mor med opvasken og fotograferet min broder med det fotografiapparat, som han fik i konfirmationsgave forrige år. Jeg tog ham siddende på kanten af lænestolen ved siden af skrivebordet med udsigt til terrassen.

Det bliver spændende at se resultatet.

Ind imellem falder det mig ind, at jeg kunne blive fotograf. Men da jeg ikke ved, hvordan det lader sig gøre, eller hvad far vil sige til, hvis jeg holdt op på fabrikken, er også det udelukket.

9. april 1942

En tungsindig mindedag, denne niende april. To år har besættelsen nu varet, og det er to år for længe, for både mit og mange andres vedkommende. Den dame, der sidder ved siden af mig kom over to timer for sent. Hun havde sammen med sin pige, der er seks år været på Amalienborg klokken otte, for at se kongen til hest. Hun sagde, at han nikkede og smilede til både hende og pigen.

April 1942

I vores have pibler krokus i mængder op ad jorden. De første forårstegn. De titter op i lyset, uden tanke om de urolige tider, vi gennemlever i vort lille land.

Maj 1942

Langt om længe kom det ventede forår, og jeg er overvældet. Al den medfølgende skønhed får mit pigehjerte til at slå kolbøtter. Mit hjerte til at vride sig i glæde. Allerede i går nat, da jeg sammen med far stod i den åbne døre og så lyskasterne sende deres kæmpe, ledelys hen over himlen, kunne jeg fornemme, at det ville komme. Der var luftalarm, og jeg fulgte med sug i maven lyskasternes søgen efter engelske flyvere. Jeg må indrømme, at jeg er en slem bangebuks, for havde jeg ikke haft far ved min side, havde jeg slet ikke turdet stå der.

»Det ser grangiveligt ud som om lyskasterne leger tagfat og driller hinanden,« sagde jeg og rykkede nærmere mod far, for at få min dysterhed drevet på flugt.

»Det er desværre ramme alvor,« sagde far alvorligt.

Som vi stod der andagtsfulde og tavse, begyndte antiluftskyts at skyde ret voldsomt, og far sagde, at vi hellere måtte gå ned til de andre i kælderen.

Vi sad alle otte ned langs trappen, som vi plejer. Mor med min lillesøster på skødet. Hun er kun to år og sover altid, når hun bliver båret ned.

Når vi sidder tæt sammen ned langs kældertappen og venter på afblæsning, føler jeg mig trods min nervøsitet på en eller anden måde tryk. Skønt, jeg må også betro dig, at der huserer mange underlige tanker i mit hoved. Tanker om de arme soldater, der er spærret inde i maskinerne, højt oppe under nattehimmelen, og som er i stor fare for at blive skudt ned.

Af og til ville jeg ønske, at det var muligt at stikke af fra jordens overflade og skjule mig et sted højt oppe mellem de lysende stjerner.

Jeg ved godt, at det er en skør tanke, men man har vel lov til at bygge luftkasteller.

Maj 1942

På fabrikken mener nogle af damerne, at det bliver Hitler, der vinder krigen, men det håber jeg ikke.

Kære fortrolige. Igen i nat måtte vi ud af fjerene, som far siger, når han kalder os op og i kælderen. Luftalarmen varede ikke så længe. Heldigvis.

Jeg ville ønske, at den milde luft ville blødgøre førerens kølige hjerte, hvis han da har et.

Maj 1942

Græs og træer er for tiden klædt i de lyseste og sarte grønne farver, og i dag har solen ydermere skinnet glad ned på vor danske jord.

I øjeblikket sidder jeg og ser ud på mine søskende, der leger med naboens børn. De tumler sig på plænen og jubler kåde. Kender endnu ikke til dagens alvor.

Maj 1942

Foråret har på mærkelig vis gjort særligt indtryk på mig i år. Jeg kan dårligt stå for dets utallige skønne dufte af muld, blomster, græs og træer, og de tusindvis af spinkle nyudsprungne blade.

Når jeg trækker vejret føler jeg det, som at blive født på ny. Være ét med naturen og dens mange luner, som i dag, hvor det småregnede hele vejen hjem.

At tænde og slukke lys er i dag ingen sag. For blot nogle år siden, havde vi kun petroleumslamper, og det var noget besværligt. Jeg kom iøvrigt galt afsted med petroleumslampen, da jeg var mindre, fordi jeg troede det var en hvidtølsflaske. Jeg tog på grund af tørst en ordentlig slurk i smug og det hævnedes sig. Det var stygt. Jeg spyttede og spruttede i ét væk og troede mindst, at jeg skulle dø.

En sommerdag i 1942

Efter at have lagt dagbogsskriveriet på is. Overhovedet ikke have ajourført mine og den øvrige verdens hændelser i lang tid, vil jeg igen forsøge at mande mig op. Forsøge at nedfælde lidt tanker og betroelser.

Efter at vi i nogle måneder har boet på første sal af en villa, fordi det nye rækkehus, vi skulle bo ikke blev færdigt til tiden, er vi nu endelig havnet i vores nye hus. Det består af én stor stue, køkken og spisekrog i stuetagen, samt soveværelse og to kamre og toilet på første etage. Loftet, hvor man kun ved hjælp af stige kan komme op, er kun oplagsplads, for al det ragelse, som vi ikke benytter i hverdagen, siger far. Kælder under hele huset er der også. Fra den forreste kælder går man ind i vaskekælderen. Sådant én har mor aldrig før haft. Går man videre ind er der en temmelig store tørrekælder og ved siden af igen et rum til koks og kul. Alt dufter så dejligt af nyt træ. Have er der desværre ikke megen af, så jeg kommer nok til at savne vores gamle have med træer, buske og urtehaver.

Høns, gæs og kalkuner kan vi heller ikke have, men det kan vi sagtens leve med er mors mening. Det var også altid hende der skulle slagte og plukke dem.

Noget jeg kommer til at savne, er de månelyse vinteraftener, hvor vi fik lov til at lege i haven, mens mor tog dagens stivfrosne vasketøj ind. Der var en ufattelig stilhed i luften på sådanne aftener, og jeg kan endnu fornemme, hvordan den hårde frost fik sneen til at knirke under vores fødder, når vi løb rundt og legede på den store plæne.

Aftensolen sender sine stråler helt ind på det værelse, hvor jeg sidder og skriver, og som jeg deler med min yngste søster på to år. Hun sover hos mig på en divan, hvor der ikke er alt for megen plads. Jeg har fået fars og mors store læderlænestol med guldsømmene, samt en høj rød kommode, der har været mormors.

Maj 1942

Trods eget værelse, træk og slip og rigtig håndvask, savner jeg nu alligevel vores hus og have. Derfor cykler jeg tit en tur ud på de kanter. Bliver næsten vemodig, når jeg ser, at vores hus og have er overtaget af andre, som er i gang med at fjerne en masse træer og buske.

De to store birke er allerede fældet og ligger skåret op i nogle store stykker.

Juli 1942

Papegøjemanden, som vi kaldte den gamle mand, der altid kørte rundt med sin grønne amazonpapegøje på ryggen, cyklede lige foran mig, da jeg kørte til Islev, for at besøge min gamle skolekammerat. Da vi boede her, har jeg mange gange oplevet, at børn er løbet efter ham og gjort nar ad ham. Så blev han vred og skældte ud. Papegøjen gav sig også til at skringe, højt og inderligt, som om den ville hjælpe sin ejermand.

Jeg må betro dig, at jeg var inderlig stolt over at kunne vise mig på min 'sortskinnende hest,' som min broder drilagtigt kalder min nye cykel med den hvide frakkeskåner, når han laver sjov. Desværre var min skolekammerat ikke hjemme.

15. juli 1942

Jeg taler meget med en ung mand fra danseskolen, som følger mig hjem. Mor bryder sig ikke om det. Siger, at jeg når det nok. Ved ikke rigtig, hvad hun mener. Han er for gammel siger hun også.

Han er snart atten.

19. juli 1942

Helt tryk var jeg ikke ved det arbejde far satte mig i gang med forleden. Jeg skulle aflade nogle blokke, der havde været hængt op med strøm på, og det gav et vældigt knald, hver gang jeg gjorde det. Når jeg tog blokkene af, fik jeg flere gange et vældigt stød over fingrene. Direkticen sagde, at det var fordi, jeg ikke havde afladet dem ordentligt. Jeg rystede indvendig.

»Med tiden bliver du nok mere rutineret,« trøstede hun.

Forrige nat havde jeg en uhyggelig drøm. Jeg drømte, at der blev banket hårdt og længe på vores dør, og at to mænd i uniformer stod derude og råbte, at de skulle hente mig. Jeg sprang ud på gulvet. Lysvågen stod jeg og undrede mig. Alt var som i et kirkerum. Uhyggeligt stille.

Jeg stod længe som forstenet og lyttede, men det eneste jeg hørte var mine forældre og søskendes vejrtrækning og snorkelyde.

Jeg kravlede igen i seng, men lå længe vågen og chokeret efter den uhyggelige oplevelse. Ønskede, at det snart var morgen, så der kunne komme liv i huset.

26. juli 1942

Fem dage er der kun til mors fødselsdag, så jeg har købt hendes fødselsdags-gave. Jeg har talt med en ældre skolekammerat. Han skal til Tyskland at arbejde. Hans far har forlangt det, fordi han ikke kan få noget at bestille her. Han var ikke ligefrem opstemt.

Jeg forstår ham. Jeg ville dø af skræk.

30. juli 1942

Ganske målløs mødte jeg en masse ophidsede damer, idet jeg trådte ind på fabrikken, og jeg blev hurtigt klar over, hvorfor sindene var i oprør. Den unge pige, der tager imod penge for det tøj, vi køber på afbetaling, havde snydt. Hun havde betalt mindre til forretningen, end vi hver især havde afleveret til hende, og derefter rettet beløbet på kvitteringerne op.

Til aften var der en, der havde travlt med at komme hjem og se sine kvitteringer efter. Og ganske rigtigt. Der var også tydeligt rettet i mine. Da mit regnskab nogle dage efter blev gjort op skyldte jeg endnu halvtreds kroner til trods for, at jeg havde betalt kontoen ud.

Far mente, at vi selv kommer til at hæfte for beløbet. Han fyrede hende omgående. Jeg havde trods alt medlidenhed med hende. Undrede mig dog over, at hun ikke så særlig tynget ud. Bare lo.

31. juli 1942

Mors fødselsdag blev ikke fejret som vi plejer. Far var til badminton hele aftenen.

Én af damerne på fabrikken har fået nervesammenbrud, fordi tyskerne har arresteret hendes mand. Søsteren kom med en lægeattest og fortalte, at hun ikke kom foreløbig.

Sparer her i sommertiden en masse strømpestopperi, fordi jeg går med bare ben. Danseskolen og undervisningen på maskinskrivningsskolen, der i vinterhalvåret tager utrolig meget af min fritid ligger også brak. Så jeg har mere tid til mine søskende og cykelture.

1. sept. 1942

Vi bader i vaskekælderen, hvor vi fyrer op i grukedlen og går i det store kar. Vi har en god stor terrasse og en lille have foran med græsplæne og nogle buske og træer.

Vi måtte have nye mørkelægningsgardiner over det hele, da vi flyttede her til, så det var en ordentlig udskrivning. Far beklagede sig også, da mor bad om penge til nye køkkengardiner.

Jeg fatter ikke, at man både kan besætte landet og så ydermere sætte folk i

udgift ved at forlange sorte gardiner. Jeg ville langt hellere have haft lyseblå. Så kunne jeg have ligget og drømt mig ud under guds blå himmel.

2. sept. 1942

Jeg har netop sat mig tilrette i stolen, for at læse for de små som jeg er barne-pige til. Solen er ved at gå ned, så himlen er et kæmpe ildhav. Smukt – men lidt uvirkeligt. Samme smukhed finder jeg, når fuldmånen en sen nattetime sender sit blege, fortryllende skær ned over vores kuglerunde jord.

Jeg benyttede eventyr som lokkemad, for at få de små i nattøjet. Snedigt, men klogt. Det virker hver gang, og der er ydermere stjerner i deres kærlige øjne.

Nu er det overstået, og de sover sødt i deres senge, mens jeg grifler. Dog, jeg skal jo have masket mine strømper op, så jeg må vist svigte min yndlingsbeskæftigelse. At skrive.

Lør. 19. sept.

Vi har fået nye møbler, og mor og jeg har været ude at købe et divantæppe til stuen på første sal. Vi købte samtidig en hængeplante. Figus hed den.

Jeg fryser. Er lidt forkølet og vil gå tidligt i seng. Men først vil jeg fyre op i gruedlen i kælderen og tage mig et varmende bad.

22. sept. 1942

Efter akrobatikken i går er jeg mørbanket. Hver en muskel i min krop gør ondt, bare jeg rører mig den mindste smule.

Far er til badminton, så mor og jeg blev enige om at gå tidligt i seng og læse. Jeg elsker at læse. For tiden læser jeg mest om kærlighed. Om mennesker der er glade for hinanden.

Kærlighed er langt bedre end krig. Så alle mennesker burde tvinges til at acceptere og elske hinanden. Det er i det mindste min mening, selvom den muligvis er en smule barnlig.

24. sept. 1942

Krig og ballade er ikke noget for mig. Jeg kryber gerne langt uden om spektakler. Undertiden finder jeg voksne mennesker egoistiske og ubetænksomme. De gør tit dagligdagene ubehagelige for hinanden. Sådan lyder det i hvert fald, når jeg lytter til damerne på fabrikken, der taler om deres ægteskaber. Måske bliver jeg selv lidt klogere, når jeg måske engang skal giftes.

25. sept. 1942

Jeg har set to fulde mænd stå og slå løs på hinanden. De samlede ret hurtigt et

stort opløb. Folk stod nærmest, som om det var en festforestilling. Skørt. Jeg er nok et mærkeligt væsen. Bryder mig ofte ikke om det, som andre gør.

26. sept. 1942

Vores rare konge er blevet et år ældre, og vi har fejret det på fabrikken ved at synge danske sange og spise store kager. Det fik mig til at længes efter skole-sangkoret, hvor jeg i flere år var med.

Vi sang altid til julefesten for de gamle. Bagefter serverede vi kaffe og julebagværk. De fik også altid julegodter i nogle poser som vi delte ud, inden de skulle hjem.

I anledning af kongens fødselsdag købte jeg en hængeplante til mor. Jeg syntes også, at hun skulle mærke dagen.

I øjeblikket er mor og far på biblioteket. Jeg passer de små.

27. sept. 1942

Jeg har fået brev fra min penneven fra Fyn og én af pigerne ude hos far, og jeg har moret os over hans beskrivelse af kærlighed, som han med sine sytten år mente, at have stor forstand på. Mor åbner altid mine breve, og hun blev virkelig vred, over det han skrev. Noget med venusbjerg. Hun fandt ham anmas-sende og fræk.

Min broder har fulgt pigen ude fra far hjem.

Søn. 4. okt. 1942

Samtidig med at jeg skulle afsted for at passe min venindes lillebroder, fordi hendes søster skulle konfirmeres, blev far hentet af sin makker i badminton. De skulle spille kamp i Ryparken.

Mor sagde, at jeg ikke kunne være bekendt at komme tomhændet, så min gave til konfirmandinden blev trods pengeløshed en flaske 'Es sprit de Valde-mar'. Det blev mor, der lagde ud.

Mælkerregning, kost og logi penge, samt fagforening havde fået min ugeløn til at forsvinde lige så hurtigt, som jeg fik den. Min første indskydelse havde ellers været at forære hende et telegram med et fint broderet lommeterklæde, men det syntes mor var for fedtet. Jeg skrev et brev og lagde ved gaven, hvori jeg blandt andet ønskede hende tillykke med at blive voksen. Sikke noget sludder, tænkte jeg. Men sådan bruger man det jo.

Min vejtrækning er det eneste, der bryder stilheden i mit aleneunivers. Jeg sidder og grifler ved et stearinlys, så skriften bliver nok ikke det pæneste, men mor og far var sure og bad mig gå hurtigt i seng.

Jeg blev fulgt helt hjem af min venindes storebroder, der fortalte, at han skulle til Rostock i Tyskland, at arbejde.

5. okt. 1942

Jeg har nogle underlige drømme. Ser ofte en masse sultne børn sidde ved et langt bord, hvor jeg står og deler mad ud. Nogle børn er kræsne og vil ikke spise, og så lader jeg dem slippe. Det er sikkert min egen skoletid, hvor jeg spiste på skolen, fordi jeg var treogtredive procent undervægtig, der stadig spøger i underbevidstheden. Det var religionslærerinden, der passede spisekøkkenet, og hun var streng. Hun stod over én, lige til man havde fået den sidste bid ned. Hun hersede med alle og skammede os, der var kræsne, ud. Mælke-maden var vederstyggelig. Der kom hurtigt et tykt lag skind på og selvom man tog det af og lagde det op på kanten, dannedes der hurtigt et nyt lag. Jeg var tit ved at kaste op, når hun tvang det ind i munden på mig.

I aften har jeg danset med ham i den brune jakke. Jeg ved ikke, hvad han hedder, kun at han hænger halvt ind over mig, og det er ret ubehageligt.

Efter danseundervisningen blev jeg hentet af min broder. Vi tog i Bella Bio og så 'Tænk, om jeg blev gift med præsten.'

Da vi steg op i sporvognen for at køre hjem, stod far på forperronen. Han havde været til skak og havde denne gang vundet vandrepokalen.

6. okt. 1942

At min danselærerinde er begyndt at sige du og fornavn er noget helt nyt. Det er en rar fornemmelse. Jeg føler mig også bæret, når hun roser mig. Efter akrobatiktimen tog min veninde og jeg i svømmehallen på Frederiksberg.

Uheldigvis var min 'Alice Babs' plade gået i stykker. Hvordan det er sket, aner jeg ikke. Blot lå den i tre stykker, da jeg til aften ville spille den. Det var altså ikke meningen, at jeg skulle eje en plade med hende, selvom jeg har købt to. Den anden har jeg lånt ud, og lige meget hvor mange gange jeg har bedt om at få den igen, er det ikke lykkedes.

9. okt. 1942

Det var en ordentlig regnskylle, jeg måtte ud i til morgen. Jeg var våd fra yderst til inderst, da jeg nåede fabrikken, hvor der for tiden er meget at bestille. Der hviskes i krogene om, at vi arbejder for tyskerne. Men da jeg spurgte far, sagde han, at det måtte være ondsindede rygter.

»Tyskerne har været på besøg, men chefen har nægtet. Men det er rigtigt, at vi kan sælge alt det, vi kan fremstille og mere til«, fortalte far. »En skønne dag bliver vi vel også tvunget til at levere varer til dem. De har et godt øje til det, vi fremstiller.«

Hver eftermiddag bliver alle spurgt, om de vil tage overarbejde, og der er ret stor interesse for at tjene en ekstra skilling. Selvom jeg må haste til dans, spil eller anden af min undervisningstimer, kan jeg dårligt nægte at være med på holdet.

Een af de unge damer sprang i dag ud ad vinduet, for at komme ned til sin forlovede. Da hun skulle op igen måtte de række et kosterkaft ned mod hende, så hun kunne hæve sig op. Heldigvis arbejder vi for tiden i den høje stueetage. De flytter om på os, som bonden på sit kvæg.

Har til aften været på Bispebjerg, for at synge i det kor, fem piger har oprettet. Da jeg på hjemvejen steg af sporvognen, lød der nogle gevaldig høje skud. Jeg fik et chok og satte i skarpt trav hjemefter.

Hele huset snuer. Selv far og mor er gået i seng. Derfor vil jeg så lydløst som muligt snige mig ud og gøre mig i stand til natten. Mor er tit ked af det, og jeg forstår hende godt, for ...

11. okt. 1942

Jeg har læst et sted
at kærlighed
er en kilde til evig glæde.
Men jeg undrer mig tit
over voksnes menneskers kærlighed
fornemmer sjældent
at lykken er tilstede.

Jeg har læst et sted
at børn er den største lykke
et bevis på kærlighedens frugt.
Men jeg føler ikke altid
at børn er lykke
eller bevis på noget smukt.

Jeg lider af skuffelse. En slem sygdom, så i aften får du kun disse vers om voksne mennesker.

Det er søndag og efteråret er for alvor sat ind. Rødgule blade på træer og buske og en stiv kuling fra øst. Efter stepundervisningen gik min veninde med hjem. Vi sad på mit værelse og hyggesnakkede og broderede. Far var ude at spille badminton og kom sent hjem. Der havde været fest bagefter, hvor de havde fået det lækreste smørrebrød.

13. okt. 1942

Vores gamle genbo har været på besøg. Hun kom med æbler og pærer fra deres have. Det var Greve Moltke pærer, men de var ikke rigtigt modne, så de blev pakket ind i avispapir og lagt i kommodeskuffen. Sådan gjorde mor også, da vi selv havde den sort pærer, og så skete det flere gange, at hun glemte dem, så de lå og rådne.

Til dans lærte vi i aften at danse sving. En herlig og livsglad dans, der fik glæden frem i hver en krog af min krop. Nogle svingdansere kalder man svingpjatter. De går med hvide sportsstrømper, og det giver en god kontrast til de mørke tider, vi lever i for tiden.

15. okt. 1942

Lønningsdag. Seksogtrediven kroner var det blevet til. De sytten kroner skulle jeg betale i skat, fire kroner og ti ører i mælkerregning, desuden fagforening og kost, så de penge fik jeg hurtigt has på. Jeg skal hver uge lægge lidt til side til klaverundervisningen, maskinskrivningskurset og danseundervisning. Ellers får jeg for mange udgifter på én gang, siger mor, som heldigvis har lært mig, hvordan man får mest ud af sine penge og ikke går og klatter dem væk. Tøj bliver der ikke meget til med mindre jeg har overarbejde.

16. okt. 1942

»Tyskerne har igen været på besøg, for at presse chefen til at arbejde for dem,« sagde far til aften. »Så hvor længe vi kan klare frisag er nok spørgsmålet,« forklarede han mor. Han kiggede hen på mig og sagde:

»Nu holder du munden lukket derude.«

Jeg har fået en dukke lagt til side til min lillesøster. Skal betale tre kroner om ugen.

19. okt. 1942

Min broder fulgte mig op til danseskolen og han blev så glad, at han tilbød at pudse min cykel, fordi jeg gav ham tyve øre.

Okt. 1942

Behagelige drømme er for mit vedkommende desværre sjældne. Jeg ler aldrig i søvne, som min lillesøster. Hun kan tit juble, så det klukker i hendes lille treårige krop.

Jeg besøgte mormor, og vi sad og så på gamle familie billeder, som hun ved jeg holder meget af. Nogle fotografier er så gamle, at de er helt gulnede. Dog kan man alligevel godt ane personerne på dem. Mormor er også god til at fortælle om gamle dage.

Til aften kom far krybende hjem. Havde fået en fibersprængning, da han spillede badminton. Glemte helt at fortælle, at jeg på hjemvejen var hos Stella Nova, at blive fotograferet. Købte også fire ark glansbilleder, som de små skulle dele. Vi fik nogle gamle stilehefter af min broder, som vi klistrede dem i. Først lavede vi klister af mel og vand.

Okt. 1942

Efter en streng og trættende omgang permanent har jeg hovedet fuld af kræller. Har ligget akavet i nat for ikke at ødelægge frisuren. Træt og ked.

Okt. 1942

På min ungdoms vandring er der kommet drømme om kærlighed. Vidunderlige bløde følelser og blide drømmerier er vokset ind i mit sind, på grund af ham, som jeg har lukket ind i min tilværelse. Mor sagde:

»Forhast dig ikke,« da jeg fortalte hende det. »Nyd dog din ungdom. Mænd er ens. De tænker kun på én ting.«

Jeg forstår ikke hendes indstilling til mænd. Vil derfor beholde mine drømmerier for mig selv.

På fabrikken siger damerne, at jeg er for ung til at komme sammen med én bestemt. Men mine længsler og følelser går på tværs af alt, hvad man indprenter mig.

Jeg er lykkelig over min 'kærlighed.' Lykkelig over at have én at dele mine mangeartede bryderier med. For han forstår mig virkelig. Er også imod vold, mord og krig. Synes også at det er afskyeligt.

Der skinner sol i mit hjerte, når han kommer mig i møde.

Mor har hilst på ham, men bad mig holde det hemmeligt for far. Hun mener ikke, at han vil acceptere det, fordi jeg er så ung.

Jeg mødte 'den unævnelige' i parken, hvor vi slentrede rundt og udvekslede tanker og meninger.

Okt. 1942

Det overrumplede os, at der var gået over en time, da vi opdagede, at min lillesøster som jeg var barnepige til var væk, så fik vi travlt med at finde hende, inden mor og far kom hjem. Vi åndede lettet op, da vi fandt hende sovende i den store læderstol i stuen overfor mit værelse.

I grunden ved jeg ikke, om jeg er forelsket i ham jeg holder af, for jeg bliver utryg, hvis han kysser mig for vildt. Jeg ved ikke rigtigt, hvad forelskelse er. Hvordan det føles, men jeg kunne sidde her og skrive hele natten, så rart har jeg det indvendig, selvom han forlængst er gået hjem. På fabrikken siger damerne, at hvis det ikke siger 'bang' er det ikke forelskelse. Og det har det ikke gjort. Dog kan jeg ikke negligere den dybe følelse af ømhed og glæde han får frem i mig, når vi er sammen.

Hvis ikke mor kaldte, kunne vi stå ude ved havelågen og sludre i det uendelige.

Han har brune øjne, der smiler mig i møde, når jeg ser på ham.

Okt. 1942

Jeg har oplevet noget rædselsfuldt i eftermiddag. Jeg sad på pinebænken hos tandlægen og var godt nervøs, fordi jeg skulle have rodbehandlet en tand, da der pludselig lød høje skud nede fra gaden. Alle i venteværelset rejste sig omgående og gik til vinduet. Til trods for at det var myldretid, var gaden på få minutter næsten mennesketom. Men ovre på hjørnet af Falkoner allé og Rolighedsvej løb to tyske soldater rundt om standen ved stoppestedet, som om de ville gemme sig for noget. Pludselig faldt den ene om. Han blødte voldsomt fra et sår i hovedet, og lå fuldkommen som om han var død. Jeg fik det, som om jeg skulle kaste op.

Pludselig var den anden tysker væk, og en ung mand, der stod ved siden af mig sagde, at han var løbet ind i opgangen ved siden af.

Alle i venteværelset, der før dette skete, blot havde siddet og kigget i de blade, der altid ligger på bordet, begyndte nu at snakke sammen. En ældre herre sagde, at det var med fare for livet og vanvittigt, da to ældre damer stillede sig og iagttog den livløse tysker.

Jeg må tilstå, at jeg var så chokeret, at jeg ikke ænsede meget før tandlægen sagde:

»Så må De godt skylle.«

Jeg tog lige fra tandlægen til Frederiksberg svømmehal, for at gå i tørluftbad. Men i dag var det ingen nydelse. Jeg følte mig utilpas. Nærmest syg. Selvom jeg forsøgte at tvinge mine tanker væk fra det skræmmende optrin, lykkedes det ikke på noget tidspunkt, og jeg kunne heller ikke spise min aftensmad, da jeg kom hjem. Mor kunne godt forstå det.

Nu sidder jeg så og betror mig til et hvidt stykke papir, og det er næsten synd at svine papirets hvidhed med mine kulsorte tanker. Jeg hader krig og uvenskab. Hader også mennesker, der gør andre ondt. Selvom det var en tysker og selvom jeg ikke kendte ham, der blev skudt, føler jeg alligevel sorg i mit hjerte.

Jeg får sorte huller i sjælen, når jeg oplever noget så ondt.

Okt. 1942

Til trods for, at jeg hver dag pukler med tungen ud ad halsen beklagede én af damerne sig alligevel igen over, at jeg var for ung til at være med i akkorden.

Jeg er igen begyndt til bogholderi og maskinskrivning i Mikkalbryggersgade, selvom det er dyrt. Jeg må ud fra 'slaveanstalten' hos far. Vågner tit med mareridt. Drømmer at jeg ikke kan følge med. Efter en sådan gyselig og arbejdsom nat, hvor alt mislykkes, er jeg dødtræt. Tænk, at man skal pines, for at kunne tjene penge.

25. okt. 1942

Lyn, torden og regn haglede ned over mig, da jeg var på vej hjem, fra arbejdet, og så havde jeg endda glemt det regnslag, som jeg for nylig købte.

Til aften har jeg været ude for at tage afsked med min venindes broder, som nu er rejst til Rostock, men det skulle jeg ikke have gjort. Far blev vred og skændte voldsomt. Han ser mig helst ikke sammen med drenge.

Min lillesøster har fået fjernet mandler og polypper og sover derfor uroligt. Klynker uafbrudt. Jeg holder meget af mine små søskende. Når jeg tænker på dem, går min ulykkelighed lidt over.

I aften er jeg ikke bange for krig. Tænk, at man kan blive så ligeglad, fordi man er ked af det.

26. okt. 1942

Uha, sikke en dag. Far var meget fåmælt, da vi cyklede sammen til Frederiksberg, og jeg var ikke i tvivl om, hvorfor. At han så ydermere under turen fik sine bukser i klemme i kæden, fordi han havde glemt at få cykelspænder på, gjorde ikke stemningen mindre trykket. Både dagen og senere aftenen på danseskolen var for mit vedkommende ødelagt.

Min 'kærlighed' trøstede mig. Han var heller ikke i det bedste humør. Én af hans brødre var indlagt med tuberkulose, og det var vist ret alvorligt. Vi har heldigvis et tæt fortrolighedsforhold. Kan snakke i ét væk, uden at blive færdige og det er bare dejligt.

31. okt. 1942

Jeg forstår ikke, hvorfor vi skal have ny sirenetone fra i dag.

Alle de toner, hvad enten det er alarm eller afblæsning har en eller anden mærkværdig indvirken på mit sind. Jeg synes, at lydene er de mest skingrende og hæslege, der findes, men der er jo heller ingen, der har lovet mig, at de skal være behagelige.

Uden for mit vindue sidder en lille spurv og pirker i de brødkrummer, som jeg har lagt på gesimsen. Den har ingen krigsspekulationer. Kun bekymringer med at finde føde i vintertiden.

Jeg har nydt at skrive til aften. Har nemlig fået fars og mors læselampe, fordi de har købt en P. H. lampe. Jeg skulle have skrevet et brev til min gamle skolekammerat, for at rykke hende for de penge, som hun for længe siden har lånt, men det går lidt trægt med at komme i gang. Jeg bryder mig ikke om at rykke nogen.

Far og mor gik i seng for tyve minutter siden.

»Du er en slem natteravn,« siger mor, når hun om morgenen skal kalde flere gange, inden jeg besinder mig til at stå op. Først når jeg hører, at hun er på vej op ad trapperne, farer jeg med dårlig samvittighed ud af sengen.

1. nov. 1942

Det er utroligt, at man kan blive træt af at have fri. Men det er tilfældet. Til trods for at det er søndag har forretningerne haft åbent. Far og jeg stod i kø for at købe mors julegaver, en ny gasovn, samt et nyt spisestel. Vi købte også nogle glas med sort fod. Jeg købte en grøn silkeunderkjole til mor.

Da vi kom hjem fik far travlt. Han skulle klædes om, spise og så til skak.

2. nov. 1942

Far og mor har været ude at cykle, så jeg har passet de små. Min broder har lavet lektier hele aftenen. Havde vist snydt lidt i sidste uge.

Sommertiden skal rykkes tilbage i nat mellem to og tre, så hurra, jeg får en times ekstra søvn.

Her er hundekoldt på mit værelse. Mine fingre er stivfrosne, derfor denne dårlige skrift. Jeg vil slutte og gå ud og vaske mig 'med mosters lette hånd' som mor gerne siger, når hun eller andre går let hen over noget.

4. nov. 1942

Al min glæde brister, når jeg tænker på min moster, der ligger syg af T. B. Jeg vil sætte mig og skrive et opmuntrende brev til hende, selvom det ser håbløst ud. Jeg vil fortælle hende om det dejlige, jeg oplever på danseskolen. Jeg vil også berette om min spilleundervisning og min 'kærlighed.' Det vil glæde hende.

I mine dagbøger skriver jeg mindst muligt om krigen, eller om hadet til dem der har besat os. Det betror jeg små lapper papir, som jeg gemmer i min røde sparebøsse. Der gemmer jeg også de tungeste tanker om ...

Ønsker ikke at nogle skal læse mine bedrøvelige skrivelser.

5. nov. 1942

Jeg nåede kun lige hæsblæsende at springe på godstoget ved Islev station til morgen, inden det fattede afsted. Mor havde sovet for længe.

Jeg vil betro dig, at jeg er blevet fulgt hjem fra dans af ham, der står mit hjerte nær, og at vi har aftalt et stævnemøde på tirsdag. Jeg håber, at far og mor giver mig lov til at tage med ham og nogle andre fra danseskolen i biografen på søndag.

Søn 8. nov. 1942

Jeg har digtet en sang for min veninde. Hendes far fylder halvtreds. I det hele taget har det været en ualmindelig dejlig dag. Efter at have været til stepundervisning i tre timer, kom jeg hjem til middag, der bestod af flæskesteg og rødkål.

Til aften fik vi to meget fine damer på besøg. De skulle tale med far angående vores kakadue, Jacob, der var til salg.

Damerne sad længe og talte med far, men ville dog have betænkningstid til i morgen. Tre hundrede hørte jeg, at far skulle have for den.

Mine to brødre og vores kusine gik i Bella Bio at se »Ballade i Nyhavn,« og jeg hjalp mor med at aftensmaden på grund gæster.

Nu er de taget afsted og mine brødre kommet hjem. Far og mor er gået i kælderen, hvor far har alt sit foto. De skulle ned at fremkalde billeder.

For mors skyld vil jeg håbe, at de fine damer køber Jacob. Hun er nemlig dødtræt af fjer og støv i stuen og ikke særlig vild med dyr, fordi det altid er hende, der skal passe dem.

Nov. 1942

Det er umuligt at forestille sig, hvordan ungdomslivet havde formet sig, hvis ikke vi havde været besat. Efter min ringe mening, kunne det simpelthen kun have været bedre.

Ilden knitrer i kakkelovnen. Mor har lige fodret den med det brænde, som far havde fået af en mand på fabrikken. Han havde fældet flere store træer i sin have.

Udenfor er vejret mørkt og tungt. Et rigtigt spøgelsesvejr. Skyerne driver i stor hast, hidsigt og uforskammet hen over himlen, som har åbnet alle sine sluser. Vi er simpelthen druknet i regn, det meste af dagen, og jeg er endnu klam og kold med fugtigt hår. Jeg vil snart finde sengen, så jeg kan få varmen.

9. nov. 1942

Jeg fryser, har ondt i halsen og er dårligt i stand til at holde mig oprejst, så efter en kort rapport vil jeg putte mig langt ned under dynen. Jeg ville ellers gerne have overværet, de to fine damer, som nu har besindet sig til at købe vores kakadue, drage afsted med den.

10. nov. 1942

Fik et stykke chokolade af vores købmand i dag. Han sagde, at mennesket er det ondeste dyr, der findes. Underlig udtalelse, men måske rigtig. Skibukser og støvler er hevet frem. Det var hundekoldt, da jeg cyklede fra danseskolen.

Tors. 12. nov. 1942

Materiemangel var årsag til tre damers fyreseddel. Det skabte surhed og megen hidsig tale. Nogle var nervøse for, at de var næste mand på plakaten. Mente ikke, at de havde råd til arbejdsløshed.

Da jeg til aften kom hjem, sad far og mor og diskuterede problemerne på fabrikken, og det er noget, der hører til sjældenhederne. Ofte er far bare tavs og indesluttet, når han vender næsen hjem og noget har drillet. Det hjælper, hvis han sætter sig til klaveret eller spiller på sin Banjo og synger.

13. nov. 1942

Vi skal på fordeling. Der er ikke materialer nok til at alle kan beholde deres arbejde. Det er meningen, at vi kun skal arbejde hver anden uge, så i morgen er vi nogle stykker, der følges ad til fagforeningen. Min løn lød med overarbejde på otteogtres kroner og otteogfyrre ører. Satte ti kroner i banken til udstyr.

Da jeg kom hjem fra danseskolen, havde far og min broder hentet kakaduen hos damerne på Femte Juni Plads. De havde ringet og bedt far om at komme med det samme. Jacob var sluppet ud af sit bur, så de lå under dynen og turde ikke stå op.

Da far kom lå de stadig i sengen. De bad ham om at fjerne fuglen. De var ligeglade med pengene.

Vi er altså igen blevet belemret med Jacob, så nu skal mor igen til at kæmpe med sand og fjer. For den driller hende virkelig. Dårlig nok har hun fået støvsuget, før den sætter sig ned i bunden og basker rundt i sandet. Muligvis fordi hun ofte slår med en avis på buret, hvis den skrigger op. Dyr er kloge, siger far med et lunt smil i sine øjne.

16. nov. 1942

Mange af de ting de voksne foretager sig, forstår jeg slet ikke.

Jeg begriber heller ikke, hvorfor damerne på fabrikken altid diskuterer mænds dårlige sider. De taler aldrig om de gode.

Min mindste broder faldt i eftermiddag, og da mor var bange for at armen var brækket, tog hun ham med til læge. Jeg passede de små. Det tog tid hos lægen, så jeg nåede ikke min danseundervisning. Det mest skuffende var dog, at han ikke fik armen i gibs. Mor følte, at det havde været ren tidsspilde, at sidde så mange timer for ingenting.

18. nov. 1942

Har afbrudt læsningen af 'Driver dug falder regn' for at nedfælde begivenheder, selvom jeg mest har lyst til at springe skriveriet over. Dog er det ikke altid muligt. En eller anden drivende kraft forbyder mig alt for mange blanke sider.

Vi har haft besøg af vore gamle genboere, som skulle låne fars skakur, og da mor ikke ejede brød i huset, bagte hun hurtigt nogle pandekager. Selvom det var med vand smagte de udmærket.

Far og mor har til aften været i Bella Bio og set 'Forellen' med Grethe Holmer, som far iøvrigt på én eller anden måde er i familie med.

20. nov. 1942

Jeg var i fagforeningen for at hente penge, men fik ikke en øre. Må vente til i

næste uge, fordi jeg endnu ikke er berettiget til fordelingspenge. Min løn hos far var tyve kroner, som jeg brugte til at betale nogle af mine faste udgifter med.

Jeg er begyndt at holde »Flittige Hænder,« som er et godt blad med mange interessante artikler og opskrifter.

Jeg dansede med den unge mand, der er smed, før pausen og med studenten efter. Min 'kærlighed' hentede mig og fulgte mig til havelågen, og længe efter at han var gået rumsterede glæden rundt i min krop.

Han danser sjældent med mig. Vil ikke svigte sin faste dansepartner, og det er jeg også lige glad med. Han danser ikke særlig godt.

Når jeg om lidt lægger mit hoved på puden, er det for at læse i bogen 'Kamp og kærlighed' som jeg netop har lånt på biblioteket.

Søn. 22. nov. 1942

At vi skulle ekstra tidligt op på en søndag, skyldtes kun at far skulle til handicapskydning. Den skydeklub, som både far og jeg er medlem af havde arrangeret det, og far havde lovet at træde hjælpende til. Da far var taget afsted, kørte mor og jeg på kirkegården, for at lægge gran og blomster på morfar og farmors gravsteder. Der var mange andre end os, der var oppe på Bispebjerg kirkegård, for at pynte til julemåneden.

Det blev et iskoldt arbejde, men flot. Mange gik, lige som jeg og stampede i jorden og åndede i fingrene.

Jeg har meldt mig ind i elevforeningen på danseskolen.

24. nov. 1942

Så er der en måned til den hyggeligste og mest højtideligste aften på året. Juleaften. En aften, hvor alle er søde og rare ved hinanden og gør alt for at glæde, mest muligt. Bare der var nogle flere juleaftener.

Trods regn, rusk og mørketrist vejr har vi sunget julemelodier, det meste af dagen på fabrikken, og det hjalp på mørkheden.

Det kniber stadig med at få materialer, men far håber, at det snart bliver bedre, ellers skal mange flere på fordeling.

Mine brødre har været i bio, far har været til skak, så mor og jeg og de små har haft hele huset for os selv. Mor og jeg har ordnet tøj og stoppet strømper.

Jeg har købt en brugt muffe og hat lavet af kaninskind af en dame, der var blevet træt af begge dele, så nu skal jeg forhåbentlig ikke fryse om fingrene mere.

28. nov. 1942

Jeg havde svært ved at falde i søvn i går aftes. Mange ulykkelige tanker flød rundt i mit arme og sørgmodige hoved og fik himlen til at vælte ned over mig.

Min dejlige moster er død, og jeg er fortvivlet over ikke at skulle se hende mere.

Jeg skulle have besøgt hende på hospitalet i morgen. Hun var netop begyndt at få guldkuren, og vi troede fuldt og fast på, at hun skulle komme sig, og så denne forskrækkelse. Hun har en lille dreng, som jeg tænker meget på.

Foreløbig skal han bo hos sin farmor, der er svensker og bor i København. Det er med en grænseløs sorg, jeg tænker på hende, der var så ung. Men som mor siger, når døden banker på, spørges der ikke om alder.

Sneen væltede ned fra en dødssyg sortmalet himmel, og det hele så temmelig håbløst ud, da mor og jeg var på vej op til sporvognen, for at køre ud for at trøste mormor, der bor på Amager. Vi nåede dog ikke så langt. Som et par snefigurer stod vi og ventede en halv frysende time ved stoppestedet, inden vi af nogle mennesker, der kom traskende fra byen fik at vide, at der ikke kom nogle sporvogne. Sporene var føget til.

Over høje driver og grumme i sind, kæmpede vi os så hjem, og vi var glade, da vi nåede i ly af varme stuer.

Da snetumultet til aften stilnede lidt af kørte min søster og jeg derud. En dejlig tur. Alt var smukt og snestille, og det knirkede så hyggeligt, hver gang vi trådte i sneen.

Mormor græd meget. Forståeligt, når man har mistet en datter. Jeg synes, at døden er uretfærdig og grum, når den rammer så unge mennesker. Min moster var kun otteogtyve. For mig var hun kun en stor pige, som jeg kunne grine og pjanke med.

Sneen har lagt en dæmper på alle lyde. Alt virker så unaturligt stille. Det passer, når man synger 'Der er ingenting i verden, så stille som sne.'
Ét trøster mig. Min moster skal ikke igennem flere lidelser.

30. nov. 1942

Skønt det er min søsters fødselsdag, har ulykkelighed præget dagen. Det er næsten synd for hende, der i dag fylder tre år, at ingen af os har været i humør.

Hun var dog glad, da hun fik sine gaver. En dukke, et strygesæt, byggeklodser og en spilledåse. Desuden fik hun et par vanter, som jeg havde købt af en dame på fabrikken. De var syet af hvidt kaninskind og må være varme. Jeg har gået en lang frisk tur med min søster på syv år. Vi snakker så godt sammen, selvom hun ikke er så gammel.

Der har været indsamling til fars fødselsdag på fabrikken, for far fylder fyre i morgen. Tænk, at være så gammel. Kontorpersonalet samlede ind for sig selv. De giver aldrig sammen med arbejderne.

Tirs. 1. dec. 1942

Ja, kære far, så blev det din tur til at holde fest. Jeg opholdt mig, som sæd-

vanlig på danseskolen hele aftenen. Nåede dog lige hjem at hilse på gæsterne, inden de tog afsked.

Det bliver en virkelig sort dag i morgen, når min moster skal begraves, men jeg har heldigvis fået et par timer fri. Far har møde med chefen, som uden tvivl skal brokke sig over et eller andet. Dog håber han at kunne nå med til begravelsen.

Var med bumletoget fra Islev til morgen og som sædvanligt var der forsinkelser på Frederikssundsbanen. Det er snart en hverdagsbegivenhed.

2. dec. 1942

Julemåneden hos os, er ensbetydende med hygge, lys og glad forventning. Især hos de tre små. Jeg elsker også den måned, for selvom foråret kan være befriende, sommeren dejlig lys og varm, efteråret kønt med det gulnede løv, så kommer ingen af disse årstider dog op på siden af julemåneden. Mor bager og gør rent.

Vi laver julestads og der er en egen glædesstemning, når snakken kommer til at dreje sig om gaveønsker.

Afskedens stund med min moster blev en både voldsom og besynderlig oplevelse. Det var første gang, jeg oplevede en begravelse og det eneste jeg kunne tænke på under hele ceremonien var, hvordan døde mennesker egentlig så ud. Én af mine yndlingssalmer, 'Lyksalig, lyksalig' blev sunget, og da vi kom til verset 'Guds børn kan sig glæde som blomster ved gry, skal selv de ligge knust under aftenens sky,' kom tårene bare strømmende.

3. dec. 1942

Een af de unge damer var ulykkelig i dag. Fortalte, at hun ikke havde fået det månedlige. Hendes humør har også i den seneste tid været svingende. Hun har tit snerret og været sur.

På hjemvejen så jeg to drenge ligge på jorden og slå voldsomt løs på hinanden. Jeg stod af cyklen og gik derhen. Jeg vidste ikke rigtigt, hvordan jeg skulle gribe sagen an, men spurgte efter at den ene havde fået nogle ture ned i asfalten, om de snart var færdige med det pjat. De kiggede måbende på mig og uden et ord rejste de sig, tog deres tasker og gik grinende hen ad vejen.

Jeg tænkte, lad dem bare more sig. Nu slås de heldigvis ikke mere.

4. dec. 1942

Jeg glemte at berette, at jeg forleden dag, da jeg var til begravelse fik et glimt af den meget omtalte Grundtvigskirke. Den var enorm stor og fantastisk flot.

Er blevet fulgt fra dans af ham jeg holder af. Han havde været i biografen. Det skulle far lige vide. Ingen drenge må helst se til den side, hvor jeg går.

Vi har julepyntet og hængt stjerner i loftet ude på fabrikken.

En af damerne, som jeg arbejder sammen med, fortalte at hendes mand var blevet arbejdsløs. Han fik ingen understøttelse. Han havde aldrig været i fagforening, derfor gik han for tiden på en losseplads og gravede efter koks.

Lør. 5. dec. 1942

Vores tillidskvinde havde jubilæum. Hun havde arbejdet hos far i ti år og fik et broncefad med inskription og en krystalskål. Damerne fik vin og kager og herrerne fik snaps.

Fik fri klokken ét, så min veninde hentede mig. Vi tog sporvognen ind til Nørreport og spadserede ned ad Købmagergade, hvor hendes far har en antikvitetsforretning. På vejen fik jeg købt nogle smågaver. Blandt andet en lommelygte og et spejderbælte til min broder. Jeg fik også købt stoppegarn til mine skisokker, der i forvejen er ret forstoppede.

Har hele aftenen været alene, derfor har klaveret stået for tur.

På grund af min 'kærlighed' har jeg en sælsom følelse, en rar fornemmelse i mit sind. Og jeg kan dårligt styre min længsel.

Tirs. 8. dec. 1942

Et komisk syn, da en mand til morgen kom for sent til toget og faldt lige så lang han var, da han ville forsøge at springe på i farten.

Ti minutter over ni hylede sirenerne og vi stoppede dansetimen. Jeg gik med min danselærerinde op. Men allerede halv ti hylede de af. Og så fik jeg det lange ben foran. Jeg løb, så hurtigt jeg kunne hele vejen hjem og nåede hæsblæsende ind ad døren uden mere sirenelarm.

Jeg skulle ellers have været hentet af min 'kærlighed' i aften, så der blev slået skår i forventningens glæde.

10. dec. 1942

En skæv start på dagen. Toget kørte for næsen af mig.

Chefen kaldte far til møde. Fordeling og produktion var diskuteret, og far syntes, at han var skrap.

Kakkelovnen gik tidligt ud, så vi sad og frøs, mens vi hørte radio. Det var også det første far bemærkede, da han sent på aftenen trådte ind ad døren.

Mine øjne er som små prikker i hovedet og træthed gør at min krop føles tung som bly. Jeg har i grunden aldrig løftet på bly, så jeg aner ikke om det virkelig er tungt.

11. dec. 1942

Ude af balance. Vågnede med hoved og mavepine. Sådan en dag ønsker jeg, at være en dreng. Og dog ... hankønsvæsener skal lære at slå ihjel, og det er ikke noget for mig.

På fabrikken kom far i formiddag og bad os om at lægge vores arbejde væk og rydde op, fordi der kom nogle mennesker, der skulle bese fabrikken. Vi sad næsten en halv time, før der kom et par herrer, tyskere selvfølgelig, for at beskue etagen. Alene sproget gav mig kuldegysninger. De spurgte i én uendelighed. Både far og chefen blev bestormet med spørgsmål. Far gik rundt, som han så ofte gør i tænksomme stunder, med begge hænderne på ryggen, og så for det meste ned i gulvet.

12. dec. 1942

Det har været en lørdag, jeg vil mindes med glæde. Arbejdede til lidt over to, og da jeg kom ned på vejen stod min broder og søster og ventede på mig. Vi havde aftalt at gå på julegaveindkøb, så vi tog linie atten til Nørrebros runddel.

Spadserede derefter til Bulldog, hvor vi gjorde en masse småindkøb. Vi var virkelig belæstet, da vi steg op i den overfyldte sporvogn, for at køre hjem. Der var en egen stemning i sporvognen. Alle var tilsyneladende i julehumør.

Far havde købt nyt gevær og var stolt. Jeg glæder mig til i morgen, hvor jeg sammen med mine tre søstre skal på Husum Møllekro for at se 'Askepot.' De glæder sig også. Har ikke talt om andet i flere dage.

Tirs. 15. dec. 1942

Jeg bruger al min fritid på danseskolen, og min 'kærlighed' henter mig hver aften og følger mig hjem.

En utiltalende herre, som mor ikke brød sig om, kom i aften for at blive fotograferet af far.

Stuen har forandret karakter. Far har købt et nyt maleri. Et parti fra Bornholm, hvis farver gør én i godt humør. Han har hængt det op over klaveret. Mor syntes ikke så godt om det. Mente, at det havde været bedre at bruge de penge til nyt tøj til de små.

17. dec. 1942

Da der til aften var luftalarm, sad vi alle på trinene ned langs kældertrappen. Her er vi ikke i nærheden af vinduer, og det er tilstrækkelig beskyttelse, siger far. Der blev skudt meget, og vi kunne tydeligt høre flyvernes summen højt over os. Vi fik kiks og saftvand, og far havde købt chokolade. Vi har fået frikadeller og stuvet hvidkål. Mor laver nogle med løg og nogle uden, fordi to af min søskende ikke bryder sig om løg. Men de tror ikke på det, og rækker dem under bordet over til os andre.

Julen nærmer sig nu hurtigt. Alle er forventningsfulde og glade. Alle steder, hvor man kommer, er der smukt pyntet.

Da sirenerne for anden gang kommanderede os til kældertur, gik vi ikke derned. Far mente godt, at vi kunne blive oppe. Han var træt.

Selvom der er noget melankolsk over disse tvangsture til kælderetagen, føler jeg dog en form for tryghed og samhørighed, når vi sidder så tæt. Jeg bryder mig ikke om at ligge alene på mit værelse under alarmen.

Fre. 18. dec. 1942

En glad dag. Med mor på juleudstilling i Illum, Messen og Daels Varehus. Så den islandske kæmpe, som var utrolig høj. Jeg havde næsten ondt af ham, for møbler, tøj og meget andet må da under alle omstændigheder skabe besvær.

På hjemvejen faldt en dame under sporvognen. De havde besvær med at få hende ud, men så vidt vi kunne se, var der ikke sket hende noget. Dog blev hun kørt på hospitalet.

Træt af dagens oplevelser vil jeg lægge papir og blyant fra mig og gå i seng.

Tors. 19. dec. 1942

At jeg i øjeblikket er på fordeling gjorde, at jeg kunne ligge til klokken otte og læse historier for min lillesøster, mens mor gjorde sig i stand. Vi skulle til byen på skojagt. Vi nåede også ud at besøge mormor.

På hjemvejen stod vi på bagperronen, det eneste sted, der var plads. Jeg frøs som en lille hund. I grunden et mærkeligt udtryk. Jeg har endnu aldrig set en hund ryste af kulde, men der er vist meget, jeg endnu ikke har oplevet.

21. dec. 1942

Jeg har rensat blokke hele dagen og har nærmest blokrenseri på hjernen. Hovedpine giver terpentindunstene også, så humøret er dags dato ikke ligefrem det bedste. Min venindes mor har haft galdestensanfald, så natlægen vil le have hende indlagt. Men hun nægtede, fordi alle julestegene om få dage skal i ovnen. De har selv bageri.

Min broder og jeg har til aften flettet femogtredive julehjerter og mor har bagt småkager og kogt klejner, så hele huset dufter. Tænderne løb i vand, men vi fik kun en enkelt smagsprøve.

Ons. 23. dec. 1942

Juleglæde og forventninger overalt. På fabrikken har der været julefest. Vi fik en times frokost. Pyntede med hvide papirduge, gran og røde lys, som vi selv medbragte. Én af damerne havde samlet ind og købt sodavand og klosterlikør, og så havde vi hver især en ekstra god madpakke med. Jeg havde digtet en sang, hvor alle fik et lille hip med på vejen. En af damerne blev fuld. Hun kluklo og sagde, at hun ville bæres hjem. Det var først gang, jeg så en fuld, og jeg syntes bestemt ikke om det. Var nærmest flov på hendes vegne.

Det er muligt, at drikkeriet tog overhånd, fordi hun i forvejen var ked af det.

Hendes mand havde aftenen inden slået hende og kastet en vase efter hende. Hun havde dukket sig dog, så vasen med vand og blomster var faret igennem rummet, og så var han blevet endnu mere tosset og var gået på værtshus.

Der er mange underlige skæbner. Det er som alle ude hos far mere eller mindre har problemer. Hvis det er sådan, at leve i ægteskabet, ønsker jeg aldrig at havne i det et sådant skab.

24. dec. 1942

Endelig blev det juleaften, og jeg har haft fri på en hverdag. Har drysset rundt i butikker og købt de sidste gaver og naturligvis også nogle ekstra. Jeg har også glædet mig på de arme soldaters vegne, der er i krig. For en gang skyld har de været fritaget for at kæmpe. Far siger nemlig, at der er våbenhvile julenat. Hurra for juleaftensfreden. Især, hvis den bliver overholdt.

Vi har for første gang holdt juleaften ude hos en gammel tante og onkel. De sagde, at det var det rene slaraffenland, at have seks børn på besøg, der var så stille som os. De har ikke selv børn.

Vi har danset omkring juletræet og leget sanglege. Men først skulle der vaskes op efter maden, som bestod af flæskesteg og rødkål og risengrød, som vi dog fik først. Min broder vandt mandelgaven. En marcipangris.

Jeg har fået et lille fotografiapparat, et neglegarniture og et par vrangvævede strømper. Vi har fået konfekt, lavet af blandt andet kartofler og mandel-essens.

Serveret på frisk skriveblok fik du så her en brøkdal af min juleaften kære dagbog.

26. dec. 1942

At vi kom sent hjem i går aftes kan vist ikke nægtes. Vi var til juletræ. Lige noget for de små, der fik nogle fine godteposer.

Da vi i dag havde spist morgenmad, gjorde mor og jeg de små i stand. Far skulle fotografere dem. Efter frokost gik mor igen i gang med at bage småkager. Dels har vi spist mange, og dels har vi haft mange gæster.

Fars gamle onkel og moster kom til aften og så fik vi igen flæskesteg og æblekage. De gav os en figur af en engel. Den skulle stå på kakkelovnen, hvor den ved varmens hjælp drejede rundt, mens den klingede sødt.

Jeg kunne unde alle mennesker at være så glade, som jeg selv til aften er. Det synger stadig i min krop og hjertet danser livligt.

Søn. 27. dec. 1942

I dag var der kommet bud fra nogle gamle naboer. De havde ikke flere sæbemærker. Så grundet fars indkøb af sæbe, før rationeringen, kom de til os og

klagede deres nød. Det blev mig, der skulle køre ud og aflevere nogle, og det blev en kold tur på cykel, hvor jeg stampede afsted i en strid modvind.

Først da mørket var ved at falde på, tog jeg derfra, og jeg havde ikke kørt langt, før jeg mødte to unge mænd i grønne uniformer. Jeg blev bange. Rystende af en uforklarlig og indhyllet angst, stampede jeg endnu hårdere i pedalerne. Egentlig burde jeg skamme mig.

De ligner jo ganske almindelige unge mennesker, beroligede jeg panikslagen mig selv. Der er jo ikke det mindste krigerisk over dem.

Hvis jeg var en dreng ville man uden tvivl kalde mig en tøsedreng eller kujon. Jeg skal nok lade være at fortælle nogen om min unødige frygt. Ingen skal få lov til at grine af mig.

Jeg har været med far i mørkekammeret at fremkalde billeder til aften, og der var mange.

29. dec. 1942

Overbevist om at et eller andet var galt, spurgte jeg mor. Min overbevisning slog til. Far havde skældt ud, fordi jeg sammen med min veninde havde været med til danseskolens julebal på Møllekroen. Min veninde skal sove her i nat.

I øjeblikket er hun ude på toilettet for at gøre sig i stand til natten, og jeg vil imens gøre rede for dagen. Vi skal sove i sammen seng, og selvom klokken snart er to, og vi skal op klokken seks, vil vi nok ligge længe og sludre. Det plejer vi, når vi sover sammen. Mor har taget min lillesøster ind i deres seng. Hun har også smurt vores madpakker, så jeg, inden vi gik op. De lå på køkkenbordet – parat til i morgen tidlig.

31. dec. 1942

Klokken er mange. Det er nytårsnat.

Det gamle fik taget afsked, og det vil jeg fortælle dig om. Tænk at få vin og kransekage og ydermere en time tidligere fri.

Jeg må sige, jeg var benovet. Chefen kom og ønskede os godt nytår. Holdt ydermere en lang tale om alt i året der var gået. Ønskede også godt samarbejde i året, der venter forude. Nogle af damerne tog ud bagefter. Sagde, at deres mænd alligevel ikke kom lige hjem.

Jeg hentede mine stepsko på hjemvejen. Der var kommet nye stød under. Skomagerens kone kom selv ud og ønskede mig godt nytår.

Far havde inviteret ti gæster, men der kom kun tre. Lagerchefen, samt en kontormand og hans kone, som de har klaveraftener med. Far bad min veninde og jeg om at gå op ved sporvognsstoppstedet, for at vise gæsterne vej. Men forgæves og koldt. I over en time stod vi og skuttede os.

Trods kulde, ventetid og gæster der udeblev, har vi dog haft en hyggelig

nytårsaften, for far inviterede i stedet for vores nabo, samt hendes broder og svigerinde herind, og der blev danset og sunget så det forslog. Min veninde lånte min cykel hjem.

Klokken er nul tre. Drengene er gået i seng og jeg sidder og skriver, mens far og mor hygger sig med stille snak og oprydning nede i stuen. Det varer vist ikke længe, før de kommer op og beder mig om at gå til ro.

1943

Lør. 2. jan. 1943

I det mest utrolige snesjap måtte jeg til morgen på arbejdet. For hvert skridt jeg tog, sjaskede det langt op ad benene, og i bussen var der sjask vådt på gulvet. Jeg frøs hidsigt om tærne. Bedre blev det ikke, da der ingen varme var på fabrikken.

Til trods for at klokken kun er ni, sidder jeg allerede i min seng og skriver. Selv den lune kakkellovn har ikke kunnet bringe varme i mit elendige, frysende skrog. Jeg kan høre radioen. Der er bal i »Weekendhytten.«

5. jan. 1943

Efter al den sne der faldt i går, er det vist foreløbig sket med at cykle. Derfor har jeg bestilt et månedskort til toget. Én af mine små søstre havde fødselsdag og jeg forærede hende et par hjemmesko til syv kroner. Min veninde, der er ansat i en skotøjsforretning havde købt dem for mig. Af far og mor fik hun et dukkehus.

Der har været mange gæster, og der er blevet snakket og leet utrolig meget. Stuen har været fuld af glade menneskestemmer.

Det er helligtrekongers aften, og jeg har tændt tre levende lys. Stillet mig foran mit spejl og sagt den remse, som mor har lært mig. Efter mors udsagn skulle man kunne se ham, man skal giftes med i spejlet. Gammel overtro. Jeg så kedeligt nok ikke en levende sjæl. Jo mig selv. Jeg havde nu heller ikke ventet andet.

Hvor dum kan man være.

8. jan. 1943

At det kunne være så ubehageligt at blive vaccineret mod difteritis, havde jeg ikke i min vildeste fantasi drømt om. Smerterne kom først i løbet af aftenen, hvor jeg blev mere og mere øm og stiv i nakken. Af samme grund gik jeg tidligt hjem fra danseskolen.

I al min elendighed har jeg været i kælderens. Luftalarmen varede i næsten to timer og tyskerne har skudt som gale. Lyskasternes lange hvide arme har er med stor ivrighed blevet dirigeret rundt i det mørke himmelrum. Uden tvivl i håb, at kunne indfange fjendtlige flyvere og skyde dem ned.

Nu er jeg på vej i seng. Ryster af kulde og føler, at jeg har feber.

Min løn i dag var enogtredive kroner og niogtredive øre, hvoraf de syv kroner og tredive øre gik til betaling af togkortet. Også i dag måtte jeg arbejde over.

Lør. 9. jan. 1943

Én af damerne på fabrikken skal giftes i dag. Venter barn som hendes tilkommende ikke har kendskab til. Hun har fortalt os, at det er en gift mand, der er far til barnet. Det må være en underlig fornemmelse at lyve og snyde den, man skal giftes med.

Igen i aften to timers luftalarm. Dog var vi ikke i kælderen. Far og mor havde gæster.

Jeg er urolig, hvis vi bliver i stuen, når alarmen har lydt. Vi har nemlig både et meget stort vindue og en terrassedør af glas. Og far har sagt, at det man skal frygte under luftalarmen er ruder, der kan knuses. Derfor har han fra første færd fundet det mest formålstjenligt at placere os på trinene ned langs kæl-dertrappen.

14. jan. 1943

Igen var der hundekoldt på fabrikken. Én af damerne tog sit tøj og gik hjem. Hun meddelte end ikke til far, at hun forsvandt. Det havde jeg ikke turdet. Ni grader var der, da far på en dames opfordring kom ned og målte temperaturen. Det er uudholdeligt at vikle i en så lav temperatur. Trods jakke, skibukser og støvler følte jeg mig hensat til en isflage nær Grønland. Far bad os skrive vores navne, og om vi var blevet forkølede af den megen kulde, på en seddel. Det forlangte chefen, før han kunne tage stilling til vores klager.

Op ad dagen blev der så fyret lidt mere, men trods dette viste termometret ikke mere en seksten grader, så der var mange, der var glade, da klokken ringede til fyraften.

Da jeg i aften dansede på rutineholdet var der heldigvis varmt.

18. jan. 1943

Uvidende om hvilken ond verden de befinder sig i har mine tre små søstre til aften leget og pjattet, så jeg blev varm både ind og udvendig. Jeg ville ønske, at jeg formåede at lægge et tykt tæppe over ondskaben. Lukke den ude fra deres lille trygge verden.

Min broder har fødselsdag og jeg gav ham vanter og en bog. Min elskede mormor besøgte jeg på vejen hjem fra arbejdet. I sporvognen mødte jeg min danselærerinde, som havde været på skadestuen med sin lille pige på tolv år. Hun var blevet påkørt af en sporvogn. Havde heldigvis kun fået nogle småskrammer og lidt knubs hist og her.

25. jan. 1943

Fortumlet og ør fløj jeg til morgen ud ad sengen. Jeg havde drømt noget uhyggeligt, så da mor kaldte blev jeg virkelig forskrækket.

Humøret på fabrikken var på nulpunktet. Det var varmegraderne næsten

også. Jeg har lagt mærke til, at damerne lettere kommer op at diskutere, når de fryser, og det er flovt at overvære.

Var til aften i Bella Bio med ham, der står mit hjerte nær. Så 'Tyrannens fald'. På hjemvejen hylede sirenerne højt ud i mørket, og det gav et sæt i mig. Da vi var lige uden for danseskolen skyndt vi os derned. Denne gang blev der dog ret hurtigt efter blæst af.

27. jan. 1943

Hele aftenen har der været et uhyggeligt ildskær over himlen ind mod København. Og da far som den sidste nåede hjem fik vi at vide, at det var sukkerfabrikken, der var blevet bombet. Han havde hørt, at det var gået ud over mange mennesker.

Jeg er trist. Føler mig afskåret fra et trygt ungdomsliv, selvom nogle nok ville grine af mig. Trods dette kan jeg dårligt forestille mig, hvordan mit liv ville have formet sig uden besættelsens megen uro og besværligheder. Uvil-kårligt sætter det en dæmper på mit ellers glade sind, og det irriterer mig. Min veninde lader sig ikke gå på af noget som helst. Er aldrig bange og føler kun luftalarmerne spændende. Jeg ville ønske, at jeg havde hendes temperament.

På fabrikken måtte nogle af mændene i dag køres på skadestuen, for at blive undersøgt. De havde indåndet nogle af de giftige dampe, der tit opstår der ude. Heldigvis var der ikke sket dem noget. De kom ret hurtigt tilbage og genoptog deres arbejde.

Vi fik fri klokken fem, men næppe havde klokken ringet gå hjem tid, før sirenerne gik i gang. Jeg var på vej til Frederiksberg station, og tog derfor benene på nakken. Toget kørte dog ikke og, jeg blev sammen med mange andre gennet ned i en kold kælder.

Tyve minutter i syv lød afblæsningen, og jeg var heldig at komme med det første tog, selvom der i løbet af få øjeblikke kom masser af mennesker på peronen og alle masede og skubbede.

I højtaleren blev det meddelt, at der ville komme et ekstra tog om få minutter.

Jeg nåede kun til Vanløse station, så skingrede det løs igen. Heldigvis kom bumletoget, og jeg nåede trods luftalarm Islev station. Og så gik det i løb. Mine ben gik næsten som trommestikkere hele vejen hjem.

Min brødre havde siddet i en kælder under Bella Bio. Mor var ængstelig for, hvor de var havnet, så der blev glæde, da de endelig dukkede op. At far kom sent er vi så vant til, men alligevel blev der mere trygt herhjemme, da han omsider kom.

28. jan. 1943

Min sjæl blev klædt i sort, og dagen føltes tungsindig, da jeg fik vished om alt det, der var sket under den lange luftalarm i gård aftes.

Englænderne havde under deres bombardement også ramt en strømpefabrik, der var brændt ned til grunden. Det siges, at fem er dræbt og mindst halvfjerds såret. Det siges også, at hele Islands Brygge blev evakueret af frygt for forsagere. Stakkels mennesker der måtte undgælde med livet. Men nu er deres krigsangst i det mindste overstået. Ikke noget under, at der bredte sig et lys-hav over byen i går aftes.

Nu ikke flere negative skrivelser. I stedet vil jeg for tælle, at det nye unge par, der er begyndt på danseskolen havde bolcher med til os alle.

Nu vil jeg skrive til mormor, der i sin ensomme verden sikkert vil blive glad for en brevhilsen. Dernæst vil jeg putte mig ned til min lillesøster, som allerede sover trygt. Har med sine tre år heldigvis endnu ikke forstand på krig. Lever blot en sorgløs og glad tilværelse.

Lør. 30. jan. 1943

Har betalt tre kroner og halvtreds øre, for at få syet en bondepige nederdel til danseskolens sommerfest. Min broder havde pudset min cykel så flot i dag. Ydermere uden at jeg bedt ham om det, så jeg har lovet ham noget, når jeg får min ugeløn.

Jeg kan juble i aften. Jeg fik endelig taget mig sammen til at skrive min selvangivelse. Det mest kedelige stykke arbejde, jeg kender. En dejlig fornemmelse er det dog, når det er overstået. Jeg føler mig næsten, som et nyt og bedre menneske. Hvor er det dog skønt, at jeg altid venter til absolut sidste øjeblik med det ubehagelige.

Der er så mange sider ved mig selv, jeg ikke forstår og godt kunne tænke mig at udforske lidt. Men hvordan?

Andre piger på min alder føler sig tilsyneladende ikke utrygge. De er livsglade og tænker, så vidt jeg kan forstå, ikke alle de dumme tanker, som jeg tumler rundt med i min vanartede hjerne.

Jeg er glad for, at jeg har dig min kære dagbog, så jeg kan nedfælde noget af det, som jeg ikke diskuterer med andre. Eller tør. Det er jo heller ikke sikkert, at nogen havde lyst til at høre på mine mange nedslående argumenter om vor verden og dens folk. Når far diskuterer politik forlader jeg som regel stuen.

2. febr. 1943

På fabrikken føler jeg mig som en træ. Derfor farer jeg ivrigt på med mine aftenkurser i stenografi, bogholderi og maskinskrivning. Jeg må have noget andet at bestille. Med ondt i halsen var jeg nødt til at afmelde akrobatik og dansetimerne i aften. Det var i grunden heldigt. For allerede klokken fem minutter i otte blev der luftalarm, og den varede i en stiv klokketime.

Jeg sidder i min seng, der i dag føles dobbelt rar på grund af feber, og

nedfælder lidt hverdagsbetragtninger, mens jeg ryster og har det elendigt. Far spiller skak med en mand fra klubben og mor syr nye kjoler til de tre små. Der er altid musestille i stuen, når der spilles skak. Det må føles kedeligt for mor.

Lør. 6. febr. 1943

Betingelsen for at jeg kunne nå til damefrisørinden var, at jeg skulle møde klokken seks, så jeg måtte til morgen særdeles tidligt ud af kassen, og det var en kold tur.

Én af de voksne damer fyldte tredive og gav kager til alle os, der sidder i samme lokale. Det er ligefrem rart med et lyspunkt i den ellers ret triste arbejdsdag.

Den eneste, vi savnede var fødselsdagsbarnet. Hun ligger for tiden syg af gigt-feber og har nu været fraværende i over en måned, så vi samlede ind til hende.

Jeg stod for indsamlingen, fordi jeg bor nærmest. Det var også mig, der sørgede for kageindkøbet. Da jeg afleverede den æske chokolade, indsamlingen strakte til, strålede hun som en hel sol og bad mig takke alle, der havde været givende. Hun fortalte, at hun fik tiden til at gå med skiftevis at læse og sove.

Frisøren fik jeg hurtigt overstået og da jeg efter hjemkomsten selv fik flået lidt i totterne, sad det såmænd helt pænt.

Far og mor har haft nogle venner på besøg, så vi har hørt Weekendhytte og spillet firhændigt klaver.

7. febr. 1943

Mit ellers urolige sind har været smidt på porten i aften. Der har nemlig været sommerfest på danseskolen, og det var rart med lidt lys i en kold og mørk vintertid. Vi medbragte selv vores madpakker, og så fik vi kaffe og likør. Føj, hvor det smagte. Jeg sad imellem to navnebrødre, men kendte kun den ene. Nemlig 'min store kærlighed.' Den anden fortalte, at han agtede at tage til Tyskland, fordi han ikke kunne få noget arbejde her i Danmark. Det er utroligt. Jeg tænkte, stakkel. Han ved sikkert ikke, hvad han går ind til.

Der blev danset hele aftenen uden andre afbrydelser end sodavand og is servering. Ingen luftalarm, kældertur eller andre forstyrrende elementer, som ellers til daglig godt kan finde på at larme på danseskolens vinduer.

Jeg vil med dansen i mit hoved lægge mit nu trætte hoved på puden og beholde glæden i mit indre. Glemme, at der sagtens endnu kan nå at blive luftalarm.

8. febr. 1943

Da jeg var omkring ti år gammel, så jeg en dreng i skolen rive vingerne af en flue og nogle stærke følelser af afsky vågnede i mit sind. Nu er jeg snart sytten og føler stadig denne afmagt og afsky ved ondskab.

Ved ettiden i eftermiddag lød så den nye sirenetone, hvori indgår tre toner, og allerede ti minutter efter var der rigtig luftalarm. Vi ilede alle mere eller mindre kvikt ned i kælderen under fabrikken. Iøvrigt en fugtig og kold omgang, hvor jeg kom til at fryse.

Kom hjem med ondt i halsen og til et tomt hus. Mor var taget ud til mormor sammen med mine søskende, så jeg gik en lille tur i parken, for at få tankerne rensset og frisk luft i lungerne.

Allerede klokken otte var der igen alarm, men mærkværdigt nok sagde far, at vi ikke behøvede at gå i kælderen. Alarmen varede til klokken halv ti, og så gik jeg i seng. Havde dog dårligt nok lagt mig, før hylene igen pløjede sig tværs igennem luften og mine ører. Da vi ikke skulle i kælderen, gav jeg mig til at læse og skrive.

Nu er det over midnat og stadig lysvågen venter jeg på afblæsningen, mens jeg lytter efter antiluftskys, der er i fuld aktivitet.

11. febr. 1943

Selvom det har været en vidunderlig dag, er der alligevel 'støvletramp' inderst i mit hoved. Jeg hader nærmest lyden af marcherende soldater. Men i yderste konsekvens må jeg nok tvinge mig selv til at tænke lidt mindre på krig og elendighed. For selvom jeg et glad gemyt, som mormor kalder det, kan jeg til gengæld heller ikke lade være med at lade tankerne flyve rundt til alle de mennesker, der ustandseligt bombarderes. Jeg er fej. Når far hører England kalder, forsvinder jeg som regel ud af stuen. Jeg er bange for, at nogen skal opdage, at han lytter, fordi det er forbudt.

Vi stepper 'Stars og Stripes' som vi skal optræde med til afdansningsballet. Lyspunkter har jeg da.

12. febr. 1943

Fredag og lønningsdag. Seksogfyrre kroner fik jeg på grund af overarbejde. Betalte min mælkerregning. Betalte også til de bomberamte. Det blev til en pæn sum, fordi næsten alle i dag gav noget. Det er ikke altid, at damerne har råd til at give noget til indsamlinger. På hjemvejen købte jeg en læbestift til halvanden krone. Gad vide, hvad jeg skal bruge den til. Mor havde det ikke så godt til aften, så jeg tog opvasken alene. Vi plejer at hjælpes ad. Inden jeg gik til dans, tog jeg ansigtsdampbad. Det siges, at det skal være sundt.

Far har været på en skole for værkførere hele dagen. Han ville hellere have været hjemme, fordi vi har fået nyt klaver, men det var tvunget. Der spilles meget i denne tid. Både far og mor spiller, for ikke at glemme mig selv.

13. febr. 1943

En af damerne ude hos far fejrede sit netop overståede bryllup med at give

kager til os alle. Hendes mand er konditor og havde selv bagt dem. De er dugfriske sagde hun. De var også upåklagelige.

Den nygifte er ellers en underlig type. En type, der ikke ligner én, der ville gifte sig.

Jeg fulgtes med far hjem, men han sagde ikke mange ord. Var vist i dårligt humør over noget, jeg ikke havde kendskab til. Han har haft samtale med chefen. Det er synd, du skal have problemer, far.

Mor og jeg gik i byen for at købe ind, da jeg nåede hjem og drengene gik på biblioteket for at bytte vores bøger.

I aften har jeg ikke været nede i stuen. Har derimod fået ryddet op i mine skuffer og gemmer og strøget mit tøj. Drengene har været i Bella Bio. De har set »Baby på eventyr«, men om den var god fik jeg ikke hørt.

Tirs. 15. febr. 1943

Tog direkte til svømmehallen fra arbejdet. Gik i tørluftbad og derefter til akrobatik. Jeg blev hentet af 'min kærlighed,' og det var heldigt, for på hjemvejen hylede sirenerne. Vi var nået helt ned til Villahaverne, så da vi alligevel ikke kunne komme i beskyttelsesrum, skyndte vi os hjem. Der blev heldigvis ikke skudt så meget, men nervøs var jeg alligevel.

Jeg vil forsøge at lukke krig ude af mit overbekymrede hoved. En ret egoistisk tanke, for een der ellers ikke bryder sig ikke om at være egoistisk.

15. febr. 1943

Sangkoret har været samlet her hos mor og far. Jeg måtte hente dem ved sporgovnen og stod der længe, fordi et af medlemmerne ikke kom.

Mor serverede kaffe, som hun siger ikke har noget med kaffe at gøre. Det er noget hæsligt surrogat efter hendes mening. Jeg drikker ikke kaffe, så jeg har ingen chance for at kontrollere.

Vi fik æbletriflis til kaffen, og der blev sunget, så det gjaldede i hele huset, og det huede mor og far. De er altid begejstrede for at have unge mennesker her, hvorimod de ikke bryder sig så meget om, at jeg tager ud til andre.

Vi hørte 'ærbødig' i radioen og så dansede vi til den store guldmedalje. Efter en lys og glad aften tog de afsted ved halvtitiden, og vi kunne høre dem grine og pjanke langt nedad stien, hvor vi bor.

17. febr. 1943

Jeg har været på timeløn hele dagen, og det har været befriende, i stedet for uafbrudt at skulle haste afsted. Samtidig har jeg den største samvittighed over ikke at kunne følge med holdet. Én af damerne var ulykkelig og græd meget. Hendes mand havde ikke været hjemme hele natten. Han er begyndt at komme sammen med en ganske ung pige, som han er total vild med, har hun for-

talt. Hendes lille pige er utrolig glad for sin far, så hun mener også at det vil blive en katastrofe for hende, hvis de bliver skilt.

Igen var far på kursus, og selvfølgelig blev der luftalarm, inden han nåede hjem. Heldigvis kun i femogfyrre minutter.

Min broder og jeg har været på loftet for at lede efter vores mikrofon, men vi fandt den ikke. Derimod fandt vi mange andre spændende sager. Blandt andet en hel masse gamle noder, som har ligget der, siden vi flyttede ind. Jeg tog dem med ned og prøvespillede dem. Der var mange gode stykker.

25. febr. 1943

Far har købt et pragteksemplar af en nymfeparakit, men det vakte ikke just stor jubel hos mor. Hendes ansigt så lidt anstrengt ud, da hun udbrød:

»Så skal vi igen til at fuglefjer over alt.«

Jeg forstår udmærket mors argumenter, men syntes alligevel, at fuglen var morsom og spændende. Nu varer det garanteret ikke længe før den både snakker og fløjter. Far har stor tålmodighed med dyr.

Stemningen har ikke været den bedste, til trods for at far har benyttet alle sine overtalelsesevner for at blødgøre mor. Til sidst lykkedes det dog.

Jeg synes næsten, det var værre den gang far skulle ud for at købe en slåmaskine, og så kom hjem med en ged. Det var virkelig et mareridt for mor. Hun havde jo i forvejen nok at se til. Seks børn, mand, kalkuner, høns, duer og en hund. Geden havde vi dog ikke længe. Vi forærede den til nogle mennesker, der boede på sidevejen, og til vores bestyrtelse slagtede de den få dage efter.

Jeg har farvet mine slidte dansesko røde, og de er blevet næsten nye. At se på i det mindste. Jeg har også pudset mit sølvkors. Det skinner om kap med mit humør. For ih, hvor er jeg lykkelig. Jeg har modtaget det dejligste brev fyldt med kærlighed. Kunne jeg blot dele lidt af min glæde ud til dem, der har det svært og lider nød.

I aften gør det ikke noget at himlen er mørk og trist, for mit hjertes lille kammer føles som det største i verden og har masser af lys.

3. marts 1943

På fabrikken har der været grin, ballade og hundekulde. En af de ældre damer skal giftes, og da hun på et tidspunkt havde været ude på toilettet, kom hun svansende ind med håndklædet over hovedet og spurgte om vi ikke mente, at hun ville blive en yndig brud. Hun begyndte også at synge brudevalsens og danse rundt. Pludselig stod far i døren. Alt blev tavshed. Mærkværdigt nok, sagde han ikke et ord. Stirrede bare forundret og gik lige så stille han var kommet.

Har som sædvanlig været flittig med strømpestopning både for mor og mig selv. Har også fået skrevet tre breve og nu efter at der har været luftalarm fra halv elleve til halv tolv, er jeg på vej i seng.

5. marts 1943

Far syntes, at den film, som de lige har været oppe at se var noget værre bras og ikke værd at anbefale til nogen.

Jeg har fået en formidabel løn. Fireogtres kroner og fireogtres øre, og far siger, at det er der ikke mange i min alder, der tjener. Der er bestemt heller ingen i min alder, der pukler som jeg. Det er akkorden, der giver toplønning, siger damerne, jeg er på hold med, men hvad er der ved at få meget i løn, når man føler at man aser afsted hele dagen og alligevel har svært ved at følge de voksne damer.

'Min store kærlighed' svigtede i aften. Hvorfor ved jeg endnu ikke. Af samme grund har jeg ikke megen lyst til skriverseri.

Blot vil jeg fortælle, at én af mine veninder fra danseskolen skal have en lille. Hun har fået adressen på en læge i Vanløse, der måske kan hjælpe hende. Hun græder bare man siger et ord til hende, og jeg kan godt forstå det. Ham, hun skal have barnet med er gift og har tre børn. Han vil ikke skilles, som han havde lovet, og hun er kun nitten år.

Søn. 7. marts 1943

Skammeligt, at jeg næsten er overfyldt med lykkelige følelser, når tusindvis lider nød. Men da det er umuligt at dele lykke ud, er jeg jo undskyldt. Er i dag fyldt sytten år.

Alt det vidunderlige startede i morges, hvor mor gav mig min forhadte havregrød på sengen. I dag var den lige tilpas. Hverken for tyk eller for tynd, som det ellers ofte er tilfældet. Hun havde også købt en yndig blomst. Af den ene af mine brødre fik jeg en tube Perletand, og af den anden et stykke chokolade. Af far fik jeg ti kroner, som jeg kunne benytte, som jeg ville.

Fordi der var iskoldt på mit værelse, lå jeg lige til klokken ti, hvor jeg skulle til step.

På danseskolen fik jeg en morsom dukke og et halstørklæde af Fyrtårnets søn, Helge Schenstrøm. Han betaler tit ekstra for at have enetimer med mig i gamle danse, som vi ellers ikke lærer i den normale dansetime.

I dag de tre små virkelig moret sig. Der har været fest i lejerforeningen, hvor de har slået katten af tøndem. Til aften havde vi gæster. Noget familie og et par veninder. Jeg fik en pung med femogtyve øre i. De femogtyve øre skulle betyde, at jeg aldrig ville komme til at mangle penge. Herligt.

Omvendt. Forærer man en tom pung væk, betyder det, at man resten af sit liv vil komme til at lide af tomme lommemesmerter. Det sagde mor, der kan så mange overtroiske sætninger. Som små måtte vi for eksempel ikke slå en paraply op i stuen. Det betød dødsfald i familien. Dengang troede jeg fuldt og fast på det og var bange for at mormor skulle dø. Hun var jo den ældste, og jeg kunne skrive tykke bøger om, hvor mild og rar hun er.

Inden jeg bliver alt for søvning vil jeg lægge blyanten for i aften og takke for en dejlig dag.

8. marts 1943

Blyanten knækkede, så det er mildest talt en hæsleg skrift, jeg leverer dig min fortrolige dagbog i aften. At jeg samtidig fryser om fingrene, gør ikke det hele bedre. Kakkelovnen gik tidligt ud og mor syntes, at det var frådseri at fyre op igen, for den korte stund.

Jeg havde syvogtredive af bagerens gode romkugler med på arbejdet på grund af min fødselsdag.

I dag varede luftalarmen heldigvis ikke mere end en halv time, og da jeg havde travlt, ænsede jeg det dårligt og var ikke spor nervøs. Det eneste uhyggelige var, at en maskine susede lavt hen over huset. Jeg fór sammen. Troede, at der var en der faldt ned i hovedet på os.

9. marts 1943

Vi har i aften hygget os med naboen. Har fået the, æblekage og en god snak, indtil det mest skingrende sireneinferno pludselig skar sig gennem luften og dybt ind i mine ører. Det gav et sæt i mig. Muligvis fordi luftalarm er mig så stærkt imod. Især, når det er aften og mørkt. Vores nabo rejste sig omgående og gik ind. Deres børn lå alene. Far og jeg gik ud i haven. Det var stjerneklart og køligt, og vi kunne tydeligt høre de engelske flyvere brumme højt oppe over vores hoveder. Jeg lod, som mange gange før, mine tanker flyve op til dem, der sad i maskinerne.

Tænkte, mon de bange?

Eller – sidder blot og snakker sammen, travlt optaget af den opgave, som de skal udføre.

Vi så, hvordan lyskasterne lange spinkle lys igen hidsigt fór hen over himlen i håb om at få skudt fjenden ned. Vi stod kun et øjeblik, så mente far at vi skulle gå ned i kælderen til de andre. Lyden af antiluftskyts knaldede og bragede igennem den natstille luft.

Englænderne må være lige over os, hørte jeg far småmumle til mor og min indre uro blev forstærket. Vi havde ikke siddet så længe før mor spurgte, om ikke vi kunne gå op i seng. Far protesterede ikke. Han er blevet lidt mere sløset, synes jeg og ønskede, at vi boede i en etageejendom, hvor jeg har hørt, at husvagten altid går rundt og banker på alle døre og beder folk om at gå i kælderen til alarmen er blæst af.

På mit værelse ligger jeg blot nervøs og tænker uhyggelige tanker, mens jeg og lytter til mit ængstelige hjertes banken. Det lyder dobbelt så højt, når alt er stille omkring mig.

Det blev en lang alarm, så jeg har fået læst og skrevet en del. Klokken er et nat og alle undtagen jeg sover. Mine tanker har været på udflugt.

Hvorfor er min tilværelse præget af denne form for angst og ensomhed, når jeg har mor, far og mine søskende tæt omkring mig?

Hvorfor er jeg sådan et pjok?

Afblæsningens frydefulde lyde nåede langt om længe en træt pige.

11. marts

Fra i aften skal jeg have far og mor som nabo. De har byttet værelse med mine brødre. Jeg er godt forkølet, men har alligevel vasket mit hår i iskoldt vand. Vi skal spare på gassen og har ikke varmt vand på toilettet. Min tur gik ellers i aften til dameskrædderinde, der skulle sy min konfirmationsfrakke om til en anorak.

Vores ene nabo siger, at der bor en stikker på en anden side af vejen, og at alle frygter ham, fordi han kommer med morderiske trusler, når nogen ikke er ham tilpas. Han er skyld i, at en mand for nylig har været hos forhør hos tyskerne. Heldigvis fandt de ud af, at han ikke havde det mindste på samvittigheden. At han var ganske uskyldig.

13. marts 1943

Anorakken, syet af min andendagsfrakke blev ikke så tosset, og dameskrædderinden er både hurtig og billig. Mor får syet meget tøj om hos hende. Alt hvad der overhovedet kan bruges bliver syet om eller vendt.

Far og mor har flyttet om på møblerne i stuen, for at klaveret kan få en bedre placering på endevæggen. De har også været i biografen, så jeg passede de små, som har været utrolig livlige.

Kære dagbog.

Det er morgen, og jeg vil lige kort berette om en forfærdelig aften og nat. Far og mor nåede ikke hjem, da sirenerne hylede første gang, og det bevirkede for mit vedkommende, at lyden hvinede med endnu større intensitet og kraft igennem aftenstilheden. Heldigvis kom de ret hurtigt efter alarmen havde lydt. De var ellers blevet gennet i kælderen af en husvagt oppe på Veksøvej, men far havde protesteret og fortalt, at vi seks børn var alene hjemme. Det var en flink mand, der lod dem gå.

Klokken var tre nat før luftalarmen blæstes af, og der blev næsten uafbrudt skudt.

Jeg er nervøs for, at det skal gentage sig. Vi går sjældnere og sjældnere i kælderen, fordi vi skal tidligt op på arbejde.

14. marts 1943

En spøgefugl er erklæret død, og det svimlede næsten for mig, da jeg i dag fik

nyheden af mor. Vores forhenværende nabos søn er blevet skudt af tyskerne. Jeg fik et chok. Især da jeg kom til at tænkte på, at det kunne have været én af mine egne brødre. Jeg fornemmede det, som om en kniv blev jaget igennem min krop. For at skjule min ulykkelighed, måtte jeg tvinge de tårer, der presede på, tilbage hvor de kom fra. At det lige var ham, der som nittenårig måtte dø, gjorde mig vemodig. Sorgen ville have været knap så voldsom, hvis det var hans storebroder. Han har altid været en kedelig og storpralende type.

Mine søskende leger. Jeg er barnepige, for far og mor er i Bella bio at se »Lykken kommer.«

Der er sket meget. Der har været luftalarm fra klokken toogtyve til nul, nul, nul. Far og mor kom dog heldigvis ret hurtigt efter alarmen havde lydt.

Tirs. 16. marts 1943

På grund af en dundrende hovedpine bliver der ikke aflagt nogen stor rapport i aften, men jeg må dog betro dig, at dagen har været fuld af ubehagelige lugte.

Jeg blev hentet af det kæreste mennesker, jeg kender. Men jeg var dog ikke den mest positive, at udgyde kærlige ord ud over med det skabagtige hoved.

Naturligvis blev der luftalarm midt i akrobatikundervisningen, og da de piger, der bor i nærheden gik hjem, tilbød min danselærer at følge mig til havelågen.

På vejen betroede han mig en masse fra den tid, han arbejdede i Tyskland, og det var ikke lutter rare ting, han havde været udsat for. Vi nåede lige havelågen, så var der allerede aflæsning. Kun godt en halv time, havde ødelagt hele min undervisningsaften.

17. marts 1943

Du må væbne dig med tålmodighed, indprenter jeg tit mig selv, når jeg længes efter fred og frihed. Men det er vanskeligt, for ikke at sige umuligt, når man end ikke kan øjne den mindste bedring i verdens kaos. En beskeden drøm er at få lov til at leve et normalt liv uden de kælderture og sirenehyl, der ind imellem flånser nattestilheden.

To lyspunkter er der dog i mørket. Mine små søskendes uberørte glæde i hverdagen, samt at vi på danseskolen skal spille revy. Dog vanskeliggør spærretiden prøverne. Vi har dog været ude hos Holger Moms og hans kone at øve. Miss Florens fra Dyrehavsbakken skal også spille med. Udelukkende som trækplaster, sagde min danselærerinde. Jeg har aldrig set hende, men har hørt, at hun optræder med komisk ballet.

Far hørte 'England kalder' da jeg kom hjem, og jeg må indrømme, at det der – bum, bum, bum, fik mig til at føle uro.

Da det er blevet forbudt at synge Lili Marleen, har vi en anden god sang på samme melodi. Den starter: 'Først så ta'r vi Hitler i hans ene ben ...' Det er

drengen på danseskolen, der har lært os den. Men den må jo også være forbudt, af de tyske overhoveder.

18. marts 1943

På grund af festen i skydeforeningen har jeg hjulpet far med nogle af de praktiske ting, som at dække borde og arrangere præmierne, som blev lagt på et stykke rødt fløjl. Far vandt som altid første præmien. En smuk sølvske, men han er også den dygtigste. Maden var bestilt et sted i byen og var upåklagelig.

Kun vin lærer jeg vist aldrig at drikke. Det er noget surt stads, der nærmest minder om eddike.

Jeg optrådte med nogle stepdansen, og det var et par trætte familiemedlemmer, der sent nåede hjem til mor, der sad oppe og ventede.

Der har været forvarsling, uden at jeg bekymrede mig særligt. Utroligt. Dagen har været lang og dejlig og sindet lyst og let, som på en vårdag.

Fred. 19. marts 1943

Travlheden og sure miner har præget arbejdsdagen. Og så fik jeg yderligere seks kroner for lidt i lønningsposen. En regnefejl fra kontorets side. Det bliver rettet i næste uge, blev der sagt.

Igen blev en dansetime revet itu af luftalarm. Vi satte os ud i garderoben, der kun har ét vindue. Jeg glemte helt at bekymre mig, fordi vi lavede sjov. Min veninde fik sodavand galt i halsen og hev uhyggeligt efter vejret i flere minutter. Vi troede, at hun lavede sjov og fattede først senere alvor.

Min trofaste følgesvend og jeg stod og længe ved havelågen og sludrede, og det var en kold omgang på denne årstid

I morgen er jeg fast besluttet på at tage ind, for at se det hus, hvor jeg for sytten år siden kom til verden på min farmors fødeklinik.

Lør. 20. marts 1943

En noget dramatisk dag på fabrikken. For det første gik strømmen. Derefter blev der et vældigt postyr, fordi én af damerne fik stjålet sin pung. Tyveriet blev dog opklaret, inden vi tog hjem.

På vejen hjem kørte jeg ind til nogle af fars og mors venner. Manden, der er skrædder, sad på bordet og syede. Det undrede mig, at han ikke fik krampe i benene. Deres yngste datter var glad. Hun var lige blevet optaget på den kongelige balletskole. Hun synger også dejligt. Desuden er hun køn og sorthåret. Jeg ville ønske, at det var mig. Da jeg endelig vendte næsen hjem, havde mor lavet cacao.

Har passet de små. Far og mor har været til middag hos min tante og onkel. De skulle også i Fasan bio og se 'Krofar' Mine brødre har været i Bella bio og se, 'En herre i kjole og hvidt.'

Min flid er gået ud over mine skuffer, hvor jeg fandt en lille rest fra min skoletid. Et skema fra syvende klasse, som gav mig smertelige længsler.

Nu vil jeg skyndsomst finde mit sengested, og inden jeg sover, vil jeg glæde mig over, at det er søndag i morgen.

Søn. 21. marts 1943

Syvsover, kaldte mor mig i formiddag, fordi jeg sov til halv ti. Efter step tog jeg direkte med min veninde i Bella bio, hvor vi, fra flettefingerækken, som min kærlighed kalder sidste række. Så 'Det grimme dyr.'

På hjemvejen mødte vi noget af det bedste og kærligste jeg ejer, og han lokkede mig med i Paladium, hvor vi så 'Vi sku' have det så rart' med Bodil Kjer og Ilse Lil Larsen.

Der er store forberedelser til revyen, hvor jeg skal synge, danse og være med i en sketch.

Tirs. 23. marts 1943

At vi der ikke har stemmeret også fik fri, havde jeg bestemt ikke drømt om. Men det gjorde vi altså. Chefen kaldte os sammen, for at fortælle det, samt henstille til, hvilket parti alle burde stemme på.

Politik interesserer mig ikke, men jeg har jo heller ikke forsøgt at sætte mig ind i, hvad det drejer sig om. Ét ved jeg dog. Har krig noget med den politik der føres at gøre, vil jeg aldrig stemme.

Fritimerne fik vi betalt med en krone i timen, så det var jo ikke så dårligt.

Da jeg kom hjem efter en kilometer lang spadseretur – kom for sent til Frederiksundsstoget – sad far allerede og sang og spillede på sin banjo.

Ons. 24. marts 1943

Tænk, at man allerede i marts måned kan sidde med nedrullede strømper i gården, og slikke solskin i frokostpausen. Jeg nød den halve time i fulde drag, og det var virkelig strengt at skulle tilbage i 'dybet', som vi kalder kælderen, hvor vi for tiden sidder og arbejder. De rykker rundt på os som kvæg.

Maden får vi hurtigt spist, og så benytter vi resten af tiden til at strikke.

Hjemtur i styrtregn. Ubehageligt. Inden jeg nåede døren, var jeg gennemblødt.

Mor og jeg har lagt tøj sammen, og nu ligger den store bunke klar til rullekonen. Fireogtyve stokke blev det, som blev stænket godt, for at blive pænt.

Vi laver altid sjov, når vi ordner tøj. Bedst som jeg har fået lagt noget i de rigtige folder, hiver mor i den anden ende, så det ryger ud af hænderne på mig.

Vi pjatter og pjanker også meget, når vi vasker hår på hinanden.

Stoppenålen har været i sving i aften. Der er evindeligt huller på mine og de andre familiemedlemmers strømper.

Tors. 25. marts 1943

Da jeg i dag var hos tandlægen, krøb jeg længere og længere ned i stolen. Han borer uden at tage hensyn til smerten. Ser også lige igennem én. En underlig mand.

Vi har alle været til prøve på revyen, som snart skal løbe af stablen. Jeg glæder mig vanvittigt.

Jeg har købt et par nye strømper, så nu varer det forhåbentlig lidt før jeg igen skal have fat i nål og tråd.

Søn. 28. marts 1943

Da jeg til morgen vågnede måtte jeg først forvise mig om, hvilken dag det var. Men det varede længe før jeg kom til mig selv. Jeg havde haft en underlig drøm. Hele familien havde været ude på en lang rejse, vi har iøvrigt aldrig rejst nogen steder. Men under rejsen var vi alle pludselig havnet i et helt fremmed land. Hvad det var for et land huskede jeg ikke, men mennesker var der ingen steder. Kun de allersmukkeste blomster og kæmpe villaer. Pludselig stod min døde moster foran mig, og jeg fór hende om halsen. Men lige da jeg skulle til at fortælle hende, hvad der var sket, var hun væk og her sluttede drømmen.

Jeg fortalte mor om drømmen. Hun rystede bare på hovedet, smilede og sagde, at jeg var et mærkværdigt pigebarn. Og tænk, jeg blev helt varm i maven ved at blive kaldt et barn.

Det blev en dejlig søndag med lys fest og farver. Alle fra ungdomsholdet i dans mødtes ved Veksøvej, hvor vi tog linie fem ind til Kongens Nytorv. Vi skulle til turnering. Min partner og jeg fik nummer ethundredeogfirs, og det var åbenbart et heldigt nummer. Vi blev placeret som nummer to.

Jeg har danset mig glad og for en stund glemt alt om de mange mennesker, der hver dag må sulte og hver nat lever en kummerlig tilværelse i kolde og fugtige beskyttelsesrum.

Klokken er syv og med en endnu forunderlig glæde i kroppen sidder jeg, for at give dig et kort resumé.

Jeg undres over, at der i går aftes var luftalarm med kun to minutters mellemrum. De havde dårligt hylet af, før alarmen igen lød. Iøvrigt er der så meget, jeg forbavses over i disse år, så noget usædvanligt er der vel ikke i min undren.

29. marts 1943

Jeg er blevet presset ind i en krig og et bevidst had til nogle mennesker, som jeg overhovedet ikke kender. Og det er ikke uden en vis form for bitterhed, at jeg gennemlever mine ungdomsår i en verden, hvor ondskab trives i store mål.

Jeg må naturligvis ikke beklage mig, men da forvarslingen i eftermiddag lød, blev jeg alligevel urolig.

Nu er det hele overstået, og der skete os heller ikke denne gang noget, selv om der blev skudt meget.

Hurra, jeg har været heldig at købe et par brugte balletsko.

Klokken er treogtyve og nu hyles der igen til luftalarm. Jeg skulle ellers have skrevet brev til min søster, der er på ferie i Jylland.

Vi har været i kælderen, men er gået op. Far mente godt, at vi kunne gå i seng.

Næste morgen i hast.

Det kom til at vare længe. Ifølge far til klokken var tre, så det var nok heldigt, at han tog den beslutning.

Klokken er seks og om tre kvarter skal jeg møde på arbejde, og jeg har endnu ikke spist den portion havregrød, som far forlanger at jeg skal, for at kunne starte dagen på en sund måde.

April 1943

I aften, hvor fuldmånen sender sit skæve smil ned til min seng føler jeg mig på en eller anden måde tryk. Det er morfar, der smiler, indbildte mor os altid ind, da vi var små, og vi syntes bestemt, at vi så både hans milde øjne og smilende mund.

4. april 1943

Der er utrolig mange luftalarmer for tiden. Ofte når den ene dårligt at blæse af, før den afløses af den næste. Til tider bliver mit sind sønderrevet af angst for, hvad der kan ske, inden krigen slutter, og jeg føler en usigelig smerte i kroppen. Når jeg prøver at fortælle mor om min angst, siger hun, at jeg må lære at tage mig sammen. Men det er vanskeligt, når jeg hører denne uhyggelige, brummende lyd af flyvere højt oppe over os.

Jeg er bitter på dem, der gør livet utrygt for andre. Kun tænker på magt, krig og ødelæggelse, uanset om de rammer ganske uskyldige. Jeg kan godt indse det kedelige i, at jeg stadig er bange, nu hvor jeg er fyldt sytten. Jeg skammer mig da også. Men hvad skal jeg gøre. Heldigvis har jeg dig min kære dagbog, som gladeligt tager imod alle de mindre heldige tanker, som jeg lægger af i dit indre. Det hjælper virkelig lidt på min skrøbelighed, at have en uvildig betroer.

Tirs. 6. april 1943

Som så ofte blev far kaldt til skak i aften. De manglede en makker. Jeg var til prøve på revyen, så mor var igen alene med de små.

På fabrikken fandt i eftermiddag et voldsomt skænderi sted. En dame havde sladret til tillidskvinden om en ældre arbejdskammerat. Sagt, at hun var både langsom og doven.

I had til skænderier forsøgte jeg at lukke mine ører godt til og tænke på noget rart. Men jeg må indrømme, at det var vanskeligt. Da de endelig havde diskuteret færdig, kom tavshed til at præge resten af dagen. I dag kunne far godt være trådt ind ad døren uden forvarsel. Alle var fromme som lam. Ingen grin og fjanten og ingen glade ansigtstræk.

I aften har vi også haft luftalarm, men heller ikke denne gang var vi i kældereren. Sad blot i stuen og snakkede om krigen, som far mente snart måtte være forbi.

Jeg er blevet inviteret ud på torsdag. Skal se dukketeater hos Fyrtårnets søn, Helge Schenstrøm. Min veninde skal med. Gad vide om jeg får lov.

7. april 1943

Kære inderste og tavse ven.

Det sner i aften. Utroligt ikke? Store bløde snefnug daler langsomt ned fra himlen og lægger sig som en kæmpe dyne i haven.

Træer og buske er atter ikklædt vinterdragt, her hvor vi med længsel ventede forårets komme. Det ligner grangiveligt et eventyrland, selvom man næppe for tiden kan finde noget eventyrligt ved vort lands situation. For kæmpende flokke findes over alt. Mennesker forsøger ved undergravende virksomhed at befri vores gamle Danmark og sætter gerne livet på spil, for at vi igen kan komme til at tænke, tale og synge frit. Jeg beundrer dem alle.

At ham jeg holder af er med i et eller andet ulovligt, ved jeg næsten med sikkerhed. Tør dog ikke direkte spørge. Han siger, at han går til gymnastik. Men at gøre gymnastik i en toværelses lejlighed sammen med ti andre unge mænd, kan næppe være muligt. Jeg har fået tavshedspligt om noget, jeg ikke har kendskab til. Ellers kan det gå ham ilde, mener han.

Isnende tanker sønderriver ofte af samme grund mit sind, da jeg er bange for, at der skal ske ham noget. De særeste tanker dukker tit op i mine drømme, og får mig til at tænke på menneskeheden som forrykt.

8. april 1943

Så spillede vi »Ej blot til lyst« for første gang, og trods en del nervøsitet hos alle medspillende, forløb det uden nogen form for uheld. En stor varm festsal med mange forventningsfulde og glade mennesker. Far, mor og nogle onkler og tanter var også troppet op, for at se på. Danselærerinden var ovenud tilfreds med præstationen og roste alle os elever. Jeg sang, stppede og var med i forskellige dansenumre.

9. april 1943

Tænk, tre år er gået siden, at vi en tidlig morgen blev besat af en fremmed magt, og jeg kan den dag i dag endnu tydeligt høre lyden af de mange lavtfly-

vende maskiner, der larmede lige hen over vores hus, og gjorde et dybt indtryk på mig. Jeg forstår stadig ikke her tre år efter, hvorfor man bekriger hinanden.

Hvor kunne alle vi mennesker blive lykkelige, hvis vi lugede alt det ukrudt væk, der hedder magt, had og misundelse, og som mor mener er roden til alt ondt i verden.

Mit eneste ønske her på denne niende april er,
FRED PÅ JORDEN OG FRED IMELLEM MENNESKER.

I aften vil jeg forsøge at tænke på noget rart, inden jeg sover. Det kan måske mildne mine mange onde drømme. Jeg vil tænke på varme og glade sommerdage i Islev, når vi legede i haven eller gik tur på volden med vores hund. Eller når vi om vinteren morede os med at lave snemænd på plænen eller kælke på volden.

Lør. 10. april 1943

Jeg, der ellers elsker vinteren med den lys, indendørs hygge og varme i kakkelovnen, hvis den ellers vil brænde, synes at det har været en lang og trælsom vinter at komme igennem.

Selvom jeg i dag har frosset meget og glæder mig til om lidt at krybe ned under dynen, så har dagen dog været en af de lyserøde.

Efter arbejdstid tog jeg ind til 'Ørnen' på Nørrebrogade, fast overbevist om at købe de sko, som jeg forleden dag ikke kunne bestemme mig til. Desværre var de nu solgt.

Ikke uden en vis form for ærgrelse tog jeg direkte til prøve på revyen, hvor vi gennemgik alt i detaljer. Det blev sent, og jeg måtte simpelthen spurte hjem, for at kunne overholde hjemkomsttiden, som far holder strengt på.

17. april 1943

Min et år yngre broder fyldte i dag seksten, og jeg forærede ham en kam og fem kroner, som han blev glad for. For at lave lidt sjov havde jeg pakket det ind i en masse papir.

Jeg har både hentet og foræret min cigaretration væk. Tænk hvor fjoget, at købe cigaretter, når jeg ikke selv ryger. Det havde været nemmere med mærker. Så kunne jeg have foræret dem væk. Nu må jeg ofte stå i en lang kø og fryse, for at få rationen og derefter forære dem væk.

Klokken er over tolv og glæden over dagen synger endnu i mig. Jeg sidder og fantaserer mig til, at føreren i 'det tredie rige' en dag vil åbne sine øjne. Se på vores land og konge. Begribe at lykken ikke findes i magt.

Det er tåget, og jeg sender min bøn ud i den grålige dis, i håb om, at den vil lette med tågen og stige op til den gud, som jeg håber findes.

18. april 1943

Hvis jeg fortalte, at jeg ikke var nervøs og heller ikke havde en løjerlig kriblen i kroppen, da revyen i aften løb af stabelen for anden gang, ville jeg lyve. Men herlig blev aftenen. Først solgte vi billetter og programmer. På programmerne kunne der vindes en halv flaske snaps. De kostede ti øre og var altså samtidig en lodseddel.

Jeg er forelsket i ham, jeg kommer sammen med. Men undertiden går det mig på, at han beklager sig over, at jeg opholder mig så meget på danseskolen, som jeg gør. Men dansen er mit et og alt og får mig til at glemme alt omkring mig.

Undervisningen i maskinskrivning, stenografi og bogholderi er jeg også tvunget til at passe, hvis jeg vil gøre mig håb om at komme væk fra fabrikken.

Somme tider synes jeg, at det er svært at være ung og have lyst til så meget, og samtidig skulle tage hensyn til andres meninger om, hvad der er rigtigt og forkert. Livet kan være besværligt, når man er sytten år og usikker på mangt og meget.

Mor siger, at jeg skal nyde min ungdom og synes, at det er morsomt, jeg får lov til at prøve meget af det, som hun aldrig selv nåede, fordi hun forlovede sig som attenårig, giftede sig som tyveårig og netop fyldt enogtyve fødte mig.

Ons. 21. april 1943

Ryterne gik på, at der var sket meget uhyggeligt, under den lange luftalarm i nat. Den varede lige fra klokken tolv til fire i morges. Far sagde, at vi ikke behøvede at gå i kælderen, så jeg puttede mig ind til min lillesøster og trak dynen helt op over hovedet. Jeg lå længe vågen og lyttede og var ved at svede ihjel. På et tidspunkt må jeg dog være faldet i søvn, for jeg vågnede, da sirenen hylede af. Selvom det er en høj og skingrende lyd, føler jeg den alligevel befriende.

En af arbejdsmændene hos far fortalte, at der var skudt over tyve engelske flyvere ned i nat, men han sagde ikke noget om, hvor han havde sin viden fra. Jeg håber, at det er vildt overdrevet.

Når jeg bliver voksen vil jeg ikke have børn, der skal være soldater og risikere at blive sendt i krig. Det kunne jeg dårligt bære.

Det har været lønningsdag, og nu må jeg se hen til fem fridage, hvor der ingen penge kommer ind, på grund af påskeferien. Kontorpersonalet er heldige. De får ikke trukket i løn, uanset om der er helligdage eller de er syge.

28. april 1943 ..

Jeg undres. Hvorfor bliver jeg altid så ked af det, hvis nogen er sure eller skælder mig ud. Mine kammerater er ikke indrettet på samme besværlige måde. Hvis deres forældre er sure, siger de bare, at de er åndssvage og blæser på dem.

Jeg får det omvendt. Ved dårligt, hvad jeg skal gøre for at gøre dem tilpas. Det uretfærdigt at være født sådan, selvom det i forhold til så meget andet er småproblemer. Damerne, som jeg arbejder sammen med, har ofte meget større problemer med både mand og børn. Nogle mænd drikker og kommer fulde hjem. Andre går ud med yngre piger og nogle bliver hidsige og slår.

Far har købt en højfjeldssol, og vi fik alle nogle minutter. Det var både varmt, behageligt og duftede godt på en kølig forårsdag. Om det virkelig var solen eller blot tanken om sommerens snarlige komme, der fik mig til at føle det behageligt blev jeg egentlig ikke klar over.

29. april 1943

På fabrikken har det været en dag med gråd og tænders gnidsel. Én af fars damer kom helt opløst i tårer til morgen, og fortalte at hendes mand var gået under jorden. Mens de havde været på besøg hos svigerforældrene havde tyskerne eller deres håndlangere været på besøg i lejligheden. De havde skudt låsen ud og var gået ind og havde gennemrodet alt.

De havde fået beskeden af en kammerat, der havde opsøgt dem hos svigerforældrene. Han fortalte, at manden var blevet stukket og nu måtte forsvinde fra jordens overflade. Hun turde dårligt gå hjem i eftermiddag, så en anden af damerne lovede at tage med hende. Hun sagde også, at hun næsten ikke turde bo i lejligheden, hvis de skulle komme igen og lede efter ham.

Far mente også, at det ville være det rene galimatias, at bo der alene med et barn på kun ni måneder. Jeg forstår ikke, at hendes mand vil være med i noget ulovligt. Udsætte sig selv for fare, når han har kone og barn. Men – det er jo bare min mening. Han gør det sikkert af gode grunde.

At hændelsen lagde en dæmper på alles humør var tydeligt.

Det blev en yderst stille dag.

Lidt nervøs over at lade mine ofte kritiske skrivelser ligge og flyde i kommodeskuffen, vil jeg forsøge på at gemme dem et mere sikkert sted. For sæt nogen stak os. Jeg har nemlig hørt, at hvis naboer bliver uvenner, kan de bruge stikkeri til at gøre hinanden ondt. Jeg vil dog ikke tro det om vores naboer. De er altid så flinke.

Vi er jo ikke uvenner med nogen i omgangskredsen, så for vores vedkommende burde det være helt udelukket. Så skulle det lige være en eller anden, der havde kendskab til fars medvirken til at få den tyske ingeniør hjulpet ud af landet.

Jeg har været til sangaften på Fasanvej. Helt oppe på femte boede den dame, der havde lagt stue til. Man kunne se langt omkring fra den øverste afsats. Det var et flot syn. Man kunne se helt til Bellahøj. Udsigten betog mig så meget, at jeg en dag vil tage mine små søskende med en tur derud.

30. april 1943

Jeg har læst mig til glæde. Har netop lagt en dejlig roman omhandlende ideel kærlighed fra mig, og jeg har stadig de dejlige varme indtryk svævende inderst i min hjerne.

På arbejdet skulle mange varer afsted, så jeg måtte arbejde over i to timer, skønt jeg havde 'pigemavepine', som de kalder menstruationssmerter derude.

7. maj 1943

Det raslede i mit arme hoved, som var det fyldt med glaskugler, hver gang jeg tog et skridt, og jeg kunne dårligt bukke mig for hovedsmerter. Tog alligevel i Frederiksberg svømmehal. Skulle betale kontingent til D.K.G. Tre kroner om måneden betaler jeg for medlemskabet.

10. maj 1943

Far ødelagde mit ellers gode humør ved at fortælle, at der igen har været sabotage. Denne gang var det gået ud over et jernstøberi i Frederikssund. Jeg kan ikke lide det. Er bange for at tyskerne skal gøre gengæld og komme til at hade os endnu mere.

I Norge har de det værre end os, netop fordi de gør mere modstand. En ung mand fra danseskolen har fortalt det. Han har boet her siden nittenhundredefemogtredive, men har det meste af sin familie der oppe.

Sov godt lille seddel, som jeg i aften har skrevet på og som kommer til at ligge i sparebøssen, som jeg først vil åbne den dag krigen er forbi og tyskerne har forladt landet. Inderst inde tænker jeg, lad dog være med at skrive dårligt om tyskerne, når du ved, at det kan være farligt. Men jeg vil jo gerne kunne fortælle de små, hvordan det føltes at leve under besættelsen.

11. maj 1943

Far har været til fugleskydning, så jeg har haft alle mine kammerater fra danseskolen på besøg. Vi har moret os kongeligt sammen med mor. Spillet gram-mofon, klaver og sunget i over to timer. Mor virker altid så glad, når mine dan-sekammerater er på besøg.

Har til aften læst Hans Martins bog 'Frigjort' færdig, og glæder mig til i morgen, hvor jeg kan påbegynde 'Og bag dem synger skovene' af Trygve Guldbandsen, som jeg fik i fødselsdagsgave.

På min cykeltur i morges sugede jeg de dejligste forårsdufte ind i mine som-merhungrende lunger.

14. maj 1943

Syvogtyve grader i skyggen kan vel kaldes hedt. Det har næsten været uud-

holdeligt at arbejde. Hvor er man dog utaknemmelig. Her går jeg og længes efter sommer og varme, og når den så ankommer jamrer jeg.

Har, som altid når det er lønningsdag, købt blomster til mor, og hun blev glad.

Stilheden og det milde vejr gør mig til aften blid i sjæl og krop, og jeg vil sove med åbent vindue, så jeg kan vågne med fuglepippen og andre forårslyde.

15. maj 1943

Lørdagen har været præget af indkøb. Jeg har købt en ny mørkebrun frakke, som jeg har sparet sammen til igennem lang tid. Pudsigt nok har far også været på tøjindkøb. Han havde købt et jakkesæt. Det er kun mor, der ikke får så meget tøj. Synd. Dog var hun med far i biografen. De så 'De tretten stole.' Jeg passede de små og fik skrevet breve.

16. maj 1943

Usædvanligt er det ikke ligefrem, at jeg har ondt i halsen, men at det lige skulle være i aften, hvor jeg skulle i teatret med en ung mand fra danseskolen og se 'Champagnegaloppen' var bare ærgerligt. Trods alt gik det godt.

Jeg sad uafbrudt og tænkte, bare det kunne vare evigt og glemte næsten smerterne i halsen. At det gode sjældent varer længe, måtte jeg give mor ret i. Stykket fik alt for hurtigt ende. På hjemvejen besøgte vi en pølsevogn, hvor vi hver spiste to pølser.

Nu ligger jeg i min seng og grifler, mens mit hoved stadig er fyldt op af sang og musik.

Mit højeste ønske er, at alle, der har det hårdt, kunne få lov til at opleve sådan en aften.

20. maj 1943

Selvom jeg i flere dage har ligget med dårlig hals, fik jeg alligevel lov til at stå op og gå over for at se kronprinsesse Ingrid nedlægge grundstenen til en vuggestue og børnehave på Smørumvej. Hun var elegant og smilede og vinkede til alle. Der var mange mennesker, og de skubbede og puffede, for at komme i forreste række.

Far har været til skak, og min broder og jeg spillede matador, mens mor lagde de små i seng. Da hun kom ned hørte vi radio, drak kaffe og spiste kager, som vi altid hygger os med, når far er ude.

Sidder nu i det åbne vindue og skriver, mens den lune forårsvind af og til sender et mildt pust herind. Jeg trækker vejret dybt ned i mine lunger og glæder mig til, hvis denne sommer vil bringe det allervigtigste 'FRED.'

23. maj 1943

Vejret har i dag vist sig fra sin venlige side. Jeg har haft min lille kusine med på bakken, hvor vi spiste vores medbragte madpakke på den store plæne i skoven og derefter gik rundt og så på al morskaben. Vi blev enige om at gå i 'Kramers variete' når den åbnede.

Vi så blandt andet gøglerne. Men det blev en blandet fornøjelse, for der var utrolig mange fulde og højrøstede mennesker.

Fordi far i aften skulle til skydefest, fik jeg igen lov til at invitere nogle dansesammerater hjem til kaffe.

25. maj 1943

Det var, som om noget i mig varslede uro, som om jeg havde fornemmelsen af et eller andet ubehageligt. Da jeg var ret tavs, spurgte mine arbejdskammerater mig, om jeg havde kærestesorg. Da jeg nægtede, grinede de blot drilende.

Først da jeg kom hjem fik jeg at vide at min lillesøster var indlagt på Blegdamshospitalet med skarlagensfeber og meget høj feber. Hele aftenen talte vi om, hvor håbløst det måtte være, at ligge på hospitalet, langt fra dem man holder af, når man kun er syv år.

Når jeg lægger blyanten fra mig, skal jeg i gang med at læse 'Krig og Fred' af en russisk forfatter, der hedder Leo Tolstoy. I aften er mit højeste ønske, at min søster snart må blive rask, og at vi må blive fri for luftalarm. I det mindste så længe hun ligger på hospitalet.

Søn 30. maj 1943

Det har været hjemme og hyggedag. Hele familien har siddet på terrassen og nydt 'guds milde sol' og opnået en gylden kulør. Jeg har læst, mor har stoppet strømper, og de små har leget med dukker. Far har mest gættet kryds og tværs og læst avis. På grund af besværligheder med nogle maskiner måtte han et par timer ud på fabrikken. For tiden kører de i døgn drift. Også om søndagen, og der er i øjeblikket heldigvis ingen materialeangel.

Til aften har vi haft gæster, så der blev spillet klaver, så det forslog. Diskuteret krig blev der også, men så gled hyggen også væk.

Jeg bryder mig ikke om at høre alle de uhyrligheder, som de voksne kender til. De giver mig onde drømme. Mit sind kogte næsten over, da de fortalte om en bekendt, der havde været udsat for ondartet tortur og var blevet ydmyget på det groveste. Tyskerne havde antaget ham for at være sabotør, men havde taget grueligt fejl, og det følte jeg, som det allerværste.

En junidag 1943

Morgensolen danser glad i horisonten, fuglene pipper og alt virker fredsom-

meligt, trods sandheden er, at krigen stadig raser i det meste af verden. Herrens veje er uransagelige, har jeg hørt i kirken, men jeg vil nu nærmere sige at hr. Hitlers veje er det.

Far har antaget to nye unge damer på fabrikken. De er begge tyve år og veninder. Det mærkelige ved dem er at de synger tyske sange og bruger tyske udtryk. Én af de ældre damer sagde, at de var tyskertøse, og at vi skulle til at passe på, hvad vi diskuterede. Hun kendte dem. De bor i samme kvarter som hende, og hun havde set dem gå ud med tyske soldater.

De ser såmænd meget søde ud, men de hvisker og griner dagen lang, så det varer nok ikke længe, inden far siger noget til dem. Chefen tolererer ikke snak i arbejdstiden. Han siger, at det sinker.

Lør. 5. juni 1943

Efter firmaskovturen er jeg godt vasket igennem, så det bliver nok ikke nogen stor rapport, jeg i aften orker at aflægge. Det regnede naturligvis, når vi endelig skulle ud i det fri. Dog klarede det op, da vi nåede Fiskebæk, hvor vi skulle spise. Der var arrangeret ægge og sækkevæddeløb. Da middagen var overstået blev der danset ærlighedsdans og en anden sjov selskabsdans, som jeg dog ikke kendte.

Der var mange, der gik i skoven, da det blev mørkt og spillede kærester, selvom de var gifte.

Det er synd for mor, der aldrig kommer ud til sådanne fester. Hun skal altid være hjemme og passe børn og lave mad. For selvom vi har mange gæster, er hun også meget alene.

Mor har sat hængelås for spisekammeret, fordi drengene går hjem og spiser natmad, når de har været på ungdomsgården, og så kniber det med at få pålæg nok til madpakkerne næste morgen.

Jeg kan dårligt se ud ad øjnene. Vil dog lige tilføje, at mor har benyttet alenedagen til at gøre hovedrent på drengenes værelse.

Søn. 6. juni 1943

Har i dag siddet og lyttet til vandets plasken, når det ramte land. Det stormede, men hele familien, trodsede stormen og cyklede til Furesøen. Det var lidt af en hård tur, men det gav os alle friske røde kinder.

Naboen og deres to børn kom også med, til trods for at deres far absolut vil le nå at sætte gummi under børnenes nye træsko. Han hentede nogle gamle cykeldæk, som først skulle skæres til, så far gik utålmodigt rundt og ventede. Men trods alle kvaler blev det en dejlig dag. Vi havde madpakker, badetøj og tæpper med. Og da vi havde været i vandet, spillede vi alle bold.

Da det på et tidspunkt begyndte at gråne, pakkede vi hurtigt sammen og cyklede hjem. På grund af stormen tog vi over Skovlunde, men det kunne vi

have sparet os. Stormen var også der imod os. At flere af os var ømme i bagdelen var ikke så mærkværdigt. Det blev en lang og sej tur.

Juli 1943

Forhåbentlig klarer vi os igennem besættelsen uden at miste nogen af vore nærmeste, trøster jeg mig selv, når jeg hører, at nogen bliver dræbt eller må gå under jorden, fordi de er eftersøgte.

Men tror jeg nu også på, at der bliver fred, må jeg retteligt spørge mig selv? Jo flere ugeringer der bliver begået folkeslagene imellem, jo mere kommer de vel bare til at hade hinanden.

Da der forleden var strejke, stod jeg i en lang kø hos en købmand, for at købe noget spiseligt med hjem. En velklædt herre købte alle de kiks som stod på hylden, og som jeg netop havde sat mig for at købe en pakke af. Mine øjne ledte hurtigt rundt fra hylde til hylde, for at finde på noget andet spiseligt, men da det blev min tur, var der kun noget marmelade og knækrød tilbage.

Nogle af de voksne gjorde vrøvl over, at købmanden havde solgt alle kiksene til én mand, men købmanden svarede blot, at han var lige glad, hvem han solgte sine varer til, bare de blev solgt.

Solen har skinnet fra en høj blå himmel, men er nu rødmende ved at gå ned bag horisonten. Jeg sidder i vindueskarmen og skriver, samtidig med at jeg nyder det rødlige eventyrlandskab. I sengen nedenfor ligger min lillesøster og sover fredeligt.

Juli 1943

At der er grønne ben i hornfisk, siger min veninde skyldes, at de lever af druknede tyskere, og så ler hun. Makabert, sagde far, da jeg på hjemvejen fortalte ham vittigheden. Han sagde også, at man skulle passe på ikke at være for åbenmundet. Man mener, at der er et par nazister på fabrikken. Jeg tror godt, at jeg ved, hvem han hentydede til.

Til aften lavede mor æblethe. Det smagte udmærket, bare man fik godt med sukker i. Det var vores nabo, der havde tørret æblebladene i solen.

Der har været opløb i nogle rækkehuse, der ligger i nærheden og af vores nabo fik vi at vide, at tyskerne havde ledt efter en mand, der skulle være stukket af en tyskvenlig dame. Det er nok hende, som vi har hørt går ud med tyske soldater, og som de kalder feltmadrassen. Et grimt navn, synes jeg. Dette nyhedsbrev skal vist gemmes i sparebøssen.

3. aug. 1943

Så vil jeg igen betro dig nogle dumme tanker. Mit sind er sønderrevet. Ham jeg elsker er blevet syg, og jeg føler mig ene og forladt. Da jeg sammen med min broder opsøgte ham, fortalte han, at hans to brødre var døde af tuberku-

lose, og at han nu var blevet smittet og skulle indlægges på Avnstrup sanatorium.

Jeg har grædt og grædt, men sidder nu for at få styr på mine tanker og følelser. Jeg er skrup nervøs, for at det skal gå ham, som det er gået hans brødre, men kan på den anden side heller ikke tro det. Han så ikke det mindste syg ud.

I aften vil jeg, trods mors forsikringer om, at det nok ikke var så slemt, gå i seng med blødende hjerte. Vi skal ikke ses i lang tid meddelte han.

10. aug. 1943

Du lille yndige spurv, der sidder uden for min rude. Er du kommet for at få mig på andre tanker eller trøste mig? Eller sidder du blot og venter på nogle spiselige brødkrummer, som jeg før har lagt ud til dig?

Idet jeg håber på, at han igen vil blive rask, vil jeg gå ned og hente lidt brød til dig min trofaste spurveaftengæst.

17. aug. 1943

At mor ikke har det godt for tiden kan tydeligt mærkes. Hun er ked af noget, men jeg kan ikke lide at spørge hende. Jeg synes, at voksne mennesker har mange bryderier. Det hører jeg næsten dagligt om på fabrikken. Der er sjældent nogle, der er rigtigt glade og tilfredse. Jo, de to piger, der går ud og morer sig med tysker soldater, som der tales om. De synger tyske sange, hvisker og tisker og morer sig dagen lang. Er også sjove.

Damen, der har familie i Odense, fortalte i dag, at der har været en farlig ballade derovre. Der har været strejker lige som her i København. Der var også nogle, der havde smidt med flasker efter tyske soldater. Jeg undres over, at folk tør.

19. aug. 1943

Den unge mand, som jeg ind imellem følges med siger, at det kun er for at true, at de vil sende nogle sabotører afsted til Hamburg. Han mener ikke, at de tør sætte dem i tugthus dernede, fordi der så bliver endnu mere ballade og modstand her.

Han kender en del til sabotage, fordi hans onkel deltager i det. Vi har fået stegt sild til middag. Far fik en rødspætte, som er hans livret. Mor havde stået i kø hos slagteren, og da hun kom til, havde han kun dyrt kød tilbage. Så gik hun uden at købe noget.

Fre. 27. aug. 1943

Den dame, der bor på Amager var ikke stolt over at skulle igennem byen, da hun hørte rygtet om, at der kørte en masse store kampvogne rundt på Rådhus-

pladsen. Jeg er mest utryg, når sirenerne hylér, og jeg skal ned i et fremmed beskyttelsesrum.

Vores forhenværende nabos søn har prøvet at været i forhør hos tyskerne, selvom han kun er atten år, og det havde været rædselsfuldt. Han havde ganske vist været med til at drille og råbe efter nogle tyskere. De var vist blevet forskrækkede og fanget ham og nogle andre unge. Han havde siddet inde-spærret i syv døgn, og det hjalp ikke, at hans far havde henvendt sig til en tysk overkommando og sagt, at det kun var drengestreger.

28. aug. 1943

Til tider kan mit hoved dårligt rumme, alt det der sker omkring mig. Jeg lever i et besat land, hvor man bare kan ødelægge og sabotere alt, hvad man har lyst til. Nu er også Forum lagt i ruiner. Uhyggeligt. Far har altid sagt, at man skal værne om alt, hvad der har værdi. Men det må vel have haft betydning, at sabotere netop den bygning.

Jeg har været på besøg hos en af fars damer, og jeg blev næsten flov, fordi de, før de begyndte at spise, foldede deres hænder og bad en bøn. Det har jeg aldrig før oplevet. De var ellers flinke og morsomme. Hver gang de fortalte noget, brugte de udtrykket 'og så var vi færre ved at dø af grin.' De er jyder, og udtrykket stammer vist der fra.

De boede lige ved Lyngby sø, så da vi havde spist, gik vi tur på Prinsessestien, hvor utallige myg sugede af mit blod.

Søn. 29. aug. 1943

En enkelt lysende stjerne sender sit blege skær ned til vor forarmede jord, mens jeg sidder i vindueskarmen med blok og blyant og venter et tegn på, at der er en højere magt, der vil hjælpe os. Men nej. Det er vist yderst tvivlsomt, om der overhovedet er en gud til.

I dag er vores kaserne blevet overrumplet og far og mor har snakket meget om, hvad der nu vil ske. Far mente, at vi muligvis ville få flere og større besværligheder med tyskerne.

Inderst inde ryster jeg ved tanken, men på ydersiden må jeg stramme mig an.

31. aug. 1943

En jublende glad dag for en romantiker. Jeg har været til fest i Utterslev mose. Festlighederne blev åbnet med en kanonade, og derefter bød formanden velkommen og sagde nogle bevingede ord til alle, der var mødt frem. Et politiorkester på halvtreds mand spillede og forskellige danseskoler, blandt andet min havde sendt underholdning i form af step, dans og akrobatik. Jeg steppe-de en solofoxtrot iklædt en lilla kort taftnederdel og hvid bluse.

Vi mødte en halv time før festlighederne begyndte, for at være omklædt til tiden.

Vejret var ikke det bedste, men alt forløb alligevel planmæssigt, og for mig var det en morsom dag.

Efter optræden var der bal, og der blev danset lige til klokken enogtyvetredive, hvorefter festen afsluttedes med et stort fyrværkeri.

Efter at have fortalt far og mor om dagen, sidder jeg nu på mit kammer og nedfælder den enorme oplevelse.

5. sept. 1943

At der er indført dødsstraf og standretter i landet blev der i aften talt meget om. Jeg vidste ikke, hvad standretter var og far forklarede, at det var, hvis nogen lavede sabotage eller andet imod tyskerne, havde tyskerne lov til at skyde de mistænkte på stedet.

Far fortalte mor, at han og bogholderen på fabrikken havde hørt fra den tyske ingeniør, som de hjalp til Sverige. Han boede stadig i Sverige, men var parat til at tage videre, når lejlighed bød sig.

Jeg er begyndt at lytte endnu mere intens, når de voksne snakker, om det der sker rundt omkring. I grunden er det fuldstændig tosset, når jeg er så bange for krig og uroligheder.

Klaveret er blevet ivrigt benyttet, efter at det er blevet stemt. Jeg vil gerne kunne spille lige så godt som far og mor, så jeg må virkelig hænge i og gøre mig umage.

På hjemvejen i dag købte jeg en ny node hos Calbergs Boghandel på Brønshøj Torv. Jeg måtte vente i over en halv time på at blive ekspederet, så mange mennesker var der før mig.

Sept. 1943

Nogle mennesker har for mange børn og er kede af det og andre kan ingen få og er ulykkelige over det. Det er nok lige svært. Jeg er nu glad for, at jeg har mine fem søskende. Selvom min broder ofte driller, er han alligevel noget af det sødeste, når vi går aftenture og snakker sammen.

Den unge mand, der har fortalt mig om strejkerne, har skubbet til mit urolige sind. Han ved meget mere end far og mor, fordi hans onkel er kommunist og med i aktiv modstand. Han er gået under jorden, men kommer en gang imellem hjem i korte øjeblikke, for at hilse på sin kone og barn og hente rent tøj og mad. Han må snige sig afsted, når det er mørkt. Nogle gange mødes han også med sin kone hos helt fremmede mennesker.

Den unge mand synes, at det måtte være spændende. Jeg finder bestemt ingen spænding, i det han fortæller.

-Skriveriet har været afbrudt. Jeg har været nede i stuen for at hjælpe mor med at lægge tøj sammen.

Sept. 1943

I silende septemberregn mild og blid ved huden, har jeg helt alene travet en lang ensom tur rundt i parken, for at få luftet ud i mine ilthungrende lunger. Har samtidig forsøgt at få styr på mine mange, bange tanker, skuffelser og glæder.

Man kan vel ikke ligefrem sige at regn dufter, men sådan føltes det, selvom det naturligvis var en blanding af løv muld og blomster, der trængte gennem mine næseborer.

»Du er skør,« sagde mor, da jeg fortalte, hvordan jeg havde nydt duften.
»Du er bestemt noget for dig selv.«

Ham, som jeg holder af, og som er blevet noget det bedste i mit liv, holder heldigvis også af naturen og kan lide at gå og cykle i skoven. Desværre ligger han stadig på sanatorie med lungehindebetændelse. Hans omgang med naturen foregår dog mest, når han med sine kammerater cykler på teltture. Det må jeg ikke, fordi jeg kun er sytten. Han er fyldt nitten.

1. okt. 1943

At Aksel Schiøtz har en fantastisk stemmepragt er der næppe tvivl om. Jeg lyttede til den grammofonplade, som vi har med ham og nød det. Jeg holder næsten lige så meget af at høre ham, som Nelson Eddie, og han er ellers en stor stjerne i mit hjerte.

Jeg er barnepige, og inden de små sov fortalte jeg eventyr og bad fadervor med dem. De var noget af det kæreste, da de lå med deres små foldede hænder.

Her i stuen hvor jeg sidder og skriver er der fred og ro. Selv krigens nærhed føles langt borte. Vores papegøje sidder og smånumler, mens den pudser sine fjer.

6. okt. 1943

Det er en sorgens dag. Min moster og onkel og deres lille dreng er blevet tvunget til at flygte over sundet til Sverige, fordi min onkel er jøde.

Jeg er bange for, hvordan det vil gå dem, og har i mine tanker fulgt dem hele dagen.

Hvordan mon de har det derovre i det forjættede fredsland?

Mon de er blevet modtaget ordentligt i vort neutrale naboland, hvor alt tilsyneladende ånder fred og ro?

Inden de tog afsted måtte de sælge hele deres nystiftede hjem, for næsten ingen penge, og det var kun det mest nødtørftige de kunne tage med på turen, fortalte mor.

Tanker i mængde har været på besøg i mit pighoved, og de kredser skam rundt endnu.

Sønnen ville ikke lade sig indfinde, så jeg er igen stået op for at skrive, at jeg i dag hader Hitler mere end nogensinde. Jeg skammer mig på hans vegne, fordi han efterstræber jøderne.

13. okt. 1943

Der er stadig uro i mit hjerte og mine tanker er ofte hos min moster og onkel, der nu udelukkende skal færdes mellem fremmede mennesker og forstå et nyt sprog.

På fabrikken gik bølgerne højt i dag og meningerne var mange, da der blev diskuteret kønssygdomme og folkestrejken i Odense. De to unge piger, sagde at tyskerne ikke var værre end andre. De skulle jo bare makke ret og gøre, hvad de blev bedt om af deres overordnede, og det kan der måske være noget rigtigt i. De sagde også, at danskerne bare kunne opføre sig korrekt og ikke være så fjendtlige, så ville det gå meget bedre.

Den dame, der er jøde, diskuterede højlydt og ville bestemt ikke give dem ret. Hendes mor og far har nemlig en gård, og de bliver ustandselig tvungen til at sælge madvarer til tyskerne. Diskussionen var til tider for livlig og hidsig til mit temperament. Jeg forholdt mig tavs. Men de regner jo heller ikke en syttenårs pige meninger for noget, det har jeg forlængst opdaget.

18. okt. 1943

Jeg blev ganske chokeret, da den ene af tyskerpigerne troppede op med nærmest rustrødt hår. Det virkede helt forkert. Farven lignede nærmest den kobbertråd, vi bruger på fabrikken. Nogle blandede sig og sagde, at det var synd, for hendes ellers kønne lyse hår. Håret er mit, bed hun, og bad dem om at passe sig selv.

Jeg har kørt i sporvogn med to mænd i grønne uniformer, som jeg diskret betragtede. Jeg fik næsten ondt af dem. De var ikke meget ældre end mig, og jeg kunne ikke lade være med at tænke på, hvordan det ville føles, hvis det var mine brødre, der var blevet sendt til et fremmed land, hvor alle hadede dem som pesten.

At Hitler er skør er der i mit sind ingen tvivl om. Jeg får ligefrem gåsehud og ser ildfluer danse rundt foran mine øjne, når jeg hører hans hysteriske måde at tale på. Jeg undres over, at der ikke er nogen, der finder på at skyde ham.

Mor siger, at jeg skriver så meget, at det må blive til bjerge af papir, når jeg bliver gammel. På hendes milde ansigtsudtryk kan jeg se, at hun ikke mener det. Kun er ude på dril.

Okt. 1943

To af mine venner fra danseskolen blev forleden nat hentet af tyskerne. Der blev banket på døren i den villa, hvor de havde lejet et værelse, klokken to om natten, og da de ikke turde lukke op blev låsen brutalt skudt ud. Mens en dansker og nogle af tyskerne undersøgte alt i værelset, blev de beordret til at stå i næsten ingenting ude midt på gulvet. Inger, der er i omstændigheder og over otte måneder henne, tog de ingen hensyn til.

De gennemrodede alt i værelset. Smed bøger, tøj og kommodeskuffer indhold ud over hele gulvet. Derefter kommanderede de dem begge i tøjet, uden så meget som at vende ryggen til, hvorefter de kørte dem ind på Dagmarhus til afhøring. Tre timer varede det, før de sendte Inger alene hjem. At der på det tidspunkt ingen transportmidler var, tog de ingen notits af. Inger måtte midt om natten trave fra Dagmarhus til Vanløse. Der skulle have været bryllup på næste søndag, men det bliver der ikke noget af, fordi de beholdt hendes forlovede. Inger fortalte på danseskolen, at hun var utrolig nervøs, for hvad de ville gøre ved ham. Nogle andre venner, der også for nylig var blevet hentet midt om natten, var blevet brændt med cigaretter på ryg og arme, for at tilstå noget, som de slet ikke kendte til. Jeg forstår godt, at hun er bange og ikke tør være der hjemme om natten. Mit største ønske er, at frihedens time snart vil banke på døren til vores lille land.

Okt. 1943

Jeg har brugt mange timer på Tuberkulosestationen i dag, og følte det tankevækkende at sidde, og iagttage alle de syge mennesker, der sidder og venter på, at det bliver deres tur til undersøgelse. Nogle hostede og så meget sløj ud, og det gjorde virkelig ondt at se dem sidde så længe og hænge på stolene.

Jeg skulle heldigvis kun calmettevaccineres, og det undrede mig, at jeg skulle sidde i så mange timer for at få et lille prik på skulderen. Jeg har næsten sat en hel arbejdsdag til, så jeg mister meget i denne uges lønningspose.

Da jeg langt om længe vendte tilbage, kimede klokken til elevatoren uafbrudt, og jeg hørte, at det var to damer, der sad fast mellem første og anden sal. Det var jo lidt af en fadæse, da det er strengt forbudt personalet at benytte vareelevatoren. Mændene, der skulle hjælpe dem ud havde kaffepause og ville ikke afbryde den, fordi nogen fjoller ulovligt rundt.

Det var virkelig to flove damer, der langt om længe blev sluppet fri. De havde nu ikke taget det så tungt, sagde de. Havde blot sat sig ned på gulvet og læst i en svampebog, som den ene tilfældigt havde haft i hånden.

Vi andre morede os længe over det skete, indtil far pludselig stod midt i lokalet og så på os. Der blev en pinlig tavshed. Alle blev mere eller mindre forfjamskede efter kådheden.

Det eneste far sagde var:

»Nå, er I kommet jer over chokket.«

Da han igen var ude af døren, var kælderpersonalet ikke til at styre på en hel tønde land. Den sidste halve time blev næsten udelukkende sjov og ballade.

Okt. 1943

De kræver dystre sorte mørkelægningsgardiner og ro i gaderne. Det er utrygge tider, men sammenholdet mellem mennesker er blevet tættere. Men folk er efter min mening blevet mere tolerante. Samles ofte med naboer over en kop kaffe, når det er spærretid.

I kælderen sidder man indhyllet i varme dyner eller tæpper og lytter til de summende lyde højt oppe i himmelrummet. Når der er generalstrejke cykler man ud på landet og køber kartofler, mælk og andre grøntsager, eller står i kø hos købmanden for at proviantere. Alt spiseligt bliver indkøbt og købmanden smiler glad, efterhånden som hylderne bliver tømt for varer. Bilerne er klodset op. Dog kører enkelte i gaderne med gasgeneratorer.

Mit private er trist i dag .... derfor dette referat.

Okt. 1943

Det blev en livlig formiddag på viklestuen. En mand kom ind med en kuffert fuld af sko og spurgte om nogen af damerne havde lyst til at prøve. Alle flokkedes om ham, for det er ikke ligefrem hverdagskost at blive præsenteret for sko. Ydermere billige.

Seancen foregik i frokostpausen. Ellers havde det heller ikke været muligt. Flere af damerne købte sko. Jeg havde desværre ikke råd til at erhverve mig et par.

Der bliver diskuteret meget på viklestuen. I dag var det mænd og utroskab, der var på programmet. Da de senere kom ind på at diskutere mig, var jeg ikke begejstret. For sæt far var kommet ind. De var enige om, at jeg var for ung til at have en fast at komme sammen med. Sagde, at jeg spolerede min ungdom.

I bliver trætte af hinanden, inden i når at blive gift, var deres sidste bemærkning.

Hvor er i kloge, tænkte jeg. Tanker er som bekendt todfri. Så lad dem dog bare snakke.

Til aften har mor og far spillet klaver og sunget, og på sådanne aftener føler jeg den store ulykkelige verden, som værende langt fra væk fra mig. Jeg har derfor ikke stor lyst til at bevæge mig ind i søvnens verden.

19. okt. 1943

Er i dag sammen med min veninde begyndt på kogeskole. Det er jo om at være forberedt. Piger bliver som regel gift som tyveårige, siger mor. Så for mit vedkommende vil det kun vare tre år.

Om det kommer til at passe tvivler jeg på. Dels er ham jeg kommer sammen med syg og endnu på sanatorium. Og dels har jeg ikke noget imod at vente, da jeg har et dejligt liv på danseskolen, hvor jeg nu er med til at undervise på mange hold.

Maskinskrivningskurset er slut, men jeg går stadig til bogholderi. Mor siger, at det ender med, at jeg bliver regnskabsekspert.

Tilbage til kogeskolen. Vi blev delt op i familier. Én i familien skulle eksempelvis købe ind, en anden lave mad. Én skulle vaske op, og den sidste regne ud, hvad middagen ville komme til at koste. Jeg elsker at lave budgetter og købe ind. Vi fik en kladdebog hver, hvor vi skulle nedskrive de forskellige madopgaver.

»Det gælder ikke alene om at kunne lave mad,« sagde lærerinden. »Man skal også kunne servere almindelig hverdagsmad festligt.«

Den familie jeg kom til at tilhøre, bestod af nogle livlige piger. Jeg havde aldrig i livet troet at husholdningsundervisning kunne være så morsomt. Timerne fløj afsted.

På hjemvejen var sporvognen stop fuld, så vi stod på bagperronen, da billettøren kom og bankede på ruden. Det lød så højt, at vi var flere, der fór sammen. Gennem den lille luge spurgte han om der var nogle der skulle billetteres, og da jeg kun havde småpenge, spurgte han spøgefuldt, om jeg havde tomt sparegrisen. Der blev naturligvis vild jubel.

Hver gang han bankede på for at høre om der var steget nye passagerer på, kom han med morsomme bemærkninger, så vi morede os hele vejen hjem.

Har netop gjort mig i stand til natten og børstet persillen ud af tænderne. Vi fik stegt flæsk og persillesovs.

20. okt. 1943

Så er der undtagelsestilstand og vi skal være inden dørene, inden klokken otte om aftenen. Det ødelægger det meste af min undervisning. Kun enkelte gange kan jeg nå nogle undervisningstimer.

Sangkoret blev også aflyst indtil videre. Gid en vis herre ville tage vore besættere i sin varetægt.

I morges så jeg et ejendommeligt syn. To damer stod midt på gaden og kysede hinanden vildt og inderligt. Mange kiggede på dem, men det generede dem åbenbart ikke. Jeg har aldrig før set damer kysse hinanden på den måde. Det så mærkværdigt ud.

Har været i svømmehal og har kørt hjem på en halvflad cykel.

Et spørgsmål, kære dagbog. Er jeg mon naiv, når jeg håber på en snarlig fred?

21. okt. 1943

Der var andre end mig, der havde set de to kysende damer og diskussionen

gik højt. Nogle sagde, at de blot provokerede. Andre at det var synd at grine bag deres ryg, fordi de var forelskede.

Jeg forstod ikke helt, det med de forelskede damer. Har altid troet, at man kun kunne forelske sig i mænd.

Det undrer mig i grunden, at der aldrig er nogen, der diskuterer, hvor skræmmende det er, at man kan myrde uskyldige mennesker, fordi de enten har en anden mening eller forsvarer deres fædreland.

Jeg tror, at jeg ville gå i stykker, hvis nogen af mine kære blev pint eller skudt. Selvom – det da må være bedre at blive skudt end at blive pint og plaget.

Min glæde over ungdomslivet er til tider ret nuanceret. Til trods for at det skønne efterår breder sig med sit rødbrune og gule farveorgie, samt hygge inde, når det er koldt ude, kan min tilværelse ikke blive rigtig lykkelig, så længe vi er besat.

Der er krigsangst og iskrystaller i min hjerne.

Vil lige tilføje, at der blev grin på viklestuen, da hende, der i næste uge skal giftes, spurgte, skal man koge en rødspætte, før man steger den.

23. okt. 1943

Vi har fået brev fra min moster og onkel. De er ankommet til det forjættede land, Sverige og det beroliger mig, selvom der i brevet, som vi modtog også var noget, der var streget over. Noget, som vi åbenbart ikke måtte få at vide for tyskerne. Tænk, at de åbner alle breve og censurerer dem.

Der er i det hele taget meget, vi ikke må for vores besættelsesmagt. Visse sange må ikke synges, og nu må man åbenbart heller ikke skrive alt, hvad der ligger én på hjerte til sin familie. Ét kan de dog aldrig stække. Vores tanker.

Far har siddet i stuen og loddet noget i naboens radio, og det drillede til trods for, at han lige havde købt en ny loddekolbe.

Jeg har været i kælderen at hjælpe mor med vasketøjet.

27. okt. 1943

Stadig undtagelsestilstand. Det bryder ind i mine planer. I dag blev der diskuteret barne og filmhelte på viklestuen. Jeg deltog som sædvanlig ikke i diskussionen.

I morgen er vi blevet lovet æblekage i frokostpausen af en ældre dame. Blot skal vi selv betale flødeskum. Har brugt aftenen til at skrive et digt til ham, jeg holder af, men vil beholde det for mig selv. Jeg har også skrevet et digt der omhandler min moster og onkel. De har også været deltager i min noget komplicerede tankeverden.

Bestandigt er mit liv besat
og jeg er aldrig fri
for jeg er fanget dag og nat
og ingen står mig bi.

Til stadighed jeg er besat
af både godt og ondt
et mareridt er hver en nat
hvert eneste sekund.

Og jeg er angst, slet ikke glad
og inderst i mit sind
er fyldt af harme og af had
til fjenden, der brød ind.

Og sorte mine drømme er
min sjæl har sørgeflor
det er så svært at trives her
hvor mine fjender bor.

For mine kære blev besat
de måtte skyndsomst fly
det var en trist og kølig nat
de måtte søge ly.

Og jeg fik hjertesorg blev trist
og sort blev hver en nat
for fjenden ved sin store list
jog bort dem meget brat.

30. okt. 1943

Da én af damerne i kælderens i dag fortalte om sin spadseretur til Roskilde, var vi ved at dø af grin.

»Jeg er ikke ligefrem en typisk sportskvinde, så jeg snød og tog toget noget af vejen. Ellers var jeg da blevet slidt ned til sokkeholderne,« indrømmede hun.

Jeg har regnet ud, at jeg i dag har nittet fire tusinde kobbertråde på akkord, og jeg føler ligefrem, at jeg kunne fortsætte bevægelserne i søvne. Jeg er simpelthen mere død end levende og håber ikke, at jeg bliver sat til samme arbejde i morgen.

Hende jeg sidder ved siden af koger noget mærkelig væske, som bruges til

de blokke vi vikler. Det er noget fedtet stads, at arbejde med, klager hun. Og hun skal løfte nogle store kar. De damer, som jeg er på akkord med siger, at hun er gammel jomfru.

2. nov. 1943

Jeg har lært, at det er strafbart at slå mennesker ihjel.

Utroligt nok er der ingen grænser for, hvad man kan tillade sig, hvis der er krig og det er fjender. Men hvem er i grunden fjender. Bor man her er tyskerne ens fjender. Bor man i Tyskland, er der helt andre fjender. Mennesket er i det hele taget et mærkeligt individ, der laver love efter for godt befindende.

Jeg vil slutte mit skriveri med at ønske, at ham der startede krigen sad på en planet tusinde mile væk.

Nov. 1943

Indrømmet, er jeg nok lidt mærkelig, for jeg føler ofte smerte. Ikke en almindelig form for smerte, men en smerte, der sidder dybt inden i mig og sjældent forlader mig. Jeg er bundulykkelig over at have mistet min moster. Hun var den eneste, foruden mormor, der forstod mine ungdomsbryderier. Jeg kunne fortælle hende alt, uden at hun rystede på hovedet af mig.

Fra altid at være den store blandt mindre søskende, føler jeg det nu befriende at være den, der modtager beskyttelse og omsorg. Og det kan jeg takke ham jeg holder af for. Jeg får aldrig nok af kærlighed.

I aften trænger jeg til at gemme mig langt nede under dynen og tudbrøle.

7. nov. 1943

Der har været dansant på danseskolen, og vi var mange deltagere. Fyrtårnets søn, Helge tog en masse billeder af os, mens vi dansede. Vi fik gennemgået mange nye variationer i både tango og engelsk vals.

Jeg havde været heldig at få fat i et stykke ternet taft igennem en veninde, som vores syerske havde syet en yndig kjole af. Den havde snydelæg i nederdelen og pufærmer. Der blev en rest tilbage til en kjole til min yngste søster, så nu er vi ens.

Jeg er en uforbederlig romantiker. Kan godt ind imellem svæve på en sky af lyserøde drømme. Desværre er jeg også let at slå ud, hvis nogen behandler mig uretfærdigt. Heldigvis sker det sjældent.

Dagen i dag har været fuld af latter og sang.

9. nov. 1943

Far gik rundt med stopur og tog tid på arbejdsgangen, når vi viklede. Han skrev en masse ned, og det prægede dagen i negativ retning. Der skal rationaliseres, forklarede han damerne, som reagerede med raseri. Der var en trykkes

stemning lige fra morgenstunden, og far og hans metoder, blev højlydt diskuteret. Jeg skulle nok lade være at blande mig, selvom jeg syntes, at de var uretfærdige mod far. Jeg må indrømme, at far står i en uheldig position. Det er ikke altid lige sjovt at være ham.

3. dec. 1943

Tænk dig min kære fortrolige. Min veninde bad mig dele nogle illegale blade ud for hendes broder. Hun har helt synligt foretaget en hel kovending. Da nogle skolekammerater, i sin tid satte Hitler op på en pedestal, holdt hun altid med dem, og nu hvor hendes broder har med noget illegal virksomhed at gøre, finder hun modstand, som det eneste rigtige. Jeg nægtede. Svarede at jeg ikke turde være budbringer. Hendes broder er inde i meget forskelligt modstandsarbejde. Hun nærmest praler med, at han har været i forhør på Dagmarhus, hvor de efter hendes udsagn har pint ham.

Hun mente, at jeg kendte så mange på danseskolen, som også måtte kunne hjælpe.

Da jeg på hjemvejen fortalte far det, blev han virkelig vred og sagde, at man skulle kunne stole blindt på folk, for at kunne komme med den slags uforsigtige udtalelser. Han sagde også, at jeg på det bestemteste ikke måtte rode mig ind i den slags transaktioner.

5. dec. 1943

Decemberkøligheden har gjort mit arme hjerte endnu mere ulykkeligt. Jeg savner ham jeg holder af. Han ligger stadig på Avnstrup sanatorium. For mig lyder det mærkeligt, at lægerne skulle være så længe om at helbrede en lungehindebetændelse. Men de beholder ham vel ikke for deres fornøjelses skyld.

Selvom vi skriver meget til hinanden, og selvom jeg har al min undervisning at forkorte tiden med, så føler jeg savnet uendeligt stort. Jeg burde ikke klage, men jeg savner den kærlighed, han gav mig.

16. dec. 1943

For at spare på brændslet fyrer vi ikke over, selvom det er isnende koldt. Derfor har jeg, for at kunne varme næsen et par minutter længere under dynen i morgen tidlig, lagt skibukser og støvler, som jeg iøvrigt har givet læderfedt, parat til i morgen tidlig.

En omgang kattevask, som mor kalder den overfladiske vask, er hvad jeg orker om morgenen, når et er koldt og vandet føles som is. Men når jeg gør mig godt i stand om aftenen, er det vel også i orden. Jeg formoder ikke, at jeg sviner mig om natten.

Forrige nat havde jeg tre par sokker på, men frøs alligevel. De skibukser, som jeg for nylig har købt er ikke de bedste. De er syet af det værste kradse-

stof og giver mig ind imellem små røde knopper på lårene. Det er særlig slem, hvis jeg har cyklet i regnvejr og er blevet våd. Mor siger, at jeg er et sart spektakel.

Min broder og jeg har til aften drøftet julegaver. Vi sad på mit værelse og havde det hyggeligt, mens vi skrev små indkøbssedler og regnede ud, hvor meget vi kunne tillade os at bruge på hver enkelt.

Dec. 1943

Jeg håber, at I mine tre små søstre, der står mit hjerte uendelig nær, vil få det mod og den styrke, der kræves af én, når man bliver voksen. Altså fylder fjorten år. Det kan nemlig undertiden være svært, at skulle være fornuftig og tænke voksentanker.

I en stille stund, hvor alle er gået i seng, sidder jeg helt alene for at skrive lidt af mine tanker ned. En svag snorken fra dig min mindste søster, som ligger i min seng, gør mig indvendig varm. En tanke strejfer mig. Hvor er det godt, at du med dine fire år, endnu kan leve i en sorgløs og ubekymret verden. At du endnu kan smile og le, til trods for, at vi ind imellem må hive dig op midt om natten og bære dig ned i kælderen, fordi der er luftalarm. Om lidt vil jeg putte mig ned til dig og lægge mine armen om din lille varme krop. Glædes over, at jeg har din kærlighed så nær.

Lillejuleaften 1943

Alt har stået i julens tegn. Der har helt bestemt været lys og glæde herhjemme. Far har i år købt et juletræ, der når til loftet, og de små er ellevilde.

Mor har brugt formiddagen til at bage i, og jeg har været hende behjælpelig. Da vi var færdige tog vi først på kirkegården med blomster til bedste og morfar og derefter på Amager med en juleblomst til mormor. Vi ventede længe på sporvognen alle steder, så jeg er gennemkold.

Mine brødre har været sammen ude at købe de sidste gaver, så nu kan julen roligt indfinde sig.

Alle mine gaver ligger indpakket og klar til uddeling i morgen aften. Jeg har lagt dem bag gardinet. De små er nemlig ret nysgerrige. De vil hele tiden føle på pakkerne og gætte. Heldigvis gætter de hver gang forkert. Gaverne er nemlig godt camouflerede med masser af avispapir under gavepapiret.

Julenat 1943

Alle har været glade. Vi har fået flæskesteg og risengrød og trods rationering var der nok af mad i aften. At det var overgemte risengryn, som mor sagde gjorde ikke noget. Det kunne nemlig ikke smages. Min broder fandt, som så mange gange før, mandlen og fik dermed mandelgaven, en marcipangris. Det er retfærdigt nok. Han er ikke så kræsen som os andre. Jeg er heller aldrig så

sulten og bestemt ikke en ynder af grød. Tænk, at kunne tillade sig at sige sådan, når mange sulter.

Det er privilegium at bo her i Danmark, hvor ingen ligefrem sulter. Tyskernes gode spisekammer kalder far det.

Selvom jeg sidder her på mit 'kolde hummer' her er ingen form for varme på det værelse, som jeg deler med min lillesøster, så er jeg juleglad. Gør mig dog midt i det hele nogle mærkelige tanker.

Min bedste gave i aften fik jeg sendt af et meget kært menneske. Ham, der er så langt væk. Den skal være min trøst på triste dage, og min fortrolige på min ensomme vandring, skrev han.

Bogen er mørkegrøn, men indeholder vist næppe tilstrækkelig med blade til mine mangesidede, hemmelige betroelser.

Nytårsaften 1943

Trods ridser i glæden, fordi ham jeg holder af stadig er syg, blev nytårsaften dog dejlig. Lyspunktet blev dog brevet, jeg modtog fra ham i morges.

Da jeg i formiddag hørte et smukt musikstykke af Chopin, fik jeg ligefrem kuldegysninger. Mor lo. Sagde, som så ofte før, at jeg var en underlig skabning, da jeg fortalte det. Men hun syntes nu også, at musikken var noget af det smukkeste. Jeg er nok lidt underlig, sammensat, for hvis jeg hører en violin-koncert kan hårene næsten rejse sig fra min hovedbund. Jeg kan også næsten føle en indvendig smerte, når jeg lytter til melodier i moll. Lytter jeg der imod til livlig musik, kan jeg bliver jublende glad. Skønt ikke?

Aftenen er blevet fejret efter alle kunstens regler, et udtryk mor ofte benytter. Vi har haft besøg af naboer, nogle venner, en onkel og tante og min bedste veninde, så man kan vist sige, at huset har været fyldt op. Der er blevet danset, snakket og leet. Fortalt historier og spillet klaver er der også blevet, så alt i alt har det trods savnet været en hyggelig afslutning på det gamle år. Igen-nem dig min kære dagbog vil jeg her sende nogle rare tanker til min kære, rare mormor, som jeg ønsker alt godt i det nye år.

1944

6 jan. 1944

Der er lovløshed i vort land. De har myrdet vores digterpræst Kai Munk, har far fortalt, fordi han var for åbenmundet og med al tydelighed viste, at han var modstander af vore besættere.

Mon vi nogensinde igen kommer til at opleve et land, hvor vi kan tale og tænke frit. Jeg bliver en større og større tvivler. Mine drømme er efterhånden ved at bryde. Mine ønsker om retfærdighed har fået en sørgelig skæbne. Er næsten sværtet kulsorte. Det ydermere efter, at jeg er blevet permanentet, og har hovedet fuld af de flotteste krøller.

For det meste er jeg min egen frisør. Det er både billigere og tidsbesparende.

Jeg vil lige fortælle dig, at min søster i går fyldte syv år, og at jeg i den anledning forærede hende en celluloiddukke, som hun blev himmelhenrykt for. Hun tog den med i seng.

Søn. 9. jan. 1944

Til Kai Munk

Forgæves har du ikke levet, du kæmpede for os alle, stred mod overmagten i såvel ord som i gerning, fordi du troede på frihed.

Du benyttede tankevækkende ord imod vore fjender, der har lagt os under åg. Udøvede modstand for at befri dit fædreland. Uden tanke om ondskaben myrdede de dig.

Mit sind er ved tanken flænset, mit hjerte lider nød, og dog er der noget, der dybt i mit sind jubler. Æmheden du nærrede for dit fædreland, for Danmark. Dit navn vil aldrig forgå. Dit minde vil til evig tid bestå og blomster vil altid gro omkring dit minde.

14. jan. 1944

Efter nogle dages svigten vil jeg i aften atter begynde mine dagbogssmøri-er, som min veninde kalder det. Jeg lovede mig selv at ville fylde dine sider med glade oplevelser, men kan godt se, at denne loven bliver vanskelig at overholde. Jeg er nemlig ked af, at min moster og onkel er blevet forvist. Når vi får breve er der til stadighed noget, der er streget over med tykke sorte streger. Tænk, hvor småligt. Som om de kunne finde på at skrive noget, der kunne skade vore fjender.

18. jan. 1944

Regn og tåge gjorde i dag, det hele endnu mere trist end det i forvejen var på viklestuen, hvor vi ikke har haft varme i de sidste to dage. Da jeg i forvejen er yderst kuldkær, blev mine fingre i løbet af kort tid til nogle underlige stive pinde. Alle var mere eller mindre i rivehumør og flere insisterede på at gå hjem, men så beroligede far dem. Han sagde, at fyret havde drillet, men lovede, at det var i orden og at varmen ville komme i løbet af et par timer. Det blev nu ikke helt så godt.

Sneen, der så smukt havde dækket den sorte jord, er nu helt væk. En skam. Det var ellers et smukt syn, der lyste op i landskabet på sure dage. At sneen ydermere lagde en dæmper på støjen var jo kun endnu en fordel.

For mig føles det, at gå i et forrygende snevejr, som at bevæge mig rundt i en eventyrverden, der udelukkende består af hvid og blødhed. Det føles næsten som at gå rundt i englehår. Kulden må jeg så bare finde mig i følger med.

Min lillebroder fyldte fjorten år i dag, og jeg forærede ham en lommebog og et par strømper.

Een af damerne på fabrikken havde også fødselsdag, og hun skulle hjem og lave grønkål og æbleskiver. Derfor stod hun forrest i køen, med kortet i hånden, da vi skulle stemple ud. Der er iøvrigt altid et vældigt mylder ved maskinen, når klokken er ved at være fire. Alle har pakket sammen og skal skynde sig hjem til mand, børn og madgryder, derfor puffes og skubbes der. Jeg kan tage den med ro. Far er alligevel aldrig færdig til tiden, og vi følges jo for det meste ad hjem.

24. jan. 1944

At jeg er flink til at skrive min daglige rapport vil jeg ikke just påstå. Grunden – der er altid hundekoldt på mit værelse. Dødtræt er jeg også ret tit ved 'gå i seng tid.'

Dog vil jeg i aften fortælle, at jeg sandsynligvis køber min venindes lange hvide kjole. Afdansningsballet venter forude. Min veninde er enebarn og får alt, hvad hun peger på af sine forældre. Derfor har hun utrolig meget tøj. De forrige år har jeg lånt mig frem til lange kjoler, fordi pengepungen har været slunken.

I dag brugte jeg et mærke til at købe nye strømper. Det bliver rart, den dag man er fri for rationeringsmærker.

Jeg kan fortælle dig, at det er sent på en utrolig mørk og stormfuld aften, hvor alle vist længes efter forårets komme.

Mor stak hovedet ind før og spurgte om jeg ikke snart skulle i seng, og da hun så, at jeg sad og skrev, sagde hun, at det ville være en fordel, hvis jeg var i familie med en papirfabrikant eller grosserer. Hun driller tit.

Jeg har ondt i halsen, men det har jeg jo så tit, så det er ikke noget at fylde dine fine hvide sider med.

27. jan. 1944

Igen blev jeg modtaget med storm, regn og kølighed, da jeg bevægede mig afsted til morgenbussen, hvor jeg sad sammen med mennesker, der helt synligt heller ikke brød sig om det kedelige vejr, og som jeg åbenbart også havde ladet cyklen stå, for at ty til den lune bus.

For at få tiden til at gå sad jeg og iagttog en ung dame, som jeg før har mødt. Hun sad som altid og rensede og filede sine negle. Da det var overstået, begyndte hun at male læber og pudre sin næse. Hun skærer de sjoveste grimasser, mens det står på. Hun er både yndig og festlig at betragte, og det generer hende ikke, at der er mange, der følger hendes morgentoilette. Tværtimod er det, som om hun siger, kan alle se mig.

I morges havde hun nogle meget højhælede sko på og de tyndeste silkestrømper, jeg endnu har set. Det ser grangiveligt ud, som om hun skal til fest.

28. jan. 1944

En kedelig dag. En kollega fik stjålet sin pung, som dog ved fars hjælp blev fundet. Dog tom. Den skyldige var en ganske ung pige. En trist affære. Jeg vil hellere skrive et forårsdigt end nedfælde det sørgelige i tyveriet.

Forårssol og vintergæk
ser jeg her bag hegn og hæk
der er forår i min have
sikke dog en dejlig gave.

Solskin i mit lyse hår
her i dag, hvor det er vår
alting jubler i mit indre
våren kan på meget lindre

Forårsglæde og humør
føler jeg som aldrig før
solen sine stråler sende
flammerøde her de ende.

Våren med sit forårsskær
har vi alle sammen kær
vintersneen smelter væk
risler nu i hver en bæk

Eg og bøg nu springer ud
står med lysegrønne skud.
Forårsglæde og humør
føler jeg når sneen tør

Far stak næsen ind for et øjeblik siden. Var på vej i seng, men ville lige snakke om tyveriet. Han syntes også, at det var synd, for den unge pige, som han straks havde fyret. Chefen havde forlangt det.

Lør. 29. jan. 1944

Mild og god kan jeg vist roligt fortælle at dagen for mit vedkommende har været. Først og fremmest fordi én af de ældste damer havde fødselsdag. Hun fyldte enogtres og gav i dagens anledning kager.

Efter endt arbejde tog tre piger, der iblandt mig, i Palads, hvor vi så en film der hed »Drama på slottet« Efter filmen tog vi i Bristol på Strøget og drak cacao og snakkede.

Da jeg kom hjem stod der den smukkeste buket syrener med et lige så smukt og interessant brev fra en god ven.

Min veninde og jeg har besøgt ham hos hans mor, hvor han spillede dukke-teater for os. Han har Danmarks største.

Han er en ung mand, der altid forsøger at glæde os andre. På danseskolen giver han tit sodavand til alle.

Nu slut, for jeg skal skrive selvangivelse. Jeg må hellere få det overstået siger far. Den skal jo afleveres om et par dage.

31. jan. 1944

Det er sent og jeg sidder på mit værelse, hvor jeg har tændt et stearinlys, for at hygge og varme. Her er hundekoldt og jeg fryser trods mit varme tøj. Men skrive vil jeg, og det skal foregå i enrum. Jeg bryder mig ikke om, at far eller mor spørger, hvad jeg skriver.

Mor og jeg har været alene hjemme med de små i aften, og da de var lagt i seng, hørte vi en dejlig udsendelse med Edvard Persson. Han har en vidunderlig, varm stemme.

»Det gode varer sjældent så længe,« sagde mor, da udsendelsen sluttede, og jeg tænkte, at hvis det varede for længe, føltes det måske heller ikke så godt.

Hvis jeg for eksempel kunne spise chokolade hver eneste dag året rundt, smagte det måske heller ikke så godt, som det oprindelig gør.

Da mor på vej i seng gik forbi mit værelse, skævede hun ind.

»Du er skriveskør,« smilede hun.

Skal jeg være ærlig, er der også noget forkeret ved det hele, hvis jeg ikke har aflagt et lille referat. Bare nedfældet et par tanker eller følelser.

5. febr. 1944

Det sneede til morgen, da jeg så ud ad vinduet, for at finde ud af om jeg skulle cykle eller med bus. Store bløde snefnug dalede ned fra Vorherres kæmpe himmel og forandrede hele omegnen til det smukkeste landskabsmaleri. Så det blev bus.

Det er lørdag, derfor ingen undervisning og kun arbejde til klokken to.

Jeg har skiftet spillelærer og glæder mig til at begynde hos den nye i næste

uge. Ti kroner om måneden skal jeg give. Det kostede kun otte det andet sted, men det tog lidt af fornøjelsen, fordi jeg i al slags vejr skulle køre langt.

Da jeg var oppe at melde mig ind, bad den nye lærer mig om at købe nodepapir. Det er isvrigt ham der spiller på danseskolen, der bliver min spillelærer, og det siges, at han er dygtig til at lære fra sig. Hos boghandleren købte jeg foruden nodepapiret en node til mor. 'I paradis med dig' hed den.

Det har været en ualmindelig rar dag. Far og mor har haft gæster og spillet firhændigt på klaver. Der er også kommet flere blomster på den dug, jeg er ved at brodere til mor. Pen og blæk har også været i brug til blandt andet brevskrivning. Hele fem sider har jeg skrevet. Så selvom mit hoved og min mave har drillet, har fliden ikke manglet. Forhåbentlig er mine smerter snart ovre. Jeg lider af det samme hver måned, og i den tid kan det godt irritere mig at være pige.

8. febr. 1944

Tre breve ligger der foran mig, og jeg har læst dem flere gange. Først ét fra mormor, der sagde tak for fotografiet. Du ligner snart en ung dame, skrev hun. Hun bor for tiden hos sin datter på Amager, men er ikke så glad for det. Hun ville helst være i sin egen lejlighed. Hendes dage går med at stoppe, lappe, vaske og stryge. Min moster har mand og to børn og arbejder hver dag på Illums systue.

20. febr. 1944

Lidt ør i hovedet over alt det dagen har budt på, sidder jeg og vil betro dig en smule. Først og fremmest er det fastelavn, så de små har slået katten af tønden og har fået godteposer. De var ikke klædt ud. Havde blot en maske på. Jeg har været til stepundervisning, og efter det tog jeg med min veninde ind til hendes søster, der er damefrisørinde og har en salon i København.

Hun serverede cacao og vi vendte og drejede verdens hæsligheder i ord og modløshed.

Da jeg til aften var på vej hjem hylede sirenerne selvfølgelig. Jeg fik et chok, fordi jeg gik i mine egne tanker på en stille villavej. Jeg begyndte at løbe, men da jeg nåede hen til det sted på vejen, hvor der er en stor karré, kom en vagtmand ud og standsede mig. Jeg bryder mig ellers ikke om, at komme ned i fremmede beskyttelsesrum. Jeg havde heller ikke siddet længe før jeg fandt på en nødløgn. Mine små søskende er alene hjemme, så jeg er nødt til at gå hjem, bildte jeg ham skamløst ind.

Jeg løb så hurtigt mine ben kunne. Sidder nu og skriver. Der er stadig luftalarm, men far mente ikke at vi skulle blive i kælderen. Tænk, hvis jeg var blevet oppe i den dødssyge kælder.

24. febr. 1944

Det lakker mod ugens ende og for mig, er det et lyspunkt. Jeg ved ikke, hvad jeg skulle gøre, hvis ikke alle ude hos far var så søde og sjove. Mange af dem kan fortælle historier, så vi ligger flade af grin.

Dog er der historier, jeg er for ung til at høre siger de, og så hvisker de, og det er væmmeligt at blive lukket ude af fællesskabet.

Det er skuddag, sagde mor, trods jeg føler, at den rigtige skuddag må være den niogtyvende.

Vi har i dag fået ny mælkemand, og han var næppe ældre end mig og virkede meget genert. Jeg kan levende forestille mig, hvordan det må føles, at blive lukket ind til sådan en masse voksne kvinder, selvom det nu snart er tre år siden, jeg prøvede det.

Nogle af damerne drillede ham og spurgte om han havde lov til at gå alene ud for sin mor og far.

Far skulle ikke have mælk. Der var fødselsdagsfest på kontoret. Derfor skulle de have øl og sodavand.

Jeg har været afbrudt i mine skrivelser en hel time, på grund af luftalarm. Jeg sad i stuen sammen med de andre og øvede mig på den tyrolervals, som jeg har for til næste spilletime. Og i den time, tænkte jeg underligt nok overhovedet ikke på, hvad der skete ude i mørket. Lyttede heller ikke efter flyveres brummen.

Nu sidder jeg igen på mit værelse. Skrivelysten er totalt forsvundet. Så mon ikke jeg skulle lægge blyanten og gå ned i stuen og måske spille videre.

25. febr. 1944

Jeg frygter og foragter krig. Længes usigeligt efter fred, men det er der sikkert andre end mig der gør. Jeg skulle nødtigt klage. Jeg har endnu ikke mærket til fysisk smerte, ej heller sultet.

At Hitler skulle være et godt og sundt tænkende væsen, som den ene at de tyskerglade sagde, nægter jeg at tro. Normalt tænkende kan han efter mine ringe begreber umuligt være.

Hvorfor nu alle de kedelige tanker. Jeg har netop befundet mig i musikken herlige verden.

Min spillelærer fortalte, at hans svoger, der bor i Jylland har været med til at sabotere et tog og var blevet taget af tyskerne. Han mente, at han var sendt til Tyskland, for hans søster havde intet hørt fra ham. Han fortalte også, at hans kone var taget til Sydsjælland, for at besøge sine forældre, så han havde selv måttet lave mad i de seks dage, hun havde været væk. Han var træt af tør mad.

Jeg har været fotomodel for far i aften til nogle portrætter, men vi blev afbrudt flere gange. Først af forvarsling og siden af luftalarm. Mine brødre var

på ungdomsgården og kom løbende midt under alarmen, hvor de skød meget. Far mente, at det var bedst, at vi gik i kælderen.

Luftalarmen varede lige til tyve minutter i tolv og ødelagde totalt vores aften. Gad vide, hvad der sker under disse alarmer.

26. febr. 1944

En kølig vinterdag, blev forvandlet til en levende, varm aften. Håret blev sat og legemet blev gennemgået fra yderst til inderst, inden jeg blev hentet til danskonkurrence på Bellahøj kroen.

Under den lange spadseretur til sporvognen frøs jeg på grund af min lette påklædning. Ydermere stod vi i over et kvarter og ventede ved stoppestedet. Mine tæer følte nærmest som isstave. Ikke noget under. Jeg, der ellers til daglig går rundt i skibukser og støvler, havde kun en lang taftkjole på, som jeg havde lånt af min veninde og et par silkestrømper og højhælede sølvsko. Mor sagde, at det var vanvittigt.

Ved hjælp af lys, fest og en masse glade unge mennesker fik jeg dog hurtigt varmen. Min partner og jeg vandt trediepræmien, der bestod af smørrebrød og drikke for to. Det blev for mit vedkommende en gul sodavand.

Efter turneringen blev der arrangeret forskellige selskabslege og jeg var ikke af gulvet en eneste gang.

Jeg har følt mig, som i et slaraffenland. Varm både ind og udvendig, indtil vi på hjemvejen måtte gå de trekvarter hjem, fordi den sidste sporvogn var kørt.

Jeg er stadig lykkelig i mit indre, trods mine følelsesløse ispindetæer.

27. febr. 1944

Hvad mon de nu finder på, tænkte jeg, da forvarslings-signalet midt på eftermiddagen lød. Jeg var netop vendt hjem fra stepundervisningen, hvor jeg har haft min cigaretration med til min danselærerinde. Hun blev gevaldig glad, fordi både hun og hendes mand ryger.

På hjemvejen mødte jeg ham, som jeg var til bal med i går. Han spurgte, om vi skulle gå i biografen, men jeg har jo én, at gå i biograf med, så jeg takkede nej.

Naboens pige har været på besøg hos mine søstre, og de har leget med dukker. Det var morsomt at se dem klæde dukker af og på og snakke som voksne damer. Mine brødre har været på ungdomsgården, så dem har jeg ikke set meget til. Om onsdagen er jeg også derovre, men det er for at undervise nogle hold i moderne dans. Min danselærer, som har holdene, kan ofte ikke selv nå det. De tre hold er alle ægteparhold, og på ægteparhold er der altid en hyggelig atmosfære. En gene er der dog. Når jeg har råbt den store sal op i flere timer, er jeg næste dag ganske hæs.

28. febr. 1944

Er ikke ligefrem i dagbogsskrivehumør. Har allerede nedgriflet tre breve, hvoraf det ene var på syv sider. Vil dog lige fortælle dig, at kulde på fabrikken ikke just er noget nyt. Det er nærmest som at fortælle en hverdagsbegivenhed, når jeg skriver at kulden forpester mine hverdage. At jeg så ydermere stod i kø i over tyve minutter for at få cigaretrationen gjorde jo nok ikke det hele bedre. Den unge mand, der ekspederer er meget flink, synes alle piger, men han kigger overhovedet ikke efter dem.

Jeg har solgt fire porcelænsfade, for min danselærerinde. Noget hun maler i fritiden. Har også været i banken med overskuddet fra denne uge. Jeg skal jo nå at samle udstyr, hvis jeg om nogle år skal giftes og have mit eget.

Ham jeg holder af skrev i dag, at det er kedeligt at være på sanatorium. De kan ganske vist gå ture i skoven, men det bliver ikke så langt, fordi de skal passe spisetider. De sover hver dag til middag i en liggehal, hvor der er ret køligt, skriver han også. Det lyder mærkværdigt, at man kan helbrede folk med kulde.

Til aften har der været et utroligt liv i huset. Min søster fyldte ni år, og derfor havde vi gæster. Om dagen var der elleve små kammerater og i aften har vi været lige så mange voksne.

På viklestuen har der været masser af arbejde, så vi var nødt til at arbejde over. Far blev sur, da mange nægtede.

Vi fik ny ingeniør, og han så helt tilforladelig ud.

1. marts 1944

Jeg forstår ikke, hvorfor man skal være sure på hinanden over en bagatel. Vi skulle have instrukser til afdansningsballet, så jeg kom ti minutter senere ud fra timen. Ham jeg holder af var netop hjemme fra sanatoriet og kom for at hente mig. Men han var sur, fordi jeg kom for sent ud. Underligt, som livet former sig. Før var det far, der brokkede sig, når jeg kom for sent.

Jeg vil forsøge at glemme sure miner og lægge mig til at sove.

3. marts 1944

Til dig, som jeg er forelsket i. Du fortæller mig at mit hoved tumler med så mange tanker, som det ikke skulle gøre. Jeg vil give dig ret. Jeg ønsker sandelig også, at jeg kunne skubbe det ubehagelige langt væk. Gemme problemer ned i en stor sæk og lukke tæt til. Men desværre tillader mit sindelag mig det ikke.

Så nogle tyske soldater stå på vejen og spise hver sin wienerbrødsstang. De må kunne lide det danske wienerbrød.

6. marts 1944

Efter over hals og hoved at have styrtet hjem, fra dans, fordi sirenerne midt i

timen hylede, sidder jeg nu i stuen hos mor og far. Far mener ikke, at vi foreløbig behøver, at gå i kælderen. Det irriterer mig altid, når der bliver luftalarm midt i en dansetime. Selv om alarmer kun varede i en times tid var mit humør stækket. Jeg følte mig nærmest som en fugl, der ikke kunne flyve.

Og så denne hidsige løbetur hjem, hvor jeg var bange for at møde en tysker, men hvor jeg alligevel ikke mødte en sjæl. Alle mennesker er ved luftalarm som sunket i jorden. Gader og veje er simpelthen mennesketomme.

Stakkels mormor. Hun sidder helt alene i sin lejlighed, uden mulighed for at komme i kælderen eller tale med andre, fordi hun er plaget af gigt.

For hende kan jorden bestemt ikke være noget godt sted at opholde sig. Men hvor skulle hun ellers være? Jeg forstår til tider ikke meningen med livet. Jo ældre jeg bliver, jo mindre fatter jeg det. Når jeg taler med mor om det, siger hun blot, nyd din ungdom frøken tankefuld. Den forsvinder alt for hurtigt.

Havde der ikke været krig, havde min moster og onkel ikke været nødt til at flygte. De er blevet straffet, selvom de ikke har gjort det mindste.

Da jeg blev konfirmeret talte præsten meget om næstekærlighed. Det lød smukt. Dog er jeg skuffet. Jeg har svært ved at få øje på den.

Mor kom i dette øjeblik med et brev, som hun havde glemt at give mig.

Til prinsessen stod der. Tænk at blive kaldt sådan på en kedelig mandag aften. Nu godnat, kære ven. Jeg vil gå op på mit værelse og nyde det skrevne i fred og ro og uden spørgsmål.

Tirs. 7. marts 1944

På stemningen i morges kunne jeg tydeligt mærke at denne – min attenårs fødselsdag – ville blive noget helt for sig selv. Da jeg kom ned i køkkenet var der ikke som sædvanligt havregrød. Kun cacao og franskbrød.

Jeg har haft min nye rustrøde kjole på, som mor har hæklet en fin hvid kra-ve til. Mor er dygtig til alt håndarbejde. Har i hele sin barn og ungdom gået på syskole.

Blev modtaget på viklestuen med røde roser og varme ord. I frokostpausen løb jeg over til van Hauen på Gl. Kongevej og købte kager til alle. Jeg havde bestilt dem forleden, for at de skulle være friske.

Til aften har nogle af mine venner fra danseskolen været hjemme og drikke cacao. Mor havde bagt nogle dejlige kager.

Af gaver fik jeg dem, jeg nævner her. En undertrøje. En flaske krinolineparfume og femten kroner. Jeg fik også et par strømper. Tænk at nogen ville ofre et strømpemærke på mig. Et par dejlige breve har jeg også modtaget. Det ene ydermere i tre kuverter med fire sider i hver kuvert. Et helt lille eventyr.

Inden jeg lægger mit trætte, lykkeøre på puden, vil jeg lige betro dig, at der er stor forskel på, hvordan mennesker oplever luftalarmer. Når vi bliver gen- net i kælderen ude på fabrikken, hvor der iøvrigt er fugtigt og koldt og dårligt

andet end store papirruller at sidde på, sidder nogle lige som jeg og stirrer tomt ud i luften. Andre bruger mund på nervøsitets snak, mens de går frem og tilbage, atter andre ser ud til at være lige glade om det regner eller sner. Vi er som regel et halvt hundrede mennesker, og det skaber på en eller anden måde, for mig i det mindste, en form for samhörig og tryghed. Det værste jeg ved er, hvis nogen græder.

I vores kælder er der aldrig nogen, der græder. Min yngste søster sover altid.

»Hun har et godt sovehjerte,« siger mor, når vi bærer hende op og ned uden, at hun så meget som vågner et øjeblik.

I morgen skal far til stor fest på fabrikken. Det skal holdes i Holberghaven, men kun for Kontorpersonalet.

11. marts 1944

Tænk, atten år. Og så føler jeg mig, trods min voksendom, som et stort barn, når jeg har besøgt mormor, som i dag. Da jeg havde forladt hende fik jeg et stort tomt hul i hjertet. Tænk, at skulle sidde i en stol, det meste af dagen, uden at kunne foretage sig noget andet end at tænke og vente på, at der måske dukker en eller anden op. Hun har mange børn, men enten bor de langt væk og har svært ved at komme, eller også går de på arbejde og mangler tid.

Samvittigheden over at skulle tage fra hende ruskede godt i mit sind, og jeg følte afskeden uendelig svær. Men jeg var tvunget. Jeg skulle hjælpe med undervisningen på danseskolen.

Nogen glad pige var det ikke, der steg på sporvognen. Jeg stod af på Brønshøj Torv, og gik hos Calberg efter en node, som jeg havde bestilt. »Eine kleine nachtmusik« af Mozart.

Ærgerligt. Jeg har tabt den ene stepsko på hjemvejen. Forhåbentlig finder jeg den i morgen, når det bliver lyst.

13. marts 1944

Efter dans har jeg været med et ægtepar fra holdet hjemme for at prøve hendes lange kjole, som jeg muligvis vil købe. Den var dybrød med en masse pailletter forneden. Den skal sys ind, men det tilbød hun at gøre. Ydermere gratis. Jeg skulle betale femogtyve kroner.

»Rimeligt,« sagde mor, da jeg spurgte, hvad hun syntes. Hun sad ved kakelovnen og reparerede tøj, da jeg lidt halvsent kom hjem.

16. marts 1944

Hele kælderpersonalet har været i solskinshumør. Mærkværdigt, men sandt. Ingen sure miner. Ingen snerrerier. Der blev sunget en del. Trods de tyskvenlige piger også 'Det haver så nyligen regnet.' Provokation, kaldte den ene det. Forbud kan være farlige at overtræde.

På hjemvejen tog jeg i Damsøbadet, hvor jeg gik i dampbad. Benyttede lejligheden til at iagttage de mange ældre damer, der sad apatiske og mutte uden at mægle et ord. Begravelsesansigter mindede det mig om. Jeg må indrømme, det er også hyggeligere at følges med nogen.

Jeg har været med sporvogn på arbejdet. Ren og skær dovenskab og naturligvis kulden, som altid plager mig.

Mor og jeg har siddet og sludret til over midnat, så nu er hun også blevet en natteravn. Far og jeg har spillet firhændigt i aften. En indrømmelse. Det lyder nu bedre, når han spiller med mor.

19. marts 1944

På grund af optøjer i byen, fik vores mærkeprøve en lidt trist start. Dog gik det lidt i glemmebogen, da jeg trådte ind i den festligt oplyste sal. Jeg tror aldrig jeg vænner mig til uro og spektakler. For selvom jeg i dag har danset mig glad, taget sølv og guldmærke i step og moderne dans, lyder der alligevel 'støvletramp' i mit hoved. Jeg vil betro dig, at jeg hader lyden af marcherende soldater. Den lyd har gnavet sig dybt ind i min hjerne og bidt sig godt fast. Den får mit indre til at isne. Uheldigvis.

Ikke flere dystre tanker. Dem vil jeg love mig selv at kaste over bord, og i stedet for fortælle, at vi går en lys og dejlig tid i møde. I det mindste, når det gælder foråret, der vinker lige om hjørnet.

Jeg elsker, når hvert et lille blad folder sig ud. Holder af de sarte lysegrønne farver, træer og buske optræder med. Den milde forårsluft kan gøre mig 'kisteglad.' Et sjovt udtryk, som jeg har lært af den ældre frøken, der altid holder længere ferier end os andre.

Hun siger rent ud til far, jeg tager en uge mere i Jylland. Far protesterer aldrig. Er måske overbevist om, at det ikke nytter.

20. marts 1944

Den lykke jeg har følt, ved blot at kunne holde ham jeg elsker i hånden og få talt ud om mange ting er ubeskrivelig. Derfor vil jeg alligevel ikke belemre dig min trofaste betroelsesbog med indholdet af vores samtale, da den var utrolig privat. Men jeg vil gemme den dybt i mit hjerte og i stedet for fodre dig med dette kærlighedsdigt.

Jeg har i mine drømme
en helt utrolig fantasi
om følelser så ømme
af dem jeg bedst kan li'

Jeg drømmer, at jeg plukke
en blomst på kærlighedens vej
Men op den ej sig lukke
den tør ej vise sig

Jeg går på stille veje
og drømmer, der er fred på jord
den jord er værd at eje
og kun på den jeg tror

Der er i mine drømme
en særlig trang til kærlighed
den la'r sig ej udtømme
den trang den varer ved

Der er i mine drømme
en helt utrolig fantasi
om følelser så ømme
der er ej plads til krig

På mine drømmeveje
er der ej plads til jalousi
men søde elskovslege
det er, hvad jeg kan li'

Til dig, fra en pige der evigt længes efter fred og kærlighed.

22. marts 1944

At jeg ikke altid er flittig til at nedfælde tanker skyldes, at jeg ofte på grund af kulden er nødt til at skynde mig ned under dynen. Tit lykkes det dog at fodre dig siddende i sengen, men det er besværligt.

Min lillesøster, som jeg deler seng med, breder sig.

Over alt det der skete i går, vil jeg forsøge at slå en tyk hvid streg. Jeg kan alligevel hverken gøre fra eller til. Jeg har brugt klaveret til at glemme. Fandt de stykker frem, der stod i moll. De passede humørmæssigt.

Det meste af aftenen er gået på danseskolen med på ballet og akrobatik. Vi var nogle stykker, der i pausen gik over og spiste pølser ved den vogn, der står på hjørnet af Veksøvej. Andre gik over og trak Wienerbrød i bagerens automat.

Mor og far har gæster, så der spilles stadig nede i stuen. Min fornemmelse er at de kappes om at spille bedst.

Jeg er gået op på mit værelse. Vil forsøge at sove i ordentlig tid, da det ellers hævner sig i morgen, når mor purrer mig ud af sengen kvarter over fem. Løvrigt en umenneskelig tid at komme op på, når det er vinter og koldt.

Fred. 24. marts 1944

Øvelse gør mester sagde far, da han roste mit nye stykke af Chopin. Det betaler sig, at være flittig sagde han også. Jeg blev både glad og stolt.

Voksne damer taler ofte om, at det er besværligt at være gift. Og netop i dag blev det diskuteret hidsigt. Alle var ude af den, da en forholdsvis nygift dame, kom med to store blå øjne, fordi hendes mand i fuldskab havde slået hende. Han var kommet hjem over midnat efter at have turet rundt på forskellige værtshuse i bydelen, fortalte hun, og så var det store skænderi, der resulterede i vold, startet. Deres fem måneder gamle pige havde han også slået, fordi hun i al balladen var begyndt at græde.

Smid ham dog ud, sagde de fleste. Men så græd hun blot og sagde, at hun holdt af ham. Utroligt, at man kan holde af en, der både drikker og slår.

Min mistroiskhed over for mænd stiger, skønt mor siger, at man ikke kan skære alle over én kam. Men alligevel. Mænd starter krige, mænd forelsker sig i andre kvinder og mænd slår kvinder og børn og slås også indbyrdes. Noget kvinder aldrig ville gøre. Tror jeg da. I skolen var det også altid drengene, der lå på jorden og sloges.

I aften ville jeg være glad for at kunne få en snak med ham, der står mit hjerte nær. Er jeg mon verdens mest utålmodige pigebarn?

Fred. 31. marts 1944

Jeg blev sat til at rense blokke i dag. Et hæsligt, ildelugtende arbejde. Resultatet. Mit hoved føles som en byld. Det banker og presser og truer med at sprænges. Selv min krop føles som en sæk cement. Der skal ellers meget til, før jeg snyder for min spilleundervisning, men det har jeg altså gjort.

Tænk dig kære trofaste, i dag er det fire år siden, at jeg var verdens lykkeligste pige. Meget er siden forandret.

Da jeg beklagede mig over arbejdet til mor, sagde hun:

»Vær dog glad for at du har et arbejde. Der er mange, der sukker efter ét. Hvordan ville du iøvrigt klare dine udgifter til al din undervisning, hvis ikke du tjente penge,« vedblev hun. Måske for at trøste. Da jeg fik tænkt mig om, måtte jeg give hende ret.

Lør. 1. april 1944

At få et billigt grin, ydermere fra morgenstunden følte helt rart. En ung mand, der er ansat i nabofirma mødte til morgen op med en næsten kronraget isse. Kun en smal stribe hår midt på hovedet var tilbage. Alle kom til vinduet, for at se vidunderet.

Nysgerrigheden voksede.

Hvad var der sket?

Flere mente, at det måtte være et væddemål, så én af de unge damer, der af og til møder ham i frokostpausen, satte sig for at undersøge det. Hun fik det også at vide. Han havde gjort det for tyve kroner.

Tidligt fri. Herligt. Lidt over tre var jeg hjemme, for at hjælpe mor. Vi skal have konfirmation i morgen. Nu er det min lillebroders tur.

Det meste af stuen er ryddet og bordene dækket. Her til aften har jeg været inde at se » Guderne ler« med min veninde.

Det blev spillet i Borgernes hus, og der var bal bagefter. Det var dødssygt, så vi tog hjem, da vi havde danset et par gange.

Min lillebroder har været gennet tidligt i seng, sagde mor. Han skal jo ud med aviser før kirkegangen.

Mon han kan sove for spænding?

2. april 1944

Så blev du konfirmeret kære lillebror. Betrædte de voksnes rækker, som det siges. I morges var alle tidligt oppe. Ingen fik trods søndagen lov til at ligge og snue.

Mor havde meget at ordne, inden vi klokken ti skulle i kirke, så jeg hjalp hende. At præstens prædiken føltes langtrukket, ja, næsten endeløs, var jeg vist ikke ene om at føle. Jeg havde købt nye sorte ruskindssko, som min veninde, der er i ansat i Monopol skotøjsforretning, havde skaffet. Ellers er det utroligt vanskeligt at tilrane sig et par gode sko.

Gæsterne kom klokken sytten og tog først afsted ved halv totiden. Nu er den over halv tre. Jeg har hjulpet mor med oprydningen.

Opvasken efter middagen tog min tante og jeg os af. Mor havde selv lavet al maden til de nitten gæster, så hende tvang vi til at blive siddende ved bordet.

Menuen var brun suppe, ikke just min livret, forloren skildpadde med æg og brød og så naturligvis lagkageis. Det bedste af det hele. Blandt de mange gaver var blandt andet skjorter, undertøj en barbermaskine og sokker. Han fik også penge, så han skal sikkert på indkøb i morgen. Godnat kære ven, nu kan mine øjne ikke mere.

Tors. 6. april 1944

Dette skriveri bliver udført en dag for sent på den forsømte side. Men skidt. Jeg må fortælle om den sorgløse dag, som jeg oplevede sammen med fire andre glade piger, da vi var i studenterforeningen, for at høre Else Marie Hansen og Hans Kurt synge.

At Else Marie sang dejligt og dertil var yndigt klædt, behøver jeg vist næppe at fortælle. Jeg tog med én af mine veninder hjem og sov. Og da vi efterhånden følte os skrupsultne, smurte vi os under fnis og grin et stykke mad ude i køkkenet. Vi havde nemlig ikke haft råd til at købe andet end en enkelt sodavand derinde.

De to unge mænd, som vi dansede mest med havde ingen overfrakker på, og det blev til morskab, da nogle andre fortalte, at de havde stampet dem, for at få penge til billetter. De påstod dog at have glemt dem derhjemme. Nødløgen lyste ud af dem.

Vi har sovet sammen i min venindes harmonikaseng. Og nej, hvor havde vi svært ved at falde i søvn. Først lå vi længe og snakkede og morede os, og da vi endelig skulle til at sove, knirkede den bare man rørte sig det mindste. Søvn blev der ikke meget af. Der imod er jeg så radbrækket som igrunden.

Jeg glæder mig til at komme i min egen seng, selvom jeg her ligger sammen med min lillesøster.

Nu får du ikke mere for den femøre, som mor altid siger.

Så til næste dagbogsbeskrivelse.

Fre. 7. april 1944

Efter en sådan dag kan jeg udmærket føle mig glad og tryk, men når der så er alarmtilstand, som i middags, tager uroen atter fat i min sjæl, og jeg er til at købe for en slik.

De skød meget under alarmtilstanden, og én af mændene fra papirfabrikken i stuen, som også ejes af chefen, kom og fortalte at en mand var blevet dræbt under skyderierne.

Luk ørerne, indprentede jeg mig selv. Lad dog være at tænke på det. Det bliver manden jo ikke levende af.

Vi kan tydeligt høre, at vores nabo har fået ny grammofon. De spiller hele dagen, siger mor. Men sådan er det vel, når man køber nye ting. Når de har haft den et stykke tid bliver det nok hverdagsagtigt, trøstede far, men han er jo heller ikke så meget hjemme. Lang arbejdstid og mange interesser.

Trods alle sørgmodigheder glæder jeg mig dog i disse dage, over det gryende forår, hvor jeg kan se hen til dage i liggestolen på terrassen med en god bog i hånden og masser af sol til at brune min vinterblege hud.

Lør. 8. april

Solskin i hjertet, lethed i sindet, er hvad jeg i dag har følt.

Jeg har efter arbejde haft en hjemmedag og aften og har fået ryddet op i mine skuffer. Og det er ikke så lidt. Jeg har mange af dem i min høje kommode.

»Du gemmer for meget,« siger mor altid, og det har jeg forsøgt at råde bod på. Gamle stilehefter, dagbøger og fødselsdagskort for flere år er blevet gennemgået, for at få lidt styr på tingene og bedre plads. Meget røg der nu ikke ud.

Har til aften kørt en besværlig tur med min veninde. Hendes cykel punkterede, uheldigvis, bedst som vi var længst væk, så vi måtte traske hjem. Min broder lappede den for hende, så hun blev glad.

Igen har vi haft alarmtilstand og igen er der blevet skudt meget. Vi så en enkelt flyver, der lavede en lang hvid streg efter sig på himlen.

Jeg glæder mig til i morgen, så skal jeg være sammen med ham jeg ikke kan undvære.

Jeg kunne gå til verdens ende med ham, uden at det ville føles besværligt. Det undrer mig, at man kan komme til at holde af et vildt fremmed menneske på den måde.

Påskedag 9. april 1944

Fire år siden er det – nej, det vil jeg ikke tænke på. For når alt kommer til alt, har vi det jo godt. Vi kan hver dag spise os mætte, selvom visse fødevarer er vanskelige at få, og bomberne regner heller ikke ned over os, som de gør i

både England og Tyskland. Så jeg må nok, trods alle mine spekulationer, virkelig være glad over at leve her i det lille Danmark.

Meningen var at mine dansekammerater skulle komme her til kaffe og hente mig, fordi vi skulle til koncert med Harlems Kides. Det blev dog til én stor forvirring, da alarmtilstand og luftalarm brød ind i vores planer. Da de omsider kom, skulle vi næsten afsted med det samme, for at kunne nå det. Vi var fem, der fulgtes ad, og vi morede os kongeligt på vej til sporvognen.

Efter en ualmindelig varm og morsom aften blev min kærlighed og jeg enige om at mødes i morgen og gå tur.

Om jeg får lov, er ikke godt at vide, når jeg har været ude i aften.

Jeg har givet mor et flot påskeæg, og hun blev naturligvis glad. Mærkværdigt, at man ikke giver sin far påskeæg, men sådan er traditionen altså. Skønt – det ville unægteligt være mere retfærdigt, hvis de begge fik et.

Da jeg vendte hjem havde far og mor deres spillevenner på besøg, så huset summede af musik. I øjeblikket kan jeg høre dem snakke nede i entreen. Jeg tror, at de er ved at tage afsked.

Jeg sidder på mit 'hummer' og undrer mig over, at alle de mørke tanker, der ellers er med til at præge mit sind, i aften er sporløst forsvundet. Mit hjerte jubler, og lys og glæde funkler udelukkende forude.

Jeg holder af – og holdes af. Den største glæde man vist kan tænke sig at eje.

11. april 1944

Lidt af min glæde blev slået i stykker, da han allerede en af de første dage skal tilbage til sanatoriet. Han havde taget fejl af datoen.

I eftermiddag var der igen luftalarm, så det blev kældertur midt i arbejdstiden.

Der kom en vagtmand og gennede os alle ned i det både uhyggelige og fugtige kælderrum. Den eneste trøst er, at der sidder så mange forskellige mennesker, som afleder angsten, når de hver især kommer med deres besyv om, hvad der måske er ved at ske. Jeg har lagt mærke til, at der er mange, der slet ikke fatter alvoren i disse alarmer. Blot tager kælderturen som lidt spænding i den arbejdsomme hverdag. I mine øjne er spændingen hurtigt overset.

I aften har jeg undervist på to hold. Nåede heldigvis hjem inden sirenerne klokken treogtyve lod deres enerverende lyde flænse himmelrummet.

Vi gik ikke i kælderen. Far mente ikke, at de skød så meget, at det var nødvendigt. Jeg har, for ikke at tænke for meget, benyttet luftalarmen til brevskriverier. Har fyldt adskillige sider med den kærlighed til ham, jeg har overladt mit hjerte.

13. april 1944

Mødte i dag Freddy fra min gamle klasse og han havde nærmest foretaget en

kovending. Ingen nazistglæde. Ingen overlegenhed med hensyn til hvem der vinder krigen. Kun skuffelse over, at hans broder mentes faldet ved østfronten.

Hvordan mon du har det min kære og inderlige hjerteven? Savner du også mig? Jeg sidder og spekulerer over, hvad lungehindebetændelse i grunden er. Udsigterne til din snarlige hjemkomst er atter skudt ud på ubestemt tid. Jeg er både ulykkelig og dybt skuffet.

Mor og jeg har været hos syersken med stof til en nederdel, der skal bruges i et stepnummer til afdansningsballet. Jeg har også skrevet brev til min moster og onkel i Motala. Savner dem meget.

April 1944

Har længe siddet og funderet over mangt og meget og er kommet til det resultat, at trods problemer er livet alligevel dejligt. Især denne anden påskedag, hvor jeg har oplevet noget himmelsk. Har været i Utterslev mose med det dejligste menneske, jeg kender.

Milde vinde og frisk luft har fyldt vores unge lunger, i de to timer, vi bare gik og gik og snakkede og snakkede. Mor og far troede, at jeg gik tur med en veninde. Derfor ingen problemer.

Til aften har vi ydermere været i Bispebjerg bio og se 'Den maskerede kavalier' det vil sige – set og set – er så meget sagt. Vi så vist mest hinanden. Hjemvejen blev på gåben. Der var så langt øjet rakte ikke en sporvogn i syne. Fik mindst hundrede kys, at gå hjem på. Han kommer og henter mig fra danseskolen i morgen aften.

14. april 1944

De gode dage er spurtet afsted, og nu er han atter langt væk.

Fridagene i påsken gjorde, at jeg dårligt kunne bære min ugeløn hjem. Toogtyve kroner var alt, hvad det kunne blive til, så nu der må spares. Min veninde, den heldige kartoffel mister ingen penge. Hun er på månedsløn.

I aften har vi alle fået højfjeldssol.

Jeg har købt en gryde til mor. Den gamle trængte til en afløser. I øjeblikket er der nabobesøg, og der snakkes, så jeg dårligt nok kan koncentrere mig om skriveriet. Min mening er at gå i seng og læse og glæde mig over, at det er lørdag i morgen, og at jeg så allerede får fri klokken to.

18. april 1944

Efter en udmattende dag, sidder jeg her for at give et lille referat. Mødte i morges klokken fem, fordi mange varer skulle afsted.

Hvor ærgerligt, da der midt i dansetimen på ungdomsgården blev luftalarm, så vi blev beordret ud af salen, ned i kælderen.

Mærkværdigt nok var jeg ikke det mindste nervøs. Alle de ubekymrede mennesker gav mig på en eller anden måde tryghed.

Da sirenerne efter en halv time blæste af, fortsatte vi undervisningen, men vi havde ikke danset længe før alarmerne igen lød. Denne gang blev vi enige om at stoppe og gå hver til sit. De fleste bor i nærheden.

Jeg vænner mig aldrig til sirenellyden. Den skærer sig dybt ind i marv og ben og får mig til at gyse.

Reddede forresten en cigaretration til min danselærer på fem stykker. Han blev lykkelig.

19. april 1944

Under den lange luftalarm i aftes havde der været sabotage på Nørrebro. I nærheden af Nora bio. Men hvad der var saboteret fik jeg ikke at vide, af den dame, der fortalte det.

Min broder og jeg har været i biografen og set 'Den kære familie' En virkelig dejlig film. På hjemvejen fik vi sludret om meget forskelligt.

Han fortalte, at han skal spille med i et stykke, der hedder 'En søndag på Amager.' Det er et syngestykke, som skal opføres på ungdomsgården i nær fremtid. Han er sytten år og har forstand på mange forskellige ting. Han har også lige taget sin præliminæreksamen med fine karakterer.

Det var mig, der inviterede i biograf. Han har ikke så mange penge.

26. april 1944

At jeg længe har svigtet dig, min kære ven er der ingen tvivl om. Men jeg har været optaget af andre ting og har åbenbart ikke følt trang til at betro mig til dig. Nok fordi jeg skriver så mange breve til én, som har mere brug for lidt opmuntring i form af lidt skriveri. Forsøger nu at råde bod på det ugjorte.

Dansesæsonen er desværre ved at være slut. Ærgerligt nok. Der er afdansningsbal på søndag. Dog bliver der nok, som de andre år oprettet sommerhold.

Igen i dag mødte en dame op på arbejde med blå øjne. Hendes mand der er politibetjent havde slået hende. Hun fortalte, at han har et hidsigt temperament, og at hun havde smidt en varm gryde sovs efter ham. Så ligner han sin kone, tænkte jeg. Hun er selv ret ilter over den mindste bagatel. Skænderiet var startet, da han sagde, at han ikke havde tid til at lægge deres barn i seng.

At mennesker på den måde bekriger hinanden, føler jeg sørgeligt. Men det er måske vanskeligt at være gift, selvom – det håber jeg ikke. Det må da være rigeligt, at lande ikke kan enes.

Jeg tror iøvrigt ikke, at min far nogensinde har lagt os i seng, da vi var små. Det ligger vist ikke rigtigt til mænd at have med børn at gøre. De har jo så mange andre ting, at tage sig til.

»Jeg går ikke hjem og laver mad,« lød det stædigt, da hun gik.

27. april 1944

Atter et lyspunkt i det ellers mørkeramte Danmark. Vi har fået en lille ny prinsesse. Mor mente, at det var en skuffelse for kronprinseparret. Det skulle vist have været en prins. Som om en pige ikke var lige så god.

Søn 30. april 1944

Jeg ånder endnu glæde ud af mine lunger. Afdansningsballet, som blev afholdt i studenterforeningen blev en succes. Vi var fem unge, der havde skillinget sammen til en bil. Mor, far, mine søskende og et par onkler og tanter var tropet op, for at se mig få overrakt sølv og guldmærkerne.

Vi havde i fællesskab samlet ind til danselærerinden og hendes mand. Opgaven med at finde på noget blev pålagt mig. Et smukt skrivesæt blev det til.

Midt under det hele, lød der nogle gevaldigt høje skud. Jeg så i ånden, at vi fik hele arrangementet ødelagt af luftalarm. Det viste sig, at være en salut for kronprinsesse Ingridis nyfødte.

Stilheden i huset er total. Men musikken jubler endnu i mit indre.

Mit inderligste ønske i aften er stadig, at krigen holder op, inden hele verden ligger i ruiner.

Maj 1944

På gåben og i silende mild forårsregn, som siges at være sundt for huden, har jeg gået en lang alenetur, for at få rensset ud i mine tanker. Jeg tænker nemlig bedst, når jeg går alene. Mærker alle forårstegnene mere fortættet.

Nu sidder jeg alene og glad i sind med regnen rislende i striber ned ad ruden og lader pennen løbe han over papiret.

Jeg vil ... næh, det vil jeg alligevel ikke, for nu melder sirenerne med deres ildevarslende lyde – alarmtilstand, og det gør mig ude af stand til at koncentrere mig. Jeg mister fuldkommen skrivelysten og vil gemme dig min bedste ven langt væk og gå ned i stuen og forsøge at koncentrere mig om klaveret. Når jeg spiller, glemmer jeg som regel alt omkring mig.

3. maj 1944

Da jeg ikke har oplevet noget særligt, på grund af min indedag vil jeg med lyden af stormen uden for mit vindue skrive et digt om det Danmark, som jeg holder af.

Danmark er et dejligt land
fyldt med søer, skov og strand
gule marker, grønne enge
ligger her, som blomstersenge.

Martsviol og vintergæk
blomstrer her bag hegn og hæk
gamle ege, lyse bøge
altid imod lyset søge

Himmel blå og hvide skyer
glæder mennesker og dyr
men når regn vi atter får
bonden glad ved vindue står

Og som vintertiden går
slentrer det igen mod vår
sommersol og lys og varme
mødes så med åbne arme

Efterårets symfoni
med et væld af farver i
storm, der rusker i hvert træ
varsler kulde, frost og sne

Det er dette sceneri
som jeg elsker og kan li'
tidens skift til vinter, vår
sommersol og efterår.

6. maj 1944

For mig er døden ret uvirkelig. Jeg begriber mig ikke på den. Især ikke, når det er et menneske, jeg holder af eller blot kender lidt til.

Far og mor har i dag været til min tantes begravelse, og jeg kan slet ikke forestille mig, at hun er væk, og at jeg aldrig skal se hende igen. For mig er hun stadig lyslevende og fortælleglad.

Da jeg var lille, var hun den allerbedste til at fortælle eventyr. Og hun gjorde det med glæde. Der er navnlig ét, jeg den dag i dag erindrer ganske tydeligt.

Det handlede om tre søstre, hvoraf den mest forkælede var ond, men de andre var gode og til sidst fik deres fortjeneste. Den onde fik blot en lang næse.

Kære gamle tante Otalie. Jeg finder det sørgeligt at du aldrig mere skal være iblandt os. Men jeg vil til gengæld altid bære dig i mit hjerte, som noget godt og varmt. Ikke lige det vores verden ellers præges af i disse år, hvor had og kulde er krøbet op til overfladen.

Jeg måtte ikke komme med til begravelse og tog i stedet for med nogle venner ud til Furesøen, hvor vi var ude at sejle i kano. Vendte næsen hjem klokken halvti. Lidt sent syntes far. Nu har jeg taget højfjeldssol og skrevet til ham, der altid bor inderst i mit hjerte.

Vi har været ualmindelig heldig med vejret i dag. For først nu kan jeg her fra mit vindue se, at skyerne trækker sammen i vest.

Jeg må indrømme, at kanoen var ved at løbe over af sorg og smerte. Midt i kådhed og glæde, kan jeg nemlig udmærket græde indvendige tårer.

Mai 1944

Græsset i vores have står smukt lysegrønt, og der er en varme i luften, der forplanter sig til mit sind. Dog har tanken om fred, frihed og retfærdighed stadig bolig i mit inderste kammer. Min danske nationalitet har jeg aldrig før skænket så mange tanker, som i disse år.

»Du er en drømmer,« siger mor, der er mere jordbunden og mener, at ret-

færdighed er ren fantasi. Hun siger også, at jeg skal slå de krigstanker ud af mit hoved. Selv om man godt kan sige, at tyskerne kuer det danske folk, så er der steder i verden, hvor der sikkert er langt mere utrygt at leve.

Jeg vil godt tro dig kære mor. Men derfor rammes der alligevel tit en pæl igennem mit hjerte.

Skoven har haft glæde af mig i dag. Med egne øjne har jeg mødt det smukkeste syn. Anemoner i tusindtal stod i skovbunden og knejste. Et vidunder-skue. Jeg tænke, så længe noget endnu kan trives og gro, er alt da ikke helt trøstesløst.

27. maj 1944

Igen har Shallburgkorpset været på spil. Så snart, der har været sabotage et eller andet sted, siger far, at vores fjender går til modangreb. I går havde de sat ild til Fyns Stifttidende. Far havde hørt det fra den dame, der har familie i Odense.

Ham, jeg kommer sammen med, var blevet skældt ud af sin mor, fordi nogen havde sladret og sagt, at vi havde kysset hinanden oppe ved Husum endestation. Tænk, at blive sur over sådan en smule. Hun er vist en lidt streng dame. Det mest mærkværdige er, at hun aldrig brokker sig, hvis han tager alene på lejrture med sine venner, og der kan hun jo ikke se, hvad han foretager sig.

Han var forresten blevet vække forleden nat af deres nedenbo. En viktualiehandler, som bad ham om at undersøge, hvad der rumsterede ved yderdøren. Idet han var på vej ned for at undersøge om det var tyskerne, som manden troede, før en stor fed rotte op ad trappen, op på loftet. Da han i forvejen er utrolig bange for rotter, havde han fået et mindre chok.

Hvis viktualiehandleren virkelig havde mistanke om det, eller var bange for, at det kunne være tyskerne, var det da helt idiotisk at sende en tyveårig ung mand ned for at lukke op.

28. maj 1944

At være i skoven på denne smukke årstid og ydermere med en man er forelsket i, kan vel ikke undgå at være lykken. Jeg har været varm både ud og indvendig. Vi startede hjemmefra klokken ti og kørte direkte til Frederiksdal, hvor vi tog ud at sejle.

Tur i skoven gik vi også. Min hud ligefrem har fået et rosa skær af al den sol og friske forårsluft.

Desværre kom jeg for sent hjem. At far var vred er mildt sagt. Han mente, at jeg måtte kunne forstå, at de blev nervøse, når jeg blev så længe ude. Jeg følte ikke klokken halv ti, som sent, men havde ikke meget at forsvare mig med. Blot at vi havde trukket vores cykler det meste af vejen, fordi vi begge var punkteret.

Den sorgløse dag endte altså knapt så sorgløst. Jeg måtte love at blive hjemme i morgen. Skidt, jeg er alligevel så skoldet, at jeg ryster som af kulde.

Hvis det fine vejr holder til i morgen skal far og mor på bakken med de små.

Det er mildt. Vinduet står på vid gab, og jeg kan høre fuglenes pippet og puslen i hækken.

Mor har lige være oppe at pudre min solskoldede ryg. Det lettede.

Min krop er fyldt med kærlighed og optimisme. Det er en fryd at være to, der kan dele både bekymringer og glæder. Gid det må vare ved. Jeg har plantet ham godt ind i mit hjerte, og der skal han for evigt bo.

Juni 1944

Af og til skubber jeg dig min kære fortrolige i baggrunden. Har enten ikke behov eller overskudstid til skriverier. Men fra i aften skal det være slut. Det lover jeg, som så ofte før, men denne gang skal det være alvor. Jeg vil påny gå i gang og nu fylde lidt godt i din slunkne mave. Jeg starter med et digt til det inderligste jeg ejer.

Der blinker stjerner på min sorte himmel
og der er flammerøde gløder i mit sind.
mit liv er blevet fyldt med lyse drømme
og der er kommet rødme på min blege kind.

Og der er frydefulde længsler i mit hjerte
der vokser fagre blomster i mit hår
for jeg har slået rod og plantet ind mit hjerte
i ham, hvor jeg nu al min trykthed får.

Jeg hører glade fuglestemmer i mit hjerte
og solen skinner lystigt dagen lang
mit hjerte gløder underfuldt af lykke
en lykke, jeg har følt for allerførste gang.

Mit sind og hjerte glemmer mørke tanker
jeg går og jubler føler ingen savn
mit hjerte fyldes helt af blide solskinsdrømme
og glemt er angsten i hans blide favn

Søn 25. juni 1944

Det er vel bedst, at jeg tager mig sammen og skriver mine oplevelser ned, ellers laver jeg bare uorden i geledderne. Så derfor et par linier. Jeg sidder for åbent vindue og kan høre børnene lege far, mor og børn i haven. Jeg er i et

fantastisk humør. Er lykkeligt forelsket. Tænk, at man kan blive så kær i et andet menneske. Det er for mig ganske uforståeligt. Jeg har skrevet et digt om mine følelser. Måske vil jeg nedfælde ordene her. Vidste jeg bare, at mor ikke læste det.

Nogle gange kan hun godt finde på at se, hvad jeg skriver og kommentere det. Mine breve åbner hun altid, men det er jeg så vant til, at jeg dårligt tænker over det.

Min venindes lillebroder på sytten år er gået ind i modstandsbevægelsen. Dog ved hans forældre det ikke. Jeg fik det at vide i dag, men måtte afgive et tavshedsløfte. Hun er nervøs for, at nogen skal sladre. De har jo en tyskvenlig nabo, der praler med at have stukket flere sabotører.

Jeg forstår ikke, at han tør. Drengene må være mere modige end piger. Men ellers var der vel heller ingen krige.

I aften går jeg i seng med smil på læben og solskin i hjertet. Inden jeg lægger mig til at sove, vil jeg ligge og tænke på, hvor rart jeg har haft det.

DEN FØRSTE KÆRLIGHED

Der er glædesharmonier
i mit indre hjerterum
der er lykkemelodier
jeg er ganske elskovsstum

Der er ganske spæde drømme
der er sødmefyldt musik
når du evigt la'r mig tømme
af din elskovs gudedrik

Der er sødmefyldte tanker
i mit bløde sindelag
og mit hjerte hastigt banker
denne frydefulde dag

Der er ydmyghed og glæde,
der er stjerner på min vej
lykken er hos mig tilstede
den blev bragt her til af dig

Du har vakt mit unge hjerte
sået uro i mit sind
tændt en flamme i hver kerte
og af elskov gjort mig blind.

Så fik du alligevel mit kærlighedsdigt, kære dagbog.

27. juni 1944

Igen spærretid. Fra klokken otte om aftenen til fem om morgenen er det forbudt at færdes ude, så det er bare om at finde hjem inden, da det kan være forbundet med fare at negligere ordren.

Det føles, som om tyskerne er blevet voldsomt sure på os. Som om vi danskere er en flok uartige børn, man straffer ved at sige, når i ikke opfører jer

ordentligt, må i blive inde. Set fra min side er det en noget barnagtig handle-måde, der udelukkende fører til endnu mere modstand. Tåbeligt måde at straffe på.

Den ene af mine små søstre er rejst til Merløse på ferie. Kun ti år gammel og så ud til fremmede mennesker. Det må være rædselsfuldt.

Jeg har aldrig været på ferie, så jeg kan af naturlige grunde selvfølgelig ikke sætte mig ind i, hvordan det føles.

Mon hun sover nu?

Mon hun længes efter os.

I går aftes blev der skudt meget mellem klokken ti og elleve, og at det var i nærheden hørtes tydeligt og uhyggeligt.

28. juni 1944

Arbejdsdagen blev kort. Vi skulle strejke, så jeg var allerede hjemme klokken et. Far kom lidt senere og fortalte at der var uro på Nørrebro.

Min anden søster på kun syv år er i dag taget på ferie i Jylland. Jeg synes, at det er synd, for hun kan ikke en gang skrive hjem, hvis hun bliver ked af at være der.

29. juni 1944

Alle fik igen i dag besked om at gå hjem, og så måtte vi jo adlyde. Der er stadig ballade på Nørrebro. Der har været sabotage og bål i gaderne, så der bliver nok snart gjort gengæld fra tyskernes side. Jeg er hunderød, men må beherske mig. Min veninde længes også efter freden.

I øjeblikket har ham jeg holder af ikke så meget tid til mig. Ingen rare snak- keture i Utterslev mose. Dybt inde i min sjæl er varslet uro. At han er med i et eller andet, er jeg næsten overbevist om, men jeg får intet at vide.

30. juni 1944

Der er stadig generalstrejke, så jeg har gået hele vejen fra Frederiksberg til Brønshøj. En lang tur, men det hjalp, at der var mange andre gående. Alle gik ude i sporene i det håb, at der ville dukke en sporvogn op. Og alle var som én stor familie.

Far har spillet skak det meste af dagen, mor har været i vaskekælderen, og jeg har øvet på klaveret.

1. juli 1944

Så standsede alle sporvogne. I den ellers milde juli måned har både strejke og modstand bredt sig. Hvad kan der ikke ske? Jeg kan ikke sige mig fri for at være godt nervøs.

Selv har jeg været ude at spadsere med min store kærlighed. Han fortalte,

at han holdt af mig. Og jeg tror ham, skønt han til tider vil bestemme lidt rigeligt over mig, og godt kan blive sur, hvis jeg ikke retter mig efter ham.

Underligt, hvordan livet kan forme sig. I mange år var det far og mor, der afgjorde, hvad jeg måtte og ikke måtte og blev sure, hvis jeg ikke overholdt tider. Nu er de knapt så slemme. Jeg får lov til lidt mere. Blot har jeg nu fået en anden, der bryder ind i min selvstændighed.

Min biblioteksbog er læst færdig, og jeg vil i morgen gå op og bytte den. Hvor er det godt, at der findes så mange gode bøger, man kan låne. særligt hvis man får fat i nogle spændende bøger, så kan jeg godt læse den halve nat. Her er så fredeligt, når de andre sover. Dog bryder jeg mig ikke om stilheden de nætter, hvor der er luftalarm, og vi ikke går i kælderen.

3. juli 1944

Stadig folkestrejke og stadig udgangsforbud fra klokken otte til fem om morgenen. Irriterende. Så kan vi ikke gå lange aftenture.

Far fortalte til aften, at folk har lavet vejspærringer på Nørrebro og i Istedgade. Hvor de får deres mod fra, fatter jeg ikke.

Her er lukket for gas og vand, så mor har tappet vand i store baljer nede i kælderen. Hun havde hørt rygter og havde skyndt sig hjem fra indkøb for at tappe af til mad og vask.

En af drengene fra danseskolen havde også hørt rygter om, at der var tændt bål i gaderne, for at forhindre tyskerne i at komme frem. Han sagde, at der var flere dræbt og sårede. Om det er sandt, ved jeg naturligvis ikke.

Mit inderligste ønske i aften er, at strejken vil stoppe, inden det går ud over uskyldige mennesker.

Juli 1944

Tivoli, et drømmeland, hvor man glemmer alt det triste, har i dag åbnet sine døre for mig. En stor rund sol har skinnet om kap med masser af ubekymrede mennesker, som bevægede sig rundt der inde. Det følte næsten, som at spadsere rundt midt i paradiset have.

Alt åndede fred og ro, indtil en lille pige gav sig til at græde himmelhøjt og inderligt. Hun ville have en ballon, men forældrene gav ikke efter for hendes høje hyl. Skammede hende blot ud og hev hende væk fra ballonmanden.

Ingen der inde spildte vist hverken krig eller besættelse en tanke. Alle så sorgløse og glade ud. Jeg kunne lære noget.

Himlen var både høj og blå. Skyerne langt uden for rækkevidde, og mine tre små søstre, som jeg havde med, morede sig kongeligt.

Jeg følte, at vi var blevet lukket ind i et bekymringsfrit land, udelukkende fyldt med herligheder.

Hen under aftenen blev solen rødglødende og forsvandt i et varmt farve-

orgie. Køligheden indhentede mig og lagde en dæmpende hånd på min livsbekræftende dag.

Jeg må indrømme, at det stak i brystet, da vi kørte forbi Dagmarhus og så pigtrådsspærringerne. Jeg tænkte uvilkårligt, hvorfor skal en fremmed magt have lov til at ødelægge vores gode land.

Da vi kom hjem havde mor og far gæster. De sad på terrassen og drak kaffe.

Der var kommet invitation til ungdomsgilde. Vi skal være tyve. Gad vide om jeg får lov.

7. juli 1944

Med lukkede øjne og afslappet pande lå jeg i en liggestol og lod dagen passere forbi. Prøvede at genopleve noget af den vidunderlige følelse, jeg havde haft i går. Det lykkedes dog ikke.

Jeg har sommerferie kære ven, og har derfor været på posthuset efter mine feriepenge. Da jeg var på cykel, kørte jeg lige forbi Islevhusvej, for at få et glimt af ham, jeg holder af og skal ud med i aften. Men, nej. Så heldig var jeg ikke. Købte på vejen en lyserød sløjfe til min lillesøster og blomster til mor.

Vi har til aften været inde at se »Junglens dronning« med Isa Miranda. En vidunderlig film. Spadserede i luntetrav hele vejen hjem. Det tog over en time. Men man iler jo heller ikke ligefrem, når man er forelsket. Vi tog afsked på siden af huset.

Far ved jo endnu ikke, at jeg kommer sammen med én. Det er mors og min hemmelighed.

Nu vil jeg gå i seng og læse »Postassistent fru Hansen« færdig. Den skal afleveres en af de første dage.

9. juli 1944

At have ferie er forunderligt. Alene at være fri for ulækre dunste og blot kunne sidde i solen og læse en god bog. Glemme alle de kedelige ting, der sker omkring mig. Herligt.

Forunderligt er det også, at vejret, der i morges var tungt, gråt og diset, nu er klaret op og blevet til det mest strålende solskinvejr med mildhed og varme i luften. Den mildhed og varme, der i vort besatte land, ofte er en mangelvare.

Jeg sidder på terrassen og 'nyder tilværelse', som mor for lidt siden sagde. Hun og min yngste søster er taget ud for at besøge mormor.

Nu er det aften, og jeg er gået op på mit værelse. Har fulgt dagen til ende på bedste måde. Klokken er fem minutter over tolv nat og alt er forløbet særdeles godt. Særdeles godt! Det minder om skolen, hvor læreren i min karakterbog skrev, at jeg var særdeles god til både dit og dat. Men, nej skole vil jeg ikke tænke på. Så bliver jeg bare ked af det.

Nå, til referatet.

Har været til min venindes attenårs fødselsdag, og den var 'særdeles god,' på alle punkter, fordi ham jeg er forelsket i også var også inviteret. Der var så mange tanker og følelser, jeg godt ville nedfælde, men dels ville det fylde i sidevis, og dels har jeg lovet mor at gå i seng. Dog lige to ord. Det er en fredfyldt aften. Vinduet står åbent, og jeg mærker den friske sommerluft i mit lykkelige ansigt. I mit indre jubler kærlighedsglæden stadig. Han er bare så dejlig.

En tilføjelse. Spærretiden er fra og med i dag hørt op, og det kan kun ses, som et tegn på at vores fjender har tilgivet os de handlinger, som vi blev spærret inde for. Hvad det så end var.

10. juli 1944

Barndommens have og store græsplæne er svundet ind, siden vi flyttede fra Islev. Det måtte jeg sande, da jeg kørte forbi huset.

Min veninde har været på besøg, og vi var alene hjemme. Da solen nogle minutter ad gangen viste sig på vorherres store himmel, skyndte vi os at tage badedragter på og lagde os ud på plænen på et tæppe. Vi måtte have sol på vores vinterblege kroppe, blev vi enige om. Men det blev lidt af en kold omgang, for hvert andet øjeblik forsvandt solen om bag en sky. Mens vi lå og ventede fik min veninde den idé, at vi skulle lave noget saltvand og smøre os ind i. Man bliver jo ganske rigtigt mere brun, hvis man er ved stranden og går i saltvand. Resolut tømte jeg det halve af mors saltkar i et vandfad vand. Det lød sandsynligt, men virkede ikke efter hensigten. Solen drillede os også ustandseligt. Dårligt tittede den frem, før den igen forsvandt. Vi tog tøjet på og gik en lang tur og nu skinnede solen lystigt.

Ved totiden blev vi hentet af ham, jeg kommer sammen med, og da mor var vendt hjem tog vi min lillesøster med i Zoologisk have. Det blev virkelig en oplevelse for hende. Selv om hun havde været der før, var hun ovenud begejstret.

Naboen har været på kaffebesøg i aften, men jeg har siddet på mit værelse og griflet.

11. juli 1944

Hurra, det har været en dag af de sorgløse. Men det skulle feriedage vel også være.

Jeg blev hentet efter at have drukket eftermiddagskaffe sammen med mor. Vi var flere fra danseskolen, der skulle i biografen. Jeg brød mig ikke om filmen, men det var jo heller ikke mig, der havde bestemt, hvad vi skulle se.

Efter biografen tog vi toget direkte ud på Bakken. Og sikke en tur. I toget var der mange højroastede mennesker. Jeg kunne dårligt lade være med at trække på smilebåndet. Det blev et voldsomt møde med Dyrehavsbakken. Vidt forskelligt fra mit første besøg, for fire år siden.

For ikke at virke barnlig måtte jeg op i flere forlystelser, jeg bestemt ikke brød mig om. Blev her klar over, at jeg led af højdeskræk.

På hjemvejen kom nogle unge mænd op at slås i toget og det var mindre morsomt, for der endte med, at der blev ringet efter politiet. Det sinkede vores hjemkomst, så far var lidt sur. Dog ikke så meget, som han plejer.

12. juli 1944

Holdt to minutters stilhed, for at mindes dem der faldt i strejkedagene. Det siges, at det var over hundrede. Jeg blev grebet af en underlig følelse, og benyttede de tavse minutter til at sende en bøn til himlen med ønsket om fred og frihed. Men det nyttede vist ikke meget.

Da jeg fortalte min veninde, hvordan jeg havde følt det, lo hun blot og sagde, at på Nørrebro, hvor hun bor, havde man nærmere festet.

For tiden ser det ret håbløst ud. Men tænk dig, hvor rart det ville være, hvis ikke man behøvede at gå og skjule noget, eller sabotere fabrikker og tænde bål i gaderne, for at vise modstand.

Jeg opholdt mig på Rådhuspladsen på vej ud til mormor, da alle standsede op. En voksen herre i sporvognen sagde, da vi kørte videre, at det kunne man da kalde god og passiv modstand.

Det så besynderligt ud med disse mange mennesker, der pludselig stod ganske stille. De fleste stod blot og stirrede stift ned i jorden. De mindede næsten om en flok figurer. Hugget i sten.

I aften har jeg været barnepige. Far og mor har været i Bella bio og se » I dag bliver min mand gift.« Vi andre hyggede os. Min lillebroder gav is. Vi måtte selv bestemme, men tog dog ikke de dyreste.

Da far og mor kom hjem, blev vi fotograferet til legitimationskort. Der kom også to fra skydeklubben for at få taget billeder, så i øjeblikket sidder far i kælderens og fremkalder film.

Jeg har ondt i maven. 'Det sædvanlige,' som mor sagde, da hun gav mig to piller til at lindre smerterne. Endnu har de ikke hjulpet, men jeg glemte jo også at fortælle dem, hvad de skulle hjælpe, da jeg slugte dem. Jeg er ikke god til sluge piller, så mor knuste dem og kom lidt vand på.

14. juli 1944

Far har fotograferet adskillige mennesker de seneste dage. Alle skal jo bruge billeder til deres legitimationskort.

Selvom han synes, at det er lovlig meget, er jeg overbevist om, at han kan lide det. Han fotograferer også til afdansningsballet på danseskolen, og man mærker helt tydeligt, at han nyder opgaven, for han smiler mere end normalt. Snakker også mere. Med mor er det en anden sag. Det kan godt være lidt be-

sværligt, at have folk siddende i stuen og skulle underholde dem, når maden står klar i køkkenet.

I dag har jeg været med vores naboer i Skovlunde på cykel for at plukke billige jordbær, og vi fik sandelig plukket mange.

Mor skal lave syltetøj og rødgrød, men vi har også fået nogle at spise.

Mor har lavet karamel på panden. Hun smeltede smør og kom sukker i. Far protesterede. Vil ikke have at hun laver det, hvis de små er i køkkenet. Det er farligt, hvis de rører det, før det er afkølet. Og de kan jo dårligt vente.

Uden for leger børnene og inde sidder en længselsfuld pige med en gnavnende samvittighed over at have svinget sin mormor lidt i den senere tid. Bare hun boede i nærheden, så behøvede hun ikke at kede sig eller være alene, når der er luftalarm.

Man. 17. juli 1944

Mormor fyldte fireogtres i dag. Derfor tog jeg sammen med de små ud for at glæde hende. Efter at have været der et par timer gik vi en tur til stranden, hvor jeg byggede sandslotte og havde dem med ude at soppe.

En af vores mostre kom også der ned. Hun købte is til os. At det var nogle trætte piger, der sent på eftermiddagen drog mod Brønshøj, var mildt sagt. Solskoldede rygge var der også, som mor måtte pudre.

19. juli 1944

Efter at have haft ferie, er jeg atter tilbage til mit »vidunderlige« arbejde, hvor jeg har kørt på med fornyede kræfter.

Jeg blev budt velkommen af damerne, som fortalte, at de havde savnet mig.

Blev varm inden i.

Kære lille dagbog. Mor og far er lige vendt hjem fra biografen, hvor de har set »Han, Hun og Hamlet,« og derfor vil jeg gå i seng efter en problemfri dag men trættende dag.

20. juli 1944

Jeg har fået fordelingspenge i dag. Fireogtyve kroner og halvtreds øre. Det blev jeg ikke rig af. Jeg havde nemlig lånt penge af mor til at betale min skat.

Sidder ensomt på mit hummer. Ingen hjemme og ingen besked. Hvor er de alle sammen? Med kærligheden boende i mit indre vil jeg lægge mit hoved på puden.

12. aug. 1944

Grunden til, at jeg ikke længe har fyldt ord i din mave, er at jeg har ligget på hospital og fået min blindtarm fjernet. Nu er jeg atter tilbage i egne stuer. Lidt mat i knæene og med et ar på maven.

Jeg var spændt på, hvordan vores aften ville forløbe. Han havde som altid bestilt billetter på flette fingre rækken. Vi var i Scala at se »Kungsgatan« Himmelsk. Jeg kunne slå kolbøtter af glæde, hvis det ikke lige var for arret i min mave.

Min 'kærlighed' syntes, at det var fornuftigt, at jeg samlede på udstyr. Glædede sig til at se de køkkenting, jeg havde købt. Han sagde, at jeg var blevet mere voksen og moden. Hvad han mente, aner jeg ikke. Jeg føler ikke, at jeg har forandret mig. Måske lidt. Jeg ser lidt lysere på fremtiden, men jeg er da stadig bange for krigen. Det synes han ikke at være.

At dø af kærlighed må være en skøn død, men at dø af tuberkulose, som hans to brødre, må være rædselsfuldt. De nåede ikke at fylde tredive år. Tragisk. Han vil helst ikke tale om det. Forskrækker mig med at han også dør, inden han fylder tredive, og det bedrøver mig. Jeg forstår ikke, hvorfor han har disse tanker. Jeg vil tro på, at det er noget, han bilder mig ind. Selv om ... min moster døde jo også, inden hun fyldte tredive.

Der er herlig duft i værelset, fordi mor har lagt rent på sengene.

14. aug 1944

Min grublen over livet, og hvordan det former sig fra menneske til menneske er årsag til, at jeg ofte føler hverdagene besværlige. Jeg må tilstå, at jeg har svært ved at leve med uvenskab og ondskab.

Jeg savner vores lille paradis af have i Islev med al dens frodighed, og hvor jeg fik lov til at anlægge køkkenhaven. Porrer, gulerødder og hvidkål stod i lige rækker, min lærdom fra gartneriet. Stolt var jeg derimod ikke, da jeg første gang skulle hjælpe mor med at slagte en høne, fordi det stod sløjt til med kostpengene, som mor sagde. Hun fangede en stor fed én, som hun mente ikke lagde æg mere. Så slog hun dens hoved mod huggeblokken, og mens jeg holdt i benene, huggede hun hovedet af.

Jeg husker tydeligt, den spjættten der gik igennem hønen.

Nå, ikke mere filosoferen i dag. Og dog. Jeg vil lige fortælle, at jeg har været i biografen med mit hjertes kærlighed og set »Spurve under taget«

15. aug. 1944

Vi er begyndt en sympatistrejke. Den skal vare i fireogtyve timer og startede klokken tolv. Blev derfor hentet af ham jeg føler kærlighed for. Vi fik drøftet mange ting og blev enige om at mødes til aften, hvis ikke han blev kaldt til 'gymnastik.'

Heldigvis skete det ikke. Jeg er temmelig nervøs for, at han er med i noget mod tyskerne, men jeg tør ikke tænke på det.

Vil blot fortælle, at vi gik en lang tur i Utterslev mose, hvor der lever mange forskellige slags fugle, og hvor man om vinteren kan løbe på skøjter.

Tiden er løbet fra mig, for jeg satte mig til at læse en spændende bog. Nu vil jeg lægge mit trætte hoved på puden og være taknemmelig for en god dag med blide oplevelser.

31. aug. 1944

Det er snart længe siden, at vi en tidlig morgen blev overrumplet og besat. Man kan vist roligt sige, at landet blev lagt i lænker. Det var en tragisk dag, men at de nu har indført dødsstraf i hele landet og koldt og roligt skyder sabotører, gør virkelig et grumt indtryk på mig. Jeg kan blive dybt ulykkelig, når jeg tænker på, at mennesker, der forsøger at befri deres fædreland, kæmpe imod en stærk overmagt kan risikere at blive udsat for denne rå brutalitet. Jeg forstår godt, at nogen harmes og er med til at udøve sabotage.

Min veninde har holdt svendegilde, og jeg har danset mig glad. Det var en dejlig fest med mange søde mennesker, som jeg aldrig før havde hilst på. Hun har været i lære i en Monopol skotøjsforretning på Frederikssundsvej. Bare det var mig, der arbejdede med noget, som jeg kunne lide. Mit arbejde giver mig stadig konstant hovedpine. Især når jeg selv sidder og renser blokke i benzin eller fortynder.

3. sept. 1944

Mit sind mørkelagt, trods jeg forsøger at lukke alt det uhyggelige ude. Kan i min naivitet alligevel ikke fatte, alt det grusomme der sker. Jeg har forsøgt at mørkelægge så godt, at intet ondt kan trænge ind, for jeg vil ikke have hele min ungdom ødelagt af tristhed. Med oprejst pande og lyse tankesæt, vil jeg for fremtiden forsøge at møde efteråret med oprejst panden. Nyde hver eneste dag. Lige som mine veninder, der ikke skænker besættelsen en tanke. Kun hvis der sker noget ekstraordinært.

Far og mor er også godt trætte af besættelsen, det hørte jeg dem tale om i morges.

»Alt er så besværligt og ingenting kan man få,« sagde mor, som ofte står i en lang kø om lørdagen for at få kød til søndagsmiddagen.

»Det bliver dejligt, den dag man kan købe et stykke elastik, så man ikke nødvendigvis skal gå med sikkerhedsnåle, for at holde underbukserne oppe.«

19. sept. 1944

Vær dog ikke bange, beroligede jeg mig selv, da sirenerne midt på dagen hylede. Jeg var på arbejde og blev bange, da vi blev beordret i kælderen. Som sædvanligt ved luftalarmer myldrede uendelig mange mennesker nedad trapperne. Helt fra fjerde etage ned til første, hvor jeg i dag befandt mig. I den fugtigkolde og klamme kælder, forsøgte vi at sætte os, hvor vi kunne komme til det.

Nogle benyttede sandsækkene, der er stillet op for vinduerne, for at beskyt-

te os mod eventuelle glassplinter. Nogle satte sig simpelthen op på de mange store papirruller, der er opmagasineret her, mens andre havde nået at slæbe deres stole med. Der var en ivrig gisnen om, hvad der nu skulle ske. Jeg sad tavs og nervøs og iagttog dem alle.

»Nu sker der forhåbentlig noget spændende,« sagde en ung pige, der hører til på et firma, der ligger på tredje etage.

»Der sker alt for lidt her hjemme,« blev hun ved. »Vi mangler spænding.«
Fri mig for spænding på disse betingelser, tænkte jeg bange.

Der sad også en fremmed ung dame, som jeg simpelthen ikke kunne få øjnene fra. Hun var smart i tøjet, og hendes sko var højhælede og flotte. Hun så nærmest ud som om, hun skulle til fest. Hun snakkede uafbrudt.

Pludselig sagde pigen fra tredje:

»Bare de ville smide en bombe midt på Rådhuspladsen, så der kunne blive lidt rav i den.«

Ingen svarede. Flere rystede på hovedet. Jeg tvivler også på, at hun mente, hvad hun sagde.

Jeg lod mine nervøse tanker flyve højt op til ham, der eventuelt styrer og regerer dette vanvid. I min ulykkelighed bad jeg i mit stille sind.

‘Kære Vorherre lad der ikke ske noget. Lad der dog snart blive fred i verden.’

Jeg må indrømme, jeg tvivler efterhånden lidt på, at der er en højere magt til, som det siges.

På en måde misundte jeg den modige unge dame. Hvorfor er jeg dog født med sådanne skvatlignende egenskaber?

Da vi endelig kom op fra kælderens blev vi med det samme klare over, at et eller andet var galt. At der var sket noget mystisk. Tyske biler kørte nemlig i stor fart ud og ind af porten til politistationen, der ligger skråt over for fabriken, og der stod også tyske vagtposter, og det plejede der bestemt ikke.

Som altid begyndte rygterne at svirre. Flere damer hang ud ad vinduerne for at se, hvad der skete.

Hvis rygterne talte sandt, har tyskerne taget politiet. Gad vide, hvad de nu har fornærmet vores fjender med?

»Først gik det ud over jøderne, og nu blev det altså politiets tur,« sagde far, da han kom hjem. »Nu er vi da helt uden lov og ret.«

Sept. 1944

Efter arbejdstid tog jeg i dampbad med efterfølgende gymnastik på terrassen i Frederiksberg svømmehal. Spadserede derefter til Brønshøj torv. Følte, at den kedelige oplevelse med politiet måtte blæses ud af hovedet. Vi ved nu med sikkerhed, at alle der gjorde tjeneste forleden, er blevet taget til fange. Endnu et tegn på fejhed. Melde falsk luftalarm, så de uforstyrret kunne foretage deres bedrag, føler jeg lusket.

Jeg har flottet mig og købt en ny undertrøje til fire kroner og en Halex tandbørste. Mor har fået den gamle til at kridte sko med.

Mor havde bagt en kage af karfoffelmel, og den smagte udmærket, så det er nok ikke sidste gang, hun bager den.

Sept. 1944

Jeg sidder på mit værelse og funderer over livet, som jeg finder højest besynderligt. Der er for tiden sået utryghed og bitterhed i mange sind. Her i landet er der begået mange ugerninger. Landet er også delt op, som i to lejre. Den største lejr er imod besættelse, den anden er medløbere og håndlangere. Far siger, at modstanderne er nogle kedelige elementer, og jeg vil give ham ret.

Jeg spekulerer ind i mellem over, hvorfor de er blevet håndlangere.

Er det mon for at hævde sig på noget?

Eller ligger der noget andet til grund?

På arbejdet er det gået nogenlunde. Far og jeg fulgtes ad på cykel hjem og fik os en god sludder, om de maskiner, der for tiden er under opførelse, og som far har leveret tegningerne til. De skulle ret hurtigt kunne betale sig ind, mente far, som har søgt patent på dem. Dog i chefens navn. Far er lige glad, bare de fungerer tilfredsstillende, sagde han.

23. sept. 1944

Jeg forstår godt, at min veninde er stille og tavs i disse dage. De har stadig intet hørt fra hendes broder, der er politibetjent. Aner ikke, hvor han er havnet. Jeg ville være lige så ulykkelig, hvis det var mine brødre, det var gået ud over.

I aften er mit ønske retfærdighed for alle mennesker på jord. Et ønske, jeg efterhånden tvivler på kan realiseres.

Inden jeg lægger mit legeme i sengen, vil jeg skrive et digt.

BESATTE

Og mens vinden suste
uvejret føg over land
voksede børn op
med iskrystaller
hængende over deres hoveder

og der var dage
mættede
af lyse solstrejf
dage
forstenet i sorg

men børnene
løb glad og ubekymrede omkring
i det besatte land

kun når de ved sireners hysten
blev hevet op af varme senge
båret ned i kolde kældre
hvor de ved lyskasters skær
spiste godbidder
og trykkede sig ind
til voksnes kroppe
anede de utrygheden

og nattens vågne timer
blev skjult i varme dyner
og forældreuro

men når dagen gryede
byggede de atter sandslotte
i forårssolen
og plukkede anemoner
i skovbunden

14. okt. 1944

Stormen rusker i træerne og jeg kan fra mit vindue se, at skyerne for fuld fart tvinges hen over himlen. Det ser næsten ud som om, de skynder sig for at komme bort fra vort besatte land. Som om de er bange for at blive ramt af anti-luftskyts.

I aften er mine tanker kulsorte. Jeg hører råb om hjælp fra alle verdens-hjørner, uden at kunne udrette det mindste, og det gør mig ked af det. Den sorgløse ungdom, der taltes så meget om på min konfirmationsdag, kan jeg ikke få øje på. Hvordan også være sorgløs og glad, når så mange lider en grusom skæbne.

Mit nyvågnede sind bliver oprørsk. Dog forsøger jeg at lægge mine fjend-ske følelser til hvile. Skjule min ulykkelighed, så godt som muligt. En stor hjælp er du min lillesøster, som ligger lige her ved min side og sover. Du får varmen til at stige op i mit indre.

16. okt. 1944

En isnende kulde gennemstrømmer mit hjerte, når jeg tænker på min ven-

indes broder. Familien har endelig fået vished om, at han er havnet i en koncentrationslejr i Tyskland.

Jeg må indrømme, at der er en usigelig frihedstrang i mit indre. Krige har alle dage eksisteret. Dog er 'Min krig,' som jeg kalder den blot blevet mere barbarisk, fordi det går ud over så mange uskyldige, når man bomber hele byer med både børn, unge og gamle.

Nu vil jeg berette om noget rart. Efter en pludselig indskydelse i eftermiddag tog jeg sporvognen ud til mormor. Jeg bad far sige til mor, at jeg ikke kom hjem og spiste til middag.

At turen blev en form for gymnastisk øvelser var bare en afveksling. For da sporvognen var stuvende fuld havde jeg dårligt sat mig ned, før der kom en ældre mand eller kvinde, eller en gravid eller en mor med barn på armen op i vognen, og så kunne jeg rejse mig for at gøre plads for vedkommende. Det blev én stor op og ned tur.

Men mormors glæde var besværet værd. Hun havde grædt kunne jeg tydeligt se, så jeg blev glad over, at jeg havde gjort alvor af mit hovedkulde indfald. At brevet som hun netop havde fået fra min flygtede moster var årsagen, var jeg ikke i tvivl om, da jeg læste det. Hun skrev, at hun savnede os alle og var meget ensom i Motala, den by de var havnet i.

Jeg blev et par timer, så kaldte danseskolen, hvor jeg skulle undervise.

Jeg må indrømme, at jeg havde svært ved at efterlade hende til sin ensomme tilværelse. Hendes milde, smilende ansigt, fulgte mig hele vejen hjem.

Okt. 1944

Lyst vejr får mig til at føle glæde. Jeg bliver tydeligt let i sind og kunne juble over livet, når solen står højt på himlen. Selv krigen bliver kun et svagt baggrundsonde. Trommer regnen derimod på ruden, og er vejret mørkt og trist, kan jeg blive fyldt med triste tanker.

Det var sikkert dette triste vejr, der fik indflydelse på alle på fabrikken. Stemningen var i det mindste ikke særlig opløftende.

Det regnede så meget, at mine sko var ved at gå op i limningen, simpelthen gabte, så jeg blev enig med mig selv om, at det vist var på tide, at jeg fik aflagt vores flinke skomager et besøg. Han snakker altid meget, når jeg kommer. Måske fordi jeg giver hans lille pige ekstra undervisningstimer i ballet.

På grund af smerter i benet måtte jeg i aften til læge. Jeg fik at vide, at jeg måtte indstille dansen til benet blev i orden.

Jeg var både våd og kold, da jeg kom fra dans, så jeg smed alt tøjet og sidder nu i sengen og lader pennen danse hen over papiret,

20. okt. 1944

At nogle mennesker er så rige, at de kan tillade sig næsten alt, mens andre er

så fattige, at de må vende hver en øre og alligevel dårligt kan opretholde livet, kan være vanskeligt at fatte. Hos os har vi det udmærket, selv om vi ikke har så mange penge.

En af mine venners far dyrker tobak i sin have. Nogle mærkværdige planter, hvis blade han benytter i sin pibe. Han siger, at det smager godt nok men lugter forfærdeligt.

På grund af noget kedeligt og stærkt lugtende arbejde har jeg følt dagen indholdsløs og sur.

Okt. 1944

Amalienborg slotsplads er et trist syn med alle de pigtrådsspærringer, der er lagt ud. Min veninde og jeg har været der inde og vi blev enige om, at det var et trist syn. At det skulle overgå vores ellers lille fredfyldte land, er ikke til at fatte.

Tænk, at det skal være nødvendigt at beskytte kongefamilien med pigtråd. Det må føles stygt at skulle leve på den måde. Jeg beundrer dem. De smiler altid, når man ser dem på fotografier. Selvom de sikkert har mange bekymringer kan vores fjender heldigvis ikke spærre deres smil inde.

6. nov. 1944

Et kært menneske har i dag fejret fødselsdag, og jeg var med som gæst. Mødte også hans familie for første gang. Jeg følte, at jeg blev iagttaget vel rigeligt fra alle sider og kanter og tænkte, mon jeg er god nok.

Min gave til ham var et flerfarvet halstørklæde, som jeg havde købt på hjørnet af Falkoner allé, hvor min tandlæge bor.

Er blevet fulgt til havelågen og sidder nu og skal gøre min indflydelse gældende. Far var i dårligt humør, fordi han hverken gå eller stå chefen tilpas. Jeg ville ønske, at han havde et andet arbejde. Måske på en danseskole. Der er altid glæde og tilfredshed og en god stemning.

Allerhelst ville jeg have haft en fødeklinik, som min farmor og hjælpe små menneskebørn til verden. Det er et arbejde fyldt med glæde, som ville have passet mig. Men sådan skulle det ikke være. At læse koster penge, og det havde vi ikke. Derfor er jeg havnet hos far. Han siger, at man kan alt, hvad man vil, men der tager han fejl. Jeg ville meget gerne have læst videre.

Far kan alt. Han spiller skak, badminton, tegner, maler og spiller på mange instrumenter. Han reparerer også radioapparater, uhre, forsåler sko og mange andre ting. Dygtig til at fotografere og lave billeder er han også.

Noget tror jeg nu ikke, han kunne. Stoppe strømper, lave mad sylte, vaske og brodere. Det interesserer ham nemlig ikke.

En af damerne hos far har holdt blå mandag, som de kalder en pjækkedag. Det er hun vældig god til. Hun undskylder sig altid med, at hun selv betaler.

At hun sætter os andre i forlegenhed, tænker hun vist ikke på. Endnu engang tillykke kære fødselsdagsbarn.

11. nov. 1944

Min erindring fra de år, hvor vi boede i Islev, er ofte så stærk, at jeg klart fornemmer alle mine oplevelser i barndomsårene. Jeg husker ganske tydeligt mit første møde med den mand, der skulle konfirmere mig. Han lignede grangiveligt, en af figurerne fra den billedbibel, som min skolekammerat havde, og som jeg tit misundte hende på grund af de mange smukke billeder, den indeholdt.

Jeg kiggede ofte i smug på hans godmodige og rolige ansigt.

Han kunne være vorherre selv, tænkte jeg.

Er her til aften blevet færdig med at trække min perlekrans om. Den var knækket. Har også haft besøg af to veninder, som til min store forbavselse tog en bil hjem. De må have godt med penge var min tanke.

Nu hyler sirenerne. Uheldigt! Far er til skak. Håber snart, han kommer.

Luftalarmen er forbi for denne gang. Far er kommet og vi har drukket te og sludret lidt nede i stuen.

12. nov. 1944

Jeg er svær at få op om morgenen, siger mor. Men i dag, hvor der var noget spændende i vente, var det ingen sag.

Danseskolen har afholdt revy på Husum Møllekro, hvor jeg har steppet og sunget. Vi har alle, som sædvanligt solgt billetter til familie og venner. Jeg fik en yndig buket, da jeg havde sunget. Fik også i aften danset mig glad og varm.

Fandt et kongemærke på vejen derop. Jeg ved ikke om, jeg vil aflevere det. Jeg har længe ønsket mig ét, men har ikke haft råd. Tænk dig, jeg er i sommerhumør på en vinterdag. Fantastisk. Jeg fulgtes med far og mor hjem og vi fik rigtigt drøftet dagens oplevelse.

Far spurgte, om jeg ville spille med i en revy i hans badmintonklub i Rødovre, og det lovede jeg. Skal blot have lokket nogle flere fra danseskolen med.

Nov. 1944

Kære moster og onkel.

I skal ikke være så kede af det. Her er ikke særlig rart at leve. Vore besættede forlanger sorte mørkelægningsgardiner for ruderne, som i ved, og ro i gaderne. Ét gode er der dog kommet ud af formørkelsen. Sammenholdet familierne imellem er blevet bedre. Man er blevet mere tolerant. Man samles ofte over en kop kaffe, eller surrugat, som mor kalder det.

Når der ind imellem er spærretid, så man skal være tidligt inde, og når der

er luftalarm, er det surt at skulle op af sin varme seng og ned i kælderen. Vi sidder ned langs kældeutrappen. Det mest sikre sted siger far, og vi sidder indhyllet i dyner og tæpper. Vi får næsten altid et eller andet godt at spise. For det meste kiks, hvis ikke mor har bagt en kage.

Ofte kan vi høre de engelske flyveres brummen højt oppe over os. En mærkelig summen. En underlig uhyggelig lyd. Jeg tænker tit, bare de ikke taber en bombe ned i hovedet på os.

Da der var generalstrejke kørte far og mor ud på landet og købte kartofler, grøntsager og æg. Nogle gange står vi i kø hos vores købmand, for at få fat i noget spiseligt, hvis der skulle blive mangel på varer. Og mor står hver lørdag i kø hos slagteren.

Sæben vi bruger nu, er noget mærkeligt sæbe, der næsten ikke skummer. Den sæbe, far købte så meget af lige inden krigen brød ud, er brugt op.

Jeg kan fortælle, at nogle biler kører med gasgenerator. Vi har rationeringsmærker til mange ting, så mor hun bytter tit med andre. Når vi henter rationeringsmærker på skolen får vi en hel masse fine ark, som jeg nogle gange for lov til at klippe ud. Mor deler dem op i portioner til en uge ad gangen. Så kan hun bedre få dem til at slå til, siger hun. Mor har altid system i tingene og bruger helst ikke mere, end hun må.

Vi samler alt det træ op, som vi finder på vejen og bruger det i kakkelovnen. Der må ikke gå noget til spilde i krigstid, siger mor. Jeg må bruge sikkerhedsnåle, fordi mor ikke har noget elastik.

Far ler og siger, at sikkerhedsnålene har fået deres renæssance. Ham, som jeg kommer sammen med har fået træsadel på sin cykel. Stakkel.

Værst af alt er nok usikkerheden. Tro mig. Jeg er et værre skrog. At de jager så mange mennesker og spærre dem inde eller sender dem i koncentrationslejre gør mig ked af det.

Dette brev vil jeg gemme til I en gang kommer hjem, for mor siger, at meget af det skrevne alligevel vil blive sværtet over, hvis jeg sender det. Hun siger også, at det er alt for farligt at sende afsted, så I må have lidt tålmodighed.

Jeg må nok give mor ret. Der er jo censur på alle breve, der passerer grænsen til Sverige.

14. nov. 1944

Jeg forsøgte i den milde novemberluft, som forsødede min cykeltur fra arbejdet, at blive af med lugten af bakkelit og tjære. Det hænger i tøj og hår, selv om man har kittel på.

Jeg har til aften undervist på de to store ungdomshold og har følt glæde. Stemningen var fornøjelig og varm, så jeg glemte alt om fabrikken og hovedpine.

17. nov. 1944

Far overraskede damerne, der spiste skuffemad i formiddag, men han tog det nu meget roligt. Sagde smilende, velbekomme, og gik da han havde afgivet sin besked. Det er en dårlig vane med skuffemad, for så skal der købes wienerbrød til frokosten.

En kedel med tjære kogte over i dag, og en dame brændte sig på hånden. Far sendte straks bud efter brandsalve og plaster, så hun kunne blive forbundet.

22. nov. 1944

I nat har der været sabotage på kommunekontoret, der ligger på den anden side af fabrikken. De damer, der havde været på natarbejde havde hørt et forfærdeligt brag og troede først, at det var fabrikken, der røg i luften. Godt chokerede havde de smidt sig ned bag en maskine. Nattevagten, der kom lidt efter braget, havde dog hurtigt fået dem beroliget.

Far fortalte på hjemvejen, at sabotagen var foretaget for at udslette et kartotek. Det var nemlig folkeregistret, de havde saboteret.

Mormor har sendt det dejligste brev, hvori hun spørger, om jeg snart kommer og besøger hende. Fik naturligvis dårlig samvittighed. Vil tage en tur der ud i morgen, så vil jeg samtidig vise hende min nye hat. Den er sort og har en lille fjerduk i hattebåndet.

I aften vil jeg sidde længe oppe og læse i den kærlighedsroman, som jeg lige er begyndt på.

»Du er og bliver en værre romantiker,« siger mor og ler.

27. nov. 1944

Mit liv er på en eller anden måde blevet rigere, fordi jeg har fået én at holde af. Én at betro mine små hemmeligheder og lette mit urolige hjerte til, uden dog at føle at jeg er barnagtig.

Der er ofte lysende stjerner på min sorte nattehimmel. Når jeg finder verden ond, forstår han mig.

Branden, der havde været på fabrikken i nat, har gjort mig uendelig træt. Al det kolde, våde og snavsede, vi har måttet rode i, for at komme i gang, har også gjort, at jeg endnu fryser.

Det blev en større renselsesproces. Alle deltog, selvom flere af damerne brokkede sig enormt og sagde, at de ikke var ansat, som skurekoner. Alt i alt var dagen fyldt med sure miner, snavs og kulde. Fyret var også gået ud og vinduerne stod det meste af dagen på vid gab, så jeg kunne lige så godt have befundet mig på Grønland eller siddet på toppen af et isbjerg.

Jeg var simpelthen nødt til at gå i dampbad på hjemvejen.

Jeg har i aften undervist på de store hold på ungdomsgården, så min stemme er næsten forsvundet. Mor siger, at jeg lyder som en skrukken høne.

28. nov. 1944

Der er stråleglans i mine øjne, når jeg ser på min forelskelse, siger mor. Hun siger også, at jeg skal passe på ikke at stole for meget på ham. Hun mener, at alle mænd er ens. Jeg ville dog ønske, at mennesker ville stole lidt mere på hinanden. Ellers bliver det lidt for trist. Hvis vi bare havde lidt mere tillid til hinanden, kunne det måske være, at verden blev bedre at leve i.

Udsigterne til fred ser ud til at være langt borte. Det er som om, at ingen orker eller har magt til at standse krigen med dens grusomheder, og det er sørgeligt. Mor mener, at de er bange for at tabe ansigt.

I overmorgen fylder min lillesøster fem år, og jeg har fire små og én stor pakke til hende.

29. nov. 1994

I aften får du blot et digt.

Onde drømme har jeg kaldt det.

Jeg drømte i nat og græd
drømte om store ækle rotter
der fór afsted,
på jagt efter jøder
over mark og enge,
men de jagtede også piger og drenge.

Jeg drømte i nat at alt var grønt
men der var intet græs og ingen træer
kun soldater i grønne uniformer
med geværer.

Jeg drømte i nat
at nogen slog og pinte dem
som jeg havde kær
men med ét blev de grebet af angst
og skjulte sig bag skovens nøgne træer.

Jeg har så mange drømme, græder tit
af angst og utryghed har sindet lidt
i søvnen mit hjerte vrides og vendes
jeg hader onde mennesker
og mennesker der skændes

Jeg drømte og græd i nat
over tabet af en dyrebar skat
skatten er den lykke og glæde
der hos næsten alle børn og unge er tilstede.
De leger kun og tænker ingen grimme tanker
har kun varme smil
og små hjerter der hastigt banker.
De springer om
som klædt i vårens lyse kåbe
at de må blive ved med det
jeg inderliggen håbe.

Jeg drømte i nat og græd
for far og mor var væk
og jeg ledte bag både hegn og hæk.
Så vågnede jeg brat af søvnens gråd
og grusomhed
for mor kaldte
stå nu op og kom her ned
og alt var rart og godt
det var en dejlig morgen
og forårssolen dræbte langsomt sorgen.

Lør. 1. dec. 1944

Tavs og fuldkommen tanketom gik jeg i morges, min ensomme tur til bussen. Det var bælgravende mørkt og en isnende kulde mødte min kuldske krop, idet jeg trådte ud ad døren. Men trods kulde og mørke var der alligevel noget forventningsfuldt til dagen.

Genboen havde allerede julepyntet, kunne man se gennem vinduet.

På fabrikken var der ikke så mange ordrer, så der blev tid til at julepynte. Arbejdet gik iøvrigt let. Der blev nemlig sunget julesange hele dagen. To havde pjækkesyge og en dame mente, at de i forrige uge, var blevet ansat på fast ugeløn.

Nogle damer skulle ud i aften. Det havde jeg ikke penge til. Det interesserer mig nu heller ikke. Jeg har dog været med til en fest, hvor de startede med at drikke noget, som de kaldte puttimut, og som ikke engang smagte godt. De piger, der var med blev nærmest fjogede. De skabte sig som vilde dyr. Jeg dansede også og morede mig, selvom jeg ikke drak den hæslige drik, men jeg var glad, da jeg omsider var hjemme.

Jeg holder mest af festerne på danseskolen. De forløber på en helt anden og mere rolig måde, hvor ingen behøver at drikke for at more sig.

Mor var også begyndt at julepynte, men bad min broder og jeg om at fortsætte, hvor hun slap.

Vi har haft gæster og moret os. Dog var mor lidt træt. Det er jo også hende, der laver det hele.

Min opmaskenål er blevet væk, så nu har jeg to par strømper, der venter på at blive masket op. Jeg har ryddet op i skabe og skuffer og forsøgt at smide gamle breve væk. Det lykkedes ikke. Med decembersmil og forventning til julemånedens lys og glæde vil jeg gå i seng.

Dec. 1944

Jeg har atter set skygger af sorte uniformer. Højtsnakkende mænd. Og selvom man ofte ser mænd i uniformer er det dog første gang, at jeg har set nogle af de berygtede hippofolk, der trådte i stedet for politiet.

I aften er det fortærende koldt, så jeg håber sandelig ikke, at vi skal i kælderen. Ilden i kakkelovnen er gået ud, og mor siger, at det ikke kan betale sig at fyre op, fordi vi snart skal i seng.

»Vi er nødt til at spare på brændslet,« svarede hun, da far brokkede sig lidt og sagde: »Her er hundekoldt. Jeg fryser.«

Han sad og spillede skak med sig selv, alt imens han, som så ofte før, lod sine hænder køre op og ned ad lårene, som for at varme sig.

Mine fingre er også stive pinde, men det er ikke nogen nyhed. På fabrikken er der også tit koldt.

Min kære dagbog. Du er nu næsten fyldt ud med ord af den ene eller anden slags. Jeg håber, at denne uhyggelige verdenskrig snart må få en ende. At de 'aggressive' snart har fået nok.

Far mener, at verden er som et puslespil, hvor alle brikkerne er lagt forkert. Men så må de jo have ligget forkert til alle tider, for krige har der altid været, ved jeg. Trods dette trænger denne krig sig langt ind i min ellers varme bolig, ryster den og giver mig kuldefornemmelser og onde drømme.

13. dec. 1944

Nu er det vist på tide, at jeg får dig hevet frem af kommodeskuffen, hvor du min fortrolige til daglig ligger godt gemt af vejen. Først undskyld min svigten. Men, jeg har virkelig haft meget at se til. En undskyldning mere, der er altid så koldt på mit værelse og det stækker også skrivelysten.

I aften vil jeg betro dig, at jeg aldrig kunne være med til at pine og plage mennesker. Hverken fysisk eller psykisk. At nogle mennesker kan er for mig uforståeligt.

At mange kan være så ovenud glade, når vores land er besat, forstår jeg heller ikke. Men det er måske glæden, der er med til at holde modet oppe hos almindelige mennesker.

Min veninde siger, at hun ikke kan være rigtig glad, så længe hendes broder lever i fangenskab. Hun misunder mig, fordi jeg ikke har de problemer. Ved jo heller ikke, at krigen også har skåret dybe ridser i mit sind. At også jeg lever med en form for utryghed i mit indre. til trods for at jeg næsten skammer mig over at være så pessimistisk.

Jeg vil også betro dig noget, som du måske allerede er vidende om. Jeg elsker julemåneden, hvis man ellers kan elske en måned. Men alle er så rare ved hinanden i den måned. Tænker kun på at glæde.

Det ville være dejligt, hvis denne rarhed ville fortsætte året rundt.

Mon hr. Hitler kan holde en fredfyldt jul, når han har tusindvis af folks lidelser på samvittigheden?

Mon han tænker på andre end sig selv?

Vi har hos os fået klippet både julehjerter og lavet kræmmerhuse til aften.

14. dec. 1944

Så er der kun ti dage til juleaften, og min broder og jeg har lavet en sjov julekalender, hvor vi skiftes til at sætte et kryds hver dag. Vi har alle givet et lille bidrag af nissetegniger, grangrene eller juleting fra blade og julekataloger. Jeg tegnede en nisse med en and i favnen. Den and, som vi måske skal spise juleaften.

Min broder tegnede en nisse på en cykel. Måske fordi han ønskede sig en ny cykel. Far er en dygtig tegner og hurtig. Han lavede nogle tegninger af hunde med pakker i munden og til sidst et juletræ.

En af mine veninder skal tilbringe juleaften i Nordsjælland hos hendes forlovedes forældre. Hun siger, at hendes svigermor er møgforkælet. Bare sidder i en stol og kommanderer med stue og kokkepige. Sidst hun var på besøg, var hun blevet sat til at pudse sølvtoj, mens hendes forlovede og hans far gik på jagt. Det havde taget hende fire timer, og hun havde været rasende.

I dag var vi flere, der måtte dele madpakker. To damer havde glemt deres.

Jeg var heldig at køre gratis med sporvognen. Idet jeg steg op, var der en dame der skulle af. Hun spurgte, om jeg ville have hendes omstigningsbillet.

Mor var glad, da jeg kom hjem med noget stegeflæsk, som jeg havde købt af min venindes forældre. De havde skaffet sig en gris fra landet og brød sig ikke om stegeflæsk.

Far har været i skydeklubben og har brugt sit nye gevær, for første gang.

15. dec. 1944

Der er juletræer i gaderne og julelys i alles øjne. Forretningsvinduerne er pynetet festligt op til højtiden. Et dejligt syn, som jeg nød i fulde drag da jeg i eftermiddag besøgte mormor. Jeg må indrømme, at mit hjerte næsten blødte, da jeg

atter skulle forlade hende. Hun har ledegigt og mange smerter. Stakkels lille mormor.

Hjemme har vi skrevet små sedler med ønsker, som far havde bedt os om. For mit vedkommende er det en let sag. Jeg er jo begyndt at samle på udstyr. De små føler vist det hele, som et slaraffenland i denne tid og kan dårligt holde til spændingen. Forståeligt.

17. dec. 1944

Blide følelser overvælder mig af og til, og så er jeg verdens lykkeligste pige. Men jeg kan til tider også være ulykkelig. Især, når jeg bliver skældt ud eller kommer til at tænke på min moster der døde, eller hende der måtte flygte fra alt, hvad hun ejede.

I år må mine gaveindkøb på grund af fordelingen begrænses.

På fabrikken er mange af damerne sure, fordi vi må gå på fordeling. Jeg føler dog lige som far, at det er den rigtigste måde, at gøre det på, når der ikke er arbejde til alle. Ellers måtte han jo fyre nogle af damerne.

20. dec. 1944

Sabotagen er i dag gået ud over en villa på hjørnet af Falkoner allé og Christians Winthersvej. Det er muligt, at det er Schalburgtage. Ingen ved noget med sikkerhed. Blot er der knust mange ruder. Der lå glasskår over alt. Det var mest forretningsruder, det var gået ud over.

Julelys og glimmer træder uvilkårligt lidt i baggrunder, når noget sådant sker.

Jeg har undervist juniorholdet i aften. Er blevet hentet af noget af det kæreste, jeg har. Min ungdoms tryghed.

24. dec. 1944

Julestemning, lys, gaver og dejlig mad har været aftenens oplevelser. Vi dansede længe om træet og sang og legede med de små. Jeg fik et likørstel af mine brødre, og tre par kopper af far og mor, samt et sæt varmt undertøj. Til 'frossenpinden' stod der på kortet. Af min bedste venindes mor fik jeg et par skisokker, og af min veninde et lille spejl. Var i formiddag hos fars gamle moster og mormor med juleblomster og chokolade. Mormor vidste ikke, om der kom nogen og hentede hende til juleaften, og jeg følte det forfærdeligt. Mor siger, at mormor kun har de nioghalvtreds kroner om måneden, til både husleje tøj, mad og gaver, som hun får i aldersrente.

Fars gamle moster har det betydeligt bedre. Hun har en mand, hus og have og mangler ikke penge.

Jeg er så træt, som om jeg havde slæbt rundt på ti kilo bly hele dagen, og

vil slutte beretningen fra endnu en besat juleaften med at ønske fred i hele verden.

Far beroligede mig lidt, da han fortalte, at der julenat ikke bliver bombet eller skudt.

1945

1. jan. 1945

Igen har jeg svigtet dig en tid. Men nu skal det være. I en ny dagbog må jeg fortælle, at jeg er så glad, som ikke længe. Jeg har tilbragt en lattermild nytårs-aften hos min danselærerinde og hendes søde mand og har sovet der i nat. Dog var far ikke særlig venlig, fordi jeg først kom hjem ved middagstid i dag. Jeg drak morgenkaffe i et dejligt, lattermildt selskab, hvor også hendes forældre deltog.

Trods fars sure miner sidder latteren endnu i kroppen, så jeg kan vist roligt sige, at jeg kom godt ud af det gamle år.

Usædvanligt, at jeg kun er fyldt op af glade tanker. Usædvanligt, er det også, at jeg ikke føler mig trist, selvom far er gal.

Jeg vil i det nye år forsøge at blive mere modig. Bygge en skal af hårdhed op om mig selv, så jeg ikke knuses, hver gang jeg hører noget grusomt eller bliver bebrejdet.

2. jan. 1945

Har været hos min tilkommende svigermor og lavet kogt torsk. Men jeg har på kogeskolen lært at smage sovsen til med lidt sukker, og det faldt bestemt ikke i god jord. Det må desserten amerikansk frugtsalat have gjort. Hun kritiserede den i det mindste ikke.

3. jan. 1945

Har frosset både på arbejdet og hjemme, så skrivelysten er behersket. Vi har ikke så meget brændsel.

På kogeskolen havde vi en morsom aften. Det samme til dans og ballet.

Vil 'god to bed' i iskolde omgivelser og med et tykt lag isblomster på ruden.

Jan. 1945

Han påstår stadig, at han går til gymnastik hver tirsdag, men jeg har mine ban-ge anelser. Spørger dog ikke så meget, for ikke at blive urolig. Har dog hørt fra en af hans venner, at det er en militær undergrundsgruppe, han træner i. Men hvad han træner til står hen i det uvisse. Hvorfor egentlig disse egoisti-ske tanker.

Min venindes mand, der har været militærmand, er også med i en sådan gruppe.

15. jan. 1945

To døve mennesker gjorde i dag et dybt indtryk på mig. De sad i sporvognen og snakkede sammen udelukkende ved hjælp af mund og håndbevægelser. Jeg var ikke i tvivl om, at de morede sig over et eller andet, og jeg følte mig som hypnotiseret af deres måde at kommunikere på. På en måde må det være dejligt ikke at kunne høre de uhyggelige sireneter. Det ville være en fordel for mig 'skrog.' Jeg ved ikke noget værre end når den skingrende lyd, borer sig tværs gennem nattens stilhed.

18. jan. 1945

Min broder har fejret fødselsdag, og jeg har foræret ham tyve cigaretter. Han er begyndt at ryge og har ikke selv råd til at købe ret mange. Han er altid glad og smiler meget. Dog er han ikke glad, når vi får frikadeller med løg eller hvidkålssuppe. Pandekager går bedre an. Jeg var til klaverundervisning og ballet, men nåede lige at hilse på gæsterne inden de gik.

20. jan. 1945

Trods store diskussioner med ham, jeg holder af og kommer sammen med, fordi jeg skal spille med i 'Sommer i Tyrol' mener far og mor, at jeg ikke skal snyde mig for den fornøjelse. Så jeg gør det, og håber at han tilgiver mig.

En ung pige sagde op i dag. Hun ville ikke finde sig i at sidde og fryse.

Mine brødre har haft gæster, og de har moret sig utroligt. Far har flottet sig og købt nye skøjter. Jeg håber, at han vil få fornøjelse af dem og ikke falder. Inden jeg går i seng, vil jeg brodere lidt på min kaffedug. Det er snart længe siden, jeg har haft den fremme. Jeg bestiller snart ikke andet end at stoppe strømper og reparere slidt tøj.

23. jan. 1945

En af min onkler er blevet føl. Det kalder man, det lokale vagtværn, der er blevet oprettet for at holde ro og orden i gaderne. Jeg tror sagtens, at han kan sætte sig i respekt. For trods sit smilende udtryk, er han både stor og stærk og kan også være bøs, især overfor min moster og børnene.

Jan. 1945

Jeg forstår ikke alle de korps der findes, og mener at det utroligt, at man går ind i noget, der kan skade ens eget fædreland og befolkning. Det må da være syge mennesker.

Jan. 1945

Urmageren forklarede, at det var en rubin, der var knækket og bad om fem

kroner for reparationen, da jeg kom for at hente det. Atter en udskrivning, som jeg ikke havde regnet med.

Jeg fryser. Vil derfor ikke skrive mere. Blot gå i seng og læse.

Febr. 1945

Lidt åndelig føde fra en pige der for det meste er glad, men alligevel er præget af besættelsen. Både af landets og af besættelse af ham, hun holder af, men ikke altid forstår. Han vil bestemme alt, og kun gøre de ting, som han har lyst til. Er vi til en fest på danseskolen, vil han altid tidligt hjem. Er vi ude hos venner er det akkurat det samme. Han er ellers noget af det bedste jeg ejer, så jeg befinder mig ofte i et dilemma og må følge med, selvom jeg gerne ville have moret mig sammen med vores venner.

I dag har vi spadseret i nyfalden sne og talt om hvordan vi kunne tænke os fremtiden.

Febr. 1945

Fra mit vindue har jeg i dag set solen gå ned, og det var et smukt syn på en kold vinterdag. De smukke rødlige farver skabte glæde i mit sind. Satte simpelthen min krop i bevægelse. Tænk, hvis man boede midt inde i byen og ikke kunne nyde en solnedgang.

Febr. 1945

Stakkels unge mennesker, der skal være soldater. I den retning har piger i det mindste det langt bedre. De skal ikke ud at kæmpe mod nogen, som de slet ikke kender og som måske er lige så bange, som de selv. Livet er mærkeligt. Tænk, hvis uvenskab og havepsyge ikke fandtes. Tænk, hvor godt vi ville have, det uden misundelse, kævl og strid.

En af fars arbejdsmænd har fortalt, at han har fået en 'feltmadras' til nabo. »Et grimt udtryk,« sagde mor og rystede på hovedet, da jeg fortalte det.

»Det er ikke værd at lytte efter sladder.«

15. febr. 1945

Mit sind er delt op. Sådan føler jeg det i det mindste. På den ene side føler jeg magtesløshed og er urolig og bange for, hvad der kan ske med os og landet. Jeg føler mig ofte så lille i den store verden, der omgiver mig. Det er især under luftalarmer mine følelser præges af angst og utryghed. Er der så nogle dage, hvor jeg ikke hører om uhyggelige ting, kan jeg føle en tindrende glæde hvirvle rundt i min krop.

At man nu også benytter brandbomber for at gøre bombardementerne mere effektive, får mig til at tro, at menneskeheden er ved at gå fra forstanden.

Febr. 1945

Jeg har været heldig at købe nogle lagner af en toldbetjent, som vi kender. De er ellers ikke til at få fat i. Så selvom det ene hjørne på hvert lagen var klippet af, var jeg alligevel yderst tilfreds. Det forlød i krogene, at de skulle være stjålet fra tyske depoter, og at der havde været et hagekors i hvert hjørne.

Jeg har alt mit udstyr stående på mit værelse bag den store læderstol med messingknapperne. I grunden er det mærkeligt, at kun piger samler på udstyr. Drengene skal jo også giftes. Ham, jeg kommer sammen med ville hellere dø af grin, tror jeg, end at købe udstyr. Underligt. Han vil jo også gerne giftes.

Han bruger hele sin læreløn til tøj, biograf og cigaretter. Skal jeg være ærlig, ville jeg også gerne bruge lidt flere penge på tøj. Men ...

Febr. 1945

Mor og jeg har været på Bispebjerg kirkegård og lagt blomster ved morfar og farmors grave. Vi var også oppe at se min mosters plade i muren. Jeg undrer mig over, at man brænder døde mennesker, lægger asken ned i en lille krukke og sætter den ind bag ved en sten i muren. Jeg kan få kuldegysninger ved tanken om, at de har brændt hende.

I det hele taget føler jeg døden uvirkelig. Noget af det mest uhyggelige, der er til. Jeg kan slet ikke forestille mig, at min far, mor mine søskende eller jeg selv skal dø. Ved ikke, hvordan døden føles. Hvor ondt det gør.

Min venindes farmor er for nylig død og hun lå i flere dage hjemme i stuen i sin kiste. Min hjerteveninde, som jeg kalder hende, jeg kommer mest sammen med og som er enebarn, er også bange og utryg ved døde mennesker. Hun fortalte, at hendes farmor havde været iskold og stiv, da hun rørte ved hende.

I denne verden er død og krig mine eneste og værste fjender. Jeg vil gå i seng og forsøge at tænke på noget levende og rart.

28. febr. 1945

Så blev du ti år min kære lillesøster, og jeg vil skrive om dig i min dagbog.

Du sover nu. Er forhåbentlig et sted, hvor du har det rart og godt. Er det kæreste man kan tænke sig. Stille og mild.

Forleden aften, da vi hørte dig klynke og gik op for at se, hvad der var galt, sad du oven på kakkellovnen. Du var stået op i søvne og i stedet for at kravle tilbage i etagesengen, var du havnet på kakkellovnen. Det er et held, at vi aldrig har brændsel nok til at fyre op der.

1. marts 1945

Svigt, svigt, svigt. Undskyld! Du er det mest trofaste jeg har. Er aldrig sur eller gnaven.

Mange voksne mennesker er nogle underlige væsner, må jeg betro dig.

Jeg må erkende, at krigen snyder mig for lidt af min glade ungdom. Skammer mig dog, fordi jeg ved, at der er folk i andre lande, der har det tusind gange værre.

Jeg havde kager med hjem til kaffen, så mor blev glad. Hun havde stået i vaskekælderens hele dagen, så jeg hjalp hende med at hænge det sidste tøj op.

6. marts 1945

Rosernes dufte i min barndoms have hænger endnu i mine næsefløje. Når jeg i aften mindes disse roser, er det ikke uden grund. Jeg har dem på nært hold. I vindueskarmen står nemlig en buket af de smukkeste roser. Dybrøde med lange stilke.

Med roserne fulgte det dejligste brev, som jeg har læst flere gange. I morgen fylder jeg nitten og mor har lovet at lave lagkage til de piger, som kommer med hjem.

7. marts 1945

Er blevet utrolig forkælet. Har fået to par kopper af far og mor og nogle små skåle. Femten gæster havde jeg til aften og på fabrikken modtog damerne mig til morgen med fødselsdagssang og tillykke. De havde samlet ind, så jeg fik tretten kroner og femogtyve øre. Jeg fik også en blomst og en tube creme af vores ældste dame. Fars ingeniør sendte røde tulipaner.

Inden jeg slutter min fødselsdagsberetning, vil jeg lige indskyde, at der kun var seks graders varme, hvor vi arbejdede og at flere damer nægtede arbejde under de forhold og gik hjem. Jeg var også nærmest ved at dø af kulde, men turde ikke bede om at gå hjem før tiden.

13. marts 1945

Der skete noget højest besynderligt i nat. Jeg vågnede ved, at jeg lo, så jeg må jo for en gang skyld have drømt noget behageligt. Hvad kunne jeg ikke huske. Har på grund af min fødselsdag i forleden, fået et sødt brev med to kroner af mormor, og har til aften kvitteret med et langt takkebrev, hvori jeg har fortalt om det kontorarbejde, som jeg har fået.

Dagene bevæger sig for øjeblikket som snegle. De går langsomt, og jeg tror at grunden er forventning til det nye. Tænk, jeg skal sige farvel til 'slaveanstalten,' som jeg inderst kalder fabrikken. Trods min glæde kommer jeg nok til at savne damerne.

Det er svært at få stof, så mor har fået syet en kjole af sækkelærred til mig, som hun dog først har farvet rødt.

15. marts 1945

Har hørt noget sørgeligt. En skolekammerat, en ellers sød pige går ud med tyske soldater. Det sårer mig, selvom jeg naturligvis kan være ligeglad. Én af drengene fra min klasse, som jeg en gang imellem møder, fordi han bor i nærheden, fortalte at han havde mødt hende. Hun havde ikke hilst. Blot stirret ned i jorden.

Tænkte, måske er hun lige så glad for ham, som jeg er for min 'kærlighed.' Dog må jeg indrømme, at man ofte må ændre sin opfattelse af mennesker.

Jeg har ellers ikke noget særligt spændende at nedfælde, så du får et digt, jeg lige har skrevet.

UNG KÆRLIGHED

Vi mødtes ofte
gik tur i skoven
vi var meget unge
der var fuglesang foroven

Når du kyskede mig
inderligt og blidt
stod verden stille
alt blev klædt i hvidt

Dine brune øjne
imod mig lo
når du i din
varme favn mig tog

Du sagde jeg var kær,
når du favnede mig
og var mig så nær
i vor kærlighedsleg.

Jeg håber ikke, at mor læser dette, for så tror hun bare, at vi har foretaget os det, som hun siger, at vi ikke behøver at have så travlt med. Og det har vi ikke.

19. marts 1945

En købmand i nærheden af mit arbejde har længe solgt sukker uden mærker. Det var kommet nogen for øre, så han var blevet hentet til afhøring en eftermiddag og var først kommet hjem næste eftermiddag, fortalte den dame, der havde benyttet sig af det mærkeløse sukkerkøb. Nu står der lukket indtil videre på døren. Hun vidste fra en mand, der også handlede der, at han havde fået en stor bøde, og var nu bange for, at han havde fortalt, hvilke kunder han havde solgt til, så hun måske også fik en bøde.

»Jeg tør ikke mere,« sagde hun. »Jeg skal ikke have brændt næsen.«

Hun undskyldte sig med, at hun syltede så meget og derfor måtte hamstre. Hun har tit pralet med at have mange gode forbindelser. Køber også tit sortbørsvarer et sted i byen. At hun tør.

20. marts 1945

Tidspunktet var inde. Nu måtte jeg fortælle far om den stilling, jeg havde søgt

og fået. Til trods for at jeg går meget ned i løn, er jeg ovenud lykkelig. Da vi cyklede hjem fik jeg så lejlighed til at fortælle ham om kontorchefen og samtalen. Og nej hvor blev jeg glad, da han overhovedet ikke blev sur. Tværtimod. Han syntes, at det var meget fornuftigt og håbede, at jeg ville blive glad for det. Der faldt en stor sten fra min samvittighed.

Arbejdstiden bliver anderledes. Jeg skal ikke møde klokken seks om morgenen, men starte klokken otte. Lige noget, der passer mig. Har også længere og betalt frokostpause.

I solskins humør sidder jeg i vindueskarmen og skriver, alt imens jeg hører de små leger røvere og soldater inde ved siden af. Far og mor er taget på familiebesøg, og jeg har fået øvet mig på 'Für Elise.' Har følt mig hensat til en blid musisk verden. Nu er jeg næsten i stand til at spille den med bind for øjnene.

21. marts 1945

Er chokeret. Kan hverken finde rist eller ro. Det fornemmes næsten, som om små dyr kryber rundt under huden, på grund alt det, jeg i dag har været vidne til.

Det hele begyndte, da sirenerne lige efter frokost gav sig til at hyle, så ørerne næsten blev flået i småstumper. I en fart blev alle jaget ned i den inderste kælder. Fabrikens beskyttelsesrum. Der blev snakket meget. Én af de voksne sagde, at det nu gik det nok løs, når der på denne tid blev varslet luftalarm. Men hvad der skulle gå løs, meldte hun intet om.

Jeg rystede og bævrede indvendig. Skvattet, som jeg er i sådanne situationer, kunne de uden tvivl på lang afstand have hørt mit dunkende hjerte.

Nogle af de unge mennesker løb op i gården, for at undersøge, hvad der kunne være galt, og da de kom ned igen, fortalte de, at der blev skudt helt vanvittigt.

Kældrens fugt, kølighed og mørke gjorde ikke det hele mindre uhyggeligt.

Da sirenerne endelig blæste af, og vi kom op, var det et makabert syn, der mødte os. Lige neden for fabrikens vinduer kørte den ene bil efter den anden med tilskadekomne børn. Det var ikke alene sygebiler. Nej, alle slags biler var taget i brug. Nogle med åbent lad, hvor man tydeligt kunne se både blod og murrester på børnenes tøj. Vejen her går mod Frederiksberg hospital, så der blev de åbenbart kørt hen.

Efter disse syn gik arbejdet næsten i stå. Og hver gang nogen udefra dukkede op, blev der stillet mange spørgsmål.

På et tidspunkt fik vi at vide, at Shellhuset stod i brand, og at det var englænderne, der havde bombet.

Vi fik også at vide, at de vist nok havde ramt en skole i nærheden. Mange var rasende på englænderne. Andre sagde, at det måtte være en fejltagelse. Det er vist noget af det mest uhyggelige, vi indtil dato har været udsat for, og uanset om det var en fejltagelse eller andet, er det lige meningsløst.

Vi har lyttet til radioen. Har nu hørt, at det er den franske skole, det er gået ud over. Har også hørt at der endnu sidder mange børn i kældrene, som de ikke kan komme ned og befri.

Der blev snakket meget i arbejdstiden og der blev ikke engang som ellers tyst, som i et gravkapel, da chefen gik igennem lokalet.

22. marts 1945

At stå på Svineryggen, som ham jeg kommer sammen med havde gjort og se bomberne ramme ind midt i Shellhuset må da være noget af det mest rædselsfulde. Jeg ville have været hunderød. Det var han ikke. Han havde også været ude ved den franske skole efter arbejdstid, for at følge redningsarbejdet.

Da han til aften gik til 'gymnastik,' indrømmede han, at det havde noget med besættelsen at gøre. Men han sagde også, at ingen, selv ikke hans mor vidste, hvad det var. Jeg forstår ikke, at han tør.

En af drengen fra danseskolen kom til aften og spurgte om jeg ville med ind på Rådhuspladsen den niende april, for at demonstrere. Far sagde, at jeg skulle holde mig fra sammenstimlen og ballade. Jeg må indrømme, jeg er heller ikke så modig.

24. marts 1945

Der er utryghed i vort kære gamle land. Her jages mennesker. Ytringsfriheden er begrænset og man må ikke synge visse sange. Må heller ikke bevæge sig uden for efter mørkets frembrud, når der er spærretid. Man efterstræber mennesker, der vil forsvare fædrelandet og laver husunderdersøgelser. Jager jøder ud af landet, som om de havde gjort noget forfærdeligt, og så er årsagen kun, at de er født jøder. Vi er alle født et eller andet og har ret til at være på jorden, om vi så er danskere, tyskere eller jøder.

Mennesker er blevet undertrykt og kuet. Og jeg føler, at de råber til mig i nattens drømme og beder om hjælp. Men hvad kan jeg gøre? Intet.

29. marts 1945

Blanke sider i dit indre, kære dagbog, er efterhånden ikke noget særsyn, og det var oprindeligt heller ikke min mening at skrive i aften. Men for mange tomme sider skaber uorden og irriterer min ordenssans.

Jeg gik forbi Husum skole og hørte de tyske flygtninge synge. Forstod ikke, at de fremmede nu også kan okkupere mine søskendes skole, så de må undervises i en lejlighed, der er lavet om til skolestue. Ikke fordi jeg misunder disse flygtninge, men at det lige skal være børnenes skole, forstår jeg ikke. At flygtningene udelukkende er kvinder, gamle og børn skyldes nok, at mændene er med i krigen.

4. april 1945

Der er kommet huller i vores mørkelægningsgardiner. De er så utætte, at man kan skelne lyset igennem. Far siger, at de holder nok krigen ud, og at det kun er fra terrassesiden, man kan se lyset. Mener iøvrigt, at det ikke kan vare længe, før der sker en forandring, har far sagt i flere år.

Min 'forelskelse' er til 'gymnastik' i aften, og jeg er urolig.

Han er blevet, det vigtigste og mest forunderlige i mit nittenårige liv.

11. april 1945

Tænk, at jeg har været så længe om at få det arbejde, som jeg kan lide. At det kunne være så rart at være ansat på et kontor kommer bag på mig. Ét har det forårsaget, nemlig at jeg er begyndt at gå tidligere i seng, for at være rigtig frisk.

I aften har jeg frydet mig over mine små søskende. De legede skole, mens jeg strikkede på en ny bluse. Jeg strikker den af optrævlet garn fra en anden bluse. Jeg ærgrer mig. Garnet skulle nok havde været dampet, før jeg gik i gang. Mor trøster med at det nok skal rette sig ud og blive pænt, når jeg først er færdig.

23. april 1945

Hvad foretager man sig, når man ikke kan falde i søvn. Tænker, naturligvis. Hvis der for eksempel er krig, er det der, tankerne bevæger sig hen, og det er ikke ligefrem rart, når alle sover, og her er bælgmørkt og kirkegårdsagtigt stille i huset. I sådanne situationer bliver min indre atmosfære præget af mistro til mennesker med onde hensigter.

Jeg har tændt lyset, for at nedfælde lidt i dig min forsømte dagbog.

Jeg har haft ondt i maven og kastet op. Heldigvis på en søndag, så jeg ikke skulle forsømme mit arbejde.

Far og mor har været på familiebesøg hele eftermiddagen, og da de vendte hjem, havde jeg lavet forlorne spejlæg, the og gulerodsmarmelade. Opskrifterne havde jeg fra kogebogen.

Mens de var væk, lærte jeg de små at danse polka, og vi morede herligt alle fire.

Til aften har far og mor spillet firhændigt på klaver. Et godt middel til at jage dysterheden på flugt med.

24. april 1945

Let i sind og glad vil jeg indvie dig i mine oplevelser.

Jeg blev til morgen kaldt ind til fuldmægtigen, og nervøse vibrationer opstod straks i mit sind.

Hvad var der er i vejen?

Var de utilfreds med mig?

Havde jeg skrevet noget forkert?

Jeg kunne have sparet mig min nervøsitet, for jeg blev tydeligt overrasket. Han spurgte blot, om jeg var tilfreds med mit arbejde.

Sæt alle mennesker spurgte sådan. Hvor ville mange få meget mere glæde af at arbejde. De andre damer fortalte, at sådan gjorde han altid, når der kom nye. Jeg er nærmest himmelfalden.

Jeg blev hentet fra dans af én, der kom fra 'gymnastik' og som ville have mig til at stoppe på danseskolen. Vi diskuterede det hele vejen hjem. Nåede dog at blive gode venner, inden vi atter skiltes. Hvis vi skal vedblive med at komme sammen, må jeg nok se i øjnene, at jeg bliver nødt til at holde op.

Da jeg kom hjem, sad mor i køkkenet. Far havde ingeniøren fra fabrikken på besøg, og de snakkede helt tydeligt faglige ting. Ænsede dårligt, at jeg kom ind i stuen.

Far har skaffet en hel tønde spegesild, så vi fik spegesild og løgsovs. Puha!

April 1945

Lys og mild har aftenen været, og dufte af muld og græs har behaget mine næsefløje. Sådanne aftener kan ligefrem få mig til at juble. Egoisme og egen-sind kan man vist roligt kalde det, når andre lider nød.

Jeg har spadseret tur med ham, jeg er dybt forelsket i.

»Til op over begge ører,« siger mor.

Vi gik igennem parken, over imod skolen, for at høre flygtningene synge. Vi stod længe et stykke fra skoleindgangen og lyttede til de smukke stemmer. Jeg fik næsten en klump i halsen, når jeg tænkte på deres vanskelige situation. At være fremmed og sikkert tilmed forhadte.

April 1945

Først i aften fik jeg rigtigt at vide, hvad den mystiske gymnastikundervisning drejede sig om. Den er udelukkende baseret på skydeøvelser, fordi han sammen med en kammerat har meldt sig til de militære undergrundsgrupper. Han fortalte, at det var nogle elendige gammeldags og nærmest ubrugelige geværer de brugte.

»Når tiden er inde, skal jeg være med til at befri landet,« forklarede han. I mine ører lyder skørt og jeg finder det utroligt risikabelt. Men det er velsag-tens blot min egen frygt og egoisme, der kommer til udtryk. Jeg er bange for at miste ham.

»Du må love at holde tæt med din viden. Det kan komme til at koste mig livet, hvis nogen får det at vide,« indprentede han mig, inden vi tog afsked.

At jeg længe har haft det på fornemmelsen, kan jeg ikke nægte. Men at få det bekræftet var for mig chokerende. Jeg vil forsøge at bygge et værn af tavs-

hed op om min uro. Mor siger ellers, at jeg intet kan skjule. At jeg er som en åben bog. Følelser og tanker står tydeligt skrevet i mit ansigt, påstår hun og ler ad mig.

2. maj 1945

At jeg til aften næsten har grædt øjnene ud af hovedet er vist mildt sagt. Min kæreste kom trækkende med på sin cykel, hvorpå var fastgjort et gevær, samt en madpakke, der så ud til at kunne mætte mindst ti femten munde. Han sagde, at han havde fået melding om at møde på Mariahjemmet, der ligger på Frederiksberg.

»Jeg er blev kaldt hjem fra arbejde i eftermiddag. Vi har fået besked om, at fjenden har overgivet sig til de allierede tropper,« sagde han ganske roligt og uanfægtet. Det så unægteligt ud som om, han var vældig opsat på, at få det overstået, og kunne slet ikke forstå min nervøsitet.

Far mente, at det var vanvittigt. At han kunne risikere at blive skudt, hvis han mødte en tysker. Det må være en gal melding, forsøgte far overbevisende. Men afsted ville han.

Afskeden var svær og til aften har månens stråler været isnende kolde. Jeg har været ved at drukne i tårer.

3. maj 1945

Far fik ret. Det var en urigtig melding. Heldigvis skete der intet, så i aften har der været glæde på vores spadseretur i parken. Han fortalte dog, at det ikke kunne vare mange dage, før tyskerne ville overgive sig.

Jeg var nervøs ved tanken, men han tog det meget roligt. Det er militærmænd der styrer alt, forklarede han.

Han fortalte også, at han havde fået en sort uniform. Den var tyvstjålet fra et depot.

I aften har der ikke været hemmelighedskræmmeri imellem os. Jeg er lykkelig over, at krigen nu skulle være forbi for os, men jeg er dog stadig lidt skeptisk. Jeg vil se det, før jeg tror det.

Han blev skudt i elvte time, som man siger, min allerrareste barndomsven, fordi han hjalp sine landsmænd og kæmpede imod vores fjender. Råt og brutalt blev han en mørk aften myrdet ude på en mark, ikke langt fra det sted, hvor vi for ikke engang seks år siden løb og legede.

Forstå, at det netop skulle gå ud over ham er svært. Han var altid så sorgløs, glad og rar. Mor siger, det er altid de bedste mennesker, der dør først. Her fik hun ret.

Vi fik af en gammel nabo at vide, at nogen havde sladret, om hans uvilje imod vor besættelsesmagt. Jeg græmmes. Ham der aldrig kunne slå en flue ihjel. Langt mindre gøre mennesker ondt. Det blev fortalt, at han var blevet

hentet midt om natten og kørt til denne øde mark. Vi fik også at vide, at han var blevet mishandlet, inden de skød ham. Skammeligt, nu hvor freden siges at være inden for rækkevidde. Han blev kun tyve år.

4. maj 1945

FRED – FRIHED FRED – FRIHED FRED – FRIHED

Til trods for at klokken næsten er ét nat, vil jeg lige fortælle at mit sind jubler. En glæde, der dog ikke kan beskrives i ord har okkuperet mit sind. Besættelsestiden med dens mørke og triste gerninger er overstået. Tyskerne har kapituleret. Hurra! Jeg har været med til at synge og juble i mange timer, og vi har haft levende lys i alle vinduer.

Det var et strålende skue, især da mørkningen faldt på. Fem lange og mørke år med sorte rullegardiner og så dette lyshav over alt. Jeg er tusindfold henrykt og tusindvis af lykkesole danser for mine øjne og gør mig total lykkelig.

Tænk dig, kære dagbog, jeg skal ikke mere fylde dig med mit nervøse sludder og vrøvl. Skal aldrig mere høre støvletramp fra marcherende hære.

Jeg befinder mig i en eller anden form for lykketilstand og har slet ikke lyst til at gå i seng og sove. Kunne skrive hele natten om mit sprudlende indre, som er ved at koge over.

Lykke – Lykke – Lykke, står der over alt i mit indre.

Efter alt at dømme, har det været det den bedste aften i landets historie. Jeg har været ude, at fejre festlighederne, og tænk dig min kæreste betroer, fra i aften er de utrygge tider, som jeg har oplevet under hele min udvikling, fra jeg var fjorten, til nitten år, endelig forbi. Min længsel og drøm om fred og frihed i verden er langt om længe gået i opfyldelse.

I aften kan jeg gå i seng uden at tænke på luftalarmer.

Mange sanseløse, glade mennesker har jeg i aften mødt på min vej over til Islevhusvej, hvor min kæreste bor. Uden tvivl mennesker, der har været lige så urolige som jeg. Har båret rundt på samme frihedstrang. Jeg kan ligefrem mærke, at mit hjerte er vokset.

I aften vil jeg lade mine tanker flyve. Sende en kærlig hilsen til alle dem, der gav deres liv, i håb om gøre Danmark frit.

For midt i al glæden til aften, blev jeg mindet om sorgen. Jeg var med min svigermor og svigerinde på vej op til Husum Endestation, da vi sammen med mange andre havnede inde bag en cykelforretning, hvor der var samlet en masse mennesker, for at mindes nogle unge drenge, der havde ofret livet i frihedskampen.

Den ene var for et par dage siden blevet skudt her i baghaven. Mange lagde blomster. Vi sang nogle salmer, og så blev der holdt en mindetale. Jeg følte en klump i halsen og kunne næsten ikke få en lyd frem af bevægelse.

Underligt, at man både føler trang til at græde, når man er glad og ked af det.

I aften ved jeg dårligt om jeg er vågen eller om det hele bare er en uopnåelig drøm.

Tænk, at jeg snart skal se min kære moster og onkel igen. Det er ikke til at fatte.

Trods al min glæde bor der alligevel en lille urolighed i mit inderste. Jeg har nemlig hverken hørt eller set til ham der er blevet halvdelen af mit liv. Han skulle møde i de militære tropper, der skal sørge for ro og orden i landet. Genem en pige fra danseskolen hørte jeg dog, at han sammen med andre er indkvarteret på Ørstedsværket. Måske hører jeg fra ham i morgen.

Jeg ser stjerner og sole lyse over alt. Føler pludselig, at jeg bor i et lykkeland.

Ingen skingrende lyde fra sirener skal mere nå min ører og hindre min natteøvn. Jeg kunne skrive og fortælle i timevis.

Vores naboer har været her inde at feste og det blev virkelig en glædesfest af de store. Aldrig i mit liv har jeg set så mange smileansigter.

I nat vil jeg ligge vågen og lade mine lykketanker flakke omkring i den store fredfyldte verden.

5. maj 1945

Det var en jublende glad dag at vågne op til. Mit sind boblede og sydede af fryd. Jeg følte mig så lettet og glad, at min krop næsten ikke kunne rumme det. Var nærmest uden for enhver form for jordforbindelse.

Jeg tror og håber, at alle mennesker, lige som jeg har forårsfølelser og jubel i deres kroppe. Det lys, som vi i fem år har savnet, er endelig brudt igenem og har skabt en storm af fest overalt, der simpelthen er ubeskrivelig. Alle de sorte skyer, der har svævet over vores lille Danmark, er med ét pist væk.

Når jeg her i aften ser tilbage på de fem år, synes jeg, at det er en menneskealder siden, at vi oplevede den 9. april 1940. Det har for mit vedkommende været en lang urolig tid, som jeg aldrig nogensinde ønsker vender tilbage.

Far og mor og naboen er til aften blevet enige om at arrangere en rigtig fest for Danmarks befrielse, og jeg har fået lov til at invitere nogle veninder med. Det bliver et sammenskudgilde, hvor hver især betaler en del af det indkøbte.

Jeg er lidt mere rolig. Har netop fået besked om, at min store kærlighed sammen med andre militære ventegrupper ligger på Ørstedværket. Det siges, at de skal passe på, at tyskerne ikke sprænger værket i luften, inden de forlader det.

Gerda Iserhorst debuterede i 1983 med bogen »Indlagt«, som byggede på hendes dagbog fra en langvarig indlæggelse på en 12-sengsstue på Københavns Kommunehospital. Siden har hun bl. a. skrevet 12 børnebøger, en digtsamling, romanen »Flugtens Ragnarok« og »Jeg elsker Margueriter, dagbog fra en moders dødsleje«.

En ung piges dagbog 1940-45

Erindringsbøgerne fra besættelsestiden er stort set alle sammen skrevet af folk, som erindrer deres deltagelse i et eller andet, som har været med i »noget« – eller har levet tæt på begivenhederne. Når Foreningen Danmarks Folkeminder har besluttet at udgive Gerda Bekker Iserhorsts dagbog, er det netop fordi der *ikke* er tale om senere nedskrevne erindringer, men om samtidige notater fra en, der *ikke* var med i »noget« – men også fordi de er velskrevne.

Dagbogen giver et billede af tiden, som den var for størstedelen af den danske befolkning, de mange, som var tilskuere og ikke aktører.

Optegnelserne begynder i marts 1940, da Gerda Bekker bliver konfirmeret og som 14-årig bliver sendt ud i arbejdslivet, først en tid i et gartneri, men størstedelen af tiden på en fabrik på Frederiksberg. Skildringerne fra arbejdspladserne giver et godt billede af, hvordan den unge pige lærer de voksne kollegers liv og forhold at kende – og hvordan hun, som de fleste andre, oplever besættelsen og modstandskampen »på anden hånd«: en kollegas mand må gå under jorden; en venindes bror, som er politimand, bliver sendt i koncentrationslejr; hun kender én, hvis onkel er kommunist og aktiv – men også én, hvis broder faldt ved Østfronten.

For familien, som bor i Islev, var krigen mørklægning, ophold i kælderen under luftalarm, vareknaphed og utryghed: Utrygheden er noget gennemgående i dagbogen, utrygheden ved de fremmede soldater, men også utrygheden ved at arbejde sammen med tyskvenlige kolleger, som man skulle omgås varsomt. På fabrikken var der også et par unge piger, som kom sammen med tyske soldater og levede livet – ganske upolitisk.

Gerda Bekkers egen udvikling fra skolepige til voksen afspejler sig naturligvis også i dagbogen. Hun får sig en kæreste og begynder at samle udstyr, og mens hun selv går til maskinskrivning for at skaffe sig en vej ud af fabriksarbejdet, går kæresten til gymnastik – en træning, som viser sig at være våbentræning i en militær ventegruppe.

Dagbogen er en god korrektion til det billede, mange har af besættelsestiden, som ofte bygger på forholdene det sidste år. Familien fik faktisk risengrød og flæskesteg til jul 1943 – og marcipangris som mandelgave. At risene var overgemte kunne ikke smages. Og samtidig med, at hun samler alt brændbart til sparekomfuret, kan Gerda Bekker fra vinteren 1944 fortælle, at hun på vej hjem fra danseskolen har været i dampbad i Frederiksberg Svømmehal og har spist varme pølser ved en pølsevogn.

For dem, som husker tiden, er der meget at tænke på. også tidens bøger og film, for andre er dagbogen et godt supplement til øvrige besættelsestidslitteratur – skrevet af en u

DIS-Danmark

1 øvrige besættelsestidslitteratur – skrevet af en u